

SUOMEN KANSANTULO
VUOSINA 1926—1938

SUOMEN PANKIN
SUHDANNETUTKIMUSOSASTON JULKAISUJA

SARJA B: 1.

VALTER LINDBERG: SUOMEN KANSANTULO VUOSINA 1926—1938

VERÖFFENTLICHUNGEN DER ABTEILUNG FÜR
KONJUNKTURFORSCHUNG DER FINNLANDS BANK

REIHE B: 1.

DAS VOLKSEINKOMMEN FINNLANDS IN DEN JAHREN 1926—1938

VON

VALTER LINDBERG

DR. PHIL., STELLVERTR. PROFESSOR UNIVERSITÄT HELSINKI

ZU BEZIEHEN DURCH DIE AKADEMISCHE BUCHHANDLUNG, HELSINKI

SUOMEN PANKKI
Kirjasto

VALTER LINDBERG

SUOMEN KANSANTULO
VUOSINA 1926—1938

JAKAJA:
AKATEEMINEN KIRJAKAUPPA, HELSINKI

S I S Ä L T Ö.

	Sivu
Esipuhe	3
Luku I. Yleiset perustelut	5
Luku II. Käsitteet	7
Luku III. Menetelmät	14
Luku IV. Hinnat	22
Luku V. Tämän tutkimuksen kokoonpano	26
Luku VI. Maatalous ja sen sivuelinkeinot	31
Luku VII. Kalastus ja metsästyks	56
Luku VIII. Metsätalous	60
Luku IX. Teollisuus, käsityö ja kotiteollisuus	64
Luku X. Rakennustoiminta	74
Luku XI. Kuljetus ja liikenne	82
Luku XII. Kauppa ja siihen liittyvät elinkeinot	92
Luku XIII. Pysyvien kulutushyödykkeiden käyttö....	103
Luku XIV. Vapaat ammatit	107
Luku XV. Kotitaloustyö	112
Luku XVI. Julkinen toiminta	116
Luku XVII. Koko kansantulo	130
Zusammenfassung	141
Lähdeviittauksia	147
Taululiitteet	153

Esipuhe.

Syyskuussa 1938 laadin neuvoteltuani prof. Br. Suvirannan kanssa Suomen kansantulon laskemista koskevan muistion. Tämän mukaisesti Suomen kansantulon laskemisessa oli käytettävä reaalinemennettä, toisin sanoen kansantulon suuruuden määrittäminen tapahtuisi ottaen lähtökohdaksi eri elinkeinot sellaisenaan. Tämän ohessa tutkimus olisi suoritettava niin yksityiskohtaisesti kuin käytettävissä oleva tilastoaineisto sallii, jotta samalla saataisiin keskitetty yleiskatsaus maamme kulutusmahdollisuuksiin ja elinkeinoihin pitemmältä ajanjaksolta. Koska tällainen tutkimus tietenkin vaatii runsaasti erilaisia laskutöitä, oli lähdettävä siitä edellytyksestä, että sitä ei voida suorittaa yllä mainitussa laajuudessa yksityisen tutkijan omilla varoilla, vaan olisi turvauduttava yleisiin apurahoihin. Prof. Suviranta, joka alusta alkaen oli lämpimästi kehoittanut minua ryhtymään tähän laajaan tutkimukseen ja on sen kaikissa vaiheissa myötämielisesti seurannut työtäni, ryhtyi Suomen Pankin suhdannetutkimusosaston päällikkönä asiaa koskeviin neuvotteluihin Rockefeller-säätiön kanssa. Puheena olevat neuvottelut johtivat siihen, että mainittu säätiö lupautui avustamaan Suomen Pankin suhdannetutkimusosastoa kustannusten peittämisessä. Talvisodan puhjettua säätiön avustukset kuitenkin loppuivat, ja talvisodan jälkeen jo myönnetty lisäavustus jäi saapumatta. Näin ollen Suomen Pankki joutui suorittamaan suurimman osan esillä olevan tutkimuksen vaatimista menoista.

Mainitussa muistiossa olin suunnitellut, että tutkimus valmistuisi noin 1 1/2 vuodessa, ellei mitään ennakoita arvaamattomia seikkoja ilmenisi. Toisin kuitenkin kävi. Tunnetuista syistä jouduttiin vuoden 1939 loka-kuussa myös Suomen kansantuloa koskeva tutkimus keskeyttämään, ja vasta toukokuun alussa 1940 minulla oli tilaisuus päästä jatkamaan työtäni. Nykyinen sotamme aiheutti uuden keskeytyksen, mutta työt jatkuivat taas myöhäissyksystä 1941. Puheena olevat keskeytykset ovat tietenkin vaikuttaneet sängen haitallisesti töiden kulkuun. Valitettavinta asiassa on se, että tiedot ovat osittain menettäneet ajankohtaista mielen-

kiintoaan. Toisaalta on kuitenkin otettava huomioon, että perusta tulevalle kansantulontutkimukselle on maassamme nyt laskettu, joten tämän jälkeen voidaan verraten helposti ilman ajanhukkaa jatkaa näitä tutkimuksia ja saadaan vastaisuudessa tuoreita tietoja tältä tärkeältä alalta.

Tässä yhteydessä pyydän esittää kunnioittavimmat kiitokseni Suomen Pankille ja sen suhdannetutkimusosastolle samoin kuin tämän osaston ensimmäiselle päällikölle, prof. Br. Suvirannalle ja nykyiselle päällikölle, dosentti Matti Lepolle. Ilman Suomen Pankin arvokasta myötävaikutusta en olisi voinut saada tätä tutkimusta loppuun suoritetuksi.

Edelleen kiitän avustajaani, aktuaari G. Fougstedtia, joka koko työni ajan on taitavasti ja innokkaasti tilastotöiden johtamisessa tehnyt minulle korvaamattomia palveluksia.

Lisäksi olen suuressa kiitollisuuden velassa kaikille kirjassa mainituille ja erikseen nimeämättömille henkilöille, jotka ovat työni kestäessä minua auliisti avustaneet ja joiden ammattitiedoista minulla on ollut runsaasti hyötyä.

Helsingissä, keväällä 1943.

Valter Lindberg.

Luku I. Yleiset perustelut.

Viime aikoina on miltei joka maassa kiinnitetty yhä suurempaa huomiota kansantuloa koskeviin laskelmiin. Tämä onkin helposti ymmärrettävää, kun ajatellaan, mikä merkitys tällä kysymyksellä on sekä käytännön että tieteellisten tutkimusten kannalta. Kansantulo ilmentää tavallaan yhteiskunnan tai kansan taloudellisen kantokyvyn äärimmäistä rajaa, ja siitä riippuu suureksi osaksi kansakunnan taloudellinen voima ja kilpailukykyisyys maailmanmarkkinoilla. Niinpä onkin sanottu, että kansantuloa koskevat laskelmat ovat aivan välttämättömiä, jotta valtio voisi laatia finanssiohjelmansa. Tuntematta ja voimatta yksityiskohdissa eritellä kansantulon laajuutta, kokoonpanoa ja jakaantumista on näin ollen erittäin uskallettua ryhtyä esim. pääomansijoitusten mahdollisuuksien arvioimiseen. Tällaisella laskelmalla on lisäksi huomattava merkitys arvioitaessa yleensäkin jonkin maan poliittisia, taloudellisia ja raha-asiallisia oloja. Sitäpaitsi tällainen arviointi tekee teoreettiselta kannalta suuren palveluksen antamalla tutkimukselle samanlaisten periaatteiden mukaan laaditun yhdistelmän maan talouselämän ja varsinkin tuotanto-toiminnan erilaisista ilmiöistä ja liittämällä kokonaisuudeksi hajallaan olevat yksityisseikat. Jos kansantulon laskelmaa käytetään huolellisesti ja asiantuntemuksella, on selvää, että se on omansa syventämään myös muita taloudellisia tutkimuksia, koska monet kysymykset vasta täten pääsevät sisäiseen ja elimelliseen yhteyteensä. Voidaan siis sanoa, että kansantulo antaa keskitetyn yleiskatsauksen maan tuotanto- ja kulutus-edellytyksiin, eli toisin sanoen: se on lyhyt numeroilmaisu maan talouselämän antamasta tuloksesta ja elatusmahdollisuuksista. Mutta yhtä mahdotonta kuin on hajanaisten tunnusmerkkien nojalla muodostaa käsitystä näistä ilmiöistä, yhtä epäluotettava on arvostelu, joka nojautuu yksinomaan kansantulon loppusummaan. On näet korostettava sitä, että kansantulon laskemisessa on suurin etu se, että siten saadaan kuva talouselämän rakenteesta, s.o. yhteiskuntaluokkien ja elinkeinojen merkityksestä tietyssä maassa.¹ Jo kansantulon arvioimisen luonteeseen kuuluu,

että tällöin ikäänkuin itsestään perehdytään maan taloudelliseen elämään ja yhteiskunnalliseen rakenteeseen ja näin muodoin saadaan katsaus maan yleisistä taloudellisista oloista. Samoin kuin vertailu aina on tilaston perusedellytys, on tässäkin tapauksessa yhteiskuntaluokkien ja elinkeinojen välinen vertailu aivan välttämätön, jotta saataisiin vastaus kysymykseen, kuinka talouselämä on kokoonpantu ja miten sen eri osat muodostavat yhtenäisen taloudellisen järjestelmän. Ne suhdeluvut, jotka osoittavat tämän kokoonpanon ja näyttävät siinä tapahtuvat muutokset, muodostavat siis mielenkiintoisimman tutkimuksen kohteen tällaisessa työssä. Varsin yleinen on se käsitys, että kansantulon tutkimuksesta näin esitettynä voitaisiin saada esille eri elinkeinojen antamat voitto-osuudet, mutta näin ei ole asian laita. Elinkeinojen osasummiin sisältyy nimittäin muitakin tekijöitä kuin puhtaasti kirjanpidollisia tuloksia, ne kuvastavat suuremmassa määrin elinkeinojen kantokykyä kansantaloudessa tai niiden merkitystä talouselämässä asianomaisen ajanjakson kuluessa.

Samalla kun kansantulon määrittämisellä on kiistaton merkitys kansantaloudellisessa ja tilastollisessa tutkimuksessa, se kuitenkin epäilemättä tuottaa lukuisia vaikeuksia. On usein väitetty, että kansantulon arvioiminen kuuluu vaikeimpiin tehtäviin, jotka voivat joutua kansantaloustai tilastomiehen suoritettavaksi. Niinpä saksalainen tutkija *Jostock* lausuu, että se on »taloustilastollisen erikoistutkimuksen kruunu». On yhdistettävä kaikki mahdolliset tilastonhaarat ja rakennettava niiden perusteella valtava kokonaisuus, josta kuvastuu talouselämän järjestelmällinen rakenne. On luonnollista siis, että käytännölliset vaikeudet ovat huomattavat, ja siinä tapauksessa, että on kysymys kehittymättömistä taloudellisista oloista, vaikeudet voivat saattaa koko tutkimuksen vaaranalaiseksi. Niiden lähteiden, jotka ovat kansantulon aineiston pohjana, tulee siis olla niin yksityiskohtaista laatua ja käsittää niin laajoja yhteiskunta- ja talouselämän rakenteen aloja, että melkein jokaista näihin kohdistuvaa tilastonhaaraa on enemmän tai vähemmän käytettävä tähän tarkoitukseen. Mutta sitä paitsi on joukko kysymyksiä, joita ei ole mahdollista parhaidenkaan edellytysten vallitessa valaista, vaan on näissä tapauksissa turvaututtava likimääräisiin laskelmiin. Tällaiset alkuaineiston kohdat merkitsevät tietysti sitä heikkoutta, että yllä mainittu elinkeinojen välinen vertailu jää epävarmemmalle pohjalle, koska muutamilla elinkeinonhaaroilla on vahvempi ja luotettavampi perusta kuin toisilla. Käytännössä tämä seikka ei kuitenkaan vaikuta sanottavasti vertailuihin.² Tietysti on näissä tapauksissa kuitenkin pyrittävä niin varmaan tulokseen kuin suinkin on mahdollista. Mutta myöskin teoreettiselta kannalta katsoen laskelma tarjoaa vaikeuksia. Jotta voitaisiin menestyksellisesti tutkia

kansantuloa koskevaa kysymystä, on tärkeää, että käsitteiden määrittely suoritetaan oikein. Mutta juuri tällä alalla menevät käsitteet hajalle, mikä osaltaan voi johtaa siihen, että eri tutkimuksien tulokset eivät ole verrannollisia. On kuitenkin välttämätöntä, että teoreettinen perusta on selvitetty, jotta voitaisiin rajoittaa tutkimus ja määrätä kanta erinäisiin kysymyksiin. Näin ollen on luonnollista, että tulo- ja kansantulokäsitteiden selvittely on tämänlaatuisen tutkimuksen ensimmäinen tehtävä. Tästä lähemmin seuraavassa luvussa. Koska kansantulo on laskettava siten, että laskelmat perustuvat raha-arvoihin, tuottaa hintojen määrittäminen monia vaikeuksia. Voimme sanoa, että tutkimuksen onnistunut suorittaminen riippuu suurin piirtein alkuaineiston luonteesta ja käyttökelpoisuudesta, kun sitä vastoin kansantulon laajuus ja rajat riippuvat käsitteiden määrittelemisestä tai teoreettisesta perustasta.

Kuten huomattiin, vertailun mahdollisuus on tärkeä kysymys näissä laskelmissa. Kansantulon jakautuminen tulee vielä tärkeämmäksi, jos tekee vertailuja eri maiden ja eri ajanjaksojen välillä samassa maassa, toisin sanoen paikan ja ajan suhteen toimitettuja vertailuja. Sellaiset vertailut tuottavat monesta syystä kuitenkin huomattavia vaikeuksia, joista ei tässä yhteydessä tarvitse puhua. Kuitenkin on sanottava, että eräs seikka helpottaa suurella määrällä tällaisia ajan ja paikan suhteen toimitettuja vertailevia tutkimuksia. On nimittäin välttämätöntä, että kansantuloon kohdistuvissa tutkimuksissa avoimesti ja niin yksityiskohtaisesti kuin mahdollista selostetaan käytettyjä menetelmiä, käsitteiden mahdollisia rajoituksia sekä käytettyä numeroaineistoa.³ Vain siten on mahdollista arvostella tulosten luotettavuutta, aineistossa ja tutkimuksessa esiintyvien aukkojen merkitystä ja ennen kaikkea tietojen sopivuutta kansainvälisiin vertailuihin. Näin menetellen voidaan tällaisella laskelmalla myös parhaiten palvella taloudellista tutkimusta yleensä.⁴

Luku II. Käsitteet.

On aivan välttämätöntä, että tällaisessa tutkimuksessa tehdään ensin selväksi ne yleiset käsitteet ja määritelmät, joiden nojalla tutkimus suoritetaan, sitä suuremmalla syyllä kun näistä käsitteistä vallitsee erimielisyyttä tieteellisissä piireissä. Kun sitäpaitsi tutkimuksen luonne ja laajuus sekä menetelmätkin jossain määrin riippuvat tästä, on syytä jonkin verran laajemmin puuttua näihin kysymyksiin. Varsinkin tulonkäsite on tässä suhteessa perustavaa laatua.

Tulon luonnetta ei voi ymmärtää, jollei sitä tarkasteta koko taloudellisen kiertokulun yhteydessä. Tällöin vasta selvästi huomataan, miten läheisesti se liittyy taloudelliseen tuotantoprosessiin.¹ Mutta tässä on kysymys tuotannosta laajemmassa merkityksessä eikä yksinomaan aineellisten hyödykkeiden tuotannosta. »Se mikä tuotetaan, on hyötyominaisuutta (nytteevne) eikä ainetta», on *Sinding* huomauttanut.² Tuotantoon kuuluvat siis paitsi alkutuotanto, jalostus ja hyödykkeiden jakaantuminen, myös henkilökohtaiset palvelukset. Kuinka pitkälle tässä viimeksi mainitussa suhteessa on mentävä, on kysymys, josta talusteoreetikot ovat olleet eri mieltä. Ei kuitenkaan voitane olla eri mieltä siitä, että kaikki taloudellinen toiminta, joka synnyttää hyötyä (aineellisia hyödykkeitä tai palveluksia) tarpeiden tyydyttämiseksi, on tuottavaa. Tähän taloudellisen toiminnan käsitteeseen liittyy välittömästi taloudellinen uhraus »tuotantokustannuksien» muodossa. Jos tämä uhraus vähennetään tämän taloudellisen toiminnan hyödystä eli tuloksesta, tullaan varsinaiseen tuottoon, nettotuottoon. *Nevanlinna*³ on sanonut, että tuotantoon »kuuluu yleensä kaikki eri yksilöllisten talouksien yhteistoiminta, jolla luodaan sellaista, jolle ihmiset antavat arvoa». Hän ei kuitenkaan ota lukuun sellaisia tuotantotoimituksia, joita fyysiset henkilöt ilman vastasuoritusta suorittavat kotitaloudessaan, perustellen käsitystään sillä, että nämä toimitukset jäävät sosiaalisen tuotannon ulkopuolelle. Viittaus tähän seikkaan ei ole kuitenkaan täysin vakuuttava, sillä näin jouduttaisiin poistamaan tuotanto-käsitteestä suuri osa niistä palveluksista, jotka ovat verrattavissa tuotannolliseen toimintaan tämän sanan varsinaisessa merkityksessä. Erimielisyys tässä kohdassa johtunee lähinnä käytännöllisistä syistä, mutta osaksi myös teoreettisesti virheellisestä lähtökohdasta. On luonnollista, että nämä suoritukset käytännössä ovat vaikeasti määritettävissä, koska ne eivät *tulon* muodossa ilmaise mitään varsinaista raha-arvoa, sanan tavallisessa merkityksessä. Tuotanto-käsitteelle on ominaista, että tuotteet yleensä syntyvät ihmisten taloudellisen toiminnan tai tahdon vaikutuksesta ja edellyttävät inhimillistä toimintakykyä. Vaikkaakaan ei näistä mainituista palveluksista saada mitään varsinaista vastasuoritusta, ei kuitenkaan kokonaan voi jättää huomioon ottamatta niiden merkitykseen liittyvää taloudellista tarkoituserää. Kaikissa yksityistapauksissa tämä taloudellinen tarkoitus ei kuitenkaan ilmene selvästi.

Tuotannon väliasteilla ja tuotantoprosessin päätyttyä esiintyvät tuotteet ovat tarkoitettut joko kulutusta tai uutta tuotantoa varten. Tuotantoprosessin ei tarvitse muodostaa mitään rajoitettua kokonaisuutta, vaan se on useimmiten erilaisten toiminta-alojen yhteistyön tulos eri asteissa. Muutamissa tapauksissa »osatuotantoprosessin» tuotteet siirtyvät kokonai-

suudessaan toiseen »osatuohtantoprosessiin» jne. Mutta, niinkuin jo huomautettiin, tuotannossa ei päästä tulokseen ilman uhrausta, koska tuotannollinen toiminta vaatii kustannuksia. Kun tuotannosta johtuvat kustannukset — muiden tuotantoaarojen tuotteet — kussakin tapauksessa erikseen vähennetään tuotannon tuloksista, tuotteista, tullaan puhtaaseen tuottoon, nettotuottoon, jota voidaan käyttää tarpeentyydyttämiseen. Mutta tarpeiden tyydyttäminen eli kulutus on aina asetettava yhteyteen taloussubjektin ja yksilöllisten talouksien kanssa. Taloussubjekti esiintyy näin ollen yhden tai useamman tuotannon tekijän edustajana tuotantoprosessissa, josta se saa osuutensa, ja nämä osuudet kertyvät taloussubjektin haltuun ja hänen käytettäväkseen tietyn ajanjakson kuluessa. Vasta sen jälkeen kun eri tuotantoprosessien osuudet tuotteiden jakaantumisessa ovat joutuneet taloussubjektille, tulee subjektiivinen puoli etualalle, ja tällöin muodostuu *tuloa*. Voidaan näin ollen helposti havaita, että olennainen ero nettotuoton ja tulon välillä on ennen kaikkea siinä, että tulon eri lajit voivat kertyä samalle henkilölle yht'aikaa.⁴ Taloussubjektin käyttövalta edellyttää, että tuotteita voidaan käyttää oman talouden tarpeen tyydyttämiseen. Alkeellisissa taloudellisissa oloissa onkin nettotuoton summa usein sama kuin tulo, koska tuotteita valmistetaan suoraan omaa kulutusta varten. Mutta nykyään kehittyneiden taloudellisten olojen vallitessa harvoin tulee kysymykseen, että taloussubjekti itse välittömästi kuluttaisi kaikki valmistamansa hyödykkeet. On osittain säästettävä tulevaa tarpeentyydytystä ja uutta tuotantoa varten tai hankittava myymällä ostovoimaa. Näin päästäänkin jo taloudellisen kiertokulun myöhäisempään vaiheeseen, tulo käyttämiseen. Siis: tuotannosta tuloon ja tulosta tulo käyttämiseen. Koska tulo niin muodoin on tuotannon perusteella taloussubjektille tuleva hyödykkeiden ja palvelusten summa, tulee sen kokonaisilmaisu parhaiten näkyviin rahassa. Ainoastaan raha-arvoa käyttäen voidaan yhdistää numeroilla ilmaistavaksi kokonaisuudeksi kaikki taloussubjektin tulo osat ja verrata toisiinsa näitä tulo eri osia. On siitä syystä luonnollista, että tulo käsitteenä on saanut varsinaisen merkityksensä vasta rahatalouden päästyä valtaan. Kuitenkaan ei tästä mitenkään seuraa, että tulo käsite olisi kokonaan riippuvainen myynnistä (ostovoiman hankkimisesta) ja että siten esim. luontoisedut jäisivät tulo-käsitteen ulkopuolelle.

Tämän yleispiirteisen esityksen jälkeen voidaan esittää seuraava määritelmä: tulo on niiden hyödykkeiden summa (hyödykkeiden summan arvo), joka kertyy tietulle taloussubjektille tietyn ajan kuluessa ja on tämän subjektin käytettävänä tarpeiden tyydyttä-

miseksi, edellyttäen suunnitelmallista taloudellista toimintaa taloussubjektin taholta. Tulon tärkeimmät tunnusmerkit ovat siis: että se kohdistuu tiettyyn taloussubjektiin, että se kuuluu tiettyyn ajanjaksoon, että se on tarkoitettu tarpeentyydyttämiseen ja että se perustuu taloudelliseen suunnitelmallisuuteen.

Tulo edellyttää siis subjektia. Onko myös juridisilla henkilöillä tuloja, vai rajoittuuko tulon käsite vain fyysillisiin henkilöihin? Edellä on todettu, että tulon käsite vaatii suunnitelmallista taloudellista toimintaa. Nyt voidaan tosin väittää, että myöskin yhtymillä ja yhteisöillä on tällainen itsenäinen taloussuunnitelma toiminnassaan, mutta tämä on vain näennäistä. Juridisten henkilöiden toiminta, samoin kuin niiden tarpeetkin, pohjautuvat jäsenten etuihin, ja yhtymä tai yhteisö on vain jäsenten taloudellisen toiminnan välikappaleena.⁵ Samoin voidaan sanoa julkisten yhdyskuntain »tuloista». Mutta kuitenkin on otettava huomioon, että sekä yhtymien että julkisten yhdyskuntien toiminnassa tapahtuu tulonmuodostusta, mutta nämä tulot ovat jäsenten, vastaavasti kansalaisten, ja ne on liitettävä näiden tuloihin.

Kirjallisuudessa on ahkerasti pohdittu kysymystä, joka koskee pääomansiirtoja taloussubjektilta toiselle. Ajatelkaamme vain sellaisia pääomanlisäyksiä ja pääomansiirron alaan kuuluvia ilmiöitä kuin lahjoja, perintöjä, vastikkeettomia avustuksia jne. Finanssitieteellisessä kirjallisuudessa on koetettu puolustaa näiden tulonlisien poisjättämistä mm. viittaamalla siihen, että koska tulon käsitteeseen kuuluu se, että tulo toistuu säännöllisesti, tällaisia erinä ei ole luettava tuloon. Tällaisiin mielivaltaisiiin selityksiin ei tarvitse kuitenkaan ryhtyä, sillä on muutenkin selvää, että näitä siirtoja ei voida sisällyttää tulo-käsitteeseen. Edellä esitetyssä määritelmässämme on edellytetty, että tulon muodostamiseksi vaaditaan määrätietoista taloudellista toimintaa taloussubjektin taholta, mutta sitä ei ole olemassa, kun on kysymys tällaisista siirroista.

Vaikkakaan tuloihin ei ole laskettu ilman vastapalveluksia annettuja avustuksia, on kuitenkin huomautettava, että virkaan yhdistetyt eläkkeet on katsottava tuloksi. On nimittäin selvää, että nämä saannit ovat taloussubjektin taloussuunnitelmaan kuuluvia sekä muodostavat osan aikaisemmassa vaiheessa maksetuista palkoista.

Toinen on asian laita salakuljetukseen ja muuhun rikolliseen taloustoimintaan nähden. Tässä on teoreettisesti todellakin kysymys tulonluonteisista eristä, vaikkakaan niitä ei yleensä lasketa tuloiksi. Tämä menetelmä riippunee lähinnä moraalisisista syistä sekä myös vaikeudesta luvuin määrittää niiden suuruutta. Näiden erien poisjättämistä on selitetty joskus hämärällä »johdetun» tai »tuottamattoman» tulon käsitteellä. Riip-

pumatta siitä, asetetaanko näiden ja »todellisten» tulojen välinen raja palveluksien materialiteetin vai niiden yhteiskunnallisen arvon mukaan, tullaan kuitenkin yhtä epäselviin ja mahdottomiin tuloksiin. Tässäkin tutkimuksessa nuo erät jätetään huomioon ottamatta.

Ilman subjektin toimenpiteitä tapahtuneista arvonnousuista on usein väitetty⁶, että ne olisivat tuloa kansantaloudellisessa mielessä. Tähän ei voi yhtyä, jos pidetään kiinni yllä esitetystä tulon määritelmästä. On kyllä totta, että arvonnousut muodostavat tärkeän erän nykyaikaisen yhteiskunnan pääomanmuodostuksessa. Mutta jos tämä arvonnousu on tapahtunut ilman taloussubjektin myötävaikutusta (väestön lisäyksistä jne.) on selvää, että on tapahtunut vain pääomanmuutoksia tai näennäistä arvonnousua ilman varsinaista tulonmuodostusta. Siinä tapauksessa, että arvonnousu on ollut luonteeltaan järjestelmällistä eikä tilapäistä laatua, se on joskus kansantuloa koskeissa laskelmissa otettu huomioon. Esi-merkkinä tällaisesta tapauksesta voidaan mainita Yhdysvallat, joiden voimakas väestönlisäys ja uudisviljelysten runsaus tekevät tällaisen systemaattisen pääomien arvonnousun tärkeäksi tekijäksi maan talouselä-mässä.⁷

Mitä tarkoitetaan sitten kansantulon käsitteellä ja mikä sen suhde on tulo-käsitteeseen edellä esitetystä merkityksessä? Tässäkin joutuvat eri mielipiteet vastakkain, osittain tulo-käsitteen määritelmästä riippuen, mutta osittain myös sen johdosta, mikä keskinäinen asema teoriassa annetaan kansantaloudelle ja yksilölliselle taloudenpidolle.

Lähtien siitä edellytyksestä, että kansantalous on primäärinen käsite ja että kansantuotto on se varasto, josta yksilölliset taloudet tyydyttävät tarpeitaan, ovat eräät tutkijat, kuten *Rodbertus* ja *Rössler*, pitäneet kansantuloa peruskäsitteenä ja yksilöllistä tuloa sen johdannaisena. *v. Wieser* on periaatteessa samaa mieltä ja lausuu: » — taloudellisesti se on yksikkö, koska se on muodostettu yhtenäisessä kansantalousprosessissa, ja niin muodoin se kantaa nimensä 'kansantulo' yhtä hyvällä syyllä kuin kansantalouskin, josta se on syntynyt». Yleensä kuitenkin kansantulo käsitetään yksilöllisten tulojen summaksi, mutta silloinkin poikkeavat eri tutkijain mielipiteet suuresti toisistaan. *Wagnerin* mielestä kansantulo on kaikkien niiden taloudellisten hyödykkeiden kokonaisarvo, joita tietyn ajanjakson aikana voidaan käyttää säännölliseen kulutukseen kansanvarallisuuden puheena olevana ajanjaksona vähentymättä. Subjektista *Wagner* mainitsee sen ohessa, että hyödykkeiden hallussapitäjänä on »yhtenäisenä kokonaisuutena tai henkilönä ja sikäli kansantaloutensa subjektina kuviteltu 'kansa'». Toisena mahdollisuutena hän lausuu myös, että laskemalla yhteen yksilölliset tulot tullaan kansantuloon. Tästä verraten yleisesti

omaksutusta kannasta poikkeavan käsityksen esittää mm. *R. Meyer*, joka ottaa lähinnä huomioon kulutuksen esineet, koska näiden summalle on ensi sijassa annettava nimitys kansantulo. Vielä rajoitetummin käsitteävät kansantulon *Rau*, *Ricardo* ym. pitäen sitä väestön kulutusvarastona, jolloin ei ole lainkaan luettu mukaan tulonsaajien elinkustannuksia. Kuten näkyy, tullaan monissa näissä kansantulon määritelmässä rajoitettuun osaan tulonkäytöstä. Edelleen määrittelee *Winkler* kansantulon niiden taloudellisten arvojen summaksi, jotka kertyvät kansantaloudelle talouskauden kuluessa »toimivina tuloina», sen jälkeen kun tietyt kustannukset, s.o. sellaiset hyödykkeet, jotka on tuotannossa hävitetty (*zerstört*), on otettu pois. Tässä esiintyy kaksinkertaislaskua, sillä vähennykset ovat liian pieniä.⁸ Näiden määritelmien joukossa on keskeinen asema sillä, jonka *Marshall* esittää: kansantulo on aineellisten ja epäaineellisten hyödykkeiden samoin kuin kaikenlaisten palvelusten nettosumma lisätynä ulkomailta saadulla ylijäämällä.

Erikoisen kuvaava on unkarilainen määritelmä.⁹ *v. Fellner* hylkää siinä palvelukset kansantuloon kuuluvina, koska yksityistalouden tuottavuudella ei ole mitään tekemistä tuotannon kanssa kansantaloudellisessa mielessä. Tämä »materialistinen» kannanotto erotuksena ns. idealistisesta kannasta, joka ottaa myös palvelukset huomioon, on viime aikoina saanut osakseen yhä vähemmän hyväksymistä. Jyrkkä materialistinen kanta on kuitenkin todettavissa Neuvosto-Venäjän kansantulon laskelmissa.¹⁰ On väitetty, että materialistinen kanta on luonnollinen maissa, jotka ovat »pääoman kasaantumisen varhaisella asteella».¹¹ Unkarilaisen tutkijan *v. Fellnerin* kanta, joka vastaa suunnilleen käsitettä »total industrial and agricultural output», on *Eggenschwylerin*¹² mielestä ainoa mahdollinen finanssisuunnitelmien laatimista varten varsinkin sota-aikana. Tästä huomataan, että kansantulon määrittelemisen voi tapahtua usein eri tarkoituksia silmälläpitäen.

On jo mainittu, että osatuloja voi kertyä myös juridisilta henkilöiltä, jopa julkisilta yhdyskunnilta näiden edustaessa fyysillisiä henkilöitä, vaikkakaan näillä ei sinänsä voi olla tuloa teoreettisessa mielessä. Abstraktisesti ottaen voitaisiin tosin ajatella esim. valtiota henkilönä, mutta toisin on asianlaita, jos pitäisi kuvitella itse kansakuntaa taloussubjektiksi. Tämä sotisi kokonaan tulo luonnetta vastaan, joten tällaista ajatusta ei voida puolustaa. Kansantulo muodostaa suurin piirtein, kuten edellä esitetyt määritelmät ovat osaksi osoittaneet, yhteen kerääntyneiden tulojen käsitteen, se on tilastollinen »tarkoituksenmukaisuuskäsite». Niin muodoin joudutaan numerolliseen käsitteeseen eikä teoreettiseen ajatustulokseen. Kansantulo »peruskäsitteenä» on täysin abstraktinen käsite,

ajatuskuvitelma, jolla ei ole reaalista taustaa. *Schuster* mainitsee myös, »ettei ole kysymys käsitteestä, vaan ideasta — aatteesta». ¹³ Mutta tämä numerosumma nojautuu luonnollisesti taloudellisiin käsitteisiin, ja peruskäsitteenä tässä on yksityistulo, *joten kansantulo on sekundäärinen käsite*.

Kuten tuloa muodostuu yksityiselle yhdistämällä hänen taloudellisesta toiminnastaan johtuvia arvosummia, koetetaan kansan taloudelle määritellä vastaavaa käsitettä, kansantulon käsitettä. Taloudellisen tuloista ilmenevän toiminnan päämäärä on tarpeiden tyydyttäminen ja toimeentulo. Loppujen lopuksi siis kansantulo ilmaisee tietyn kansan juoksevia kulutusmahdollisuuksia ja on kansakunnan »menestyksen» mittapuu. Tämä »menestys» ilmenee etupäässä niissä suorituskorvauksissa, jotka on saatu kansantaloudessa ja ovat väestön käytettävissä kulutusvarastona. Siinä määrin kuin julkinen talous ottaa osaa kansakunnan tarpeentyydyttämiseen; on julkisen talouden suoritukset otettava huomioon kansantuloa laskettaessa. Mutta samalla tavalla kuin henkilön tarpeentyydytyksen mahdollisuudet nousevat lahjojen, avustuksien yms. ansiosta, kansantulokin saattaa vastaanottaa sellaisia lisää muiden kansojen talouksilta. Kansantulon perustana ovat näin ollen yksityinen ansio (korvaus suorituksista), julkisen talouden kulutusta edistävät suoritukset ja ulkomailta saadut lisät (joista ulkomaille menevät vastaavat erät vähennetään). Siten kansantulo voitaisiin määritellä seuraavasti: *kansantulo tietyssä maassa on suoritusten ja ulkomailta saatujen nettolisien arvosumma, joka tietyn ajan (vuoden) kuluessa kertyy kansantalouden osalle ja muodostaa sen tarpeidentyydytyksen lisän*. Mutta kansantulon esikuvana on, kuten huomautettiin, yksityistulo, kuitenkin ottaen huomioon, että kansantulossa julkinen toiminta esiintyy uutena tekijänä. Muuten on epäilemättä tarkoituksenmukaisinta, että kansantulo niin läheisesti kuin mahdollista liittyy tulo-käsitteeseen, toisin sanoen kansantulo-käsite saatetaan yhdenmukaiseksi tulo-käsitteen kanssa. On tietysti monessa tapauksessa vaikeata seurata kansantaloudellista tulo-käsitettä, osittain käytännöllisistä, osittain teoreettisista syistä. ¹⁴

Kun *Pigou* ja monet muut tutkijat ovat tahtoneet nähdä kansan hyvinvoinnin (economic welfare) kansantulossa tai »sosiaalisessa tulossa», on tämän johdosta kuitenkin huomautettava, että siinä suhteessa kansantulon suuruus ei ole yksinomaan määräävä, vaan paljon ratkaisevampi on tulon jakautuminen yhteiskuntaluokkien välillä. *Marshallin* käsityksen mukaan kansantulo eli sosiaalinen tulo taas on sama kuin kansallinen jako-osuus (national dividend). Tämä määritelmä on kuitenkin sikäli harhaanjohtava, että se vie ajatuksen yksinomaan aineellisen tuotannon alalle.

Luku III. Menetelmät.

Edellisessä on koetettu seurata tulon muodostumista taloudellisen kiertokulun eri vaiheissa. Nämä vaiheet ovat ratkaisevia luotaessa menetelmiä kansantulon arviointia varten. Näin ollen on selostus näistä menetelmistä samalla selvitys siitä, miten kansantulo muodostuu ja kertyy yksityisistä eristään talouselämässämme. Menetelmät riippuvat siitä, millä asteella tuotantoprosessissa tai sen jälkeen ryhdytään kansantuloa laskemaan. Menetelmän valinta taas riippuu suuressa määrin tutkimuksessa käytettävissä olevan tilastoaineiston sopivuudesta tähän tarkoitukseen.

Ne hyödykkeet ja palvelukset, jotka yhteisesti muodostavat tulot, voivat tulla tilastollisen käsittelyn alaisiksi välittömästi tuotantoprosessien päätyttyä tietyn ajanjakson kuluessa. Tällöin käytettyä menetelmää nimitetään yleensä objektiiviseksi eli reaalinmenetelmäksi. Jos arviointi suoritetaan sillä asteella, että taloussubjektin tulo on jo ehtinyt muodostua, puhutaan subjektiivisesta eli henkilöllisestä menetelmästä. Arvioiminen voi myös tapahtua kulutuksen ja pääomanmuodostuksen yhteydessä, jolloin sitä voidaan nimittää kulutusmenetelmäksi.¹ Nämä kolme menetelmää ovat ne tyypit, jotka nojautuen taloudelliseen kiertokulkuun antavat leimansa kansantulotutkimuksessa käytetyille metodiopille. On kuitenkin otettava huomioon, että muitakin metodeja on käytettävissä, mutta nämä joko ovat päämenetelmien johdannaisia tai niiden soveltaminen tuottaa käytännössä vaikeuksia. Näin ollen päähuomio rajoittuu mainittuihin menetelmiin tai metodiryhmiin. *Mitchell* ja *Kuznets*² mainitsevat neljäntenä kansantulon menetelmänä, että kansantulo voidaan todeta »siinä kohdassa, missä kansakunnan yksityiset jäsenet nauttivat niitä haluttuja tuloksia, joita nämä hyödykkeet ja henkilökohtaiset palvelukset antavat»; siis selvästi kulutusmenetelmänluonteinen määritelmä. *Lindahl*³ vuorostaan esittää, ilmeisesti amerikkalaisten arviointia ajatellen, kansantulon työ- ja pääomatulojen summana. Tämä menetelmä on oikeastaan subjektiivisen ja objektiivisen metodin välimuoto, mutta perustuu suurin piirtein objektiiviseen menetelmään ja merkitsee sellaisena pikemminkin kansantulon kahtiajakoa kuin itsenäistä metodologiaa. Sellaista kahtiajakoa ei läheskään aina voi suorittaa, koska esim. yrittäjänvoitto sinänsä on epämääräinen käsite. Sitä paitsi tällaista laskelmaa varten vaaditaan hyvin yksityiskohtaista aineistoa yrityksistä ja niiden taloudellisesta tilasta, jotta voitaisiin päästä tyydyttäviin tuloksiin tarvitsematta ryhtyä epävarmoin arviolaskelmiin. Mielenkiintoisessa tutkimuksessaan kansantulon arvioimisesta eri maissa on *Stamp*⁴ jakanut käytetyt metodit kahteen pää-

ryhmään, nim. sen mukaan, perustuvatko arvioinnit henkilöihin (tuloihin) vai aineellisiin hyödykkeisiin. Ensimmäisessä tapauksessa antaa tutkimusmenetelmälle leimansa aineiston pohjana oleva verotuslainsäädäntö. Objektiiivinen menetelmä (census method, »aggregate industry», reaali-, aineellinen eli »inventory»-menetelmä) jakautuu useaan alaosaan, riippuen kansantulo-käsitteen laajuudesta. Voidaan siis tyytyä edellä mainittuihin kolmeen menetelmätyyppiin, koska nämä metodologisessa suhteessa antavat riittävän monipuolisen kuvan kansantulon teknillisestä suorittamisesta.

Subjektiiivinen eli henkilöllinen menetelmä perustuu siis tulonnauttijoitten saamiin tuloihin ja merkitsee näin ollen suurin piirtein yksityistulojen yhteenlaskemista. Tätä menetelmää varten tarvitaan siis yksityiskohtaisia tietoja kansalaisten tuloista; nämä taas tulevat parhaiten selviteytyiksi, jos maassa on yleinen tulovero siihen kuuluvine tilastoaineistoinen. Mutta vaikkakin verotilasto tarjoaa tällaiselle tutkimukselle teoreettiselta kannalta sopivan perustan, tämä ei ole kuitenkaan tämänlaisen tutkimuksen ainoa pohja. Tietenkään verotilasto ei anna mitään ihanteellista aineistoa kansantulon laskemiselle. Suurimmat vaikeudet aiheutuvat tulon finanssioikeudellisesta käsitteestä ja verotustekniikasta. Finanssioikeudellinen käsite ei suinkaan joka kohdassa käy yhteen tulojen laskemisen perustana olevan kansantaloudellisen käsitteen kanssa. On otettava huomioon, että vain se osa tuloista, joka on määrätyn rajan yläpuolella, joutuu verotettavaksi ja että eräät tulot tai tulonosat ovat periaatteessa verosta vapaita. Sitä paitsi veropolitiikalla on tiettyjä finanssipoliittisia ja sosiaalisia näkökohtia, joten koko tulo ei joudu verotuksen alaiseksi, enempiä kuin tietyt vähennykset, jotka kylläkin taloudellisesti kuuluvat kansantuloon. Lopuksi eivät yksinomaan yksityistulot muodosta kansantuloa, koska koko tuottoa ei yleensä jaeta yksityistalouksille. On lukuisia yrityksiä, jotka eivät jaa vuosivoittoa kokonaisuudessaan osakkaillensa, vaan varaavat siitä osan vastaista toimintaansa varten. Täten ei siis ole mahdollista saada koko tuottoa yksityistulojen perusteella. Sitä paitsi on sellaisia tuottajia ja tulonsaajia kuin julkiset yhdyskunnat, joiden liike-tulotkin ovat verosta vapaat, puhumatta siitä, että julkiset yhdyskunnat voivat suoraan käyttää tuotteita, ennen kuin nämä joutuvat yksityisten haltuun. Vielä on otettava huomioon ne tutkimusaineiston heikkoudet, jotka johtuvat verotuksen puutteellisesta tekniikasta, toisin sanoen ne tapaukset, jolloin tulot on ilmoitettu tahallisesti (tai erehdyksessä) liian pieniksi, ns. veronpako. Erityisen vaikeasti todettavissa ovat tulot pääomasta, kaupasta ja maataloudesta. Kaikki nämä aukot on täytettävä mikäli mahdollista. Täydennys tässä suhteessa on kuitenkin suurimmaksi

osaksi suoritettava arvioinnin perusteella, mikä seikka huomattavasti alentaa tämän metodin arvoa.

Eräässä kohdassa on meneteltävä erittäin varovasti, jotta tultaisiin kansantulon loppusummaan, nim. julkisten yhdyskuntain tulojen arvioinnissa. Periaatteessa on ilman muuta selvää, että julkisten tuotantolaitosten nettotuotto otetaan huomioon kansantuloa laskettaessa.

Veroja ei saa vähentää, sillä verojen maksu on itse asiassa vain yksityisten tulon käyttämistä. Julkiset verotulot tulevat yksityisille takaisin palveluksina (ja hyödykkeinä) joko suoraan tai välillisesti. Tällöin on muistettava, että valtion palkat esiintyvät jo yksityisten henkilöiden palkkojen summassa. Voidaan siis sanoa, että verot eivät lisää eivätkä vähennä yhteiskunnan tulojen kokonaismäärää, vaan muuttavat ehkä jossakin määrin tulon jakautumista. Suurin piirtein on siis kansantuloa koskeva laskelma tehtävä niin, että yksityiset tulot lasketaan yhteen, sen jälkeen kun tarvittavat oikaisut on tehty ja finanssioikeudelliset tulot on saatettu yhdenmukaisiksi kansantaloudellisen käsitteen kanssa. Tähän lisätään osakeyhtiöiden ja muiden yhtymien ja yhteisöjen jakamattomat osuudet ja julkisten yhdyskuntain tuotannon tulot sekä, kuten edellisessä on sanottu, nettotulo pääomaliikkeestä ulkomaiden kanssa. Tämän ohessa ei voi olla mainitsematta, että subjektiivisen menetelmän periaatteet vaihtelevat riippuen verolainsäädännön eroavaisuuksista. Näin ollen voidaan puhua ei-henkilöllisestä subjektiivisesta metodista (perustuu esim. Englannin tuloveroon) ja henkilöllisestä metodista (kontinentaalinen systeemi). Edellisellä, joka enemmän muistuttaa reaali-metodia, on epäilemättä tietyt edut luotettavuuden kannalta.⁵

Käytettäessä objektiivista menetelmää on käsiteltävä erikseen ne tuotantoprosessit, jotka ovat tulojen aiheuttajina. Kaikki tuotannonhaarat olisi otettava erikseen ja niissä toimivien tuotantontekijäin aikaansaama nettoarvo arvioitava erikseen kussakin tuotannonhaarassa. Näiden nettoarvojen summa on maan koko tulo. Samoin kuin edellisessä tapauksessa otetaan tämänkin menetelmän mukaan pääomaliike ulkomaiden kanssa huomioon. Tällöin lasketaan yhteen siis alkutuotannon nettoarvot maanviljelyksessä ja karjanhoidossa, metsätaloudessa, kalastuksessa, metsästyksessä sekä jalostuksen nettotuotto, minkä jälkeen kauppa- ja liikenne-toiminnan tulokset otetaan huomioon. Tähän lisätään erinäiset palvelukset, ennen kaikkea valtion osuus, pääomaliike ym., joten päädytään niin sanoaksemme yhteiskunnan »tulostaseeseen». Eri elinkeinojen osuudet taas saadaan siten, että ensiksi lasketaan kussakin elinkeinonhaarassa saatujen tuotteiden brutto-arvo, siitä vähennetään muista elinkeinonhaaroista vastaanotetut palvelukset ja hyödykkeet, ennen kaikkea raaka-aineet,

poistot ja korjaukset, jotta päästään asianomaisen elinkeinonhaaran osuuteen kansantulossa. Ilman muuta on selvää, että näihin vähennyksiin eivät kuulu eri elinkeinohaaroissa suoritettut palkat, sillä nämä muodostavat olennaisen osan kansantulosta. On hyvin tärkeätä, että vähennetään kaikki, mitä on otettu vastaan muilta elinkeinoilta, jotta vältettäisiin kaksinkertaislaskuja. Mutta vaikein kompastuskivi tässä menetelmässä on ehdottomasti se seikka, että muutamat elinkeinonhaarat helposti voivat jäädä huomioon ottamatta. Tässä yhteydessä on jo sanottava, että vähennyserät aina perustuvat samoihin hintoihin kuin bruttoarvotkin. Tämä pitää erityisesti paikkansa, kun on kysymys raaka-aineista, riippumatta siitä, onko nämä ostettu toimintavuoden kuluessa vai otettu varastosta.

Tämä menetelmä riippuu suuresti tuotantotilaston kehityksestä asianomaisessa maassa. Tällaiseen tutkimukseen vaaditaan tietoja melkein kaikista tilastonhaaroista. »On harva tilastonhaara, jota ei olisi käytetty tai 'pehmitetty' tämän inventaariometodin palveluksessa.»⁶ Kuta enemmän palveluksia otetaan kansantuloon, sitä enemmän tarvitaan tilastoa varsinaisen tuotantotilaston ulkopuolelta. *Stamp*⁷ huomauttaa myös siitä, että sivistyksen kohotessa jossakin maassa saavat palvelukset yhä suuremman osuuden inhimillisestä toiminnasta. Seuraus tästä olisi luonnollisesti se, että tämän menetelmän merkitys vastaavasti vähenisi. Mutta toiselta puolen tulee aineellisella, »materialistisella» toiminnalla aina olemaan niin suuri merkitys yhteiskunnan talouselämässä, että henkilökohtaisten palvelusten suhteellinen merkitys jää verraten pieneksi. Näin ollen ei voi sanoa, niinkuin *Eggenschwyler*⁸ jo v. 1915 väitti, että puheena olevasta menetelmästä olisi suurimmaksi osaksi luovuttu. Kansantulon arvioiminen objektiivisen menetelmän mukaan voi tapahtua sekä primäärisenä että sekundäärisenä tilastotutkimuksena, jolloin edellisessä tapauksessa on tehty yksinomaan tätä tarkoitusta varten erityinen »inventario» kaikista elinkeinoista.

Kolmas, kulutusmenetelmä, perustuu siis tulonkäyttämiseen, kulutukseen ja säästämiseen. Kulutusta varten ovat elinkustannuslaskelmat tärkeimmät. Mutta tuotannon ja ulkomaankaupan perusteella tehtävät arvioinnit varsinkin ylellisyystavaroiden kulutuksesta ovat tarpeen edellisten tietojen täydentämiseksi. Vaikein kohta tässä menetelmässä on kuitenkin pääoman muodostuksen ja säästämisen arvioiminen. Tällöin on ensiksi todettava säästöönpanojen kasvu asianomaisen vuoden kuluessa. Sitä paitsi ei myöskään saada tietoja ulkomailta tulleiden säästöjen suuruudesta eikä ulkomailta lähetetyistä säästövaroista. Vielä on otettava huomioon vakuutusyhtiöiden vakuutusmaksurahastojen kasvu sekä yhtiöihin maksetut pääomat samoin kuin »näkyvät» reservitkin. Säästöjen

kasvu esiintyy myös arvopaperien, erilaisten obligatioiden ym. muodossa, edellyttäen että näitä lainoja ei käytetä kulutustarkoituksiin. Jos valtio ja muut julkiset yhdyskunnat käyttävät verovarojaan tai liiketulojaan uuteen investointiin, on tätä katsottava yhteiskunnan säästökäsi. *Lindahl*⁹ ehdottaa, että tätä menetelmää käytettäessä on ensiksi tehtävä yhteenveto koko maan tuotannosta, pääryhmittäin eri tavaroiden ja palvelusten mukaan. Samojen periaatteiden mukaisesti on sitä paitsi laadittava yhdistelmä tuonnista ja viennistä, minkä jälkeen voidaan laskea kokonaislisäys kussakin ryhmässä, jolloin saadut tulokset osoittavat, miten paljon voidaan käyttää kulutukseen ja pääomanmuodostukseen. Tämä menetelmä näyttää hyvin yksinkertaiselta, mutta on kuitenkin huomautettava, että se loppujen lopuksi on kiertotie, joka perustuu pääasiallisesti reaaliomenetelmän mukaan saatuihin tuloksiin. Vaikein tehtävä on kuitenkin jäljellä: rajan vetäminen kulutuksen ja pääomanmuodostuksen välille. Kulutusmenetelmä vaatii hyvin tarkkoja tietoja säästöjen laadusta, ja kuitenkin on olemassa se vaara, että arvioimiseen jää helposti aukkoja, puhumattakaan siitä seikasta, että tuotantoon ja henkilökohtaiseen kulutukseen käytettyjen erien välinen raja on hyvin vaikeasti määrättävissä. Jos arviointi tuotannon perusteella on jo ennestään olemassa, on tutkimus tällaisen menetelmän mukaan verrattain helposti suoritettavissa. Kuitenkin voidaan sanoa, että tuotantomenetelmä on vaivalloinen, kun taas kulutusmenetelmä on helpompi, mutta epävarmempi.

Edellä on mainittu, että kansantulon arviointia varten käytetty menetelmä tiettyssä maassa riippuu käytettävissä olevan tilastoaineiston sopivuudesta tähän tarkoitukseen. Toisaalta täytyy todeta, että tuskin missään maassa on niin kelvollista alkuaineistoa, että kansantuloa laskettaessa voitaisiin alusta loppuun käyttää samaa menetelmää edellä esitettyjen periaatteiden mukaan. Varsinkin objektiivista menetelmää käyttäen pitää tämä väite paikkansa. Osaksi tämä johtuu hyödykkeiden raha-arvon määrittämistä kohtaavista vaikeuksista, osaksi taas tilastoaineiston puutteellisuuksista. On huomattava, että varsinkin palvelusten arvioiminen tuottaa suuria vaikeuksia, joten erinäiset kohdat joudutaan täydentämään vähemmän luotettavienkin lukujen avulla, jotta päästäisiin lopputulokseen. On joskus puhuttu yhdistetystä metodista tässä merkityksessä, mutta itse asiassa kysymys on niistä yleisistä teknillisistä vaikeuksista arvioinnin yhteydessä, joista on jo ollut puhetta ja jotka riippuvat siis yhteiskuntamme vaillinaisesta tuntemuksesta. *Wagner*¹⁰ on kerran pessimistisesti lausunut: »Tilastomiehen täytyy suuremmissa tai pienemmissä määrin, osaksi täydellisestikin alistua, mutta ennen kaikkea olla selvillä menetelmänsä, juuri 'tilastomenetelmän' rajoituksista». Yleensä kuitenkin

muutos metodista toiseen tapahtuu vain detaljikysymyksissä tai silloin kun on kysymys sellaisista ryhmistä, joilla ei ole lopputuloksen kannalta suurta merkitystä, joten tutkimuksen tai tutkimuksessa käytetyn menetelmän luonne ei tämän johdosta sanottavasti muutu.

Edellä on huomautettu, että kansantulon laskemisessa käytettävä menetelmä riippuu tilastoaineistosta. Mutta toiselta puolen on myös väitetty, että menetelmä tavallaan riippuu siitä, mihin tarkoitukseen kansantulon laskelmia käytetään. Tämän teorian mukaan kansantulon käsite ei olisi täysin absoluuttinen. Mutta itse asiassa tämä ajatus nojautuu kansantulon jakautumiseen, joka vaihtelee metodin mukaan. Riippuen käytetystä menetelmästä voi saada tietoja kansantulosta talousalojen (economic regions), elinkeinolähteiden, yritysmuotojen, maksutapojen tai lopuksi henkilökohtaisen tulon jakautumisen mukaan.¹¹ Suurin piirtein voidaan sanoa, että objektiivinen menetelmä antaa tietoja tulolähteistä ja subjektiivinen menetelmä taas voi antaa tietoja tulon jakautumisesta.

Tämän alan tutkijat ovat olleet eri mieltä puheena olevien menetelmien etevämmyydestä. Varsinkin saksalaiset tiedemiehet, kuten *Wagner* ja *Schuster*, ovat voimakkaasti korostaneet subjektiivisen metodin paremmuutta. »Vaikka tuloverotilasto olisi kuinka epätäydellinen tahansa, on tämä puutteellisuus kuitenkin aina pienempi kuin virheellisyys reaali-menetelmää käytettäessä, joka melkein yksinomaan perustuu arviointeihin ja arviolaskelmiin», sanoo *Schuster*.¹² Se seikka, että subjektiivisen menetelmän perusteella laadittu kansantulo usein voi valaista tulojen jakautumista maassa, on useiden kansantaloudentutkijain mielestä siksi tärkeä näkökohta, että subjektiivista metodia on pidettävä parempana. Se, että toiset, kuten *Lindahl*¹³, ovat aivan päinvastaisella kannalla, riippuu suurimmaksi osaksi verotusaineiston monista vaillinaisuuksista ja epäluotettavuudesta. Tässä yhteydessä on kuitenkin mainittava eräs kohta, jota on pidettävä ehdottomasti subjektiivisessä metodissa puutteena. Tietojen luotettavuus verotilastossa voi suuresti muuttua vuodesta vuoteen verotus-koneiston kehityksen johdosta. Tarkistus tulee huolellisemmaksi ja verotettujen vastuu on voinut muuttua parempaan päin. Tällöin subjektiivisen metodin mukaiset eri vuosien väliset vertailut käyvät melkein mahdolltomiksi, koska täydentävät arviointit on eri vuosina toimitettava eri tavalla. Niinpä esim. voivat taloudellisista olosuhteista riippuen ns. näkymättömät reservit suhteessa verotettuihin tuloihin jonakin vuonna nousta edelliseen vuoteen verrattuna. On siis sanottava, että aikavertailuissa ei voi käyttää menestyksellisesti kiinteitä koeffiicientteja arvioinnissa, sillä siinä tapauksessa tullaan helposti vääriin lopputuloksiin. *Stamp*¹⁴ on toisesta syystä päätenyt samaan tulokseen.

Teoreettisesti katsoen pitäisi puheena olevien menetelmien johtaa samaan tulokseen, sillä tuotantoa seuraa tulonmuodostus ja tätä taas tulonkäyttäminen. On siis kysymys samasta tutkimuskohteesta, vaikka eri vaiheissa. Tämän vuoksi eri menetelmien rinnakkainen käyttäminen voisi tarjota tärkeän tarkistuskeinon kansantuloa arvioitaessa. Useimmat tutkijat ovatkin sitä mieltä, että nämä menetelmät antavat saman loppusumman, jos arvioinnit on oikein suoritettu. Tässä suhteessa täytyy kuitenkin olla varovainen, ennen kuin tehdään liian kiireellisiä johtopäätöksiä. Onko ensiksi kahta metodia käytettävä rinnakkain, jotta saataisiin luotettava vastaus kansantulon suuruuteen? Tietysti saavutetaan siinä tapauksessa jonkinlainen kontrolli lopputuloksen suhteen. Varsinkin kun on kysymys pelkistä arvioluvuista toisen metodin mukaan, voidaan toisen menetelmän avulla tarkistaa arviolukujen todennäköisyyttä. *Meerwarth* asettuu kuitenkin siinä suhteessa epäroivälle kannalle.¹⁵ Jos nimittäin tulokset kahden menetelmän mukaisesti laskettuina menevät suunnilleen yhteen, ei tämän tarvitse kuitenkaan ehdottomasti merkitä sitä, että lopputulos on oikea, sillä arviointi toisen menetelmän mukaan olisi voinut tärkeissä kohdissa vaikuttaa toisen menetelmän mukaisesti suoritettuun laskelmaan. Mitä taas tulee siihen kysymykseen, joudutaanko eri menetelmiä käyttämällä varmasti samaan tulokseen, jos laskelmat ovat moitteettomasti suoritettut, voidaan siinäkin suhteessa olla eri mieltä. Useimmat tutkijat eivät ole kiinnittäneet siihen erityistä huomiota, vaan on a priori väitetty, että näin on asian laita. Niinpä jo *de Bruyn Kops* (v. 1869), *Schuster* ym. ovat huomauttaneet, että periaatteessa on yhdentekevää, mitä metodia käytetään, sillä ne vievät samaan tulokseen. Käytännössä enempiä kuin periaatteessakaan ei kuitenkaan asian laita ole niinkään selvä. Eroavaisuus voi riippua monista tekijöistä, mutta johtuu ehkä etupäässä siitä, että eri menetelmät eivät aina kohdistu täsmälleen samoihin tilastojoukkoihin. Mainittakoon vain eräs seikka, jolla on huomattava merkitys tässä suhteessa. Reaalimenetelmässä on kysymys tuotettujen hyödykkeiden (ja palvelusten) summasta, johon siis sisältyy myös sellaisia hyödykkeitä, jotka puheena olevan ajanjakson kuluessa eivät ole tulleet myydyiksi, kun sitä vastoin menetelmä, joka perustuu tuloon, yleensä ottaa huomioon voiton toteutuneena. *Stamp*¹⁶ on sen takia täydellä syyllä huomauttanut, että jotta menetelmät veisivät samaan tulokseen, vaadittaisiin niin muodoin, että hyödykemäärä varastoissa olisi vuoden alussa yhtä suuri kuin vuoden lopussa. Helposti ymmärtää, että voimakkaiden taloudellisten vaihtelujen aikana erotus saattaa muodostua hyvinkin huomattavaksi.

Aikaisemmin korostettiin sitä seikkaa, että jos on käytettävänä luotettava tilastoaineisto, reaalimenetelmän avulla voidaan saada yleiskuva

eri tulolähteiden merkityksestä yhteiskunnassa, kun sitä vastoin subjektiivinen metodi antaa tietoja joko tulolajeista tai tulonjakautumisesta. On kuitenkin tehty (mm. Yhdysvalloissa) tutkimuksia, joissa on yhdistetty tulolähteisiin perustuva jako tulolajien mukaiseen jakoon. Tulonjakautuminen tulee näkyviin mm. niissä tutkimuksissa, jotka käsittelevät kansantuloa Saksassa, Englannissa, Ranskassa ja Yhdysvalloissa. Näistä Saksa ja Englanti muodostavat subjektiivisen menetelmän perustyyppit, Saksa kokonaistulon perusteella ja Englanti sen tulon perusteella, joka todetaan tulolähteellä. Elinkeinojen osuus kansantulossa todetaan mm. Ruotsissa, Hollannissa, Unkarissa, Bulgariassa, Australiassa ja Intiassa, mutta tätä jakoa on käytetty tutkimuksissa myös Yhdysvalloissa, Saksassa, Ranskassa ja Englannissa. On vielä lisättävä, että kansantulon jakautuminen kulutuksen ja säästämisen mukaan esitetään mm. Englannin ja Yhdysvaltojen kansantuloa koskevissa tutkimuksissa.

Suomen kansantulon arvioiminen on jo hyvin aikaisessa vaiheessa ollut tutkimuksen kohteena. Tunnetun suostuntaverotilastonsa perusteella laskee *K. E. F. Ignatius* »Suomen kansan vuotuisen tulon» olevan v. 1881 330 milj. mk.¹⁷ Tietysti luku on hyvin ylimalkainen ja — niinkuin Ignatius itse huomauttaa — »kylläkin paljon perustettu arveluihin ja otaksuimiin» sekä todennäköisesti hyvin alhainen, kun otetaan huomioon, ettei ole tehty juuri nimeksikään minkäänlaisia oikaisuja senaikaisen vaillinaisen verotusaineiston numerotietoihin. Veroaineiston puutteessa kesti kauan, ennen kuin kysymys otettiin uudelleen pohdittavaksi. Mainittakoon, että *Jaakko Kahma*¹⁸ on tärkeimpien, etupäässä alkutuotantoon kuuluvien elinkeinojen nojalla tehnyt summittaisen arvioinnin Suomen kansantulosta v:lta 1922. Kun yleinen tulovero monen vuosikymmenen kestäneen keskeytyksen jälkeen taas otettiin käytäntöön Suomessa, voitiin laaditun tulo- ja omaisuusverotilaston perusteella ruveta arvioimaan Suomen kansantuloa. Lyhyt ja summittainen laskelma suoritettiin v:lta 1924.¹⁹ Yksityiskohtaisempi ja jossakin määrin perusteellisempi tutkimus verotusaineiston pohjalla suoritettiin myöhemmin vuosien 1929 ja 1931 tulojen perusteella.²⁰ Tälle tutkimukselle tarjosi erinäisissä suhteissa tukea juuri ilmestynyt tutkimus tulo- ja omaisuusverotuksen vaikutuksista²¹, joten tämän arvioinnin suorittaminen ei jäänyt samassa määrin harkinnan varaan kuin aikaisemmin. Kuitenkin on tämäkin tutkimus alkuaineiston laadusta ja tulosuhteiden selvityksien puutteesta johtuen hyvin summittainen. Koska verotusaineiston ammattiryhmityksessä oli suuria aukkoja, ei voitu edes tämän tutkimuksen perusteella saada tyydyttäviä tietoja tulonjakautumisesta eri ammattien kesken. Voidaan laskea, että noin 75—80 % loppusummasta perustui tilastosta saatuihin tietoihin, joten 20—25 % on pelk-

kää arviolaskelmaa. Vuosilta 1928—34 laadittiin sen jälkeen uusi tutkimus elinkeinojen perusteella.²² Syyt tähän metodikysymyksessä tapahtuneeseen periaatteelliseen muutokseen olivat monenlaisia. Verotilastollinen alkuaineisto ei antanut luotettavaa perustaa kansantulon jaoitukselle. Lisäksi tuli se seikka, että vuoden 1936 alusta alin verotusraja korotettiin 6000 markasta 10000 markkaan, mikä merkitsi uutta voimakasta arvioerää subjektiivisessa menetelmässä. Uusi reaali menetelmän mukaan suoritettu laskelma jäi monessa suhteessa vaillinaiseksi, varsinkin kun alkuaineisto osoitti huomattavia puutteellisuksia. Tätä pientä tutkimusta varten ei myöskään voitu suorittaa mainittavia valmistavia tutkimuksia, joten työssä oli paljon täydentämisen varaa — niinkuin muuten kaikissa tämänlaatuisissa tutkimuksissa. Joka tapauksessa tämä reaali menetelmän mukaan suoritettu tutkimus oli monessa suhteessa kieltämättä edistysaskel edelliseen arviointiin verrattuna.

Luku IV. Hinnat.

Aikaisemmin on korostettu sitä seikkaa, että kansantulon arvioimisen perusta ei ole teoreettisesti enempää kuin käytännölliseltäkään kannalta katsoen täysin varma. Lisäksi tulee vielä, että kansantulon matemaattisessa ilmaisussa esiintyy erinäisiä heikkouksia. Tulo ei nimittäin aina edes nykyisten kehittyneiden markkinasuhteiden vallitessa ilmene vaihtoarvona, vaikkakin raha on se yleinen mittapuu, johon perustuen kansantulo on laskettava. Yksikköhinta, hyödykkeiden ja palvelusten vaihtoarvo, on usein hyvin vaikeasti määritettävissä, sitäkin enemmän kun se samaan eri paikkakunnilla voi huomattavasti vaihdella. Erinäisiin palveluksiin nähden puuttuu kokonaan mahdollisuuksia tällaisen vaihtoarvon tarkkaan laskemiseen. Sitä paitsi ei ole suinkaan varmaa, että hyödykkeiden ja palvelusten markkina-arvo teoreettiselta kannalta on sopivin tulojen mittapuu. Olisi ehkä teoreettisesti parempaa, jos voitaisiin eräitä palveluksen lajeja silmällä pitäen käyttää subjektiivista arvoa — siis miten ihmiset kulloinkin arvostelevat palveluksia ja hyödykkeitä. Käytännössä sitä ei voida kuitenkaan tehdä, koska tällaista arvoa ei ole mahdollista ilmaista numeroilla. »Tämä markkina-arvo on eri syistä pakostakin pienempi kuin todellinen arvo», sanoo *Verrijn Stuart*.¹ Hän tulee siis siihen tulokseen, että kansantulon arvioiminen aina vie liian alhaiseen loppusummaan, koska kansantulon laskelma ei voi käsitellä muita kuin rahana ilmaistuja arvoja.

On myös otettava huomioon, että ihmisten tarpeet eri maissa ovat hyvin erilaisia, joten vertailuihin eri maiden kansantulojen välillä on suhtauduttava varovasti. On joukko hyödykkeitä ja palveluksia, jotka antavat huomattavaa tarpeentyydytystä, mutta tätä ei voi edes osapuilleen arvioida. Kuitenkin voivat nämä hyödykkeet ja palvelukset tuntuvasti vaikuttaa kansantulon loppusummaan siihen suuntaan, että se näyttää rahaksi arvioituna pienemmältä, kuin mitä se todellisuudessa olisi. Esim. Italian ilmastosuhteissa välttämättömimmät tarpeet vaativat pienempiä menoja kuin pohjolan karuissa oloissa, joten rahasummien vertailu kansantuloa koskevissa laskelmissa vie helposti väärin johtopäätöksiin. Huomataan siis, että arvotiedoilla tässäkin suhteessa on vain suhteellinen merkitys. Mutta kuitenkin päästään parempaan tulokseen, jos siirrytään nimellisestä tulosta reaalitytöön huomioon ottaen elinkustannukset asianomaisissa maissa.

Mutta kansainvälisiä vertailuja varten ei ole ainoastaan välttämätöntä, että paikallisia olosuhteita ja tutkimuksien laajuutta ja menetelmiä verrataan toisiinsa, vaan on tarkastettava, että samoja periaatteita käytetään hyödykkeiden ja palvelusten arvoa määritettäessä, mikäli niillä ei ole yksinomaan subjektiivista käyttöarvoa. Ja tällä seikalla on siksi suuri merkitys, että laiminlyönti tässä suhteessa voi muodostua vertailun kannalta kohtalokkaaksi.

Näyttää siltä, että kansantuloa koskevien tutkimusten yhteydessä ei ole yleensä kiinnitetty hintoihin riittävästi huomiota. Kun käytetään objektiivista menetelmää, nousee tämä kysymys luonnollisista syistä etualalle. On selvää, että hyödykkeiden arvoa määritettäessä se, minkälaisista hinnoista on kysymys, on ratkaiseva sekä kansantulon suuruuden että sen jakautumisen suhteen. Useimmiten, varsinkin Yhdysvalloissa ja Englannissa, on käytetty kulutushintoja, koska kansantulo itse asiassa on tarpeentyydytyksien mitta tietyssä maassa. On huomautettu², että niiden hintojen, joihin kansantulon laskelma pohjautuu, pitää olla samoja kuin indeksin perustana olevien hintojen, koska indeksiä käytetään rahanarvon vaihtelujen määrittämiseksi. Jos käytetään kulutushintoja, on otettava huomioon se läheinen yhteys, missä nämä ovat kaupan ja kuljetustoiminnan kanssa. Kaupan ja kuljetustoiminnan osuudet on nimittäin jo laskettu hintoihin. Kuitenkin on varottava sitä, että lasketaan kaupan ja kuljetuksen osuudeksi tuotantohintojen ja kulutushintojen välinen erotus. On näet, kuten Heller³ huomauttaa, todennäköistä, että tämä erotus on jonkinlainen yläraja, riippuen kaupan huonosta järjestelystä, mutta myös siitä, että tähän erotukseen kuuluu muidenkin elinkeinojen palveluksia. Ei voitane väittää, ettei kauppa ja kuljetus lisää hyödykkeiden arvoa,

mutta kysymyksen ydin on siinä, onko tämä lisäys tehtävä hyödykkeiden tuotantoon. Kauppa ja kuljetus merkitsevät itsenäistä lisää, koska hyödykkeiden arvo niiden ansiosta nousee, mutta kansantulolaskelmassa tämän arvonlisäyksen pitää tulla kaupan ja kuljetustoiminnan kohdalle. Jos otetaan objektiivisessa metodissa kulutus- eli vähittäishinnat, joudutaan kaksinkertaislaskuun. Jotta tätä voitaisiin välttää, olisi vähennettävä elinkeinoista, joiden tuotteiden arvo perustuu kulutushintoihin, kuljetuskustannukset ja kauppavoitto. Muuten on kulutushinnan määrittäminen hyvin epävarma suoritus tilastolliselta kannalta. Se vaihtelee eri paikkakunnilla vielä suuremmassa määrässä kuin muut hinnat. Sen takia on joskus ehdotettu, että kansantulon hinnat määritettäisiin yhden paikkakunnan (pääkaupungin) hintojen mukaan, mutta sellaista menetelmää ei ole teknillisistä syistä käytetty.⁴

Olisivatko hyödykkeiden arvon määrittämisessä tukkuhinnat sopiva mittapuu? Vaikka sellaista on joskus ehdotettu ja tukkuhintaindeksi olisi monessa suhteessa sopivin mitta maan reaalitytuloa määritettäessä, on kuitenkin selvää, että myös tukkuhintoihin kuuluu osa kauppavoittoa ja kuljetuskustannuksia, joten tällöinkään ei päästä tyydyttäviin tuloksiin.

Näitä vaikeuksia ja epä johdonmukaisuuksia silmällä pitäen olisi suotavaa, että laskelmat voitaisiin perustaa tuotantohintoihin. On kyllä totta, ettei elinkustannusindeksin (eikä liioin tukkuhintaindeksin) käyttö tarjoa luonnollista perustaa elinkeinojen reaaliarvon laskemista varten. Mutta kokonaisuuteen (koko kansantuloon) nähden voidaan sanoa, että lopputulos esittää kansakunnan kulutusmahdollisuudet. Tuotantohinnatkin vaihtelevat eri paikkakunnilla, mutta tuskin niin suurella määrällä kuin kulutushinnat. Jos tuotantohinnat otetaan huomioon, ei tarvitse käyttää erilaisia hintoja niille hyödykkeille, joita esim. maanviljelijät tuottavat ja itse kuluttavat, ja niille, jotka joutuvat markkinoille. Näin Unkarissa (*Matoltsy* ja *Varga*) on käytetty kulutushintoja, mutta maanviljelijäin omaa maataloustuotteiden kulutusta varten tuotantohintoja eli, niinkuin *Derksen* sanoo, »sitä hintaa, jonka maanviljelijä olisi saanut vastaavia tuotteita myydessään». Irlannissa on myös puheena olevista tuotteista käytetty kulutushintoja, mikä menettelytapa kuitenkin poikkeaa tavallisesta menettelytavasta.

Kun pyritään siihen, että eri elinkeinojen puhdas tuotto tulisi näkyviin niin selvästi kuin mahdollista, on syytä ottaa huomioon, että eri elinkeinojen tuotantoarvoja laskettaessa aksiiseja ja valtiolle meneviä maksuja ei ole sisällytettävä näihin arvoihin. Muussa tapauksessa tulee asianomaisen elinkeinon tuotto aiheettomasti nousemaan näitä eriä vastaavalla määrällä.⁵ Jotta kuitenkin kansantulon loppusumma esittäisi koko sen

arvon, joka on käytettävissä kansakunnan kulutukseen, on laskelmiin elinkeinojen ulkopuolella liitettävä näiden maksujen määrä.

Sääntönä on, että vähennyserät perustuisivat samojen periaatteiden mukaan laskettuihin hintoihin kuin bruttotuottoa laskettaessa. Mutta menettelytapa siinä suhteessa riippuu suureksi osaksi käytetyistä hinnoista. Jos tuotantohintoja käytetään, voidaan, kuten v. *Fellner* esittää, vähennyserien hintoina käyttää elinkeinon maksamia hintoja tavaroista, siis välittäjän voitto ja kuljetuskustannukset niihin luettuina, koska muuten elinkeinon nettotuotto tulee osoittamaan liian suurta summaa. Hintojen vaihtelujen tarkastuksessa vuodesta vuoteen on meneteltävä varovasti. Voidaan esim. huomata, että erään tavaralajin hinta on noussut tai laskenut lyhyen ajanjakson kuluessa, mutta syy tähän voi olla se, että tavaran laatu sinä aikana on huomattavasti muuttunut. Varsinkin vaikeana pula-aikana (sota-aikana) on tämä tarjona. Voi helposti sattua niinkin, että kokonainen hyödykeryhmä on tullut toisen sijaan, joten kulutuksen edellytykset samalla ovat muuttuneet. Nämä hinnanvaihtelut, jotka johtuvat tällaisista seikoista, on sittemmin mikäli mahdollista eliminoitava reaalitylöä arvioitaessa hintaindeksien avulla.

Palvelusten hinnat ovat yleensä hyvin vaikeasti määritettävissä. On joskus, kuten mainittiin, mahdotonta määrittää palveluksille mitään hintaa, joten on pakko käyttää muita arvioperusteita. Palvelusten joukossa ovat julkisten yhdyskuntien palvelukset tärkeimmät ja vaikeimmin arvioitavissa. Yleinen sääntö on kuitenkin, että nämä palvelukset, mikäli ne otetaan huomioon kansantulon laskelmissa, arvioidaan kustannusten perusteella. Miten tässä suhteessa menetellään, sitä käsitellään julkisten yhdyskuntain tuloa selostettaessa. Näin ollen on hintojen määrittämisessä ylitetty hinnanmuodostuksen rajat ja jouduttu kysymykseen yleisten palvelusten merkityksestä eli »hyödyistä» ja niiden asemasta muuhun tuotantolliseen toimintaan nähden.

Eräs tärkeä kysymys, joka läheisesti liittyy hinnanmuodostuksen ongelmaan, on sen ajan määrittäminen, jolta kansantulo lasketaan. Yleensä käytetään kalenterivuotta, mutta muutamissa tyypillisissä maanviljelysmaissa, esim. Unkarissa, on joskus käytetty tuotantovuotta (*l'année économique*). Tämä sopii parhaiten maataloudessa, koska maanviljelystuotteiden hintataso riippuu sadon volyyymista. Hyöty tällaisen »maatalousvuoden» käyttämisestä on kuitenkin sangen epävarma. Tuotantovuosi ei ole täysin täsmällinen käsite ja vaihtelee suuresti eri maissa. Täten kansainväliset vertailut tulevat vielä monimutkaisemmiksi, jopa mahdottomiksi suorittaa. *Neubauer*⁶ huomauttaa aivan oikein, että esim. Unkarissa yksistään maanviljelyksen tärkein tuote, vilja, määrää toimintavuoden,

ja viljavuosi ei riipu yksinomaan viljan sadosta, vaan suuressa määrin viljan hinnoista, jotka vuorostaan osaksi riippuvat viljan maailmanmarkkinahinnoista. Sitä paitsi maanviljelys on suuressa määrin riippuvainen muista elinkeinoista, joille taas kalenterivuosi on sopivin. Maataloustuotteiden hintoihin katsoen on ero satovuoden ja kulutusvuoden välillä huomattava. Todellisuudessa maataloustuotteista maksetut hinnat ovat yleensä paljon korkeammat kuin sadon aikaiset hinnat. Niinpä oli esillä olevassa tutkimuksessa sadon arvo v. 1938 kulutusvuoden hintojen mukaan 3 714 milj. mk, satovuoden syyskuun—joulukuun keskihintoja käytetään 3 541 milj. mk sekä koko satovuoden keskihintojen mukaan 3 884 milj. mk. Onko sitten, vaikkakin sadon volyyymi otetaan kalenterivuosittain, käytettävä saman vuoden keskihintoja vai todellisuudessa saatuja hintoja? Miten sitten menetellään teollisuudessa ja metsätaloudessa? Teollisuudessa hinnat ovat »myyntiarvoja tehtaalla», siis tuotteiden todellisia myyntihintoja valmistuspaikkakunnalla. Kun tiedetään, että sille määrälle, mikä vuoden tuotannosta mahdollisesti jää myymättä, arvioidaan hinta todennäköisten hintojen mukaan, niin huomataan, että hinnat ovat tuloja toteutuneina. Kun otetaan huomioon, että maanviljelyksessä käytetään usein varastoimista, on sadon arvo laskettava kulutusvuoden hintojen mukaan. Tällaisella menettelytavalla on myös se etu, että maatalous tässäkin suhteessa saadaan verrannolliseksi teollisuuden kanssa. Metsätaloudessa olisi samaa periaatetta noudatettu, mutta luotettavien tietojen puuttuessa on lähdeittävä siitä edellytyksestä, että tuotanto on sama kuin käyttö kalenterivuonna, mutta periaatteessa tässäkin otetaan tulot myymällä toteutuneina. Esillä olevassa tutkimuksessa on tätä periaatetta siis mikäli mahdollista noudatettu suunnitelmallisesti.

Luku V. Tämän tutkimuksen kokoonpano.

Esillä oleva tutkimus on suoritettu reaalin menetelmän mukaan ja nojautuu niin laajalti kuin mahdollista tuotantotilastoon. Tästä johtuu, että kansantulo on johdettu yksityisistä elinkeinonhaaroista, mikä on mahdollista vain reaalin menetelmän perusteella. Luonnollisestikaan ei tätä menetelmää käyttäen voi saada tulon eri lajeista tyydyttäviä tietoja. Edellisessä korostettiin, ettei kansantulon loppusumma yksinään voi tyydyttää tutkimusta, vaan välttämätöntä on tietää, minkälainen kansantulo on kokoonpanoltaan. Tietysti on muitakin kuin elinkeinoihin kohdistuvia tärkeitä jakoperusteita, joita voidaan käyttää kansantuloa arvioitaessa.

Edellä on jo viitattu tulolajeihin nojautuvaan laskelmaan. Olisi mielenkiintoista tietää, kuinka kansantulo jakautuu tulon suuruuden, ammattien ja toiminnan mukaan, maantieteellisesti kaupungeissa ja maaseudulla tai maan eri osien talousrakenteen perusteella. Näihin kysymyksiin reaali-menettelmän avulla suoritettu kansantulon tutkimus ei voi järjestelmällisesti antaa vastausta. Mutta toiselta puolen valaistaan objektiivisella (reaali-) menetelmällä sellaisia seikkoja, jotka ovat talouselämän tuntemiselle mitä tärkeimpiä. Jokaisen elinkeinon osalta saadaan yksityiskohtaisia tietoja sen kokoonpanosta samoin kuin kuhunkin elinkeinon kuuluvien eri tuotannonhaarojen merkityksestä ja toiminnan tuloksesta. Siinä tapauksessa, että alkuaineisto olisi tarpeeksi luotettava ja yksityiskohtainen, voitaisiin saada tärkeimmistä ryhmistä sitä paitsi tietoja tuotettujen tavaroiden osuudesta ja merkityksestä kansantulossa. Tällainen tulolähteisiin nojautuva jaotus antaa samalla viittauksia siitä, minkälainen tulojen käyttö on menolajien ja tarveryhmien mukaan.¹ On vielä huomautettava siitä, että hyödykkeiden tuotannon ja palvelusten välinen suhde tällaisen reaali-menettelmällä suoritettujen tutkimusten perusteella tulee selvästi näkyviin. Tämä seikka on varsin mielenkiintoinen kansantulon kehitystä tarkastettaessa, koska esim. talouspula voi vaikuttaa eri tavalla palveluksiin kuin aineelliseen tuotantoon.

Tässä tutkimuksessa on otettu käsiteltäväksi 12 pääkohtaa sekä lopuksi ne oikaisut, jotka kuuluvat koko tutkimukseen eivätkä kohdistu mihinkään *yksityiseen* elinkeinonhaaraan. Alkutuotantoa edustavat kolme ensimmäistä ryhmää, maatalous ja sen sivuelinkeinot, metsästys ja kalastus sekä metsänhoito. On kuitenkin pantava merkille, että maatalouden yhteyteen on otettu se jalostustyö, mikä syntyy meijerien toiminnasta. Toiselta puolen on teollisuuden yhteydessä käytännöllisistä syistä käsitelty mm. malmin nostoa ja rikastamista, vaikkakin tämä tuotanto oikeastaan kuuluu alkutuotantoon. Maatalouden ala on hyvin laaja ja sen sivuelinkeinot varsin vaihtelevat. Tässä on otettu huomioon maatalouden ryhmässä, paitsi peltoviljely ja karjanhoito, seuraavat pienemmät elinkeinonhaarat: meijerien toiminta, joka läheisesti liittyy karjanhoitoon, puutarhanhoito, kasvitarhojen tuotto, mehiläishoito, siipikarjanhoito ja turkiseläintenhoito sekä lopuksi saatujen metsämarjojen arvo. Kalastus ja metsästys esiintyvät erillisenä ryhmänä; vaikkakin nämä haarat, varsinkin ensinmainittu, läheisesti liittyvät maatalouteen ja usein käsitellään tämän yhteydessä. Kalastus ja metsästys ovat kuitenkin siinä suhteessa toisessa asemassa kuin maatalouteen kuuluvat sivuelinkeinot, että ne suureksi osaksi ovat arvioinnin varassa ja niiden tuotto on aivan toisenlaisten periaatteiden mukaan laskettava. Myös metsänhoito on huomattavassa

määrin maatalouden apuelinkeino, mutta jo sen suuri merkitys takaa sille ilman muuta itsenäisen aseman elinkeinojen joukossa.

Hyödykkeiden jalostuksessa on tehdasteollisuus tärkein. Teollisuuden yhteydessä on käsitelty myös käsityö ja kotiteollisuus, jotka olennaisesti kuuluvat jalostukseen. Lisäksi on otettu mukaan teollisuuteen läheisesti liittyvä elinkeinonhaara, rakennustoiminta, joka teollisuuden kanssa muodostaa kokonaisuuden, hyödykkeiden jalostustoiminnan.

Kauppa ja liikenne taas edustavat elinkeinojen keskuudessa vaihdantaa. Tässä on luettu kauppaan myös pankkiliike, joka monissa kansantalouden esityksissä on käsitelty itsenäisenä pääelinkeinona.² Paitsi tavarakauppaa, johon kuuluvat myös kirjakaupat, apteekit, rohdoskaupat ja Alkoholiliike, on kaupan ryhmään lisätty agenttuuri- ja muut välitysliikkeet, pankit, vakuutustoiminta, hotellit, ravintolat ja elokuvateatterit. Tietenkin pankit ja vakuutustoiminta ovat tässä ryhmässä erikoisasemassa, mutta niiden yhteenkuuluvaisuutta kaupan kanssa tuskin voidaan kieltää. Liikenteeseen taas kuuluvat tässä rautatiet, autoliikenne, merenkulku, raitiotiet, lentoliikenne ja posti-, lennätin- ja puhelinliikenne sekä lopuksi yleisradio.

Seuraavana ryhmänä tässä tutkimuksessa esiintyy pysyvien hyödykkeiden käyttö. Puheena oleva ryhmä poikkeaa luonteeltaan suuresti muista. Tässä ryhmässä on asuinrakennusten käyttö (vuokrat) tärkein erä. Tähän samaan ryhmään kuuluisi johdonmukaisesti myös sellaisten hyödykkeiden kuin huonekalujen, autojen ym. käyttäminen. Koska viimeksimainittujen arvioiminen tuottaisi suuria vaikeuksia ja niiden merkitystä ei mitenkään voi verrata asunnonvuokriin, on tässä seurattu yleistä menettelytapaa, jonka mukaan pysyväisistä hyödykkeistä ainoastaan asuinrakennukset otetaan huomioon.

Tämän jälkeen siirrytään palvelusten käsittelemiseen. Näitä edustaa kolme pääryhmää: vapaat ammatit, kotitaloustyö ja julkinen toiminta, joista kotitaloustyö kuitenkin osaksi on jalostuksen luonteinen. Vapaat ammatit muodostavat verrattain heterogeenisen elinkeinoryhmän, johon tässä on otettu yksityisopettajat, yksityinen huoltotoimi, yksityiset asianajajat ja lääkärit, toimittajat, taiteilijat, teatterit, urheilu ja lopuksi seurakuntien toimenhaltijat. On siis kiinnitettävä huomiota siihen seikkaan, että seurakuntien toimenhaltijain palvelukset on laskettu erinäisten hallintakustannusten perusteella tässä ryhmässä eikä julkisen toiminnan yhteydessä. Kotitaloustyötä voi olla sekä palkattua tai palkatonta, jolloin viimeksimainitussa tapauksessa palvelusten arvo on tosin laskettu, mutta summaa ei ole otettu kansantulon loppusummaan, vaan jätetty sen ulkopuolelle. Julkinen toiminta taas käsittää valtion ja kuntien hallinnolliset palvelukset.

Näiden palvelusten jälkeen seuraavat Suomen ja ulkomaiden välillä tapahtuneet pääomansiirrot, joista jo edellä käsitteiden selvittelyn yhteydessä on ollut puhetta. Jotta tultaisiin kansantulon loppusummaan, on sitä paitsi otettava huomioon, että muutamien ryhmien toiminta joko kokonaan tai osaksi palvelee eri elinkeinojen tuotantoa. Koska näitä palveluksia on hyvin vaikea vähentää eri elinkeinojen kohdalta, on tehtävä yleisiä vähennyksiä kansantulon loppusummaan. Tällöin on esillä olevassa tutkimuksessa vähennetty pankkiliikkeen (Suomen Pankin, liikepankkien, hypoteekkilaitosten, säästöpankkien, Postisäästöpankin, osuuskassojen ja Keskuslainarahaston) tulot, asiavakuutuksen tulot sekä vakuutuslaitosten suorittamat palo-, meri- ym. vahingonkorvaukset ja lisätty tullit ja valmisteverot. Kun nämä korjaukset on suoritettu, on tultu kansantulon nettosummaan.

Kansantulon kokoonpano ja sen alan laajuus riippuu suureksi osaksi, kuten edellisessä on sanottu, tulon ja kansantulon käsitteistä. Tulo-käsitteen mukaan on näistä laskelmista jätetty pois mm. sellaiset pääoman- ja tulonsiirrot, joista ei ole saatu vastikkeina uusia palveluksia. Mutta on myös sellaista toimintaa, joka on jätetty kansantulosta pois, vaikkakin se tulo-käsitteen kannalta olisi voinut kuulua siihen. Niinpä on lainvastaisella tavalla, esim. salakuljetuksella, saatu tulo käytännöllisistä syistä jätetty huomioon ottamatta. On sitä paitsi joukko pienempiä tilapäistöitä (odd jobs), joista ei voi saada minkäänlaisia tietoja. Näiden joukkoon kuuluvat esim. sanomalehtien tilapäismyynti ja jakelu, huoneiden tilapäinen vuokraaminen ja lumenluonti, mikäli ne eivät jo osittain sisälly eri elinkeinonhaaroihin. Mutta tärkeimmät kansantulon loppusummista poisjätetyt ryhmät ovat kuitenkin edellä mainitut palkaton kotitaloustyö ja »pysyvien kulutusesineiden käyttö» (paitsi asunnonvuokrat). On luonnollista, ettei »psykykillistä» tuloa, esim. taidekokoelmien ja luonnon tarjoamia nautintoja, ole voitu ottaa huomioon, koska sellaista arviointia varten ei ole mitään tilastollisia mahdollisuuksia.

Yleisenä huomautuksena voidaan esittää, että palvelukset ovat kauttaaltaan paljon vaikeammin arvioitavissa kuin aineellisia hyödykkeitä tuottavat elinkeinonhaarat. Ne numerosarjat, jotka kohdistuvat maatalouteen ja teollisuuteen, ovat suurin piirtein luotettavia. Metsätalouden tuotto on jossakin määrin epätäydellisemmin määritetty kuin maatalouden ja teollisuuden loppusummat. Metsästäys ja kalastus tietenkin ovat kokonaan arvioinnin tulos, joka todennäköisesti jää liian pieneksi. Teollisuuden ryhmässä on rakennustoiminta puutteellisen alkuaineiston takia hyvin vaikeasti laskettavissa, samoin kotiteollisuus. Kotimaan kauppa on, kuten tunnettua, tilastollisesti heikosti valaistu, mutta arviointia

tässä kohdassa voitaneen kuitenkin pitää suurin piirtein tyydyttävänä. Tässä on tietenkin ollut joukko pienempiä aloja, joiden tulojen laskeminen on tuottanut suuria vaikeuksia ja riippunut suuresta määrin harkinnasta. Liikenne sitä vastoin perustuu tosiasiallisiin tietoihin, autoliikennettä lukuun ottamatta. Asunnonvuokrat perustuvat tosin arviointiin, mutta varsinkin kaupunkeja koskeva tilastoaineisto antaa laskelmille tyydyttävän pohjan. Vapaista ammateista saadut tulokset jäävät sangen epävarmoiksi. Julkisen toiminnan osuuden määrittäminen taas perustuu luotettavaan aineistoon, mutta tämän osuuden suuruus riippuu kokonaan käsitteiden määrittelystä. Palkattu kotitaloustyö on luotettavuuden puolesta suunnilleen samassa luokassa kuin vapaat ammatit. Summittaiseen arviointiin perustuvat tässä tutkimuksessa siis seuraavat ryhmät: metsästyks ja kalastus, teollisuuden ryhmästä rakennustoiminta ja kotiteollisuus, kauppa (paitsi osuuskauppaa, pankki- ja vakuutus toimintaa ja Alkoholi-liikettä), asunnonvuokrat, vapaat ammatit ja palkattu kotitaloustyö. Nämä tekevät yhteensä v. 1938 20.5 % koko kansantulosta. Muuallakin arvioinnit voivat nousta hyvin huomattaviin summiin.³ Yleensä on todettava, että vaikkakin kansantulon numerot voidaan arvioida luotettavan tilastotiedustelun perusteella, tiedot ovat sitä parempia, kuta lähempänä tiedusteluvuotta kansantuloa koskeva tutkimusvuosi on.

Tutkimuskauden valinta on tärkeä kysymys. On luonnollista, että tietojen tällaisessa tutkimuksessa, kuten kaikissa tilastotutkimuksissa, tulee olla mahdollisimman tuoreita. Esillä oleva tutkimus käsittää vuodet 1926—38, siis 13 vuotta, ja ulottuu näin ollen suunnilleen siihen ajankohtaan, jolloin poikkeukselliset olosuhteet maassamme muuttivat talouselämämme rakennetta. Kun vuosi 1926 Suomessa tavallaan merkitsee vakiintuneita olosuhteita horjuvien taloudellisten suhdanteiden jälkeen, muodostaa tämä ajanjakso kokonaisuuden. Kansantuloa laskettaessa on hyvin vaarallista ottaa yksi ainoa vuosi tutkittavaksi, koska tulos voi olla harhaanjohtava, varsinkin jos joudutaan suorittamaan kansainvälisiä vertailuja. Käytännöllisistä syistä ei tässä ole voitu käsitellä uusinta aikaa; näin on menetelty sitä suuremmalla syyllä, kun viimeaikaista taloudellista kehitystä ei vielä voida arvioida. On parempi, että sota-aikaa Suomessa käsitellään yhtenä kokonaisuutena ja toisessa yhteydessä. Tämän tutkimuksen ajanjakso antaa riittävästi valaistusta esim. maan taloudelliseen puolustusvalmiuteen ynnä muihin nykyhetken kysymyksiin. Kun perusta näin ollen on laadittu, on pyrittävä siihen, että tulevaisuudessa kansantuloa koskevat tiedot ilmestyvät niin nopeasti kuin mahdollista. Ellei maan taloudellisessa rakenteessa esiinny suuria vaihteluita, voidaan helposti saada ensitietoja kansantulon kehityksestä.⁴

Luku VI. Maatalous ja sen sivuelinkeinot.

Yleistä.

Maatalouden asema on monessa suhteessa toisenlainen kuin muiden elinkeinojen. Se, mikä on tälle elinkeinolle luonteenomaista, eroaa niin olennaisesti niistä piirteistä, jotka ovat tunnusmerkillisiä muulle taloudelliselle toiminnalle, että vertailu tässä suhteessa maatalouden ja muiden elinkeinojen välillä muodostuu sangen vaikeaksi. Maataloutteen sisältyy taloudellisen toiminnan ohella eräänlainen elämänmuoto, jota ei voida havaita yhtä suurena määränä muissa elinkeinoissa. Kotielämä ja taloustoiminta riippuvat tässä niin läheisesti toisistaan, että tämä yhteenkuuluvaisuus vaikuttaa sellaisiin seikkoihin kuin tuloon, hintoihin ja kulutukseen, puhumattakaan tässä elinkeinossa vallitsevista palvelussuhteista.¹ Niinpä voidaan todeta, että keskimääräinen tulo maataloudessa toimivaa henkeä kohden voi eri maissa vaihdella suuresti siitä syystä, että on mahdotonta sanoa, missä määrin naispuoliset henkilöt ottavat osaa maataloustöihin.² Onkin epäilemättä uskallettua esittää varmoja laskelmia siitä, kuinka paljon maataloudessa käytetään perheenjäsenten työtä, palkattua tai palkkaamatonta työvoimaa. Siitä syystä on vaikea suoraan verrata maataloudesta ja muista elinkeinoista toimeentulonsa saavien henkilöiden lukumäärää toisiinsa. Mutta vaikkakaan nämä numerot eivät ole suoranaisesti verrannollisia keskenään, huomataan kuitenkin melkein kaikissa maissa, että yllättävän suuri osa maan väestöstä on joko suoranaisesti tai välillisesti riippuvainen tästä elinkeinosta. Sen merkitys tulee vielä selvemmin näkyviin kulutuksen näkökannalta sellaisina aikoina, jolloin kansainvälisten yhteyksien ylläpitäminen on vaikeaa tai yhteydet ovat kokonaan katkenneet.

Eräs seikka, joka vaikuttaa samaan suuntaan, on vielä mainittava. Maatalous erillisenä ryhmänä on monessa suhteessa luontoistalouden kannalla, koska sen tuottamat hyödykkeet ovat elämän ylläpitämiseksi välttämättömiä ja ovat toisessa asemassa kuin muiden elinkeinojen tuotteet. Tästä johtuu, että myös elämänehdot ovat aivan toisenlaiset kuin esim. kaupunkitaloudessa, joten eri elinkeinojen taloudelliset tulokset ovat vaikeasti verrattavissa. Tästä seikasta on sattuvasti sanottu³: »Jos edellytetään elintarvikkeiden kuljetuksesta ja kaupasta johtuvan lisän olevan 50 % tuotantohinnasta ja otetaan vielä huomioon kaupunki- ja maaseututalouksissa ilmenevien menojen ero, niin maanviljelijän talouden keskimääräinen elatus yastaa suunnilleen sellaisen kaupunkilaistalouden elästä, jonka tulo on 1/4 tai 1/3 suurempi kuin maaseudulla».

Maatalouden tulojen laskeminen ei tarjoa tutkijalle mitään erikoisia teoreettisia vaikeuksia. Maatalouden tulojen määrittämisessä on kuitenkin eräs periaatteellinen kysymys, joka on antanut aiheita tieteelliseen keskusteluun, nimittäin maatalousväestön maataloustuotteisiin kohdistuva oma kulutus. Vaikkakin monet kansantuloa käsittelevät tutkimukset rajoittuvat vain markkinoilla esiintyviin hyödykkeisiin, on kuitenkin poikkeuksena tämä erä otettu huomioon, »koska maan kulutukseen käytetyt hyödykkeet johtuvat suoraan maanviljelyksen taloudellisesta toiminnasta ja ovat rahassa mitattavissa». ⁴ Näiden tuotteiden huomioon ottamista on myös perusteltu sillä, että ne muodostavat osan suuremmasta kokonaisuudesta, joka käy kaupassa. ⁵ Esillä olevassa tutkimuksessa esitetyn tulo-käsitteen mukaan ne kuuluvat ilman muuta kansantuloon. Asiallista erimielisyyttä on oikeastaan vain herättänyt kysymys omaan kulutukseen käytettyjen tuotteiden hintojen määrittämisestä. Kuten aikaisemmin on sanottu, tuotantohinta on kuitenkin ainoa mahdollinen, sillä kaupasta ja liikenteestä johtuvia kustannuksia ei voi tällaisessa tapauksessa laskea kuluttajille kuuluviksi, ei edes kysymyksen ollessa kansainvälisistä vertailuista. ⁶

Objektiivinen menetelmä on erittäin sopiva käytettäväksi tämän elinkeinon tuloa arvioitaessa. Tämän elinkeinon erikoisuudesta johtuen on reaalin menetelmä tässä paljon luotettavampi kuin subjektiivinen metodi. Voidaan mainita, että esim. Saksassa, jossa subjektiivista menetelmää käytetään, on maa- ja metsätaloudessa toimivien itsenäisten henkilöiden tuloihin nähden tehty poikkeus ja ne on laskettu reaalin menetelmän mukaan.

Eri elinkeinojen tulot on laskettu siten, että niiden bruttotuotosta on vähennetty edellisen tuotantokauden tai muihin elinkeinoihin kuuluvat tulot. Tällöin voi kuitenkin helposti tapahtua, että maatalous ja tätä lähellä olevat elinkeinonhaarat sulautuvat siinä määrin yhteen, että on vaikeaa täsmälleen määrätä, mihin elinkeinonhaaraan eri vähennykset (esim. raaka-aineet) kuuluvat. Tästä huolimatta on aina koetettu erottaa bruttotuotosta ne ainekset, jotka kuuluvat toiseen toiminnanhaaraan. Sikäli kuin tämä ei ole aina onnistunut, saattaa maanviljelyksen vähennyksiin kuulua osa jonkin pienemmän sivuelinkeinon vähennyksistä. Maanviljelys ja karjanhoito ovat kuitenkin niin läheisessä vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, ettei erikoista nettotuottoa näille voi määrittää, vaan on laskettava yhteinen nettotuotto. Sellaiset maataloutta lähellä olevat elinkeinot kuin kalastus ja metsätalous on tässä tutkimuksessa käsitelty täysin itsenäisinä. ⁷ Rakennuksien ja aitojen kunnossapitoon ja korjauksiin menevät puutarvikkeet on vähennetty maanviljelyksen osuu-

desta, koska ne ovat metsätalouden tuloja. Tässä on pantava merkille, ettei talusrakennusten ja aitojen korjauksiin meneviä työpalkkoja vähennetä, koska on pidettävä luonnollisena, että työ on maanviljelijäin ja heidän työväkensä suorittama, joten se on katsottava sisältyväksi maanviljelyksen tulokseen. Samasta syystä ei ole otettu huomioon uudisviljelyksiä (ks. rakennustoimintaa).

Maatalouden ryhmään kuuluvat siis seuraavat elinkeinonhaarat: maanviljelys (kasvikunnasta saadut elintarvikkeet ja rehut), karjanhoito (eläinkunnasta saadut elintarvikkeet), meijerien toiminta, kanatalous ja muu siipikarjanhoito, mehiläishoito, turkiseläintenhoito, kasvitarhaviiljelys, puutarhanhoito sekä metsämarjojen poiminta.

Bruttotuotto.

Ensimmäinen vaihe näissä laskelmissa on tuotannon suuruuden määrittäminen tuotantolajeittain, minkä jälkeen arvot lasketaan.

Sadon määrä maanviljelyksessä on saatu vuosilta 1926—38 virallisen maataloustilaston perusteella.⁸ Kun kuitenkin pinta-alaa koskevissa tiedoissa ennen vuotta 1929 on esiintynyt sellaisia lukuja, joita ei ole voitu käyttää, koska ne olisivat antaneet täysin harhaanjohtavan kuvan sadon kehityksestä, on näihin numeroihin tehty oikaisuja⁹ peltoheinän, rukiin ja kauran suhteen. Näiden lajien vaikutus sadon lopputulokseen on erittäin suuri. Rukiin peltoala on ilmoitettu liian suureksi, samoin kaurankin, kun sitä vastoin peltoheinän peltoala oli maataloustilaston mukaan liian pieni. Laidunmaita ei ole otettu huomioon.

Teoreettisesti vaikeampaa kuin sadon määrän laskeminen on epäilemättä arvojen määrittäminen eri kasvilajeille. Periaatteessa on aina pyritty maanviljelijäin saamien luovutushintojen käyttämiseen. Tässä yhteydessä tullaan siihen tärkeään periaatteelliseen kysymykseen, josta on edellä hintojen määrittämisen yhteydessä ollut puhetta. Viljelyskasvien tuotannon määrä tietyssä vuonna on tässä käsitetty ilmenevän sadon määrästä puheena olevana vuonna. Mutta se kalenterivuosi, jolloin sato korjataan, ei ole tietenkään sama kuin kulutusvuosi, jonka aikana tuotteet kulutetaan ja joka ulottuu seuraavan vuoden satoon. Edellisessä päädyttiin siihen tulokseen, että kansantulon laskelmissa on kalenterivuodella ehdoton etusija kulutus- tai toimintavuoteen verrattuna, varsinkin kun otetaan huomioon, että kaikkien muiden elinkeinojen tuotanto määritetään kalenterivuotta kohden. Mutta arvon toteamista varten on sadon määrä jaettava sen mukaan, onko sitä käytetty kotikulutukseen, myyntiin vai kylvöön samana tai seuraavana vuonna. Vain siten voidaan

määrittää todelliset tulot tässä ryhmässä. Tämä periaate on myös sopu-
soinnussa sen tulomääritelmän kanssa, että tuotteet yleensä muuttuvat
tuloiksi vasta realisoinnin kautta. Sadon arvoa näin määritettäessä on
vehnän, rukiin, ohran, kauran, herneen, pavun, virnan ja perunan koti-
kulutuksen ja kylvön osuudelta käytetty keskihintaa syyskuun 1. päivästä
seuraavan vuoden elokuun loppuun saakka. Kauppaan tulleen määrän
osalta taas on käytetty satovuoden neljän viimeisen kuukauden keski-
hintaa siitä määrästä, joka on syksyllä joutunut markkinoille ja tammi-
kuun 1. päivän ja elokuun 31. päivän välisen ajan (satovuotta seuraavana
vuonna) keskihintaa siitä määrästä, joka keväällä tai kesällä on mennyt
kauppaan. Luovutushinnat on Pellervo-seuran Markkinatutkimuslaitos
asettanut tutkimusta varten käytettäväksi. Samoin on mainittu laitos sille
annetun asetelman mukaan arvioinut viljojen myyntimäärät satovuodesta 1931—32
satovuoteen 1938—39. Edellisiltä vuosilta on nämä määrät laskettu hehtaaria
kohden vastaavassa suhteessa maatalouden kannattavaisuustutkimuksissa¹⁰
ilmoitetun myydyin määrän perusteella. Markkinatutkimuslaitos on kuitenkin
arvioinut vehnän myyntimäärät koko siltä ajalta, jonka tämä tutkimus käsittää,
siis vuosilta 1926—38. Kulutuskauden myynnin jakautuminen eri kalenteri-
vuosille on tapahtunut seuraavasti. Vehnän ja ohran myynti on laskettu
Markkinatutkimuslaitoksen antamien suhdelukujen perusteella vuosilta
1933—38. Rukiin myynnin arvioiminen on suoritettu viljalain alaisten
myllyjen vastaanottaman rukiin määrän mukaan (v. 1931—38). Jotta
saataisiin mahdollisimman tarkka kuva kauran myynnin jakautumisesta,
on otettu jakautumisen kertoimeksi Markkinatutkimuslaitoksen tietojen
ja viljalain alaisten myllyjen vastaanottaman kotimaisen kauran määrien
välinen keskiarvo. Edellisten vuosien tietoja arvioitaessa on käytetty
vuosien 1933—38 keskiarvoa. Perunan syysmyynti on arvioitu vuosina
1926—32 41 %:ksi ja vuosina 1933—38 51 %:ksi koko myynnistä.
Kuitenkin on ensin, ennenkuin sadon arvo on laskettu, vähennetty peru-
nain pilaantumisprosentti, joka on arvioitu 12 %:ksi. Näin laskettuna
vehnän, rukiin, ohran, kauran, herneen, pavun, virnan ja perunan sadon
yhteinen arvo on seuraava. Vertailun vuoksi osoitetaan, mihin summaan
tämä sato nousisi, jos vain satovuoden syksyn hintoja käytetään.

Satovuosi	Kulutuksen mukaan, milj. mk	Syksyn keski- hintojen mukaan, milj. mk
1926	2.502	2.361
1927	2.594	2.318
1928	2.298	1.968
1929	1.826	1.854
1930	1.986	1.733
1931	2.181	1.931
1932	2.512	2.296
1933	2.395	2.329
1934	2.713	2.569
1935	2.737	2.459
1936	3.414	2.987
1937	3.956	3.937
1938	3.714	3.541

On luonnollista, että kulutuksen mukaan otetut hinnat ovat huomattavasti korkeammat, koska viljan hinnat yleensä nousevat keväällä. Ainoastaan voimakkaan hintojenlaskun aikana voidaan odottaa päinvastaista suuntaa.

Sekaviljan hinta on laskettu ohran, kauran ja herneen hintojen perusteella, kun taas rehukaalin, rehunauriin ja muiden juurikasvien hinta on määritetty kauran hinnan mukaan, ottaen huomioon niiden rehuyksikköarvo. Peltoheinän hintana on käytetty Maataloustuottajain Keskusliiton keräämiä tukkuhintoja, joista kuitenkin on vähennetty, jotta päästäisiin tuotantohintoihin, kuljetus- ja paalaus kustannukset. Saman hinnan on katsottu olevan sopiva myös vihantarehun hinnaksi. Niittyheinän, syysviljanolkien, kevätviljanolkien ja juurikasvien naattien hinta on määritetty peltoheinän hinnan perusteella, ottaen tässäkin huomioon niiden rehuyksikköarvo. Sokerijuurikkaan sadon arvo on laskettu maanviljelijäin raakasokeritehtaalta saaman hinnan mukaan siten, että kuljetuskustannukset on vähennetty hinnasta. Heinänsiemenen sadon arvo on taas laskettu Keskusosuusliike Hankkijan tuottajille maksamien keskihintojen perusteella. Lopuksi kehruukasvien sadon arvo on otettu maataloustilastosta saatujen tietojen mukaan.

Koko sadon arvo nousee eri vuosina, miljoonin markoin, seuraaviin summiin:

Vuosi	milj. mk	Vuosi	milj. mk
1926	5.182	1933	4.733
1927	5.179	1934	4.833
1928	4.662	1935	4.745
1929	3.753	1936	5.720
1930	4.137	1937	7.319
1931	4.298	1938	6.491
1932	4.506		

Kuten huomataan, on maatalouden viljelyskasvien tuotannon arvo vain vähäisessä määrin riippuvainen suhdannevaihteluista. Arvo on ollut verrattain konstantti vuosina 1930—35, vaikkakin yleinen suunta on todettavissa. Tämän ajanjakson maksimi saavutettiin vuonna 1937 osaksi hyvän sadon, osaksi korkeiden hintojen ansiosta.

Maidon tuotannon arvioimiseksi voidaan käyttää eri menetelmiä. Vakiinnuttamispalkkiokomitean mietinnössä¹¹ on siten lehmien arvioidun määrän perusteella, käyttämällä eri kertoimia lehmää kohden, laskettu tuotanto maanviljelysseuroittain, jolloin on päästy koko maan maidon tuotannon loppusummaan. Koska nämä luvut ennen vuotta 1929 olivat näin menetellen hyvin epätasaisia ja lehmien lukumäärä on sangen vaikeasti arvioitavissa, on esillä olevassa tutkimuksessa menetelty seuraavasti. Osuusmeijerien liiketilaston mukaan on todettu osuusmeijereihin myyty maitomäärä. Yksityisissä ja osakeyhtiömeijereissä käytetty maitomäärä on osittain saatu maataloustilastosta, osittain taas, mikäli se koskee valmistettua juustomäärää, laskettu muuntamalla juustomäärä maidoksi (suhdetta 1 kg juustoa = 11,6 kg maitoa käyttäen). Tämän jälkeen on arvioitu vasikkain juottoon käytetty määrä. V:lta 1929 on Simo Liija¹² arvioinut tämän lehmää kohden 15.05 kg:ksi. Tätä määrää, kertomalla lehmien luvulla eri vuosina, on käytetty osoittamaan vasikkain juottoon menevää määrää. Sen jälkeen on kotikulutuksen (kulutus ruokataloudessa) vaihtelut vuodesta vuoteen laskettu maatalouden kannattavaisuustilaston perusteella huomioon ottaen, että maidon koko tuotanto maataloustilaston perusteella v:lta 1929 on otettu perustaksi. Tätä laskelmaa varten on otettu huomioon kulutettu täysimaito määrä ja voi, kerma ja juusto maidoksi muunnettuna.

Tässä esitettyä menetelmää vastaan voidaan ehkä huomauttaa, että laskelmat ovat jonkin verran liian pieniä, koska maanviljelijäin omaa myyntiä suoraan yksityisille kuluttajille ei ole tarpeeksi otettu huomioon. Kuitenkin vaikuttaa siltä, että ne tekijät, jotka ovat jälkimmäisen

laskelman perustana, olisivat verrattain luotettavia. Edellisen ja jälkimmäisen laskelman mukaan tuotanto on v. 1936—38 seuraava:

Vuosi 1936 .	2.472.000 tonnia	2.380.000 tonnia
» 1937	2.535.000 »	2.453.000 »
» 1938	2.575.000 »	2.555.000 »

Muuten on kehitys mennyt samaan suuntaan näissä molemmissa laskelmissa vuodesta 1933 alkaen.

Hinnat ovat maanviljelijäin saamat luovutushinnat Pellervon tietojen mukaaan, jotka ovat olleet käytettävissä v:sta 1931. Aikaisemmilta vuosilta on hintasarjat (luovutushinnat) konstruoitu maidon tukkuhintojen avulla.

Maidon tuotannon arvo nousi maassamme huomattaviin summiin. Tähän kohtaan on kuitenkin otettu vain maitona kulutettu määrä, kun sitä vastoin voin ja juuston valmistukseen käytetyn määrän arvo sisältyy meijerien tuotannon arvoon. Seuraavassa ilmoitetaan vuosilta 1926—38 ne arvot, jotka kohdistuvat maitona kulutettuun määrään. Samalla esitetään vertailun vuoksi sulkeissa koko maidon tuotannon arvo.

Vuosi	milj. mk	Vuosi	milj. mk
1926	1.319 (2.401)	1933	1.099 (2.131)
1927	1.421 (2.686)	1934	1.096 (2.127)
1928	1.511 (2.775)	1935	1.273 (2.429)
1929	1.326 (2.687)	1936	1.229 (2.618)
1930	1.104 (2.327)	1937	1.364 (2.894)
1931	1.003 (2.171)	1938	1.399 (3.244)
1932	1.017 (2.106)		

Voin ja juuston valmistus otetaan käsiteltäväksi maatalouden yhteydessä, siitä huolimatta ettei voin ja juuston valmistus kuulu varsinaiseen alkutuotantoon, vaan olisi ehkä mieluummin pidettävä jalostustoimintaan, s.o. teollisuuteen kuuluvana. Katsoen siihen, että tämä jalostus liittyy läheisesti karjanhoitoon ja vähennykset ovat riippuvaisia tästä, samalla kun puheena oleva jalostus myös vaikuttaa maanviljelijäin kotikulutukseen, on katsottu sopivaksi käsitellä se tässä yhteydessä. Voin ja juuston valmistuksen arvoon sisältyy, kuten edellisessä kohdassa mainittiin, myös se osa maidon tuotantoa, joka ei ole mennyt suoraan maitona kulutukseen.

Meijerivoin, meijerijuuston ja heravoin valmistus on otettu suoraan maataloustilaston perusteella. Kotivoin ja kotijuuston valmistus taas on esitetty Voinvientiosuusliike Valion tekemien arviolaskelmien mukaan. Voin ja juuston valmistuksessa on sivutuotteina saatavan kuoritun maidon, kirnupiimän ja heran määrät laskettu seuraavalla tavalla: meijerivoihin käytetyn maidon määrästä 85 % kuorittua maitoa ja 5 % kirnupiimää, kotivoihin käytetyn maidon määrästä taas 80 % kuorittua maitoa ja 15 % kirnupiimää sekä meijerijuuston valmistukseen käytetyn maidon määrästä 89 % heraa.

Arvoja määritettäessä on meijerivoin ja -juuston hintoina käytetty Voinvientiosuusliike Valion meijereille tilittämiä hintoja, joihin kuitenkin sisältyvät myös vientipalkkiot. Heravoin hinta on arvioitu 3 mk halvemmaksi kuin meijerivoin hinta. Kotivoin hintana on käytetty Osuusliike Elannon maalaisvoista maksamia hintoja. Kotijuuston hinta on laskettu meijerijuuston hinnan mukaan, nim. 75 %:ksi tästä hinnasta, mikä on tietenkin verraten ylimalkainen arvioluku. Kuoritun maidon ja kirnupiimän hinnat eri vuosilta on laskettu suhteessa maidon hintoihin. Heran hinta taas on saatu Valiosta.

Voin ja juuston valmistuksen arvosta ei ole, kuten on luonnollista, tällä kohdalla vähennetty valmistukseen käytetyn maidon arvoa, koska tätä osaa maidon tuotannosta ei otettu huomioon tuotannon määrää laskettaessa edellisessä kohdassa.

Voin ja juuston valmistuksen arvo oli v. 1926—38 seuraava. Näihin arvoihin on laskettu myös sivutuotteet mainitusta jalostustoiminnasta. Arvot ovat miljoonin markoin.

Vuosi	milj. mk	Vuosi	milj. mk
1926	1.360	1933	1.198
1927	1.518	1934	1.208
1928	1.553	1935	1.355
1929	1.681	1936	1.560
1930	1.471	1937	1.711
1931	1.275	1938	2.061
1932	1.261	...	

Lihantuotannon määrä on myös laskettu kotieläinten luvun perusteella. Se menetelmä, että tulot perustuvat pääoman käyttöön¹³, ei ole kansantuloa koskevissa tutkimuksissa aina suositeltava. Tällöin voidaan nimittäin tulla siihen tulokseen, että jos maan karjakanta teurastetaan loppuun, on kansantulo huomattavasti noussut, vaikkakin maan varallisuus

samalla laskee. Tällaisella menetelmällä on kuitenkin se etunsa, että se on yksinkertainen ja sitä voidaan joskus, niinkuin myöhemmin metsätaloudessakin, käyttää menestyksellisesti, ellei ole kysymys poikkeuksellisista oloista. Menetelmässä ilmeneviin mahdollisiin heikkouksiin on kuitenkin tässä kiinnitettävä huomiota, mutta toiselta puolen muistettava, että arviointi eläinkannan perusteella on hyvin epävarma ja riippuu kokonaan käytetyistä kertoimista. Luvut, jotka ilmoittavat meille kotieläinten lukumäärän, ovat maataloustilastossa, kuten huomautettiin, jossakin määrin epäluotettavia ja epäjohdonmukaisia. Tästä syystä on virheet ennen vuotta 1929 korjattu vuoden 1929 tietojen perusteella. Myös vuoden 1930 jälkeen on maataloustilaston numeroihin tehty erinäisiä muutoksia (asiantuntijana tri O. W. W i l l a n d t).

Hevosenlihan tuotanto on arvioitu edellyttäen, että teurastusprosentti olisi täysikäisistä hevosista 5 ja teurastuspaino keskimäärin hevosta kohden 220 kg. Naudanlihan tuotanto on laskettu seuraavien periaatteiden mukaan. Lähtien siitä edellytyksestä, että vasikoita syntyy 95 % lehmien luvusta, on otaksuttu, että vasikoiden luvusta $\frac{2}{3}$ teurastetaan pikkivasikkoina, teurastuspaino keskimäärin 12 kg; jäännöksestä teurastetaan 20 % ruohovasikkoina, paino 50 kg, ja tästä jäännöksestä 20 % mullikoina, paino 70 kg. On arvioitu, että lehmistä teurastetaan 15 % vuodessa sekä että niiden keskimääräinen paino on 150 kg. Vastaavat täyskasvuisia sonneja koskevat luvut ovat 20 % ja 200 kg.

Teurastettujen lampaiden lihan vuotuinen määrä on saatu siten, että ensiksi on edellytetty 10 %:n kaikista lampaista olevan päsejä. Uuhien ja karitsojen välisen suhteen on arvioitu olevan 1 : 1.2. Teurastusprosentti on 33 täysikäisistä lampaista, teurastuspaino 12 kg, ja 66 % karitsoista à 5 kg. Vuohen teuraspaino on laskettu 12.5 kg:ksi ja kilin teurastuspaino 6 kg:ksi, teurastusprosentiksi sama kuin lampaiden.

Sianlihan tuotanto on saatu seuraavalla tavalla. On arvioitu, että emakot saavat 12 eloon jäänyttä porsasta vuodessa. Näistä 5 % kasvatetaan siitoseläimiksi, loput teurastetaan; $\frac{1}{3}$ à 60 kg, $\frac{1}{3}$ à 80 kg, $\frac{1}{3}$ à 110 kg. Emakoista teurastetaan 30 % à 100 kg ja karjuista 30 % à 90 kg.

Poronlihan tuotanto on saatu otaksumalla, että 20 % porokannasta teurastetaan, teuraspaino 50 kg. Siipikarjan (kanojen) luvusta on saatu tietoja maataloustilastosta, mutta kanojen lukuun on lisätty 10 %, mikä suunnilleen vastaa kukkojen lukua. Lasketaan, että näin saadusta määrästä teurastetaan 28 % à 1.2 kg, ottaen huomioon, että itsestään kuolleita on 5 % sanotusta määrästä. Edelleen on laskettu, että vuodessa syntyneiden kananpoikien luku on 66 % kanojen ja kukkojen yhteisestä

luvusta ja että kananpojista on teurastettu 35 %¹⁴, keskimääräinen teuraspaino 0.5 kg.

Lihan arvon määrittämistä varten on maanviljelijäin saamat vuoden keskihinnat saatu etupäässä *Tuottajain Liha keskuskuunnalta* (joht. E. Klemola). Luovutushinnat on puuttuvilta vuosilta arvioitu tukkuhintaindeksin perusteella.

Vielä on lihantuotannon yhteydessä erä, joka on otettava huomioon, nimittäin teurastusjätteet. Periaatteellisesti tämä erä kuulune suurimmaksi osaksi teollisuuteen, jonka yhteydessä teurastamoiden tulot käsitellään, mutta asiallisesti on puolustettavissa, että se liitetään näin välittömästi lihantuotantoon. Markkinatutkimuslaitos on arvioinut teurastusjätteet seuraavasti: sian ruhopainosta 6.5 %, raavaan ruhopainosta 21.9 % vasikan 13.7 % ja lampaan 12.5 %. Keskihinta v:ltä 1940 on laskettu asiantuntijain avulla ja edellisiltä vuosilta lihan hintojen perusteella.

Koko lihantuotannon arvo v. 1926—38 nousi seuraaviin summiin, miljoonin markoin:

Vuosi	milj. mk	Vuosi	milj. mk
1926	1.070	1933	764
1927	993	1934	882
1928	1.065	1935	903
1929	1.037	1936	969
1930	995	1937	1.071
1931	693	1938	1.137
1932	663		

Tämän sarjan vaihtelut riippuvat melkein yksinomaan hinnan vaihteluista, koska lihamäärät, kuten taululiitteistä käy selville, osoittavat verraten konstanttia, jonkin verran nousevaa sarjaa.

Vuotien ja nahkojen paino on laskettu asiantuntijoilta saatujen ker toimien mukaan teurastuksen perusteella. Vuotien painona on käytetty seuraavia lukuja: hevosen 25 kg, sonnin 28 kg, lehmän 19.5 kg, nuoren naudan 12 kg, ruohovasikan 8.5 kg, pikkuvasikan 3 kg, lampaan 1.5 kg, karitsan 1 kg, vuohen 1.5 kg, kilin 1 kg ja poron nahka 8 kg. Hinnat on saatu osittain *Tuottajain Liha keskuskuunnalta*, osittain *Suomen Nahka- ja Kenkäteollisuuslehdessä* ilmoitettujen noteerauksien perusteella.

Mainitusta lehdestä on otettu Helsinkiä koskevat hinnat, sillä nämä voidaan käytettävissä olevan aineiston perusteella muuntaa luovutushinnoiksi. Tämän ryhmän tuotannon arvo on seuraava:

Vuosi	milj. mk	Vuosi	milj. mk
1926	85	1933	62
1927	116	1934	66
1928	128	1935	85
1929	84	1936	95
1930	72	1937	108
1931	52	1938	74
1932	46		

Villantuotanto perustuu tietoihin lampaiden luvusta. On edellytetty, että täysikäistä lammasta kohden saadaan 2 kg villoja vuodessa ja karitsoista 0.5 kg. Nämä keskiarvot nojautuvat mm. Villakomitean antamiin tietoihin. Tri O. W. Willand t on antanut v:ltä 1938 hintatiedot, jotka osoittavat maanviljelijäin saamia vuoden keskihintoja. Kun teollisuuden raaka-ainehinnat ovat tunnettuja eri vuosilta, on näiden perusteella laskettu luovutushinnat v:ltä 1926—37.

Tällöin tullaan seuraaviin summiin:

Vuosi	Villantuotannon määrä, tonnia	Villan hinta, mk/kg	Tuotannon arvo, milj. mk
1926	1.903	18: 53	35
1927	1.790	18: 53	33
1928	1.631	22: 61	37
1929	1.422	19: 82	28
1930	1.392	19: 29	27
1931	1.398	16: 46	23
1932	1.433	15: 55	22
1933	1.408	16: 63	23
1934	1.420	18: 30	26
1935	1.436	18: 50	27
1936	1.439	20: 15	29
1937	1.451	24: 22	35
1938	1.446	24: 38	35

Siipikarjaa käsittävään ryhmään ei ole luettu kananlihan tuotantoa, joka jo sisältyy lihantuotantoon ja on siinä yhteydessä käsitelty. Kirjanpitoluoksia kananmunan- ja höyhenentuotannosta ja sen arvosta on saatu Siipikarjanhoitajain Liitolta. Hinnat ovat kana-

loiden saamat hinnat. Koska kuitenkin nämä kirjanpitoluokset ovat huomattavasti korkeammat kuin vastaavat tulokset koko maassa, on otaksuttu, että kanalakanojen tuotoksi koko maassa voidaan laskea 80 % kirjanpitoluoksista ja navettakanojen taas 60 % kanalakanojen tuotosta. Navettakanoja lasketaan olevan 30 % koko maan kanakannasta. Siipikarjanhoitajain Liiton antamat tiedot koskevat vain vuosia 1933—38, mutta edellisten vuosien tuotanto on laskettu käyttämällä vuosien 1933—38 keskimääräistä tuottoa, huomioon ottaen kanakannan muutokset, munantuotannon kasvu kanaa kohden ja tuottajain saamat hinnat. Tri N. Westermarck on antanut tiedot hanhien, kalkkunoiden ja ankkojen lukumäärästä, teurastusprosentista, ankanmunien tuotannosta sekä hinnoista. Näin ollen tullaan tässä ryhmässä seuraavaan tulokseen:

Vuosi	Kananmunat, milj. mk	Höyhänen- tuotanto, milj. mk	Muu siipikarjan tuotanto, milj. mk	Yhteensä, milj. mk
1926	89	0.6	0.8	91
1927	89	0.6	0.8	91
1928	108	0.7	0.7	110
1929	134	0.8	0.6	136
1930	127	1.0	0.6	129
1931	148	1.1	0.6	150
1932	205	1.4	0.6	207
1933	242	1.5	0.7	245
1934	221	1.5	0.7	223
1935	198	1.4	0.7	200
1936	207	1.4	0.7	209
1937	238	1.4	1.0	240
1938	269	1.4	1.1	271

Kuten luonnollista, on kananmunien merkitys tässä ryhmässä ehdottomasti suurin. Suunta on selvästi ylenevä, vaikkakin vuosina 1934 ja 1935 on kehityksen taantumista huomattavissa. Tämä seikka riippuu sekä hintojen laskusta että tuotannon tilapäisestä vähentymisestä.

Mehiläishoidon merkitys on verraten pieni. Siipikarjanhoitajain Liitto on antanut tietoja vuotuisesta hunajan tuotannosta mehiläisyhteiskuntaa kohden. Hinnat vaihtelevat huomattavasti ja ovat vaikeasti määritettävissä. Esillä olevassa tutkimuksessa on menetelty

siten, että kotimaisen hunajan luovutushinta on laskettu 2 mk halvemmaksi kilolta kuin markkinoille tulleen ulkomaisen hunajan hinta, siihen luettuna myös tullit. Vahaa ei ole lainkaan otettu huomioon tuotantoa laskettaessa, sillä se menee mehiläishoidon omaan kulutukseen ja sen arvo niin ollen esiintyisi samansuuruisena sekä debet- että kreditpuolella. Mehiläishoidon tuotanto osoittaa eri vuosina seuraavat tulokset:

Vuosi	Mehiläis- yhteiskuntia	Hunajan tuotanto, 1.000 kg	Tuotannon arvo, milj. mk
1926	11.600	139	2
1927	11.500	138	2
1928	11.200	134	2
1929	10.700	128	2
1930	11.400	137	2
1931	13.400	161	2
1932	13.000	156	2
1933	13.000	156	2
1934	13.000	156	2
1935	13.300	160	3
1936	15.400	185	3
1937	18.400	221	4
1938	18.700	224	4

Turkiseläintenhoitoa koskevaa tilastoaineistoa on verraten niukasti. Tämä elinkeinonhaara on uusi tulokas meidän elinkeinoelämässämme. Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto on ilmoittanut eri vuosilta siitoshopeakettujen ja siitossinikettujen lukumäärän. Aikakauslehdessä »Turkistalous» annettujen tietojen¹⁵ mukaan oli hopea- ja sinikettujen lukumäärä v. 1938 yhteensä 22.000, ja puheena olevana vuonna saatiin 48.000 pentua, joista 40.000 hopeakettua ja 8.000 sinikettua. Tämän perusteella on otaksuttu, että siitoshopeakettujen ja pentujen välinen suhde sekä hopeakettujen ja sinikettujen välinen suhde on sama kunakin vuonna. Kun lisäys edellisestä vuodesta seuraavaan on vähennetty pentujen lukumäärästä, on näin laskien päästy nahkojen lukuun. Myös nahkojen hinnat on saatu samasta lähteestä edellämäinitulta liitolta. Näistä laskelmista on jätetty pois minkit, joista ei ole saatavissa tyydyttäviä tietoja ja joiden todellinen merkitys jäänee suhteellisen vähäiseksi. Kuten huomataan, tässä ryhmässä on aukkoja, joiden vaikutus lopputulokseen ei kuitenkaan ole suuri.

Tämä elinkeinonhaara on antanut v. 1931—38 seuraavat tulokset:

Vuosi	milj. mk	Vuosi	milj. mk
1931	3	1935	18
1932	5	1936	28
1933	5	1937	38
1934	12	1938	48

Ajalta ennen vuotta 1931 ei ole verrannollisia tietoja turkiseläinten-hoidosta, joten sarja alkaa vasta tästä vuodesta. Kehitys on ollut erinomaisten voimakas ja tuotannon tulokset osoittavat varsin ripeätä nousua.

Tiedot *kasvitarha- ja puutarhaviljelyksestä* ovat sangen puutteellisia. Ensiksi on otettava huomioon, että kulutus, mikäli se koskee esim. pensasmarjoja, suuressa määrin eroaa sadosta, koska pilaantumisprosentti on kovin suuri ja koska osa marjoista jäänee käyttämättä. Kasvitarhojen viljelyksestä on tosin jonkinlaisia tietoja, mm. pienviljelijäin kasvitarhojen sadosta tilaa kohden¹⁶ ja summittaisia tietoja koko maan tuotosta v. 1933, mutta nämä eivät ole osoittautuneet käyttökelpoisiksi. Tähän tarkoitukseen Maatalouden kannattavaisuustilaston perusteella on laskettu maanviljelijäin kasvitarhaviljelyksen tuotto hehtaaria kohden. Arvot ovat todennäköisesti kuitenkin liian alhaisia, sillä maanviljelijäin itse käyttämät tuotteet on arvioitu hyvin varovasti. Sitä paitsi näihin arvioihin ei ole otettu esim. huvilakasvitarhoja (ks. kuitenkin myyntituottoista puutarhaviljelyä), kun sen sijaan maanviljelijäin hedelmä- ja pensasmarjaviljelykset on otettu huomioon. Mutta vaikkakin nämä arviot ovat puutteellisia ja alhaisia, on kuitenkin katsottu voitavan tyytyä niihin siitä syystä, että näiden laskelmien perustana olevat kirjanpito-tilat ovat valiotiloja, joiden tuotto yleensä on keskimäärää suurempi.

Tähän yhteyteen kuuluu vielä tavallaan ryhmä, jonka merkitys on hyvin suuri, nimittäin myyntituottoinen puutarhaviljely. Suomen Puutarhaviljelijäin Liiton toimesta on suoritettu tutkimus¹⁷, joka kohdistuu vuoteen 1936 ja käsittelee 516 viljelmää. Viljelmien taloutta koskeva tilasto perustuu 98 yksikköön. Tämän aineiston perusteella on laskettu keskimääräinen pinta-ala sekä bruttotuotanto hehtaaria kohden. Sitä paitsi on tässä arvioitu kaikkien tutkimukseen kuuluvien viljelmien työpalkat, puhdas ylijäämä jne. Puutarhaviljelijäin Liiton antamien lisätietojen perusteella niiden viljelmien luvusta, joita ei ole mainitussa tutkimuksessa otettu huomioon, mutta kuuluvat tähän ryhmään. Kehitys eri vuosina seuraa kasvitarhaviljelyksen yleistä kehitystä.

Tähän ryhmään on otettu vielä metsämarjojen tuotto, vaikkakaan se ei olennaisesti kuulu varsinaiseen maanviljelykseen. Tämä arvio perustuu vientiin ja kulutukseen. Puolukoiden vienti on tietysti tärkein (se nousee esim. v. 1938 yli 27 milj. mk:aan). Kulutuksen määrä on otettu prof. K. T. J u t i l a n¹⁸ arvion mukaan 3 kg:ksi asukasta kohden vuodessa. Hinnat on määritetty jossakin määrin alhaisiksi, nim. puolukoiden vientihintojen mukaan. Näistä tukkuhinnoista on vähennetty rahti-, pakkaus- ym. kustannukset sekä kauppiaan voitto.

Tämän ryhmän bruttotuotto on seuraava:

Vuosi	Kasvitarha- viljelyksen tuotto, milj. mk	Myyntituottoisen puutarhaviljelyn tuotto, milj. mk	Metsä- marjojen tuotto, milj. mk	Yhteensä, milj. mk
1926	66	75	47	188
1927	89	107	40	236
1928	80	100	51	231
1929	93	123	31	247
1930	93	130	22	245
1931	64	92	22	178
1932	78	116	25	219
1933	99	149	23	271
1934	103	160	32	295
1935	92	145	29	266
1936	107	174	26	307
1937	129	219	34	382
1938	131	227	50	408

Näin on maatalouden ja sen sivuelinkeinojen kokonaistuotto selvitetty. Kun kaikki tähän kuuluvat elinkeinonhaarat yhdistetään kokonaisuudeksi, tullaan seuraaviin tuloksiin, milj. markoin:

Vuosi	milj. mk	Vuosi	milj. mk
1926	9.332	1933	8.402
1927	9.589	1934	8.643
1928	9.299	1935	8.875
1929	8.294	1936	10.149
1930	8.182	1937	12.272
1931	7.677	1938	11.928
1932	7.948		

Tulokset laskevat v:sta 1928 vuoteen 1931, jonka jälkeen ne taas nousevat saavuttaakseen suurimman määränsä v. 1937. Sadon arvo on tietysti eri vuosina tärkeä tekijä loppusumman suuruuteen nähden. Mutta yksistään peltoviljelyksen kehityksellä ei kuitenkaan ole suinkaan ratkaisevaa vaikutusta tämän sarjan muodostukseen. Kun peltoviljelystä (kasvitarhan- ja puutarhanhoito siihen luettuna), karjanhoitoa ja muita (mehiläishoito, turkiseläintenhoito ja metsämarjat) verrataan toisiinsa eri vuosina, tullaan seuraaviin sarjoihin:

Vuosi	Peltoviljelys,		Karjanhoito,		Muut,	
	milj. mk	%	milj. mk	%	milj. mk	%
1926	5.323	57.1	3.960	42.4	49	0.5
1927	5.375	56.1	4.172	43.5	42	0.4
1928	4.842	52.1	4.404	47.3	53	0.6
1929	3.969	47.9	4.292	51.7	33	0.4
1930	4.360	53.3	3.798	46.4	24	0.3
1931	4.454	58.0	3.196	41.6	27	0.4
1932	4.700	59.1	3.216	40.5	32	0.4
1933	4.981	59.3	3.391	40.3	30	0.4
1934	5.096	59.0	3.501	40.5	46	0.5
1935	4.982	56.1	3.843	43.3	50	0.6
1936	6.001	59.1	4.091	40.3	57	0.6
1937	7.667	62.5	4.529	36.9	76	0.6
1938	6.849	57.4	4.977	41.7	102	0.9

Karjanhoidon osuus vaihtelee näin ollen 36.9 ja 51.7 %:n välillä. Vuonna 1929 karjanhoidon tuotto ylitti peltoviljelyksenkin yli 300 milj. mk:lla. Karjanhoidon kehitys on suhteellisesti tyypillisempi tämän ajanjakson kuluessa kuin maanviljelyksen.

V ä h e n n y k s e t.

Jotta päästäisiin elinkeinojen tuloon, on vähennettävä bruttotuotannon arvosta muualla huomioon otetut tulot sekä tuotannossa käytetyt pääomaosat. Maataloudessa on vähennettävä siis ennen kaikkea kylvö, eläinten ruokinta, väkilannoitus, koneiden ja muun kaluston sekä rakennusten kuoletus ja uudistus, maatalouden polttopuun käyttö, sähkön, öljyn ym. käyttö sekä asiakustannukset meijereissä, puutarha- ja hedelmänvil-

jelyksessä, turkiseläintenhoiossa ja mehiläishoidossa. Metsämarjojen tuotosta ei ole tehty mitään vähennyksiä, joten on otaksuttu, että brutto-tuotannon arvo ja tulot käyvät tässä yhteen.

Kylvön määrä perustuu viljellyn peltoalan suuruuteen vastaavine muu- toksineen, jotka mainittiin sadon määrittämisen yhteydessä. Kylvömää- rät hehtaaria kohden saadaan suureksi osaksi virallisesta maataloustilas- tosta. Mutta tämä ei ole täydellinen. Niistä lajeista, joita siinä ei mai- nita, on tietoja saatu *Maanviljelystaloudelliselta tut- ki m u s t o i m i s t o l t a* ja prof. O. W a l l e l t a. Yksikköhintoina on käytetty tässä samoja hintoja kuin sadon arvoa laskettaessa, mutta sekä kevät- että syyskylvön määrittämiseksi satovuoden keskiarvoa. Virhie- lähde, joka piilee vuoden keskiarvojen käyttämisessä, on siksi pieni, ettei se todennäköisesti pääse häiritsevästi vaikuttamaan tulokseen. Kylvöön käytetyn ostosiemenen hinnat on saatu *Keskusosuusliike H a n k k i j a s t a*.

Kylvön arvo miljoonin markoin oli v. 1926—38 seuraava:

Vuosi	milj. mk	Vuosi	milj. mk
1926	452	1933	396
1927	461	1934	420
1928	462	1935	384
1929	455	1936	426
1930	374	1937	517
1931	352	1938	547
1932	360		

Kotieläinten ruokinta jakautuu kolmeen aineryhmään: maanviljelyksen (tai karjanhoidon) omasta tuotannosta, teollisuuden tuotannosta ja tuon- nista saataviin tavaroihin.

Maatalouden omat tuotteet, jotka käytetään kotieläinten ruokintaan, ovat etupäässä heinää, viljaa, palkoviljaa, juurikasveja ja maitoa. Se täysimaidon määrä, joka menee vasikkojen juottoon, on niinkään tässä vähennettävä, sillä muuten se tulisi otetuksi huomioon kaksinkertaisesti. Voinvalmistuksessa sivutuotteena saadusta kuoritusta maidosta on las- kettu 45 % käytettävän kotieläinten ruokintaan, ja kirnupiiämästä on las- kettu siihen käytettävän 25 %. Juustonvalmistuksessa sivutuotteena saatu hera käytetään kaikki eläimille. Arvot otetaan täysin samojen perusteiden mukaan kuin maidon tuotannossa ja sen jalostuksessa tulo- puolella. Tässä yhteydessä on vielä otettu huomioon vähennyksenä se teurastusjätteiden osuus, joka käytetään karjan, pääasiallisesti kettujen

ja sikojen ruuaksi. Heinän tuotanto vähennetään tässä kokonaan, vain se rajoituksena, että heinän vientiä ei oteta lukuun. Vihantarehu, rehu-kaali, oljet ja juurikasvien naatit ovat luonnollisesti samanluonteisia vähennyseriä kuin heinä. Samoin sekulin, rehunauriin ja »muiden juurikasvien» tuotanto kuuluu kokonaisuudessaan näihin vähennyksiin, sokerijuurikkaiden kuitenkin muodostaessa poikkeuksen tässä suhteessa. Seuraavat prosenttimäärät, jotka ilmaisevat kotieläinten ruokintaan menevän osuuden, on laskettu eri viljalajeista (kokonaissato minus kylvä): vehnästä 3 %, rukiista 9 %, ohrasta 37 %, kaurasta 75 %, herneistä, pavuista ja virnasta 18 % sekä lopuksi perunoista 25 %. Näitä prosenttilukuja arvosteltaessa on muistettava, että vehnänleseitä ei ole tässä kohdassa otettu huomioon, vaan ne esiintyvät vähennyksinä kotieläinten ruokintaan käytettyjen teollisuustuotteiden (tai sivutuotteiden) yhteydessä. Mainitut prosenttimäärät perustuvat etupäässä tri O. W. Willandin laskelmiin ja ne otetaan koko käsiteltävänämme olevalta ajalta v. 1926—38. Tämä kohta on heikoimpia puolia nettotuoton arvioinnissa, mikä seikka on helposti ymmärrettävissä, kun pidetään mielessä, miten paljon lopputulos riippuu arvioiduista prosenttiluvuista. Hinnat ovat tietysti samat kuin sadon arvon laskelmissakin, siis maanviljelijäin luovutushinnat.

Teollisuuden tuotteita edustavat näiden vähennyksien joukossa ennen kaikkea jauho- ja suurimamyllyjen rehuvalmisteet ja väkirehumyllyjen valmisteet. Ensiksi mainitut toimittavat kuitenkin raaka-aineita väkirehumyllyille, joten näiden raaka-aineiden hinta on vähennettävä väkirehumyllyjen tuotannonarvosta. Koska teollisuuden tuotannonarvo on käsitetty hintana tehtaalla, on tähän hintaan vielä lisättävä mm. rahtikustannukset ja kauppavoitto. Myös tässä kohdassa on vienti vähennettävä tuotannon bruttoarvosta.

Vielä on vähennettävä maa- ja karjatalouden bruttoarvosta ne rehu-tuotteet, jotka tuodaan ulkomailta, siis etupäässä leseet, soija ja maissi, paitsi teollisuuden raaka-aineisiin menevä osuus. Näiden tuotteiden hinnat ovat cif-arvoja, joten niihin on lisättävä tullit, huolintakustannukset, rahti Suomessa, kauppavoitto ja muut kustannukset, ennen kuin päästään maanviljelijäin maksamiin hintoihin.

Näin laskien saadaan vuosilta 1926—38 seuraavat sarjat, jotka milj. markoin osoittavat, kuinka suureksi summaksi kotieläinten ruokinta muodostuu ja kuinka suuri osa siitä oli maatalouden omia tuotteita, teollisuuden tuotteita ja tuontitavaroita. Sulkeissa olevat numerot osoittavat, minkälaisiksi laskelmat muodostuisivat, jos teollisuudessa yksinomaan jalostuksen arvo otettaisiin huomioon.

Vuosi	Kaikki, milj. mk.	Maatalous, milj. mk	Teollisuus, milj. mk	Tuonti, milj. mk
1926	3.904	3.534 (3.534)	28 (9)	342 (361)
1927	3.771	3.468 (3.468)	49 (15)	254 (288)
1928	3.621	3.119 (3.121)	72 (21)	430 (479)
1929	2.943	2.578 (2.583)	64 (13)	301 (347)
1930	3.092	2.845 (2.847)	47 (18)	200 (227)
1931	3.080	2.853 (2.854)	50 (24)	177 (202)
1932	3.038	2.813 (2.817)	61 (37)	164 (184)
1933	3.426	3.094 (3.098)	70 (39)	262 (289)
1934	3.181	2.914 (2.916)	70 (42)	197 (223)
1935	3.099	2.836 (2.838)	69 (41)	194 (220)
1936	3.825	3.424 (3.426)	98 (53)	303 (346)
1937	4.977	4.575 (4.579)	126 (62)	276 (336)
1938	4.357	3.926 (3.930)	126 (69)	305 (358)

Maataloudessa on otettava *väkilannoituksen* osuus huomioon vähennyseränä. Maahan tuotujen lannoitusaineiden arvo saadaan suoraan kauppatilastosta.¹⁹ Kuitenkin on tästä vähennettävä se määrä, joka käytetään teollisuustoiminnassa, siis raakafosfaatti. Vähennettyyn summaan on lisättävä, jotta saataisiin maanviljelijäin maksamat arvot, Rikkihappo- ja Superfosfaattitehtaat O/Y:n ilmoittamien suhdelukujen mukaan kuljetuskustannukset 5:50 mk 100 kg:aa kohden ja kauppavoitto 9 % tälle summalle. Kotimaisesta väkilannoitustuotannosta on otettu vuotuiseksi kulutukseksi se määrä, jonka Rikkihappo- ja Superfosfaattitehtaat ovat vuosikertomuksiansa mukaan vuoden kuluessa myyneet tuotannostaan. Myynnin arvoon, joka perustuu hintoihin tehtaalla, on lisätty kuljetuskustannukset ja kauppavoitto.

Seuraavassa esitetään eri vuosina väkilannoitteiden arvot milj. markoin:

Vuosi	milj. mk	Vuosi	milj. mk
1926	165	1933	129
1927	186	1934	159
1928	187	1935	183
1929	137	1936	177
1930	127	1937	290
1931	107	1938	282
1932	97		

Koneiden ja rakennuksien kuoletusta ja uudistusta arvioitaessa on ensiksi koko maatalousmaa-ala muunnettu pellon arvoiseksi. Maatalouden kannattavaisuustutkimuksista saadaan muunnettua hehtaaria kohden kalusto ja rakennuspääoman arvot, joista kuitenkin tässä on vähennetty 10 %, koska kirjanpitotilojen arvot yleensä ovat yleistä tasoa suuremmat. Kun kaluston kokonaisarvo on näin määritetty, on otaksuttu, että 7 % maatalouskoneiden arvosta menee kuoletukseen ja 5 % korjauksiin. Ajo- ja kuljetuskaluston sekä kasvinviljelyskaluston ilmoitetusta arvosta on taas laskettu menevän 10 % kuoletuksiin ja muun kaluston kuoletuksiin 8 % ilmoitetusta arvosta. Eläinsuojain, muiden rakennusten ja rakennuksellisten laitosten kuoletus on arvioitu 2 %:ksi ja niiden korjaukset samoin 2 %:ksi ilmoitetusta arvosta, sen jälkeen kun 10 % on vähennetty kannattavaisuustutkimuksessa ilmoitetusta arvosta muunnettua hehtaaria kohden. Mainitut kuoletus- ja korjausprosentit ovat *Maanviljelystaloudellisen tutkimustoimiston* ilmoittamia. Näiden vähennysten arvot ovat seuraavat:

Vuosi	Maatalouskaluston ja -koneiden vuotuiset kuoletukset ja korjaukset, milj. mk	Rakennusten vuotuinen kuoletus ja korjaus, milj. mk	Yhteensä, milj. mk
1926	207	188	395
1927	219	209	428
1928	234	236	470
1929	236	253	489
1930	232	257	489
1931	222	252	474
1932	215	257	472
1933	204	256	460
1934	202	254	456
1935	205	256	461
1936	210	266	476
1937	229	278	507
1938	264	291	555

Maatalouden *polttopuun käyttö* on vaikeasti määritettävissä, sillä maatalouden kannattavaisuustilaston perusteella on vaikea saada tietoja maatalouden osuudesta polttopuun käytössä. Muunnettua hehtaaria kohden on olemassa keskimääräisiä arvoja kotikulutuksessa käytetystä puutava-

rasta. Maatalouden kannattavuuslaskelmissa on laskettu polttopuun käyttömäärä varsinaisessa maataloudessa muunnettua hehtaaria kohden. Polttopuun hinta kuutiometriltä eri vuosina on saatu Maanviljelystaloudelliselta tutkimustoimistolta. Tulokset ovat, kun otetaan huomioon, ettei polttopuiden yksityistarvetta voida laskea mukaan vähennyseränä, eri vuosina seuraavat:

Vuosi	milj. mk	Vuosi	milj. mk
1926	114	1933	88
1927	115	1934	78
1928	123	1935	83
1929	116	1936	107
1930	103	1937	104
1931	84	1938	119
1932	86		

Maanviljelystaloudellisen tutkimustoimiston antamien tietojen mukaan on laskettu *sähkön, öljyjen ym.* kulutus muunnettua hehtaaria kohden. Sähkön kulutus on tarkistettu Sähkötarkastuslaitoksen yleisten tietojen ja sen vuositilaston kanssa, mikäli tämä tilasto koskee maatalouskoneita. Näin ollen nämä vähennykset nousevat seuraaviin summiin:

Vuosi	milj. mk	Vuosi	milj. mk
1926	91	1933	109
1927	99	1934	111
1928	100	1935	111
1929	110	1936	121
1930	101	1937	115
1931	100	1938	134
1932	110		

Edellä mainitut *mehiläishoitoa* koskevat tulokset olivat bruttotuloksia, joten näistä on vähennettävä muiden elinkeinonhaarojen tulot. Mehiläisten ruokintaan käytetään keskimäärin 3 kg sokeria yhteiskuntaa kohden. Sokerin hinta on laskettu tukkuhintojen perusteella, ottaen huomioon, että tähän tarkoitukseen käytetään huonompaa laatua. Siipi-

karjanhoitajain Liiton antamien tietojen perusteella on kunnossapitokustannukset arvioitu 30 mk:ksi pesää kohden. Näin nämä vähennykset ovat miljoonin markoin ilmaistuina seuraavan suuruiset:

Vuosi	milj. mk	Vuosi	milj. mk
1926	0.6	1933	0.7
1927	0.6	1934	0.6
1928	0.5	1935	0.7
1929	0.5	1936	0.7
1930	0.5	1937	0.9
1931	0.6	1938	0.9
1932	0.7		

*Turkiseläinten*hoidon kokonaiskustannusten määrä on arvioitu pentua kohden »Turkistalous»-nimisessä aikakauskirjassa annettujen tietojen perusteella.²⁰ Näistä kustannuksista on vähennyksinä otettu huomioon tässä yhteydessä siitoseläinten arvon kuoletus, rakenteiden kuoletus kokonaan ja »muista kustannuksista» (sähköstä, myyntikustannuksista ym.) puolet, koska muut menot, kuten rehut ja sähkökin on käsitelty maatalouden yleisinä vähennyksinä. Nämä vähennyserät ovat seuraavat:

Vuosi	milj. mk	Vuosi	milj. mk
1931	0.8	1935	4.8
1932	1.2	1936	6.9
1933	1.8	1937	9.1
1934	3.3	1938	11.1

Kasvitarha- ja puutarhaviljelykseen sisältyivät, kuten edellä ilmoitettiin, myös myyntituottoinen puutarhaviljely ja metsämarjojen tuotto. Puutarhaviljelystä on tässä kohdassa siis vähennettävä »vieraat» kustannukset, kuten kylvö (siemenet ja taimet), rakennusten ja kaluston kunnossapito ja poistot, väkilannoitteet, sähkö, polttopuut ym. Tietenkään ei voida tässä yhteydessä saada yksityiskohtaisia tietoja tällaisista eristä, mutta asiantuntijain arvioinnin perusteella on kokonaiskustannukset laskettu hehtaaria kohden ja siten koko maassa. Myyntituottoista puutarhaviljelyä koskevat vähennykset voidaan arvioida riittävällä todennäköisyydellä tri K. U. P i h k a l a n jo edellä mainitun tutkimuksen perusteella.²¹ Marjojen tuotto ei vaadi minkäänlaisia vähennyksiä, jotta päästäisiin nettotuottoon, koska tämä toiminta ei edellytä erityisiä kustannuksia.

Vähennyserät ovat seuraavat:

Vuosi	Kasvitarhat, milj. mk	Puutarhat, milj. mk	Yhteensä, milj. mk
1926	7	44	51
1927	9	63	72
1928	8	59	67
1929	10	72	82
1930	10	76	86
1931	7	54	61
1932	8	68	76
1933	10	88	98
1934	11	94	105
1935	10	85	95
1936	11	102	113
1937	14	128	142
1938	14	133	147

Koska maidon jalostus on otettu maatalouden yhteyteen, on *meijerien* kustannukset tietysti myös otettava maatalouden vähennyksiin. Laskelmat perustuvat osuusmeijerien liiketilastoon.²² Tässä tilastossa on liikekustannusten arvo ilmoitettu sataa valmistettua voikiloa kohden, ja esillä olevassa tutkimuksessa on katsottu tämän määrän vastaavan kahtasataa juustokiloa.²³ Puheena olevat kustannukset, joihin kuuluvat polttoaineet, pakkaustarvikkeet, jää, suola, väri, happo, kemikaalit, puhdistustarvikkeet, voiteluaineet sekä muut kulut, otetaan koko meijeritoiminnasta samassa suhteessa kuin osuusmeijereistäkin, siis voin valmistuksen perusteella. Näiden laskelmien perusteella nousevat meijerien kokonaiskustannukset eri vuosina seuraaviin summiin:

Vuosi	milj. mk	Vuosi	milj. mk
1926	28	1933	27
1927	30	1934	27
1928	29	1935	28
1929	33	1936	32
1930	34	1937	38
1931	33	1938	45
1932	30		

Nettotuotto eli tulot.

»»»

Kun bruttotuotto ja vähennykset näin on esitetty, päädytään maatalouden ja sen sivuelinkeinojen tuloihin. Samalla esittämällä vähennyksien loppusummat eri vuosina tullaan seuraaviin tulosummiin:

Vuosi	Vähennykset, milj. mk	Tulot, milj. mk	Tulot % elinkeinojen tulosta
1926	5.201	4.131	22.1
1927	5.163	4.426	21.3
1928	5.060	4.239	19.4
1929	4.365	3.929	18.7
1930	4.407	3.775	19.4
1931	4.293	3.384	20.0
1932	4.271	3.677	21.6
1933	4.736	3.666	20.7
1934	4.541	4.102	20.2
1935	4.450	4.425	20.7
1936	5.285	4.864	20.4
1937	6.700	5.572	19.3
1938	6.198	5.730	19.2

Huomataan, että puhtotulot eivät nouse edes puoleen edellä esitetystä bruttotuotosta. Vähennyksien suuri merkitys, siis bruttotuoton ja tulojen välinen mariginaali, riippuu suurimmaksi osaksi yhdestä erästä, kotieläinten ruokinnasta. Tulot osoittavat voimakasta nousua v:sta 1931, joka on sarjan alin kohta, v:een 1938, joka merkitsee huippukohtaa. V: 1933 on todettavissa pieni lasku edelliseen vuoteen verrattuna. Suurin piirtein on maatalouden taloudellinen kehitys v:sta 1926 vuoteen 1938 edistynyt suotuisaan suuntaan, riippumatta pulakauden häiritsevistä vaikutuksesta hinnankehitykseen jne.

Bruttotuottoa käsiteltäessä huomattiin, kuinka tämä jakautuu kasvistuotannon ja karjantuotannon kesken. Karjantuotannon ja kasvistuotannon suhteellinen merkitys maataloudessa ei kuitenkaan tule näkyviin bruttosummista sellaisinaan, sillä niihin sisältyy suuri osa omasta tuotannosta saatuja ja niihin käytettyjä hyödykkeitä. Nämä on vähennettävä, jotta tulotaisiin vertailukelpoisiin numeroihin, siis lähinnä juuri edellä esitettyihin nettosummiin. Mutta miten nuo vähennykset on tehtävä, että kasvistuotannon ja karjantuotannon suhde parhaiten tulisi näkyviin?

Lindahl¹²⁴ huomauttaa, että joko voidaan vähentää sadosta sekä kylvö että eläinten ruokinta (sadosta saadulla osalla) ja karjantuotosta vain muu osa eläinten ruokinnasta tai myös voidaan vähentää sadosta kylvö ja karjantuotannosta eläinten ruokinta. Lindahl käyttää edellistä vaihtoehtoa. Näin menetellen karjantuotannon merkitys suurensi huomattavasti ja kasvinviljelyksen merkitys taas vähenisi vastaavassa määrin. Jos kuitenkin otaksutaan, että tässä on kysymys kahdesta eri elinkeinosta tai elinkeinonhaarasta ja niiden osoittamasta tulosta tiettyinä vuonna, on parempi seurata jälkimmäistä vaihtoehtoa vähennyksiä tehtäessä, sillä Lindahlin ehdottamalla tavalla menetellen karjanhoito hyötyy maan(kasvin-)viljelyksen kustannuksella. Jos lasketaan siten, että maanviljelyksestä (sato, puutarhat, kasvitarhat) vähennetään kylvö, väkilannoitus, polttopuiden, sähkön ja öljyjen käyttö, maatalouskaluston kuoletus ja korjaukset ja puu- ja kasvitarhojen kustannukset sekä toiselta puolen karjanhoidosta (maidontuotanto, meijerien tuotanto, lihantuotanto, villa, vuodat, siipikarjanhoito) vähennetään kotieläinten ruokinta, meijerien kustannukset ja rakennusten kuoletus ja korjaukset, tullaan kasvinviljelyksen (maanviljelyksen) ja karjanhoidon osalta seuraaviin tuloihin. Sulkeissa mainitut summat osoittavat niitä tuloja, jotka syntyvät, jos karjanruoka sadosta on vähennetty kasvinviljelyksestä.

Vuosi	Tulot maanviljelyksestä, milj. mk	Tulot karjanhoidosta, milj. mk
1926	4.243 (835)	— 160 (3.248)
1927	4.223 (900)	162 (3.485)
1928	3.669 (693)	518 (3.494)
1929	2.833 (403)	1.063 (3.493)
1930	3.337 (628)	415 (3.124)
1931	3.528 (806)	— 169 (2.553)
1932	3.756 (1.064)	— 109 (2.583)
1933	3.957 (980)	— 318 (2.659)
1934	4.021 (1.225)	39 (2.835)
1935	3.921 (1.215)	460 (3.166)
1936	4.847 (1.573)	— 32 (3.242)
1937	6.270 (1.859)	— 764 (3.647)
1938	5.356 (1.623)	284 (4.017)

Huomataan, että karjanhoidon nettotuotto on ensimmäisen vaihtoehtoon mukaan aivan mitätön. Suurimmillaan se on vuonna 1929, jolloin se

on 1.063 milj. mk, kun tämä tuotto v. 1937 osoittaa 764 milj. mk:n tappiota. Karjanhoito olisi näin ollen vuosina 1926, 1931, 1932, 1933, 1936 ja 1937 taloudellisesti elänyt maanviljelyksen kustannuksella. Vieläkin räikeämpi tulos olisi saatu tällaisesta vertailusta, jos laidunmaiden tuotto olisi otettu huomioon näissä laskelmissa. Tällainen tuotto olisi siinä tapauksessa lisätty maanviljelykseen ja vähennetty karjanhoidosta. Mutta karjanhoidon erottaminen varsinaisesta maanviljelyksestä on oikeastaan vain ajatusleikkiä ja monessa suhteessa epäonnistunut. Ensiksi se tuottaa teknillisestikin vaikeuksia, siinä määrin kiinteässä yhteydessä nämä toiminnanhaarat ovat toistensa kanssa. Tämä käy selvästi näkyviin sellaisista vähennyksistä kuin koneiden ja rakennusten kuoletukset ja sähkön, öljyn ym. käyttö, jotka kuuluvat yhtä hyvin kumpaankin ryhmään. Tämä koe on osaltaan todistus siitä, että jaottelu maanviljelyksen ja karjanhoidon välillä voi olla mielivaltaista eikä sitä voida varauksitta puolustaa.

Luku VII. Kalastus ja metsästys.

Yleistä.

Kalastus ja metsästys ovat Suomen todennäköisesti vanhimmat elinkeinot. Nykyään niiden merkitys elinkeinona, kuten luonnollista, ei ole enää suuri. Kalastusta harjoitetaan hyvin yleisesti maanviljelyksen sivuhaarana, mutta varsinaisena pääelinkeinona sitä harjoitetaan vain osaksi ulkosaaristossa, osaksi Laatokalla.¹ Ikivanha elinkeino metsästys taas on yhä enemmän muuttunut urheiluksi, joten on ymmärrettävää, että sen taloudellinen merkitys jää verrattain pieneksi. Jossakin määrin tätäkin harjoitetaan vielä pääelinkeinona.²

Voitaisiin hyvin puolustaa sitä menetelmää, että nämä elinkeinot käsiteltäisiin maatalouden yhteydessä. Toisaalta on kuitenkin monesta syystä suotavaa, että ne pidetään erillään maataloudesta. Tuotto on laskettava toisenlaisten periaatteiden mukaan kuin maataloudessa. Alkuaineisto, johon laskelmat perustuvat, on hyvin epäluotettava ja lopputulokset ovat suuressa määrin harkinnan varassa. Näin ollen on täytynyt tyytyä tässä joko virallisiin arviolaskelmiin tai sellaiseen aineistoon, josta tiedetään, että se käsittää vain osan, tosin suurimman osan, tuotosta. Jos olisi koetettu päästä »todennäköiseen tulokseen», olisi todellinen tulos voinut yhtä

helposti olla loppusumman ala- kuin yläpuolella. Tästä syystä on kalastusta käsiteltäessä tyydytty vain ammattimaiseen kalastukseen, ja metsästyksen osalta on asian laita suurin piirtein sama. Niinmuodoin voidaan sanoa, että ne tulokset, jotka esittävät kalastuksesta ja metsästyksestä saadut tulot, jäävät kaikesta päättäen liian pieniksi. Toiselta puolen on otettava huomioon, että bruttotuotosta tehtävät vähennykset, jos on kysymys ammattimaisesta kalastuksesta ja metsästyksestä, ovat todennäköisesti suhteellisesti pienemmät kuin muuten.

Hyvin vaikea periaatteellinen kysymys tällä alalla on vuosivaihtelujen määrittäminen. Ekstrapoloinnin ja interpoloinnin avulla tehtävät laskelmat, jotta saataisiin tietojen puutteessa kehitys vuodesta vuoteen, on suoritettava varsin heikon aineiston ja epävarmojen tunnusmerkkien perusteella. Tulokset näillä aloilla riippuvat suuresti tilapäistekijöistä ja ennen kaikkea hinnanvaihteluista eri vuosina ja saman vuoden kuluessa. Virallisesti tai epävirallisesti ilmoitettujen eri tietojen mukaan voidaan kuitenkin päästä suurin piirtein tyydyttäviin tuloksiin.

K a l a s t u s.

Tähän ryhmään on otettu myös hylkeiden ja rapueläinten pyynti.

Yleisenä tietolähteenä kalastuksen laskemiseksi on käytetty »maaaherjojen taulujen» perusteella laadittua vuotuista tilastoa merikalastuksesta sekä järvi- ja jokikalastuksesta. Koska tämä tilasto on varsin puutteellinen, ei näitä tietoja ole voitu sellaisinaan käyttää tähän tarkoitukseen. Erään Maataloushallituksen tekemän tiedustelun perusteella on kalastusneuvos E. Hellevaralta saatu tarkempia tietoja merikalastuksen määrästä ja arvosta v:lta 1934 kalalajeittain, joten hinnat siltä vuodelta voidaan todeta. Merikalastukseen ei sisälly Islannin vesillä saatu kalasaalis. Määrät käsiteltävänä olevan ajanjakson muilta vuosilta arvioidaan siten, että virallisen tilaston tarkistettut tiedot korotetaan samassa suhteessa kuin vastaavat tiedot ovat v:lta 1934. Samoin muutetaan joki- ja järvikalastusta koskevat tiedot, niin että ne määrältään tulevat verrannollisiksi merikalastuksen kanssa. Näin ollen virallisen tilaston tiedot korotetaan keskimäärin 58.4 %:lla. Kuten edellä sanottiin, saadaan tärkeimpien kalalajien luovutushinnat v:lta 1934 Maataloushallituksen tiedustelun perusteella. Muilta vuosilta on otettu lohen, taimenen ja siian hinnat vientihintojen perusteella samassa suhteessa kuin nämä hinnat olivat v:n 1934 tiedustelun luovutushintoihin. Muiden kalojen

hinnat on samalla tavalla muunnettu, kuitenkin siten, että puuttuvia hintatietoja on täydennetty silakan tukkuhintojen osoittaman kehityksen perusteella. Tällöin on Itämeren ja Petsamon alueet toiselta ja Laatokan alue toiselta puolen käsitelty erikseen. Vielä puuttuu kuitenkin kaukopyynti eli ns. Islannin kalastus, jota harjoitetaan meillä v:sta 1931. Tiedot on saatu osaksi bilanssitalastosta, osaksi Suomen Kalastus O/Y:n välityksellä, ja saaliin määrä ja arvo on näin saatu käyttämällä ulkomaankauppatilaston korjattuja lukuja.

Pyydystettyjen hylkeiden lukumäärä on saatu Maataloushallituksen kertomuksien mukaan ja arvo taas kertomalla tämä asiantuntijan arvioimalla keskimäärällä. Rapueläinten tuottama voitto on laskettu yksinomaan ulkomaankauppatilaston perusteella.

Näin ollen nousee kalastuksen tuotto eri vuosina seuraaviin summiin:

Vuosi	milj. mk	Vuosi	milj. mk
1926	76	1933	91
1927	80	1934	105
1928	100	1935	117
1929	117	1936	112
1930	114	1937	129
1931	104	1938	141
1932	100		

Puhtotuottoon eli tässä elinkeinossa esiintyviin tuloihin pääsemiseksi on näistä bruttosummista vähennettävä ne kustannukset, jotka kuuluvat muiden elinkeinojen tuottoon. Tällöin ei tarvitse ottaa huomioon niitä mahdollisia kustannuksia, jotka kuuluvat hylkeen- ja rapueläinten pyyntiin, koska ne ovat ilman varsinaista merkitystä tai sisältyvät osittain varsinaisen kalastuksen kustannuksiin. Niihin vähennyksiin, jotka kohdistuvat omassa maassamme suoritettuun kalastukseen, on otettu vain pyydysten ja veneiden kuoletus, koska bruttoarvot ovat muutenkin pieniä. Kalastusneuvos E. Hellevaara on arvioinut tätä tutkimusta varten pyydysten arvon noin 57 milj. markaksi ja veneiden arvon noin 23 milj. markaksi, joita kuluja ei voi katsoa arvioiduksi liian korkeiksi.³ Veneiden kuoletusajan on katsottu olevan keskimäärin 15 vuotta ja pyydysten kuoletusajan taas 5 vuotta. Vähennykset »kalastuksesta Islannin vesillä» on saatu samoista lähteistä kuin vastaavat bruttosummatkin.

Tulot (eli puhtotuotto) tässä elinkeinossa ovat näin ollen seuraavat:

Vuosi	Tulot, milj. mk	Tulot % elinkeinojen tulosta	Vuosi	Tulot, milj. mk	Tulot % elinkeinojen tulosta
1926	61	0.3	1933	75	0.4
1927	65	0.3	1934	89	0.4
1928	85	0.4	1935	101	0.5
1929	102	0.5	1936	96	0.4
1930	99	0.5	1937	113	0.4
1931	87	0.5	1938	124	0.4
1932	84	0.5			

Metsästys.

Metsästyksen tuotto eli riistasaaliin arvo on ehkä vielä vaikeammin arvioitavissa kuin kalastuksen tuotto. Tilastotietoja on jossakin määrin metsästyskaudelta 1933—34 ja 1937 ja 1938. Tilasto, joka on koottu nimismiesten pitämistä riistaluetteloista, antaa monessa suhteessa liian epäedullisen kuvan metsästyksen taloudellisesta merkityksestä.⁴ Näistä tilastotiedoista saadaan kuitenkin eri riistalajien keskinäiset suhdeluvut. Tri V. M. Klemola on näin arvioinut v:lta 1933 (1933—34) kokonaisuudet kutakin riistalajia kohden ja päätyy siihen tulokseen, ettäjänis, teeri, metso, piisami ja orava muodostavat yhteensä noin 80 % koko saaliin arvosta. Näihin tietoihin on kuitenkin lisättävä, että niiden ulkopuolelle jää melkoinen osa riistasaalistä, etupäässä salametsästyksellä saatua. Klemolan arvion mukaan saaliin todellinen suuruus on keskimäärin 30—40 % ilmoitettua suurempi. Saalismäärien vaihtelut ovat erittäin suuret, ja varsinkin erinäisten turkiseläinten rauhoitus muutamiksi vuosiksi on osaltaan suuresti vaikuttanut vuotuisen saaliin arvoon. Samoin ovat hinnat hyvin vaihtelevia. Niiltä vuosilta, joita yllä mainitut tilastot eivät käsittele, on täydentäviä tietoja ollut vaikeasti saatavissa. Ottaen huomioon mainitut seikat, etupäässä rauhoitusaika ja sen vaikutukset, on arvioitu saaliin määrä näiltäkin vuosilta käyttämällä Maataloushallituksen (Klemola ja Mäki) saatuja tietoja, ulkomaankauppatilastoa ja niitä tietoja metsästyksestä, jotka ovat saatavissa mm. »Metsästys ja Kalastus»-lehdestä.⁵ Puuttuvia vuosia koskevat hinnat on samoin otettu mikäli mahdollista samoista lähteistä.

Näin saaduista summista olisi vielä vähennettävä kustannukset, jotka tarvitaan riistan saamiseksi. Metsästyksenvalvoja Mäki on siten las-

kenut, että metsästysvälineitten arvo on noin 10—15 milj. mk ja vuotuinen ampumatarvikukulutus noin 3.5—4 milj. mk. Katsoen siihen, että bruttosumat ovat hyvin epävarmoja, on tässä vähennetty 4 milj. mk vuotta kohden, riippumatta saaliin suuruudesta.

Näin ollen tullaan metsästyksen osalta seuraaviin tuloksiin:

Vuosi	Bruttotuotto, milj. mk	Tulot, milj. mk	Tulot % elinkeinojen tulosta
1926	29	25	0.1
1927	27	23	0.1
1928	30	26	0.1
1929	26	22	0.1
1930	27	23	0.1
1931	30	26	0.2
1932	50	46	0.3
1933	37	33	0.2
1934	33	29	0.2
1935	33	29	0.1
1936	36	32	0.1
1937	39	35	0.1
1938	42	38	0.1

On vieläkin korostettava, että nämä numerot, jopa kehityskin ovat hyvin epävarmoja. V:n 1932 suhteellisen suuri loppusumma johtuu lähinnä siitä, että oravan vuotuissaalisinä vuonna oli yksinään niin paljon kuin myöhemmin koko riistasaaliin arvo, koska sen kanta oli rauhoitusaikana kasvanut varsin suureksi.

Luku VIII. Metsätalous.

Yleistä.

Tätä elinkeinoa on hyvin usein käsitelty maatalouden yhteydessä, joutuksen siitä, että maanviljelys ja metsänhoito ovat taloudellisesti suuresti riippuvaisia toisistaan, varsinkin silloin kun on kysymys yksityisten hallussa olevista metsistä. Toisinaan taas voidaan todeta, että metsänhoitoa käsitellään puunjalostusteollisuuden yhteydessä, kun metsien raaka-ainetarastot ovat meillä määrävänä tekijänä tärkeimmässä vientiteollisuushaaroissamme.¹ Mutta tällaisessa tutkimuksessa, jossa otetaan huomioon

eri elinkeinojen tuotot, metsätalous on mikäli mahdollista käsiteltävä täysin erillisenä ryhmänä, etenkin siihen nähden, että metsätalouden merkitys Suomen elinkeinoelämässä on erittäin suuri. Kutakin asukasta kohden on metsäalaa yli 7 ha. Ruotsia koskevassa tutkimuksessa on huomautettu², että maatalous ja metsätalous liittyvät siinä määrin toisiinsa, että on mahdotonta erottaa näiden käyttämiä raaka-aineita ja palveluksia toisistaan, joten metsätalouden tulos olisi nettona lisättävä maatalouden tuloihin. Metsätalouden asema elinkeinojen joukossa riippuu tietysti osaksi menetelmästä, mitä käytetään sen tuottoa arvioitaessa. Tässä tutkimuksessa käytetyn menetelmän mukaisesti on kuitenkin korostettava, että metsätalouden vähennykset jäävät niin vähäpätöisiksi, että mainittu elinkeino ei siitä syystä ole suinkaan riippuvainen maataloudesta. Metsätalouden bruttotuotto voidaan näin ollen asettaa samaksi kuin netto-tuottokin, mutta maataloudesta riippumattomana.

Laskettaessa metsätalouden tuottoa on ensiksi määriteltävä metsätalous-käsitteen ulottuvaisuus. Riippuen siitä, kuinka laajalti puutavaran kuljetus metsästä lasketaan metsätalouteen kuuluvaksi, vaihtelee tämän tuotantoalan laajuus. Tämä seikka taas osaltaan riippuu siitä, mikä laajuus liikenne-käsitteelle tässä tutkimuksessa annetaan. Esillä olevassa ryhmittelyssä on varsinainen autokuljetus ja rautatiekuljetus luettu liikenteeseen. Vaikeampaa on uiton sijoittaminen oikeaan yhteyteensä. Onko se liitettävä metsätalouteen vai liikenteeseen? Vaikkakin tämän toiminnan luonne suuresti eroaa varsinaisesta liikenteestä ja tämä ryhmä usein on vaikeasti erotettavissa muusta puutavaroiden ajosta kaukokuljetusreitit varten, on kuitenkin muistettava, että uiton laskeminen metsätalouteen on epäjohdonmukaista, kun ei vesitse kuljetusta, esim. proomuilla, voida lukea tähän. Tästä syystä on esillä olevassa tutkimuksessa uitto viety liikenteeseen. Näin ollen luetaan tässä metsätalouteen varsinaisen puun kasvatuksen lisäksi myös metsässä tapahtuva puutavaran valmistus ja ajo kaukokuljetusreitit varten tai sellaiselle käyttöpaikalle, ettei varsinaista kaukokuljetusta tapahdu.

Metsätalouden taloudellisen tuoton suuruuteen päästäisiin ehkä välittömimmin metsien hakkuumäärän perusteella, jolloin pääasiallisena vähennyksenä olisi vain koneiden ja työkalujen kuoletus. Kaikki vieraat tekijät, jotka muodostavat metsätuotteiden arvon, kuten varsinainen kaukokuljetus ja liikevoitto, tulevat asianomaisten elinkeinojen osalle. Luotettavan hakkuutilaston puutteessa jää tällainen menetelmä kuitenkin monessa suhteessa ylimalkaisen arvioinnin varaan ja tuottaa tutkijalle suuria vaikeuksia. Samaan päämäärään voidaan kuitenkin pyrkiä toista tietä siten, että laskelman perustana käytetään puun käyttömäärää eli

puutuotteiden yleistä kulutusta. Nämä menetelmät eivät vie täsmälleen samoihin tuloksiin. Ensiksi mainitun menetelmän mukaan on hakkuu todettu riippumatta siitä, onko myyntiä tapahtunut ja onko puumäärää käytetty samana vuonna. Tästä seuraa, että kansantulo lisääntyy, jos metsien hakkuu suurenee, vaikkakin metsäpääoman kustannuksella. Periaatteessa olisi kai siitä syystä vuotuisen lisäkasvun toteamista tällaisessa tapauksessa pidettävä parempana, mutta sellaisiin laskelmiin ei ole mahdollisuuksia. Toisen esitetyn menetelmän mukaan tulee taas kulutus asianomaisena vuonna etualalle. Tällöin voidaan ehkä väittää, että kulutus vastaa myyntiä paremmin kuin lisäkasvu.³ On kuitenkin huomattava, että pitkähkön ajanjakson kuluessa edellisen menetelmän mukaan tehdyissä laskelmissa mahdolliset virheellisyudet häviävät ja metsätalouden tulot ja niiden kehitys voidaan jokseenkin tarkasti todeta. Tässä tutkimuksessa on käytetty puun käyttöön perustuvaa menetelmää.

Laskelmien suoritus.

Laskelmat on suorittanut yleisten ohjeiden mukaan tri V. Pöntynen.

Tähän mennessä on suoritettu perusteellisia puun käyttötutkimuksia kaksi kertaa, nimittäin vuosilta 1927 ja 1938.⁴ Koska muilta vuosilta ei ole vastaavanlaisia selvittelyjä, tri Pöntynen on laskenut maamme likimääräisen puun käytön muilta vuosilta. Tällöin on tärkeimmät vaihtelevat käyttöerät, kuten metsäteollisuuden raakapuu, jalostamattoman puun vienti, valtion rautateiden puun käyttö ym. erät, joista julkaistaan jatkuvaa tilastoa, laskettu samalla tavalla kuin varsinaisessa käyttötutkimuksessa. Sellaiset kiinteät käyttöerät kuin maaseutuväestön puun käyttö, on käyttötutkimusten väli vuosina oletettu samansuuruisiksi kuin käyttötutkimusvuosina. Jätepuut, jotka edustavat toiskertaista käyttöä, ja ulkomaiset puut, jotka eivät kuulu Suomen metsätalouteen, on tietenkin jätetty laskelmista pois.

Yksinkertaisin tapa laskea puiden arvo kaukokuljetusreitillä varrella olisi se, että määritettäisiin kustakin käyttöerästä puiden arvo käyttöpaikalla ja siitä vähennettäisiin kuljetus- ym. kustannukset, jolloin jäännös osapuilleen olisi puutavaroiden arvo kaukokuljetusreitillä varrella. Koska kuitenkin lähimainkaan luotettavien tilastollisten tietojen saaminen kaikista kustannuksista tuottaa suuria vaikeuksia, saattaisi tällaisesta laskelmamenetelmästä olla seurauksena, että vähennykset joko jäisivät hyvin epätyytyttäväksi tai liian pieniksi, joten viimeksi mainitussa

tapauksessa puutavaroiden arvo muodostuisi liian suureksi. Jotta sellaisista virheellisyyksistä välttyttäisiin, on tässä noudatettu toista periaatetta. Käytettyjen puutavaroiden arvo käyttöpaikalla on saatavissa olevan tilastoaineiston perusteella otettu lähtökohdaksi. Tämän jälkeen on eri lähteiden perusteella pyritty selvittämään, millä tavalla eri tavaralajien hinta käyttöpaikalla suhteellisesti jakautuu osiinsa. Kun on laskettu, kuinka suuren prosenttisen osuuden kantohinta, tekopalkka ja ajokustannukset muodostavat omakustannushinnasta tehtaalla, fob-hinnoista jne., on näin saadun prosenttisen osuuden mukaisesti laskettu arvosta käyttöpaikalla arvo kaukokuljetusreitillä varrella. Eräissä tapauksissa oli turvaututtava arvioimiseen käyttämällä tukena toisten tavaralajien tietoja.

Tässä tutkimuksessa puun käyttö jakautuu seuraaviin ryhmiin: jalostamattoman puun vienti, teollisuuden raaka-aineet ja halot, liikenne, maaseutuväestö ja lopuksi muu puun käyttö.

Jalostamattoman puun vienti on helposti todettavissa ulkomaankauppatilaston perusteella. Koska tämän tilaston tiedot ovat fob-arvoja, on kuljetus-, kaupp- ja lastauskustannukset vähennettävä bruttosummista. Seuraava ryhmä, johon kuuluvat teollisuuden käyttämät puutavarat raaka-aineina ja teollisuudessa käytetyt halot, on tärkein, ja sitä koskevat tiedot saadaan teollisuustilaston ja erikoistutkimuksien perusteella.⁵ On otettava huomioon, että rakennustoiminta on lisätty tähän ryhmään, mutta meijerien puun käyttö on laskettu maatalouden puun käytön yhteydessä, koska tätä menetelmää on yleisenä periaatteena noudatettu esillä olevassa tutkimuksessa. Seuraava ryhmä on liikenteen puun käyttö. Tähän sisältyvät prof. E. S a a r e n mukaan⁶ seuraavat ryhmät: rautateiden polttoaineet sekä pyöreät ja veistetyt puutavarat, höyryalusten polttopuut, puhelin-, lennätin-, voima- ja valaistusjohtojen pylväät, Tie- ja vesirakennushallituksen alaisten laitosten ja töiden puun käyttö, Posti- ja lennätinhallituksen alaisten laitosten polttoaineet sekä uittoväylien rakennuspuut. Kuten ymmärretään, on mahdotonta saada luotettavia tilastotietoja kaikista näistä seikoista, mutta suurin piirtein laskelmat voidaan suorittaa eri liikennelaitosten erikoistilastojen perusteella. Maatalouden ja maatalousväestön puun käytössä on arvon määrittäminen hyvin vaikeata⁷, mutta maatalouden kannattavuustutkimukset voivat osaltaan olla apuna tässä suhteessa. Muu puunkäyttö on tietysti hyvin epäyhtenäinen ryhmä. Tähän ryhmään on otettu kaupunkiväestön yksityistarpeisiin käytetyt polttopuut, kaupunkien kunnallisten laitosten polttopuut, valtion virastojen ja yleisten laitosten polttopuut, maaseudun kunnalliskotien ja kansakoulujen polttopuut, kirkkojen ja rukoushuonei-

den polttopuut, maaseudun kauppojen ym. liikkeiden, maaseudun erinäisten ammattikoulujen ja lopuksi maaseudun seurojen polttopuut. Tietenkin on kaikissa näissä ryhmissä tehtävä vastaavat vähennykset samaan tapaan kuin jalostamattoman puun viennin ryhmässä.

Tulokset.

Näin menetellen on päästy seuraaviin tuloksiin:

Vuosi	Metsätalouden tulot, milj. mk	Siitä: teollisuuden raaka-aineet ja halot, milj. mk	Tulot % elinkeinojen tulosta
1926	2.639	1.362	14.2
1927	3.031	1.679	14.6
1928	3.188	1.810	14.6
1929	3.001	1.695	14.2
1930	2.560	1.377	13.2
1931	1.864	918	11.0
1932	1.676	822	9.8
1933	1.977	983	11.1
1934	2.714	1.553	13.4
1935	2.760	1.572	12.9
1936	3.067	1.845	12.9
1937	4.527	2.876	15.6
1938	4.695	2.955	15.7

Luku IX. Teollisuus, käsityö ja kotiteollisuus.

Yleistä.

Sen jälkeen kun edellisessä on käsitelty niitä elinkeinoja, jotka muodostavat alkutuotannon, siirrytään tuotteiden jalostukseen. On kuitenkin muistettava, että meijerien tuotanto käsiteltiin maatalouden yhteydessä. Toiselta puolen otetaan teollisuuden yhteyteen »vuorityö» (teollisuustilastossa: malminnosto ja rikastaminen, kivilouhimot, kalkkikivilouhimot ym.), vaikkakin tämä ryhmä periaatteessa läheisesti kuuluu alkutuotantoon. Tällainen poikkeus järjestelmällisestä jaottelusta riip-

puu lähinnä käytännöllisistä syistä, ennen kaikkea siitä, että tämä toiminta on hyvin riippuvainen varsinaisesta teollisuudesta. Siten virallisessa teollisuustilastossa meillä samoin kuin muissa Pohjoismaissa tämä tuotantoala luetaan teollisuuteen kuuluvaksi. Mitä teollisuustoiminnan laajuuteen tilastollisessa mielessä tulee, niin se käsitetään teollisuustilastossa verraten suppeaksi. Niin muodoin rakennustoimintaa, jonka tärkeys on erittäin suuri, ei ole otettu tähän tilastoon. Myös esillä olevassa tutkimuksessa se käsitellään erillisenä ryhmänä, vaikkakin se luonteeltaan kuuluu teolliseen toimintaan. Teurastamot, jotka eivät virallisessa tilastossa sisälly teollisuuteen, on otettu tässä tutkimuksessa huomioon teollisuuden yhteydessä.

Jalostustoimintaan kuuluvat vielä, paitsi teollisuus ja rakennustoiminta, käsityö ja kotiteollisuus. Teollisuuden ja käsityön välinen raja on käytännöllisesti katsoen hyvin häilyvä. Periaatteellisesti teollisuuden ja käsityön pitäisi täydentää toisiaan siten, että ne yhdessä muodostavat kokonaisuuden. Käytännössä on kuitenkin epäilemättä aukkoja, jotka johtuvat epätydyttävästä tilastollisesta alkuaineistosta. Suomen virallisessa tilastossa teollisuuden ja käsityön välinen raja on vedetty siten, että teollisuuteen kuuluvat ne tuotantolaitokset, joiden vuotuinen tuotantoarvo on vähintään 100.000 markkaa ja joissa työvoiman suuruus on vähintään 10 työntekijää, kuitenkin siten, että jos tuotantolaitoksessa käytetään myös koneellista työvoimaa, kunkin tehokkaan hevosvoiman katsotaan vastaavan 3 työntekijää. Tätä määritelmää ei ole kuitenkaan sovellettu kaavamaisesti kaikkiin tuotannon aloihin, vaan siitä on tehty poikkeuksia eräiden teollisuudenhaarojen kokoonpanoa ja erikoisluonnetta silmällä pitäen. Niinpä esim. sellaiset käsiteollisuutta lähellä olevat tuotantolaitokset kuin leipomot, nahkurin ja puusepän työpajat jne. on luettu teollisuustilastoon kuuluviksi vain siinä tapauksessa, että niiden tuotantoarvo on kohonnut vähintään 200.000—300.000 markkaan ja että niissä on käytetty myös koneellista työvoimaa. Toisaalta taas on tilastoon otettu sellaisiakin laitoksia, joiden tuotantoarvo on jäänyt alle 100.000 markan. Näin on ollut asian laita kysymyksen ollessa vain lyhyen ajan vuodesta työskentelevistä teollisuuslaitoksista, kuten tiilitehtaista ja turvepehkutehtaista. Niinkuin huomataan, on rajan vetäminen teollisuuden ja käsityön välille hyvin vaikeata teoriassa, puhumattakaan käytännöllisistä vaikeuksista, jotka etupäässä riippuvat käsityötilaston alkuaineiston puutteellisuuksista.

Hyvin lähellä käsiteollisuutta on kotiteollisuus, jolla yleensä tarkoitetaan kotitarvetta tai kauppaa varten valmistettujen tuotteiden valmistusta kodissa. Kotiteollisuudelle ominaista on nimittäin se seikka, että

tuotanto yleensä tapahtuu ilman palkattua työvoimaa. Kotitarveteollisuuden ja käsityön välinen raja on jokseenkin selvä. Mutta kun tullaan ansio- eli elinkeinokotiteollisuuteen, tämän ja käsityön välinen ero on monesti melkein olematon. Siitä syystä on esillä olevassa tutkimuksessa kotiteollisuuden ansio- eli elinkeinotoiminnasta erotettu kokonaan ryhmä »ammattikäsiyö», jotta voitaisiin välttää kaksinkertaislaskelmia.

Yleisenä huomautuksena tämän elinkeinoryhmän tuloksista voitaneen sanoa, että ne ovat todennäköisesti jossakin määrin liian alhaisia, koska aineistossa on selvästikin tehdasteollisuuden ja käsityön välillä aukkoja.

Bruttotuotto.

Tehdasteollisuutta koskevat tiedot perustuvat teollisuustilastoon, muutamia ryhmiä lukuun ottamatta. Teollisuustilaston aineistossa ei ole tapahtunut suuria muutoksia tässä käsitellyn ajanjakson kuluessa. Ainoa huomioon otettava muutos on kohdistunut sähkölaitoksiin. V:sta 1932 alkaen on nimittäin näiden tuotantoarvoksi otettu johdonmukaisesti kehitetyn sähkövirran raha-arvo. Tätä arvoa ei voi kuitenkaan käyttää kansantuloa koskevassa tutkimuksessa, koska sähkön menevät kustannukset yksinomaan teollisuudessa nousevat melkein yhtä suureen summaan kuin koko kehitetyn sähkövirran arvo. On katsottu olevan syytä ottaa mukaan tähän kohtaan sähkövirran jakelun johdosta tapahtunut hinnankorotus, joka kylläkin tavallaan voitaisiin lukea kauppaan, mutta joka toisaalta liittyy välittömästi sähkön tuotantoon. Sähkövirran tuoton arvon selville saamiseksi on sen takia menetelty siten, että sähkölaitostilastosta on vuosilta 1930—38 otettu kulutuksen määrä (kWh) jaoiteltuna eri tarkoituksiin ja määrät vuosilta 1926—29 ekstrapoloitu teollisuustilaston perusteella. Yksikköhintojen määrittäminen tuottaa kuitenkin suuria vaikeuksia, koska hinnat vaihtelevat suuresti eri paikkakunnilla ja eri kuluttajaryhmien (jopa yksikköjenkin) välillä. V:lta 1938 on sähkön keskihinnat yksityisiin tarpeisiin, yleisiin tarpeisiin, teollisuuteen ja sähkölaitosten omiin tarpeisiin laskettu tyydyttävän laajan erikoisaineiston perusteella.¹ Muilta vuosilta on keskihinta arvioitu Sosiaalisessa Aikakauskirjassa esitetyn virallisen elinkustannusindeksin osoittaman sähkön hintakehityksen mukaan.

Puolustuslaitoksen teollisuuslaitokset eivät kuulu teollisuustilastoon. Helposti ymmärrettävistä syistä ei näistä voida saada niin yksityiskohdaisia tietoja kuin muista tehdaslaitoksista. Bruttotuotannon arvo on

tässä tutkimuksessa laskettu yksinkertaisesti siten, että näiden tehdaslaitosten kokonaismenojen tulo- ja menoarvion mukaan on katsottu edustavan bruttotuottoa. On kuitenkin otettava huomioon, että tulo- ja menoarviosta ilmenevät vain seuraavan vuoden arvioidut menot, joten tälle bruttosummalle ei voi antaa erittäin suurta arvoa.

Teurastamoihin on otettu osuusteurastamot (ja Karjakunnan teurastamo) sekä kaupunkien kunnalliset teurastamot. Muut, pienemmät teurastamot on jätetty huomioon ottamatta, koska toiselta puolen tässä tutkimuksessa käsiteltyjen teurastamojen tuloihin sisältyy eriä, jotka johtuvat teurastamojen vähittäiskaupasta tai niiden omistamien makkara-tehtaiden tuloista. Makkaratehtaat kuuluvat nimittäin jo ennestään teollisuustilastoon. Osuusteurastamoiden bruttotuotannon arvo on laskettu osuusteurastamoiden vuosikertomuksista, ja kaupunkiteurastamoiden bruttotuotannon arvo taas on saatavissa kaupunkien finanssitilastosta. Tällöin on otettava huomioon, että osuusteurastamoiden bruttotuotannon arvon on katsottu olevan sama kuin voitto- ja tappiotilin loppusumma. Tässä piilee kuitenkin tavallaan virheellisyys, sillä sanottuun lukuun eivät sisälly esim. käytetyt raaka-aineet. Toiselta puolen olisi liikevaihdon ottaminen bruttotuotoksi harhaanjohtava, sillä siitä ei olisi voitu erottaa vieraita, esim. kaupasta johtuvia tuotannonosia. Sen johdosta, että Helsingin teurastuslaitoksen tulostasetta ei ennen vuotta 1934 ole vielä käsitelty finanssitilaston yhteydessä, on tämän laitoksen edellisten vuosien tuotto otettu sen vuosikertomuksista.

Käsityöstä ovat viimeiset käytettävissä olevat tilastotiedot v:lta 1934. Edelliset käsityötä koskevat tiedot kohdistuivat vuoteen 1923. V:n 1934 bruttotuoton summa on tietysti otettu laskelmien lähtökohdaksi. Muiden vuosien bruttosummat (liikevaihto) on ekstrapoloitu siten, että eri vuosien suhdelukuina on käytetty tehdasteollisuuden tuotannon bruttoarvoa työntekijää kohden. Tällöin on teollisuustilastosta vertailu-aineistoksi otettu vain ne toimialat, jotka sisältyvät käsityötilastoon. Tästä säännöstä tehtiin kuitenkin poikkeus v:lle 1935, jolloin puutavaroiden hintainlasku oli erittäin voimakas ja poikkeuksellisesti vaikutti käsityön tulokseen. Tämän johdosta eliminoitiin puutavaroiden hintainlasku siten, että puuteollisuus jätettiin mainitulta vuodelta huomioon ottamatta.

Kotiteollisuutta koskevat luvut perustuvat niihin tietoihin, jotka Kotiteollisuuden Liitto on hankkinut kiertokyselyllään v:lta 1937. Tiedot kohdistuvat sekä kotitarveteollisuuteen että ansio- eli elinkeinoteollisuuteen. Viimeksi mainittuun kuuluva ryhmä ammattikäsiyö on kuitenkin jätetty huomioon ottamatta, koska se mel-

kein kokonaan jo sisältyy käsityötilaston numeroihin. Tärkeimmät valmistteet syntyvät kotiteollisuudessa puutöistä, kehruu- ja kutumatöistä sekä ompelutöistä. Tiedot muilta vuosilta kuin 1937 on laskettu samaan tapaan kuin käsityöissäkin.

Tämän elinkeinoryhmän bruttotuotto oli milj. markoin seuraava:

Vuosi	Tehdas- teollisuus, milj. mk	Käsityö ja koti- teollisuus, milj. mk.	Yhteensä, milj. mk
1926	11.106	1.364 (käsityö 640)	12.470
1927	12.550	1.486 (» 697)	14.036
1928	13.909	1.533 (» 719)	15.442
1929	13.410	1.465 (» 687)	14.875
1930	11.532	1.398 (» 656)	12.930
1931	9.508	1.239 (» 581)	10.747
1932	9.828	1.303 (» 611)	11.131
1933	11.111	1.372 (» 644)	12.483
1934	13.417	1.463 (» 686)	14.880
1935	14.270	1.458 (» 684)	15.728
1936	16.498	1.552 (» 728)	18.050
1937	21.492	1.812 (» 850)	23.304
1938	21.575	1.718 (» 806)	23.293

Tulot eli nettotuotto.

Jotta päästäisiin varsinaisiin tuloihin, on bruttotuotosta tehtävä erinäisiä vähennyksiä. Tämän kysymyksen selvittämiseksi on syytä mainita, miten teollisuustilasto käsittää tuotteiden arvot. Tässä tilastossa käytetään tuotantoarvona myyntiarvoa tehtaalla. »Myyntiarvo tehtaalla» tarkoittaa tuotteiden todellista myyntihintaa valmistuspaikkakunnalla (ab fabrik) ilman valmisteveroa. Tähän hintaan luetaan päällysteen (emballage) arvo, mutta sen sijaan siitä on vähennettävä alennukset. Hintaan eivät saa sisältyä kuljetus-, lastaus- yms. kustannukset.»

Ehdottomasti tärkein vähennyserä on raaka-aineiden käyttö teollisuudessa. Tämä kohta ei tuota minkäänlaisia periaatteellisia vaikeuksia, vaan perustuu teollisuustilaston numeroihin.

Teollisuudessa käytettyjen raaka-aineiden arvo nousi eri vuosina milj. markoin seuraaviin summiin:

Vuosi	milj. mk	Vuosi	milj. mk
1926	5.884	1933	5.635
1927	6.579	1934	7.002
1928	7.452	1935	7.638
1929	7.141	1936	8.795
1930	6.069	1937	11.951
1931	4.761	1938	12.111
1932	4.990		

Koneiden, rakennusten ja irtaimiston kuoletus ei ole yhtä helposti todettavissa. Tämän vähennyserän suuruuden saamiseksi on suoritettu erikoinen selvitys osakeyhtiöiden bilanssitilaston perusteella. V:lta 1938 on laskettu teollisuusryhmittäin bilanssitilastossa olevien teollisuusosakeyhtiöiden poistot, minkä jälkeen mainitut yhtiöt on identifioitu teollisuustilaston kanssa, jotta päästäisiin selville eri toimialojen punnuksista tuotannon bruttoarvoihin nähden. Näin menetellen on saatu poistot (kuoletukset) %:na tuotannon bruttoarvosta, ja soveltamalla tätä prosenttilukua teollisuuden koko bruttoarvoon on laskettu kuoletusten summa v:lta 1938. Muilta vuosilta on vastaava summa ekstrapoloitu käyttämällä teollisuuden tarkistettuja palovakuutusarvoja eri vuosilta. Teollisuudessa suoritettut korjaukset on laskettu v:lta 1938 saman periaatteen mukaan kuin kuoletuksetkin. Kuitenkin on otettava huomioon, että summat muilta vuosilta on arvioitu suhteessa tuotannon bruttoarvoon, koska on otaksuttu, että korjaukset teollisuudessa suureksi osaksi riippuvat tuotannon laajuudesta.

Näin ollen osoittavat kuoletukset ja korjaukset seuraavia summia miljoonin markoin:

Vuosi	Kuoletukset, milj. mk	Korjaukset, milj. mk	Vuosi	Kuoletukset, milj. mk	Korjaukset, milj. mk
1926	363	160	1933	540	159
1927	455	181	1934	567	192
1928	479	201	1935	624	204
1929	537	193	1936	682	236
1930	570	165	1937	795	309
1931	543	136	1938	869	309
1932	519	140			

Teollisuudessa käytettyjen polttoaineiden arvo saadaan vuosilta 1927, 1930, 1933 ja 1936 erikoistutkimuksien perusteella.² Koska on todettu,

että käytettyjen polttoaineiden arvo suurin piirtein seuraa tuotannon bruttoarvoa teollisuudessa, on interpolointi muilta vuosilta suoritettu tämän bruttoarvon perusteella. Hinnat on tietenkin laskettu hintoina kulutuspaikalla, siis kuljetuksen jälkeen.³ Voiteluaineiden käytöstä teollisuudessa ei ole käytettävänä minkäänlaisia tilastotietoja. Tilaston puutteessa on otettu polttoaineiden ja voiteluaineiden keskinäinen suhde Norjan teollisuustilaston mukaan, minkä jälkeen tätä suhdelukua, 6.1 % polttoaineiden arvosta, on sovellettu Suomen teollisuuteen. Edellä mainittiin, että sähkön kulutus on laskettu Sähkö tarkastuslaitoksen toimittaman sähkölaitostilaston nojalla. Samasta lähteestä saadaan erikseen ne sähkön määrät, joita käytetään teollisuuden ja sähkölaitosten omiin tarpeisiin. Kun hinta v:lta 1938 on määritetty tämän aineiston perusteella, on teollisuustilasto antanut aineistoa muiden vuosien sähkön kulutuksen ja sen arvon määrittämiseksi.

Nämä vähennyserät nousivat eri vuosina seuraaviin summiin:

Vuosi	Polttoaineet ja voitelu- öljyt, milj. mk	Sähkö, milj. mk	Vuosi	Polttoaineet ja voitelu- öljyt, milj. mk	Sähkö, milj. mk
1926	392	236	1933	313	201
1927	444	274	1934	373	217
1928	478	297	1935	390	232
1929	448	348	1936	444	240
1930	374	286	1937	580	281
1931	294	255	1938	581	291
1932	290	172			

Jotta päästäisiin tuloihin kansantulon mielessä, on varsinaisen tehdasteollisuuden bruttotuotosta vähennettävä vielä kaksi erää. Nämä ovat päällystekustannukset (emballage) ja konttori- ym. kustannukset. Ensiksi mainittuja kustannuksia ei voi meillä tilastollisesti määrittää. Tässä tutkimuksessa on tämä erä likimääräisesti arvioitu seuraavalla tavalla. Norjan teollisuustilastossa v:lta 1928 on päällysteiden arvo suhteessa tuotannon arvoon ilmoitettu teollisuusryhmittäin. Näitä suhdelukuja on, erinäisissä kohdin korjattuina Suomen olojen mukaan, sovellettu Suomen teollisuustilaston eri teollisuusryhmiin ja siten saatu tuotannon bruttoarvon perusteella päällysteiden arvo koko teollisuudessa v. 1938. Päällysteiden arvon osuutta, 1.6 %, tuotannon bruttoarvosta v. 1938, on sitten käytetty edellisinäkin vuosina. — Konttori- ym. kustannukset ovat vai-

keasti arvioitavissa. Jonkinlainen osviitta siinä suhteessa on konttorihenkilökunnan luku teollisuudessa. Mainitun lukumäärän perusteella on tämä vähennyserä arvioitu siten, että konttorikustannuksien, kuten posti-, puhelin- ja konttoritarvekustannuksien on laskettu nousevan 2.000 markkaan konttorissa toimivaa henkilöä kohden. Mainoskustannukset, joista myöhemmin julkaisu toiminnan yhteydessä tulee puhetta, on tietysti myös vähennettävä ja parhaiten esitettävä tässä kohdassa, siis konttorikustannuksiin kuuluvina.

Näin menetellen tulemme seuraaviin päällystekustannuksia ja konttori-ym. kustannuksia osoittaviin summiin eri vuosina, milj. markoin:

Vuosi	Päällyste- kustannukset, milj. mk	Konttori-ym. kustannukset, milj. mk	Vuosi	Päällyste- kustannukset, milj. mk	Konttori-ym. kustannukset, milj. mk
1926	176	46	1933	175	44
1927	199	50	1934	211	49
1928	221	53	1935	224	53
1929	212	53	1936	260	58
1930	182	48	1937	340	70
1931	149	43	1938	340	72
1932	154	41			

Jos yllä käsitellyt erät, jotka ovat joko muiden teollisuushaarojen tai elinkeinojen tuotteita, vähennetään vastaavista bruttosummista, tullaan tehdasteollisuuden tuloihin, siinä laajuudessa kuin teollisuustilasto käsittelee tehdasteollisuuden.

Mutta kuten jo edellä on korostettu, teollisuustilaston ulkopuolella on vielä pari ryhmää, jotka tässä tutkimuksessa on otettu tehdasteollisuuteen, nimittäin puolustuslaitoksen teollisuustoiminta ja teurastamot. Näistä puolustuslaitoksen teollisuustoiminta on siinä erikoisasemassa, ettei tarkkoja tietoja sen nettotuotosta voida antaa. Tähän tutkimukseen on valtion tulo- ja menoarviosta saatu tietoja näissä teollisuuslaitoksissa maksetuista palkoista — tai eri perusteiden mukaan arvioitu nämä palkat — ja, katsoen siihen, ettei nettovoitto tässä tule kysymykseen, on otaksuttu, että nämä palkat muodostavat laitosten tulot.

Teurastamoiden nettotuotto taas on saatu siten, että osuusteurastamoiden vuosikertomuksien perusteella on laskettu osuusteurastamoiden tulojen (palkat, verot, korkomenot ja voitto) olevan vuosina 1937 ja 1938 noin 64 % voitto- ja tappiotilin loppusummasta (bruttotuloista). Tätä suhdelukua käyttäen on sitten saatu niiden tulot myös edellisiltä vuo-

silta. Kaupunkiteurastamoiden tulot on saatu samalla tavalla ottamalla 64 % niiden bruttotuotosta.

Koko tehdasteollisuuden nettotuotto olisi laskelmien mukaan seuraava:

Vuosi	Varsinainen tehdasteollisuus, milj. mk	Puolustuslaitoksen tehtaat, milj. mk	Teurastamot, milj. mk
1926	3.813	7	11
1927	4.329	9	12
1928	4.677	14	12
1929	4.411	20	14
1930	3.770	23	14
1931	3.253	23	12
1932	3.441	24	10
1933	3.962	23	11
1934	4.725	24	12
1935	4.819	26	15
1936	5.682	32	18
1937	7.046	41	22
1938	6.847	55	25

Käsityön nettoarvo on niinkuin bruttotuottokin laskettu v:n 1934 tietojen perusteella. Koska käsityötilastossa ei ole tietoja esim. käytettyjen raaka-aineiden arvosta, on käytettävä toista tietä nettotuoton saamiseksi. Edellä mainitussa kotiteollisuutta koskevassa tutkimuksessa on erillisenä ryhmänä käsitelty ammattikäsiyö, josta myös raaka-aineiden arvo on ilmoitettu. Tässä ammattikäsiyössä ilmenevää bruttotuoton ja nettotuoton välistä suhdetta on sovellettu v:n 1934 käsityötilaston numeroihin, joten tullaan käsityön tuloihin sinä vuonna. Kuitenkin on huomattava, että käsityötilastoon sisältyvien sahojen ja myllyjen tuotannon bruttoarvot on otettu sellaisinaan, koska nämä laitokset ovat suurimaksi osaksi ns. kotitarvesahoja ja veromyllyjä, joten raaka-aineiden merkitys on melkein olematon. Jotta saataisiin nettosummat muilta vuosilta, on menetelty niin kuin bruttotuottoa laskettaessa, siis että on tähän tarkoitukseen käytetty teollisuuden (edustavissa ryhmissä) tuotannon bruttoarvoa työntekijää kohden suhdelukuna.

Kotiteollisuuden tulot v:lta 1937 on saatu suoraan edellä mainitun kiertokyselyn perusteella. Tiedot muilta vuosilta on arvioitu samaa menetelmää käyttäen kuin käsityöissäkin.

Käsityön ja kotiteollisuuden tulot yhteensä olivat v. 1926—38 seuraavat, milj. markoin:

Vuosi	milj. mk	Vuosi	milj. mk
1926	577	1933	580
1927	628	1934	618
1928	647	1935	616
1929	619	1936	656
1930	590	1937	766
1931	524	1938	726
1932	550		

Jos kaikki tässä käsitellyt ryhmät (tehdasteollisuus, käsityö ja kotiteollisuus) yhdistetään, tullaan seuraavaan pääasetelmaan:

Vuosi	Teollisuus, käsityö ja kotiteollisuus, milj. mk	%:na elinkeinojen tulosta
1926	4.408	23.6
1927	4.978	24.0
1928	5.350	24.4
1929	5.064	24.0
1930	4.397	22.7
1931	3.812	22.5
1932	4.025	23.7
1933	4.576	25.8
1934	5.379	26.5
1935	5.476	25.7
1936	6.388	26.8
1937	7.875	27.2
1938	7.653	25.7

Yllä oleva sarja, joka osoittaa varsinaisen jalostuksen kehityksen, saavuttaa miniminsä v. 1931 samoin kuin maatalouskin ja maksiminsa v. 1937, eikä v. 1938, kuten muut elinkeinot. Teollisuuden kannalta oli siis v. 1937 edullisin, sen sijaan v:n 1938 tulos jäi huonommaksi etenkin vientiteollisuuden tuotteiden yleisestä hintojen alenemisesta johtuen. Teollisuuden ja sen sivuelinkeinojen merkitys on taloudellisesti hyvin suuri ja sen osuus kansantulosta vaihtelee 22.5 %:sta 27.2 %:iin. Tämä merkitsee sitä, että teollisuus on kansantulon kannalta katsottuna ensimmäinen Suomen elinkeinoista.

Luku X. Rakennustoiminta.

Yleistä.

Erittäin tärkeä elinkeinonhaara on rakennustoiminta, joka käsittää sekä talonrakennukset että rakenteet (constructions). Tämän elinkeinonhaaran vaikutus suhdannekehitykseen¹ ja sen suhteellisen suuri merkitys elinkeinoelämässä on ilmeinen. Edellä on jo mainittu, että rakennustoiminta olennaisesti kuuluu teollisuustoimintaan, vaikkakaan teollisuustilasto ei anna tästä tuotannosta minkäänlaisia tietoja. Puheena oleva tilaston vaillinaisuus on kuitenkin osittain selitettävissä. Rakennustoiminta osoittaa nimittäin varsinaisesta teollisuudesta monessa suhteessa poikkeavia piirteitä. Niinpä teollisuusyritykset ovat yleensä toiminnassa kautta vuoden kiinteästi samalla paikkakunnalla tai paremminkin samassa paikassa. Sitä vastoin rakennusyritys ei ole sidottu tiettyyn työpaikkaan, vaan se voi toimia tarpeen mukaan eri paikoissa ja eri paikkakunnilla yht'aikaa, joten rakennustoiminnan työpaikkojen luku ei ole verrannollinen muun teollisuuden vastaaviin lukuihin. Sitä paitsi rakennustoiminta on kokoonpanoltaan hyvin epäyhtenäinen. Suurten yritysten rinnalla on lukuisa joukko pienyrittäjiä, joiden toiminnan vaikutus tuotannon arvoon on sangen huomattava. Koska tilasto ei voi ottaa läheskään kaikkia yrityksiä huomioon eivätkä yksistään suuryritykset voi antaa oikeata kuvaa rakennustoiminnasta, syntyy aineistoon suuria aukkoja. Lisäksi on otettava huomioon, että rakennustoiminta useista syistä, kuten sääoloista riippuen, on suuremmassa määrin kuin muu teollisuus, sesonkityön luonteista sanan laajemmassa mielessä. Tämäkin seikka vaikeuttaa kyseessä olevan teollisuushaaran tilastollista selvittämistä. Sen tähden on kansantulon laskelmia silmällä pitäen pakko turvautua muihin keinoihin rakennustoiminnan tulojen selville saamiseksi. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, ettei tilasto tälläkin alalla voisi antaa lisävalaistusta rakennustoiminnan ongelmiin. Kansantuloa laskettaessa on kuitenkin päähuomio kiinnitettävä kokonaistuottoon, ja on tällöin yksityisten yritysten tuotannon tuloksella vain toisarvoinen merkitys.

Edellä jo huomautettiin siitä, että rakennustoimintaan kuuluvat sekä talonrakennukset että rakenteet (constructions). Periaatteellisesti tulee näiden rakennusten arvoihin kuulua paitsi uusi investointi myös kunnossapitokustannukset. Varsinkin siinä rakennustoiminnassa, joka palvelee tuotantoa, julkisten yhdyskuntain osuus on hyvin huomattava. Tie- ja vesirakennukset, siltojen rakentaminen jne. ovat yhä enemmän joutuneet valtion ja kuntien toimintapiiriin. Tästä johtuu, että mainitut rakennus-

työt usein tehdään julkisten yhdyskuntain vakinaisella työvoimalla, jota käytetään myös muihin tarkoituksiin. Samoin on asian laita joskus muillakin aloilla. Mainittakoon tässä vain maatalouden yhteydessä suoritettut rakennustyöt, rakennukset, aidat ja uudisviljelykset, jotka muodostavat tavallaan poikkeuksellisen ryhmän rakennustoiminnan laskemisessa. Edellä maataloutta käsiteltäessä on jo mainittu, ettei talousrakennusten ja aitojen korjauksiin meneviä työpalkkoja ole vähennetty, koska niitä ei voi erottaa maatalouden varsinaisista kustannuksista. Sama on asian laita uudisviljelyksiin nähden. Periaatteessa näihin käytetyt työkustannukset korottavat rakennustoiminnan arvoa. Näitä kustannuksia ei ole kuitenkaan otettu huomioon rakennustoiminnassa. Jos nimittäin rakennusten ja niiden kunnossapidon kustannuksien arvon, joka on suoritettu asianomaisen elinkeinon omalla työvoimalla, voidaan olettaa sisältyvän muiden elinkeinojen tuloihin, ei tätä arvoa ole otettu mukaan rakennustoiminnan arvoon. Tämä esitetty näkökohta on tavallaan myös vienyt siihen kahtiajakoon, jota amerikkalaisissa tutkimuksissa käytetään, nimittäin »force account»- ja »contract»-rakennustoimintaan, joista vain viimeksi mainittu ryhmä on otettu kansantulon laskelmassa huomioon.² Samasta syystä ei ole myöskään otettu huomioon sellaisia rakennustöitä kuin maanviljelijäin suorittamat tierakennukset. Tästä seuraa tietenkin myös, että rakennustoiminnan eri lajit on käsiteltävä erikseen, jotta voidaan tarkistaa, missä määrin työkustannukset on otettu huomioon muiden elinkeinojen yhteydessä.

Kun puhutaan yksinomaan työkustannuksista tuotantoa palvelevan rakennustoiminnan yhteydessä, tämä riippuu siitä, että käytettävissä olevan aineiston perusteella täytyy rajoittaa työpalkkoihin, jotta päädyttäisiin puheena olevan rakennustoiminnan tuloihin kansantulon mielessä. Sellaisen nettoarvon saamiseksi on turvauduttava melkein kauttaaltaan arvioituihin kiinteihin kertoiimiin, jotka lasketaan rakennustoiminnan bruttoarvon perusteella. Jos käytetään kiinteitä kertoiimia vuodesta vuoteen, on tietysti olemassa se vaara, että tiedot eri vuosilta eivät ole täysin verrannollisia toistensa kanssa. Niinpä on ajateltavissa, että jollakin rakennustoiminnan alalla konevoima on ajan mittaan osittain korvannut ihmistyövoiman. Mutta koska esillä olevassa tutkimuksessa ajanjakso on verrattain lyhyt, on katsottu voitavan jättää tämä mahdollinen virhelähde huomioon ottamatta.

Jo tässä yhteydessä on ehdottomasti korostettava, että näin menetellen tullaan rakennustoimintaan nähden vain likimääräiseen tulokseen. Sitä paitsi voidaan edellä esitetyn perusteella varsin suurella varmuudella väittää, että käsiteltävänä olevan ryhmän lopputulos on liian alhainen

jo siitä syystä, että tähän toimintaan kuuluvia eriä sisältyy muihin elinkeinoihin. Kun lisäksi otetaan huomioon, kuinka monivivahteinen rakennustoiminta todellisuudessa on, on selvää, ettei tätä elinkeinoa koskeva esitys voi olla ehdottomasti täydellinen.

Bruttotuotto.

Rakennustoiminta jakaantuu, kuten edellä mainittiin, talonrakennustoimintaan ja rakenteisiin eli »tuotantoa palvelevaan rakennustoimintaan». Koska nämä ryhmät ovat luonteeltaan aivan erilaisia, on syytä käsitellä niitä erikseen.

Talonrakennustoimintaa käsiteltäessä on tilastollisen alkuaineiston vuoksi otettava tämä rakennustoiminta erikseen kaupungeissa ja maaseudulla ja erillisenä ryhmänä sitä paitsi valtion huoneenrakennukset. Mitään varsinaista yhtenäistä tilastoa ei ole tämän laskelman pohjana, vaan on pakko turvautua etupäässä yksityisiin hajanaisiin tutkimuksiin ja arviolaskelmiin.

Uusi investointi asuinrakennustoimintaan maamme kaupungeissa on saatu vuosilta 1929—36 käyttämällä maist. G. M o d e e n i n tutkimusta.³ Samojen periaatteiden mukaisesti on laskettu maist. Modeenin avustuksella vastaavat numerot muilta tähän ajanjaksoon kuuluvilta vuosilta.

Kunnalliset rakennuskustannukset kaupungeissa on saatu suoraan kaupunkien finanssitilaston perusteella.

Muusta rakennustoiminnasta (kauppa-, konttori- ja varastohuoneistoista, työpaja- ja tehdashuoneistoista ym.) kaupungeissa ei ole minkäänlaisia rakennuskustannuksia koskevia tietoja käytettävänä. Helsingin kaupungista ilmoittaa kuitenkin sen tilastollinen vuosikirja rakennetun m³-määrän vuosilta 1928—38. Vuosien 1926 ja 1927 tiedot on saatu ekstrapoloimalla kaupunkien asuinrakennuskustannusten mukaan. Kun rakennusvolyyymi näin on saatu, on rakennuskustannukset laskettu käyttämällä yli-ins. M. M u o n i o v a a r a n arvioimaa hintaa⁴ m³:iä kohden. Kunnallisten rakennusten kustannukset, jotka sisältyvät tähän lukuun, on vähennetty loppusummasta. Muissa kaupungeissa kuin Helsingissä rakennettu kuutiomäärä on saatu vuosilta 1936—38 Sosiaalisessa Aikakauskirjassa esitettyjen numeroiden perusteella. Rakennuskustannukset m³:iä kohden on näiltä vuosilta arvioitu yli-insinööri Muoniovaaran avustuksella, joten on päästy rakennuskustannuksien summaan. Tällöinkin on loppusummasta vähennetty kunnallisen rakennustoiminnan arvo. Aikai-

sempien vuosien rakennusten arvo tältä osalta on arvioitu olettamalla, että tämä arvo nousee näinäkin vuosina 50 %:iin kaupunkien uusien asuinrakennusten kokonaiskustannuksista.

Rakennustoiminta maaseudulla, johon myös kauppaloiden rakennukset on laskettu, on monessa suhteessa vielä vaikeammin selvitettävissä kuin kaupungeissa. Näin ollen täytyykin todeta, että tässä kohdin on mahdotonta päästä muihin kuin aivan likimääräisiin tuloksiin. Joskus on julkisuudessa tehty ehdotuksia, että palovakuutuslaskoa käytettäisiin maaseudun rakennustoiminnan arvioimiseen. Ainakin meillä esiintyy kuitenkin tässä suhteessa niin suuria aukkoja ja epävarmoja tietoja, että nimenomaan kehitys vuodesta vuoteen tuskin lainkaan tulisi näkyviin.

Investointi asuinrakennuksiin maaseudulla on tarkempien tietojen puutteessa laskettu käyttämällä hyväksi arviointia, jonka mukaan asuntojen rakentamisen kustannukset maaseudulla nousivat v. 1938 noin 900 milj. markkaan.⁵ Edellisten vuosien tuotantokustannukset on tämän jälkeen laskettu *M u o n i o v a a r a n* volyyymiin perustuvan rakennuskustannusindeksiin perusteella.⁶ On kuitenkin todennäköistä, että näin menetellen tullaan liian suuriin summiin.

Julkaisusarjasta »Tutkimuksia maatalouden kannattavaisuudesta» on saatu aineistoa maatalousrakennusten kokonaisarvon laskemiseksi eri vuosina. Maanviljelijäin asuinrakennuksia ei tietenkään ole laskettu tässä mukaan, koska ne jo sisältyvät edelliseen kohtaan. Arvot on otettu 10 % vähemmiksi kuin mainituissa tutkimuksissa ilmoitetaan, koska on todennäköistä, että kirjanpitotilojen kustannukset ovat suuremmat kuin yleensä maaseudulla. Rakennusten arvon lisäys vuodesta vuoteen on näin määritetty, mutta samalla on lähdetty siitä olettamuksesta, että vanhojen rakennusten arvosta on poistettu 2 %, joten tämä määrä on lisättävä seuraavan vuoden arvoon. Tällöin on voitu arvioida, kuinka suuri rakennustoiminta tässä kohdin on ollut eri vuosina.

Maalaiskuntien finanssitilaston perusteella on saatu tietoja kunnallisesta rakennustoiminnasta maaseudulla vuosina 1930—38. Koska samasta lähteestä saatuihin tietoihin vuosilta 1930—31 sisältyy myös rakennettujen maatalousrakennusten arvo, on puheena olevien vuosien loppusummasta vähennetty arvioitu erä, joka vastaa näiden maatalousrakennusten arvoa, olettaen että maatalousrakennusten ja muiden rakennusten välinen suhde on ollut sama kuin keskimääräinen suhde vuosina 1932—38. Sen johdosta, että vuosilta 1926—29 ei ole tilastoa maalaiskuntien finansseista, on kunnallinen rakennustoiminta näiltä vuosilta laskettu valtion kansakoulujen rakentamista varten myöntämien avustusten mukaan. Koska avustukset lain mukaan ovat 20—30 % kustannuksista, on koko-

naiskustannukseksi otettu avustusten nelinkertainen summa ja lisätty muita rakennuksia varten 20 milj. mk, mikä summa on arvioitu seuraavien vuosien kustannuksien nojalla.

Maaseudun rakennustoiminnan valaisemiseksi on vielä arvioitava, miten suuriksi muut rakennuskustannukset nousevat maaseudulla. Tärkein erä tässä ryhmässä on epäilemättä teollisuuden rakennustoiminta. Tähän kohtaan kuuluisivat vielä pankki-, myymälä- ym. talot, mutta niitä ei ole tässä otettu huomioon, koska asuinrakennusten arvo maaseudulla on, kuten jo huomautettiin, todennäköisesti arvioitu liian suureksi. Teollisuuden talonrakennustoiminta maaseudulla on oletettu yhtä suureksi kuin kaupungeissa, koska puheena olevina vuosina työpaikkojen luku, työntekijäin luku ja tuotannon bruttoarvo on ollut suunnilleen yhtä suuri kaupungeissa ja maaseudulla.

Edellä olevassa talonrakennustoimintaa koskevassa esityksessä ei ole vielä otettu huomioon valtion huoneenrakennustoimintaa, joten se on käsiteltävä erikseen. Valtion tilinpäätöksistä on otettu kaikki tuloa tuottamattomista pääomamenoista myönnettyt ja käytetyt rakennusmäärärahat sekä tuloa tuottavista pääomamenoista posti- ja lennätinlaitoksen rakennusmäärärahat. Jotta ei tultaisi kaksinkertaislaskelmiin, on rautateiden talonrakennuskustannukset jätetty pois, koska ne on otettava huomioon tilastoaineiston luonteesta johtuen muiden rautatierakennusten yhteydessä. Samoin on myös Imatran voimalaitoksen talonrakennuskustannukset siirretty »tie- ja vesirakennustoimintaan». Eräät pienemmät valtion maaseudulle rakentamat tehtaat on otettu teollisuusrakennustoiminnan yhteyteen, joten tämän ryhmän rakennuskustannukset itse asiassa osoittavat jossakin määrin liian alhaista tulosta.

Talonrakennusten korjaukset ja kuoletukset on jätetty tässä huomioon ottamatta. Tällöin tulee rakennustoiminnan bruttotuotto olemaan liian pieni, mutta toisaalta on huomattava, että nämä erät osaksi jo sisältyvät muihin elinkeinoihin. Kansantulon suuruuteen nähden niillä ei ole sanottavaa merkitystä.

Näin ollen nousee talonrakennustoiminnan bruttotuotto eri vuosina seuraaviin summiin, milj. markoin esitettynä:

Vuosi	Kaupungeissa, milj. mk	Maaseudulla, milj. mk	Valtion, milj. mk	Yhteensä, milj. mk
1926	781	1.630	77	2.488
1927	1.045	1.878	107	3.030
1928	1.549	1.773	102	3.424
1929	1.135	1.367	138	2.640

Vuosi	Kaupungeissa, milj. mk	Maaseudulla, milj. mk	Valtion, milj. mk	Yhteensä, milj. mk
1930	523	1.058	161	1.742
1931	272	1.140	82	1.494
1932	338	862	38	1.238
1933	188	802	56	1.046
1934	180	958	92	1.230
1935	376	1.230	112	1.718
1936	599	1.385	149	2.133
1937	1.032	1.681	209	2.922
1938	1.173	1.781	227	3.181

Toisena rakennustoiminnan pääryhmänä esiintyy »tuotantoa palveleva rakennustoiminta» eli tie- ja vesirakennustoiminta, miksi sitä tässä esityksessä nimitetään. On kuitenkin huomattava, että tähän ryhmään ei kuulu yksinomaan varsinaisia tie- ja vesirakennuksia, kuten rautatiet, raitiotiet, kadut, torit, tiet, sillat, lossit, kanavat, satamarakennukset, joenperkaukset, vene- ja uittoväylät, sulkutelakat ja lentokentät, vaan myös teknilliset rakennukset, kuten sähkö-, vesijohto-, kaasu- ja vesivoimalaitoksien rakennukset sekä puhelinverkko. Nämä rakennustyöt ovat suurimmaksi osaksi julkisten yhdyskuntain suorittamia.

Tie- ja vesirakennuskustannukset eivät ole suoranaisesti verrattavissa talonrakennuskustannuksiin. On nimittäin otettava huomioon, että suurin osa ensiksi mainitusta ryhmästä kuuluu sellaisiin yrityksiin, jotka palvelevat yleistä etua eivätkä useimmiten edes pyri liikevoittoon. Bruttotuoton pääosan muodostavat tällaisissa tapauksissa työpalkat ja materiaalikustannukset. Tie- ja vesirakennukset näyttävät taloudellisen tuloksen kannalta siitä syystä suhteellisen vaatimattomilta edelliseen ryhmään verrattuina.

Varsinaiset tie- ja vesirakennuskustannuslaskelmat perustuvat menoihin, jotka käyvät selville ennen kaikkea rautatietilastosta, Tie- ja vesirakennushallituksen vuosikertomuksesta ja kaupunkien ja maalaiskuntien finanssitalastosta. On nimittäin pantava merkille, että luotettavan aineiston puutteessa tätä rakennustoimintaa edustavat melkein yksinomaan valtio ja kunnat, yksityisten ollessa edustettuina vain siinä määrin kuin ne ovat saaneet julkisilta yhdyskunnilta avustusta tie- ja vesirakennustöitä varten. Voidaan siis sanoa, että tämän ryhmän loppusumma osoittaa tällaisten rakennuskustannuksien minimimäärää.

Tiedot teknillisissä laitoksissa suoritetuista rakennustöistä nojautuvat suurimmaksi osaksi, kuten ymmärrettävää, kuntien finanssitalastoon.

Erinäisiä täydentäviä tutkimuksia on kuitenkin tehty voimalaitoksiin ja puhelinverkkoon nähden. Eri vuosina rakennetun vesivoiman perusteella on arvioitu sekä kunnallisten, valtion että yksityisten vesivoimalaitosten rakennuskustannukset niin tarkasti kuin käytettävissä olevan aineiston perusteella on ollut mahdollista. Kauko- ja paikallispuhelinverkon kustannuksia laskettaessa on nojaututtu puhelinkoneiden lukumäärän ja puhelinjohtojen pituuden kasvuun eri vuosina. Tällöin on käsitelty erikseen sekä valtion, kuntien että yksityisten puhelinyhtymiä koskevat tiedot ja käytetty Posti- ja lennätinhallituksen antamia lukuja keskimääräisistä kustannuksista puhelinkonetta kohden, jotta päästäisiin kustannusten raha-arvoon.

Tie- ja vesirakennukset nousivat tämän laskelman mukaan milj. markoin seuraaviin summiin:

Vuosi	Varsinaiset tie- ja vesirakennukset, milj. mk	Teknilliset laitokset, milj. mk	Yhteensä, milj. mk
1926	235	160	395
1927	226	122	348
1928	243	194	437
1929	314	186	500
1930	371	180	551
1931	323	102	425
1932	339	88	427
1933	368	77	445
1934	300	114	414
1935	296	121	417
1936	341	219	560
1937	387	189	576
1938	391	201	592

Tulot eli nettotuotto.

Tutkimuksen pohjana olevan aineiston luonteesta riippuu, että tulot voidaan arvioida yksinomaan määrättyjen kertoimien avulla. Koska nämä kertoimet voivat olla huomattavasti erilaisia eri paikkakunnilla ja eri aikoina, on todettava, että näillä laskelmilla, myös kehityksen kannalta, voi olla vain suhteellinen arvo.

Talonrakennuksien nettotuotto on laskettu käyttämällä M. M u o n i o - v a a r a n⁷ arviolukuja työkustannusten ja hallintakustannusten laskemiseksi. Vaihden rakennusindeksin suuruuden mukaan on nämä työ- ja hallintakustannukset siten laskettu eri vuosilta mainittujen kertoimien mukaan.

Tie- ja vesirakennusten tuloja laskettaessa on tyydyttävä paremman aineiston puutteessa yksinomaan työkustannusten arvioimiseen, koska muita tuloon kuuluvia eriä on mahdotonta selvittää. Rautateiden työkustannukset voidaan tyydyttävästi laskea rautatietilaston perusteella, mutta muihin työkustannuksiin nähden tuottaa tarkkojen tietojen saaminen voittamattomia vaikeuksia. Sen takia on tässäkin käytettävä bruttotuottoon pohjautuvia likimääräisiä arviolaskelmia, jotta saataisiin työkustannusten suhde bruttotuottoon. Tätä tarkoitusta varten on ollut pakko kääntyä eri alojen asiantuntijoiden puoleen tällaisten suhdelukujen saamiseksi. Tiedustelun tulos on ollut seuraava: kadut ja torit (työkustannukset %:na bruttotuotosta) 50 %, tiet 75 %, loka- viemärit 45 %, sillat 45 %, lossit 45 %, kanavat 60 %, satamat 40 %, joenperkaukukset 80 %, vene- ja uittoväylät 80 %, sulkutelakat 60 %, lentokentät 75 %, sähkölaitokset 35 %, vesijohtolaitokset 45 %, kaasulaitokset 45 %, vesivoimalaitokset 40 %, raitiotiet 50 %, sekä kauko- puhelinverkko 15 % ja paikallispuhelinverkko 30 %.

Tällöin nousevat rakennustoiminnan tulot seuraaviin summiin:

Vuosi	Talon- rakennukset, milj. mk	»Tie- ja vesi- rakennukset», milj. mk	Yhteensä, milj. mk	%:na elinkeinojen tulosta
1926	921	197	1.118	6.0
1927	1.121	173	1.294	6.2
1928	1.198	210	1.408	6.4
1929	950	251	1.201	5.7
1930	627	279	906	4.7
1931	530	226	756	4.5
1932	409	248	657	3.9
1933	335	249	584	3.3
1934	406	211	617	3.0
1935	601	216	817	3.8
1936	768	278	1.046	4.4
1937	1.081	287	1.368	4.7
1938	1.177	286	1.463	4.9

Rakennustoiminnan tulot riippuvat suurimmaksi osaksi talonrakennuksista. Talonrakennustulojen sarja muodostaa, kuten saattaa odottaa, tyypillisen suhdannekäyrän, joka nousee v:een 1928, minkä jälkeen se taas laskee v:een 1933, jolloin se saavuttaa miniminsä. Tämän jälkeen se osoittaa säännöllisesti kasvavaa suuntaa. Tie- ja vesirakennusten tulojen käyrä on sitä vastoin hyvin epäsäännöllinen ja riippuu suureksi osaksi tilapäisistä tekijöistä.

Luku XI. Kuljetus ja liikenne.

Yleistä.

Maan kokonaistuotannon arvoa ei saada yksinomaan alkutuotannon ja jalostuksen perusteella. Kehittyvä työnjako ja kehittyneemmät yhteiskunnalliset olot aiheuttavat uusia toimintamuotoja, jolloin liikenteestä ja kuljetustoiminnasta muodostuu kansantalouden itsenäinen osa. Liikenteellä (ja kuljetuksella) tarkoitetaan siis henkilöiden, tavaroiden sekä tiedonantojen siirtämistä paikasta toiseen. Tavaroiden kuljetuksesta syntyy uusia kulutusmahdollisuuksia, joten liikenne suoranaisesti palvelee tuotannon etuja jopa »aineellisessakin» mielessä ja aikaansaa uuden lisäyksen kansantuloon. Ne erät, jotka kohdistuvat tavaroiden kuljetukseen, vaikuttavat näin ollen, kuuluen hyödykkeiden jakeluun, välittömästi kulutukseen yhteiskunnassa. Jossakin määrin toisin on asian laita henkilö- ja tiedonantoliikenteen suhteen. Tässä on jo lopullisesti siirrytty palvelusten alalle, joten on ymmärrettävää, että liikennettä tältä osalta, ainakin mikäli se kohdistuu julkiseen taloustoimintaan, joskus on käsitelty palvelusten yhteydessä.¹ Mutta tästä syystä ei kuitenkaan voida mitenkään niinkuin A. V. Floux² verrata liikenteen palveluksia kokonaisuudessaan täysin epäaineellisiin palveluksiin, joten liikenteen poisjättämisestä kansantulon laskelmissa olisi seurauksena, ettei kaikkia palveluksia olisi otettu laskelmissa huomioon. Sellaisissa tutkimuksissa³, joissa palvelukset yleensä on jätetty huomioon ottamatta, on ainoastaan markkinatavaroiden kuljetuksen arvo otettu kansantuloon.

Liikenteeseen (ja kuljetukseen) kuuluvat seuraavat ryhmät: meriliikenne (uitto mukaanluettuna), rautatieliikenne, posti-, lennätin- ja puhe-
linliikenne (myös yleisradio), autoliikenne (ajurit), raitiotiet ja lopuksi lentoliikenne. Varsinainen tavarainkuljetus on keskitetty suureksi osaksi meri- ja rautatieliikenteeseen, vaikkakin myös autoliikenteeseen

sisältyy sellaisia kuljetuseriä. Mainittakoon, että tässä luvussa ei ole otettu huomioon kuljetusta koko laajuudessaan, sillä sellaisia kuljetuseriä, kuten maanviljelyksessä ja teollisuudessa niiden omilla kuljetusneuvoilla ja työvoimalla suoritettuja, ei ole katsottu voitavan ottaa tässä yhteydessä mukaan, koska ne todellisuudessa jo sisältyvät asianomaisten elinkeinojen bruttoon ja nettoon.

Liikenteen toiminta-ala on hyvin laaja ja tämä elinkeino muodostaa varsin tärkeän tekijän maamme taloudellisessa elämässä raaka-aineiden siirtäjänä teollisuuteen, valmiiden tavaroiden välittäjänä kauppiaille ja kuluttajille jne. Yritysmuoto osoittaa eri ryhmissä vaihtelua, ja riippuen eri liikennehaarojen luonteesta esiintyy verrattain usein jokin tietty yritysmuoto määrävänä, kuten valtio rautateiden ja posti- ja lennätintoininnan sekä kunnat raitioteiden alalla.

Kuten kysymyksen ollessa muistakin elinkeinoista, on myös liikennettä käsiteltäessä tämän elinkeinon laajuus määritetty toiminnan luonteen mukaisesti siten, ettei yrittäjän asema ole päässyt vaikuttamaan elinkeinon rajojen määrittämiseen. Näin ollen on esim. valtion niin tärkeä toiminta liikenteen alalla otettu mukaan tähän eikä julkisen toiminnan yhteyteen. Vaikkakin liikenteen eri haarat eroavat suuresti toisistaan, ovat ne pääpiirteissään kuitenkin sikäli verrannollisia, että kokonaissummien perusteella voidaan tehdä johtopäätöksiä tämän elinkeinon kehityksestä. Mutta se tosiasia, että liikenteen eri haarat ovat verrattain heterogeenisiä, vie siihen, että on tarkoituksenmukaisinta seuraavassa käsitellä näitä ryhmiä erikseen, minkä jälkeen määritetään koko elinkeinon bruttuotuotannon arvo sekä sen tulot.

M e r i l i i k e n n e .

Meri- ja sisävesiliikenteen bruttorahdeista saadaan tietoja merenkulku-tilastosta. Ehdottomasti suurin osa bruttorahdeista tulee Suomen ja ulkomaiden välillä tapahtuneen merenkulun osalle. Suomen satamain välisen merenkulun suhteellinen merkitys on tämän ajanjakson kuluessa huomattavasti vähentynyt ulkomaisen merenkulun voimakkaasti kasvassa. Tässä on kuitenkin otettava huomioon, että kotimainen liikenne ei tule tilaston luvuista kokonaisuudessaan näkyviin, sillä pienemmillä kuin 19 bruttorekisteritonin aluksilla ei ole ilmoittamisvelvollisuutta, joten tilaston numerot jäävät tässä suhteessa liian alhaisiksi. Bruttoreh-teihin kuuluvat myös maksut matkustajain kuljetuksista, mutta niiden merkitys on kokonaissummiin verrattuna hyvin pieni, varsinkin ulkomaisessa merenkulussa. Luonnollista on, että purjealusten merkitys on vuodesta vuoteen vähentynyt, kun sitä vastoin höyryalukset melkein säännöllisesti ovat lisääntyneet. Moottorialuksien bruttuotonnimääriä lasket-

taessa on merenkulkuatilaston lukuihin vuodesta 1935 lähtien lisätty »apukonein varustetut purjealukset», koska ne edellisten vuosien tilastossa sisältyvät moottorialuksiin.

Ahtaus- ja purkauskustannukset sisältyvät bruttorahteihin, ja koska mainittuja tuloeria ei oteta muualla huomioon, niitä ei tässä ole vähennetty merenkulun bruttotuotosta.

Merenkulun yhteydessä on käsitelty myös uitto. Uittoon koskevat tiedot ovat kuitenkin hyvin vaillinaisia ja perustuvat suureksi osaksi arviolaskelmiin, joiden tarkistaminen tuottaa vaikeuksia. Arviolaskelmien runkona ovat lauttausyhdistyksen uittotilaston tiedot uittoyhdistysten uittokustannuksista. Näihin summiin eivät kuitenkaan sisälly kaikkien uittoyhdistysten uitot, koska muutamat pienemmät yhdistykset eivät ole antaneet tietoja kustannuksistaan. Summittaisten laskelmien perusteella on katsottu voitavan lisätä keskimäärin 10 % uittotilaston ilmoittamiin vuosituloksiin, jotta päästäisiin uittoyhdistysten työkustannuksiin. Uittoyhdistysten ulkopuolella on kuitenkin vielä käsittelemättä tärkeä osa, nimittäin ns. purouiton kustannukset. Tästä erästä ei ole käytettävissä minkäänlaista tilastoaineistoa, joten on turvaututtava melkein yksinomaan arviointeihin. Useiden asiantuntijain lausuntojen perusteella on menetelty siten, että uittoyhdistysten työkustannuksiin on lisätty 40 %, jotta tultaisiin koko uiton loppusummaan. Selvää on, että tällaiseen lopputulokseen, jota näissä laskelmissa on ollut pakko käyttää sekä brutto- että nettosummana, on suhtauduttava varovasti.

Merenkulkua ja osaksi uittoaakin palvelevat luotsilaitos, satamat ja kanavat on myös otettava huomioon merenkulun bruttotuottoa laskettaessa. Luotsilaitoksen tuotto on laskettu luotsausmaksujen mukaan, satamien tuotto satamamaksujen mukaan, kun taas kanavien tuotto on määritetty kanavalaitoksen yleisten kustannusten perusteella.

Jotta päästäisiin meriliikenteen osuuteen kansantulossa eli meriliikenteen tuloihin, on bruttosummasta vähennettävä sellaiset erät, jotka kuuluvat muihin elinkeinoihin tai esiintyvät niiden tuloissa. Tällöin huomataan, että on vähennyserinä otettava huomioon ennen muita poltto- ja voiteluaineet, hallintakustannukset, poistot sekä korjaus- ja ylläpitokustannukset. Nettotulokseen sisältyvät näin ollen mm. verot, vakuutusmaksut, jotka otetaan huomioon vähennyseränä toisessa yhteydessä, palkat, palkkaetuihin kuuluva ruoka ja ahtauskustannukset. Vähennyksien suuruudesta v. 1936, 1937 ja 1938 on Merenkulkuhallituksen toimistopäällikkö H. A l l e n i u s antanut verrattain yksityiskohtaisia tietoja.

Tiedot polttoaine- ja voiteluöljykustannuksista perustuvat Merenkulkuhallituksen aineistoon. Polttoaineiden arvoa laskettaessa on käsi-

teltty erikseen höyryalusten ja moottorialusten polttoaineet. Vaikea tehtävä on kuitenkin edellisten vuosien kustannusten laskeminen. Vuoden 1938 tietojen perusteella on laskettu polttoaineiden hinnat bruttotonnin kohden, käyttämällä tukkuhintaaindeksiä ja hiilestä myös Englannin tukkuhintoja. On nimittäin huomattava, että vuosilta 1936, 1937 ja 1938 on saatu sekä kotimaasta että ulkomailta ostetuista polttoaineista hinnat, jotka eroavat olennaisesti toisistaan, joten näiden välinen suhde vaikuttaa muiden vuosien hintoihin. Laskettuja hintoja kerrottuna bruttotonnimäärällä on verrattu Merenkulkuhallituksen tietoihin, ja samaa suhdetta käyttäen saadaan polttoainekustannukset muilta vuosilta. Periaatteessa vastaavaa menettelytapaa noudattaen saadaan moottorialusten raakaöljynhinta bruttotonnin kohden, ja käyttämällä näin saatujen polttoainekustannuksien ja Merenkulkuhallituksen antamien kustannusten välistä suhdetta tullaan lopputulokseen muiltakin vuosilta. Voiteluöljyt on laskettu suhteessa polttoainekustannuksiin.

Laivaliikenteen hallintakustannukset on laskettu siten, että on otettu kiinteä prosentti, 3.4, kauppalaivaston bruttorahdeista kunakin vuonna. Tämä prosenttimäärä on saatu maist. Alleniuksen antamien tietojen perusteella.

Poistot sekä korjaus- ja ylläpitokustannukset on laskettu Merenkulkuhallituksen aineiston perusteella siten, että on otettu kiinteä prosentti kauppalaivaston keskimääräisestä arvosta kunakin vuonna. Kauppalaivaston keskimääräinen arvo, erikseen »koneella kulkevien alusten», »purjealusten» ja »proomujen» arvo, on saatu ottamalla keskiarvo kauppalaivaston arvosta vuoden alussa ja arvosta saman vuoden lopussa. Poistot on laskettu edellyttäen, että ne olivat 6 % koneella kulkevien alusten keskimääräisestä arvosta, 11 % purjealusten ja 12 % proomujen keskimääräisestä arvosta. Korjaus- ja ylläpitokustannukset on määritetty 8 %:ksi laivaston keskimääräisestä arvosta eri vuosilta.

Luotsilaitoksen, satamien ja kanavien tuotto on vähennettävä kokonaisuudessaan, jotta välttyttäisiin kaksinkertaisista laskuista.

Näin ollen on tultu seuraaviin tuloksiin meriliikenteen osalta:

Vuosi	Varsinaisen merenkulun bruttotuotto, milj. mk	Maksut merenkulkua palvelevasta toiminnasta, milj. mk	Tulot varsinaisesta merenkulusta, milj. mk	Uitto, milj. mk	Koko meriliikenteen tulot, milj. mk
1926	405	99	268	151	419
1927	460	116	316	154	470
1928	507	126	349	163	512

Vuosi	Varsinaisen merenkulun bruttotuotto, milj. mk	Maksut merenkulkua palvelevasta toiminnasta, milj. mk	Tulot varsinaisesta merenkulusta, milj. mk	Uitto, milj. mk	Koko meriliikenteen tulot, milj. mk
1929	539	118	358	151	509
1930	506	123	335	151	486
1931	446	102	282	103	385
1932	538	100	346	79	425
1933	586	117	380	83	463
1934	707	134	480	111	591
1935	738	140	498	123	621
1936	824	153	559	137	696
1937	1.116	168	749	188	937
1938	1.111	167	733	193	926

Rautatiet.

Taloudelliselta kannalta tärkeä liikennemuoto on myös rautatieliikenne. Liikenne valtion rautateillä osoittaa kohoavaa pääsuuntaa, vaikkakin kehityksen huomataan riippuvan suhdanteista melkein yhtä suuressa määrin kuin on asian laita merenkulun alalla. Rautateiden henkilöliikenteen tulot muodostivat vain noin 30 % kokonaistuloista. Valtionrautateiden kehitys olisi viime aikoina ollut todennäköisesti paljon nopeampi, jollei niiden vaarallisena kilpailijana olisi esiintynyt autoliikenne, joka varsinkin lyhyillä matkoilla on voinut henkilöliikenteessä kilpailla rautateiden kanssa. Tavara liikenteeseen tämä kilpailu ei ole sanottavasti vaikuttanut. Yksityisillä rautateillä ei ole Suomessa mainittavaa merkitystä, ja niiden osuus koko rautatieliikenteessä on jatkuvasti vähenemään päin. Niiden henkilöliikenne on suhteellisesti vielä pienempi kuin valtionrautateiden.

Valtionrautateiden tulot saadaan valtion tilinpäätöksistä sekä rautatietilastosta. Näihin bruttosummiin on luettu henkilöliikenteen ja tavara liikenteen tulot, muut liikennetulot sekä korvaus postinkuljetuksesta. Viimeksi mainitut korvaukset on verrannollisuuden vuoksi vuosilta 1926—31 siirretty tähän ryhmään postitilastosta. Rautatietilaston summista on vähennetty v:sta 1932 lähtien autoliikenteen tulot, jolloin niistä ensi kerran annettiin tietoja tässä tilastossa, ja siirretty ne autoliikenteeseen. Tiedot yksityisrautateiden tuloista perustuvat niiden vuosikertomuksiin, ja ne olivat suurimmillaan v. 1928 (lähes 28 miljoonaa mk).

Vähennyserät saadaan samasta lähteestä kuin bruttosummatkin. Tässä on otettu huomioon polttoainekustannukset, laitosten ja kaluston

kunnossapitokustannukset, kuoletukset ja erinäiset muut kustannukset, kuten korvaukset postilaitokselle, painatuskustannukset yms. Näistä eristä olivat kunnossapitokustannukset tärkeimmät, mutta polttoaineetkin muodostivat huomattavan osan, keskimäärin noin 30 % kaikista vähennyksistä. Yksityisrautateiden bruttotuotosta on vähennetty 35 % vuotuisista menoista, joka on suunnilleen se määrä, minkä valtionrautateiden vähennyserät muodostavat kaikista käyttömenoista.

Koko rautatieliikenteen taloudellinen tulos oli seuraava:

Vuosi	Bruttotuotto, milj. mk	Vähennykset, milj. mk	Tulot, milj. mk
1926	806	317	489
1927	858	326	532
1928	913	341	572
1929	899	367	532
1930	807	345	462
1931	705	293	412
1932	671	306	365
1933	723	280	443
1934	827	296	531
1935	848	326	522
1936	920	348	572
1937	1.056	393	663
1938	1.100	461	639

Posti-, lennätin- ja puhelinliikenne sekä yleisradio.

Tämä liikenteen ryhmä on erikoisasemassa ja käsittää kaikki ne alat, jotka toimittavat tiedonantoja ja sanomia paikasta toiseen. Suurimmaksi osaksi nämä laitokset ovat valtion hallussa tai toimivat valtion kontrollin alaisina. Ainoa poikkeus on yksityinen puhelinliikenne (sekä lennätinyhtiö).

Valtion posti-, lennätin- ja puhelinliikenteen tulot saadaan virallisen tilaston perusteella. Tilastoa on täydennetty tiedoilla »Det Store Nordiske Telegrafskab»in toiminnasta. Bruttosummiin sisältyvät kaikki varsinaiset postitulot, korvaukset rautateiden virkakirjeiden kuljetuksesta, valtion lennätintulot, valtionrautateiden lennätintulot sekä valtion puhelintulot. Tähän ei kuitenkaan ole otettu tuloja ulkomailta eikä menoja ulkomaille, koska nämä erät käsitellään myöhemmin »maksutaseen» yhteydessä. Postilaitoksen tärkeätä autoliikennettä ei ole myöskään otettu

mukaan tähän kohtaan. Mainittakoon, että posti- ja lennätintuloihin on luettu tärkeä erä, ns. tulot virkalähetyksistä. Tämä erä osoittaa vapaa-kirjeoikeudesta Posti- ja lennätinhallitukselle tulevia tuloja. Verrannollisuuden vuoksi on tehty erinäisiä korjauksia tilastoaineistoon Posti- ja lennätinhallitukselta saatuja tietojen nojalla.

Yleisradion taloudellinen tulos oli tämän ajanjakson kuluessa vähäpäättäinen. Varsinkin alkuvuosina se tuotti tappiotakin. Sen puhtotuotto eli tulot on lisätty muuttumattomina koko tämän ryhmän sekä bruttosummiin että tuloihin.

Valtion posti-, lennätin- ja puhelinliikenteeseen kohdistuviin vähennyseriin on laskettu erinäiset kuljetuskustannukset, laitteiden ja laitosten kunnossapito ja uusiminen, korvaus laivayhtiöille, valtionrautateille ja lentopostin kuljetuksesta, painatuskustannukset, kuoletukset ja muut vähennykset (kuten postimerkkien valmistus, lämmityksen ja puhtaanapidon asiamenot).

Yksityisen puhelinliikenteen arviointi on heikon tilastollisen pohjansa vuoksi tuottanut suuria vaikeuksia. Katsoen siihen, että tämä erä on verrattain tärkeä, on ryhdytty laajempaan tutkimukseen tähän kuuluvien tulojen selville saamiseen. Tätä varten on käytetty Tilastollisessa vuosikirjassa olevia tietoja yksityisistä puhelinyhtymistä, puhelinosakeyhtiöiden bilansseja, Posti- ja lennätinhallituksesta saatua painamatonta tilastoa, erinäisten suurempien kaupunkien puhelinyhdistysten vuosikertomuksia sekä osuustoimintatilastoa. Tällöin on ollut pakko ottaa lähtökohdaksi nettotuotto, siis tulo kansantulon mielessä. Bruttosumat on saatu olettaen käytettävissä olevan aineiston perusteella, että tulot ovat 60 % bruttotuotosta.

Tulojen arvioimiseksi on puhelinyhtymien voitto- ja tappiotilin meno- puolelta otettu huomioon vuosivoitto, palkat, vuokrat, korkomenot, vakuutusmaksut, kulutusluonteiset kulungit, lahjoitukset ja verot. Epätäydellisiä tilejä on täydennetty samaan ryhmään — aineisto on jaettu neljään suuruusryhmään — kuuluvien täydellisten tilien perusteella käyttäen täydellisistä tileistä saatua tulon ja voitto- ja tappiotilin loppusumman suhdetta. Sen jälkeen on arvioitu myös niiden yhtiöiden tulot, joista ei ole ollut mitään tietoja. Tällöin on oletettu, että tulot puhelin-konetta kohden ovat olleet yhtä suuret kuin muissa samaan ryhmään kuuluvissa puhelinyrityksissä. Puhelinkoneiden lukumäärä on nimittäin vuosilta 1933—38 todettu eri paikkakunnilla Posti- ja lennätinhallituksen aineiston perusteella. Koska puhelinkoneiden luku on tunnettu vasta vasta 1933 lähtien, on aikaisempien vuosien tulot arvioitu olettaen, että puuttuvat puhelinyritykset ovat vuosi vuodelta kasvaneet samassa mää-

rässä kuin ne, joista tietoja on saatavissa. Tällainen laskelma perustuu kylläkin summittaisiin arviolukuihin, mutta virhemahdollisuudet eivät todennäköisesti ole varsin suuria.

Näin menetellen tulemme tässä ryhmässä seuraaviin tuloksiin:

Vuosi	Bruttotuotto, milj. mk	Vähennyserät, milj. mk	Tulot, milj. mk
1926	243	73	170
1927	274	80	194
1928	288	85	203
1929	316	95	221
1930	317	100	217
1931	319	96	223
1932	335	99	236
1933	325	95	230
1934	353	101	252
1935	374	99	275
1936	403	107	296
1937	440	117	323
1938	479	133	346

A u t o l i i k e n n e .

Käsittelyn alaisena aikana on autoliikenne kasvanut voimakkaasti. Vuonna 1926 oli maassa yhteensä 16.900 henkilö- ja kuorma-autoa sekä auto-omnibussia, joiden hevosvoimamäärä oli noin 430.000, kun vastauvat summat v. 1938 olivat 49.100 ja noin 2.900.000.

Autoliikenteen tulot ovat vaikeasti arvioitavissa. Ilmeistä on, että laskelmiin jää aukkoja, mutta kun otetaan huomioon, linja-autojen, vuokra-autojen sekä rautateiden ja postilaitoksen autoliikenteen tulot, päästään tulokseen, joka ei todennäköisesti suuressa määrin poikkea todellisista oloista. Kuitenkin on muistettava, että kuorma-autoista saadut tulot ovat suurimmaksi osaksi sellaisia, jotka jo ennestään sisältyvät eri elinkeinojen tuloihin. Rautateiden autoista ja postiautoista saatujen tulojen on katsottu sisältyvän varsinaisen linja-autoliikenteen tuloihin. Tavaraliikennelinjojen tulot ovat niin pieniä, ettei niitä tässä yhteydessä tarvitse ottaa huomioon.

Linja-autoliikenteen tulot perustuvat eri vuosien moottoriajoneuvotilaston tilaan elokuun lopulla. Vuosilta 1938 ja 1937 on L i n j a - a u t o l i i k e n n ö i t s i j ä i n L i i t o n antamia tietoja saatavissa suurten yhtiöiden taloudesta ja kannattavuudesta.⁴ Nettotuottoon on luettu

vain palkat, korkomenot ja nettovoitto, koska voidaan olettaa, että suurten osakeyhtiöiden tulot autoa tai hevosvoimamäärää kohden ovat suuremmat kuin vastaava koko maata koskeva luku. Vuoden 1937 tietojen perusteella on laskettu sen jälkeen tulot hevosvoimaa kohden, ja tätä lukua on käytetty muiden vuosien tuloja laskettaessa.

Vuokra-autoista saadut tulot ovat kokonaan arvioinnin varassa. Helsingistä ja Turusta saadaan tietoja vuokra-autojen lukumäärästä, mutta niiden ja henkilöautojen luvun välistä suhdetta ei voi käyttää koko maata varten. Tiedustelujen nojalla on kuitenkin koko maata käsittävä luku arvioitu v:lta 1938, ja muiden vuosien numerot on laskettu henkilöautojen luvun perusteella. Keskimääräinen tulo vuokra-autoa kohden on otaksuttu 15.000 markaksi. Nämä tiedot ovat tietenkin hyvin epävarmoja, joten niihin on suhtauduttava varovasti.

Koska tällaisten laskelmien perusteella ei saada varsinkaan vuokra-autojen bruttosummaa, on otaksuttu, että koko ryhmän tulojen ja bruttotuoton välinen suhde on sama kuin minkä Linja-autoliikennöitsijäin Liitto on edellä mainituissa tiedoissaan ilmoittanut.

Bruttotuotto ja tulot tässä ryhmässä muodostuivat seuraaviksi:

Vuosi	Bruttotuotto, milj. mk	Tulot, milj. mk
1926	329	92
1927	450	126
1928	468	131
1929	411	115
1930	411	115
1931	414	116
1932	396	111
1933	396	111
1934	425	119
1935	486	136
1936	557	156
1937	654	183
1938	768	215

Raitiotiet.

Vaikkakaan raitiotiet eivät edistä tavaravaihtoa, on ne kulutukseen kuuluvina laskettava kansantuloon liikenteen alaosana. Suomessa on raitioiteitä Helsingissä, Turussa ja Viipurissa.

Tietojen perustana on käytetty Helsingin raitiotie- ja omnibus-osakeyhtiön toimintakertomuksia, Turun ja Viipurin kaupunkien kunnallishallinnon kertomuksia sekä kaupunkikuntien finanssitilaston kyselylomakkeita. Tilastoaineistossa on huomattavia aukkoja, varsinkin Viipurin kaupungin osalta, joten tietoja on ollut pakko täydentää arviolaskelmilla. Tulojen laskemisessa ei ole esiintynyt mitään periaatteellisia vaikeuksia. Vähennyksiin on otettu tarveaineet, hallinnon muut menot (paitsi palkkakustannuksia), korjaukset ja kunnossapito, sekalaiset menot radan ja rakennusten kunnossapitoa varten, voiman hankinta ja käyttötarvikkeet sekä rakennusten ja laitteiden arvonoisto.

Tällä tavoin tullaan seuraaviin tuloksiin:

Vuosi	Bruttotuotto, milj. mk	Tulot, milj. mk
1926	43	30
1927	50	35
1928	57	39
1929	57	39
1930	56	39
1931	53	40
1932	53	40
1933	52	36
1934	55	37
1935	58	39
1936	61	40
1937	66	44
1938	71	48

Lentoliikenne.

Tämä liikenteenhaara, johon kuuluu 2 osakeyhtiötä, on tässä käsiteltyyn ajanjakson kuluessa ollut vasta alkutaipaleella, joten sen tuottavuudesta on hyvin vähän sanottavaa. Se on tuottanut melkein säännöllisesti tappiota, jollei valtion avustusta tähän toimintaan lasketa sen tuloksi. On nimittäin mainittava, että valtionavustusta on myönnetty, mutta sitä ei ole otettu huomioon kansantuloa määritettäessä. Tämä liikenteenhaara on kuten Ruotsissakin⁵ jätetty siitä syystä laskelmiensa ulkopuolelle.

Yhteen veto.

Kun näin ollen kaikki liikenteenhaarat erikseen on käsitelty loppuun, on syytä yhdistää kaikki, jotta päästään koko liikenteen bruttotuottoon

ja sen tuloihin eli osuuteen kansantulossa. Tällöin tullaan seuraaviin loppusummiin:

Vuosi	Brutto tuotto, milj. mk	Tulot, milj. mk	Tulot %:na elinkeinojen tulosta
1926	2.076	1.200	6.4
1927	2.362	1.357	6.5
1928	2.522	1.457	6.7
1929	2.491	1.416	6.7
1930	2.371	1.319	6.8
1931	2.142	1.176	6.9
1932	2.172	1.177	6.9
1933	2.282	1.283	7.2
1934	2.612	1.530	7.5
1935	2.767	1.593	7.5
1936	3.055	1.760	7.4
1937	3.688	2.150	7.4
1938	3.889	2.174	7.3

Luku XII. Kauppa ja siihen liittyvät elinkeinot.

Yleistä.

Työnjaon ja siihen liittyvän erikoistumisen lisääntyessä yhteiskunnassa on syntynyt kauppa erikoisena elinkeinona. Sen merkitys nykyaikaisessa talouselämässä on erittäin suuri. Kaupan avulla ei tosin tuoteta uusia hyödykkeitä eivätkä tavarat muutu millään tavoin olemukseltaan, mutta samoin kuin kuljetustoimintaankin nähden on asian laita, hyödykkeiden käyttömahdollisuudet tällöin lisääntyvät. Näin ollen on myös kauppaa pidettävä kansantaloudellisesti tavallaan tuotannolliseen toimintaan kuuluvana elinkeinona. Ei ole epäilystäkään, ettei kauppa korottaisi markkinatavaroiden arvoa, kun kuluttaja kaupan välityksellä saa tarvitsemansa tuotteet sinä ajankohtana, sillä paikalla ja siinä määrin kuin hänelle parhaiten soveltuu, kuten *S u r á n y i - U n g e r*¹ sanoo.

Kaupan luonteeseen kuuluu, ettei kaikkea myyntiä lueta kauppaan kuuluvaksi, koska myynti voi tapahtua suoraan tuottajalta kuluttajalle, jolloin sellainen »kauppa» jo sisältyy asianomaisen tuotannonhaaran eli elinkeinon tuloon.

Kansantuloon on siis välttämättä otettava kaupan tekemät palvelukset. Miten tämä osuus on laskettava, on kuitenkin kysymys, joka ei enempää teoreettisesti kuin käytännöllisestikään suinkaan kuulu helpoimpiin tämänlaisissa tutkimuksissa. Voidaan tietenkin väittää, että kaupan tulos teoreettisesti tulee parhaiten näkyviin, jos otetaan kulutushintojen ja tuotantohintojen välinen ero ja tästä summasta vähennetään kuljetuksen tuottamat palvelukset. Periaatteessa olisi sen jälkeen vielä vähennettävä, jotta päästäisiin nettotuottoon, ne muiden elinkeinonhaarojen tuottamat tarvikkeet ja palvelukset, jotka kauppa on käyttänyt hyväkseen. Tämä menetelmä näyttää varsin yksinkertaiselta. Se tuottaa kuitenkin tilastollisesti hyvin suuria vaikeuksia, kun otetaan huomioon, että toisaalta tarkoitusta varten täytyisi olla käytettävissä valtava hinta-aineisto ja toisaalta hinnanmuodostus osoittaa suurta vaihtelua eri osissa maattamme. Sitä paitsi on hyvin ymmärrettävää, että mainitut vähennys-erät bruttotuotosta ovat kokonaan harkinnan varassa, joten kaupan nettotuottoa erikseen tuskin voidaan määrittää.² Teoreettiselta kannalta katsottuna on myös otaksuttu³, että tämän menetelmän mukaan tullaan liian suuriin loppusummiin, koska suuri ero kulutus- ja tuotantohintojen välillä johtuu lähinnä kaupan huonosta järjestelystä. Mutta tähän voidaan huomauttaa, että sellainen seikka vaikuttaa vain kansantulon nimellisarvoon eikä reaaliarvoon. On joka tapauksessa otettava huomioon, että vastaavien tuotanto- ja kulutushintojen vertailu tuottaa vaikeuksia varsinkin nopean lasku- tai nousukauden aikana, jolloin kaupan osuus kehityksessä joutuu helposti harhaanjohtavaan valoon.

Toiselta puolen pitäisi päästä kaupan kokonaistuottoon, jos otetaan kaikki kauppaan kuuluvat toimialat erikseen ja liiketilaston perusteella tutkitaan, kuinka suuret niiden tulot ovat. Tässä tapauksessa eivät siis enää tuotteet muodosta laskelmien perustaa, vaan yritykset itse. Periaatteellisesti tämä menetelmä antaa paremmin kuin edellinen menetelmä vastauksen kansantulon suuruuteen ja jakautumiseen. Tätä menetelmää on pidettävä siltäkin kannalta parempana, että muutkin tähän ryhmään kuuluvat elinkeinonhaarat, kuten yleensä useimmat palvelukset, on arvioitu yhtäläisten periaatteiden mukaisesti. Teoreettisesti tällainen menetelmä siis on suositeltava, kun on kysymys nettotuotosta. Bruttotuotto voidaan tosin tällöinkin arvioida, mutta eri yritysmuotojen ja eri ryhmien toisistaan poikkeavat kirjanpitotavat voivat viedä tässä suhteessa harhaanjohtaviin ja mielivaltaisiin tuloksiin. Näin ollen bruttotuottoa ei ole tässä otettu lainkaan huomioon. Tälläkin menetelmällä on kuitenkin se puutteellisuus, että sen perusteella suoritettut laskelmat ovat hyvin epäluotettavia, koska aukkoja on runsaasti kotimaankauppaa koskevassa

tilastoaineistossa. Kuitenkin tätä metodia käytetään siihen liittyvistä puutteellisuuksista huolimatta tässä tutkimuksessa.

Kaupan ryhmään kuuluu joukko luonteeltaan erilaisia elinkeinonharrastajia. Varsinaiseen kauppaan luetaan yleensä niinkuin tässäkin tutkimuksessa tavarakauppa (apteekit ja Alkoholiliike mukaan luettuina) sekä agenttuuri- ja muut välitysliikkeet. Kauppaan kuuluu sitä paitsi välittömästi pankkitoiminta, ja tähän liittyy läheisesti vakuutustoiminta. Näiden lisäksi on otettu tähän ryhmään hotellit, ravintolat ja elokuvateatterit.

Varsinainen kauppa.

Tukkukauppaa ja vähittäiskauppaa ei ole voitu yleensä erottaa toisistaan, joten ne on käsitelty yhdessä kaikissa muissa tapauksissa paitsi silloin, kun on kysymys osuustoiminnallisista liikkeistä.

Osakeyhtiöiden tulojen selvittämiseksi on ollut pakko suorittaa laajoja valmistavia tutkimuksia. Puheena olevaa tarkoitusta varten on käytetty Tilastollisessa päätoimistossa olevaa kauppaosakeyhtiöiden bilanssien alkuaineistoa vuosilta 1928—38. Jotta saataisiin selville tulo kansantulon mielessä, on menetelty siten, että taseista on yhdistetty vuosivoitto, palkat, vuokrat, korot, palo- yms. tavaravakuutusmaksut, kulutusluonteiset kulungit, lahjoitukset yleishyödyllisiin tarkoituksiin sekä verot. Vuosivoittoa laskettaessa on arvopapereista saadut tulot vähennetty vuoden voitosta ja vastaava arvopapereista saatu tappio taas lisätty siihen. Samoin on menetelty myös saatavapoistoihin nähden. Jos kysymyksessä olevana vuonna on ollut tappiota, on se tietenkin vähennetty koko summasta. Palkkoihin on lisätty mahdolliset tantiemit ja lahjapalkkiot. Samalla tapaa kuin vuokramenoista on vähennetty vuokratulot, on korkotulotkin vähennetty korkomenoista. Kun tietoja korkomenoista ei ole ollut, on ne arvioitu vieraan pääoman suuruuden perusteella, jolloin korkoprosentiksi on otettu säästöpankkitilastossa ilmoitettu keskikorko. Käytettävissä olevaan aineistoon on kuitenkin sisällytetty myös sellaisia bilansseja, jotka olennaisissa kohdissa ovat olleet epätäydellisiä. Jotta niidenkin tulot voitaisiin arvioida, jaettiin täydelliset ja epätäydelliset bilanssit toisaalta osakepääoman suuruuden mukaan viiteen ryhmään sekä toisaalta toimialan mukaan neljään ryhmään (elintarvike-, vaatetus-, metalli- ja muut kauppaosakeyhtiöt). Kumpaakin ryhmitystä käyttäen on täydellisille yhtiöille eri ryhmissä laskettu tulon (kansantulon mielessä) sekä voitto- ja tappiotilin välinen suhde. Olettaen, että samanlainen suhde olisi epätäydellisten bilanssien vastaavissa ryhmissä, on saatu »epätäydell-

listen» tulot. Mainittujen kahden jaoituksen mukaan suoritettut laskelmat veivät suunnilleen samaan tulokseen, joten arviointia voidaan tässä kohden ilmeisesti pitää tyydyttävän tarkkana.

Vuosilta 1926 ja 1927 ei ole käytettävissä tietoja osakeyhtiöiden bilansseista. Jotta saataisiin kauppaosakeyhtiöiden tulot mainituilta vuosilta, on turvauduttu osakeyhtiötilastoon ja käytetty samaa suhdetta tulojen ja osakepääoman välillä kuin seuraavina vuosina. Tähän jossakin määrin karkeaan menettelytapaan on tietenkin turvauduttu paremman aineiston puutteessa.

Bilanssitilastoon sisältyvät ainoastaan sellaiset osakeyhtiöt, joiden osakepääoma nousee yli 300.000 markan. Tätä pienemmistä kauppaosakeyhtiöistä on näin ollen vielä ollut tehtävä arviolaskelma. Tällöin on ollut pakko tyytyä siihen, että tulot eri vuosina on otettu samassa suhteessa osakepääomaan kuin suurempien osakeyhtiöiden ryhmässäkin vastaavina vuosina. Pienten osakeyhtiöiden merkitys muihin osakeyhtiöihin verrattuna on kuitenkin suhteellisen vähäinen, todennäköisesti 12—16 %, kun tulot otetaan mittapuuksi.

Osuustoimintaa koskevat laskelmat perustuvat paljon täydellisempään tilastoaineistoon, kuin mitä asian laita on ollut edellistä ryhmää käsiteltäessä. Osuustoimintayrityksistä on otettu erikseen keskusosuusliikkeet ja osuuskaupat. Tuloja arvioitaessa on noudatettu täysin samoja periaatteita kuin suurempiin osakeyhtiöihin nähden. Osuustoimintaliiketilastossa olevista voitto- ja tappiotileistä on siis tulot saatu laskemalla yhteen ne erät, jotka edellä on mainittu osakeyhtiöiden yhteydessä. Vaikkakin osuustoimintatilasto voi antaa kyseessä olevista seikoista hyvää valaistusta, jää kuitenkin runsaasti aukkoja kysymyksen ollessa tulostaseiden yksittäisistä menoeristä. Sikäli kuin tietoja tällaisista eristä on puuttunut, on ne arvioitu mikäli mahdollista samanluonteisten yritysten antamien tietojen perusteella. Näin on tultu arvioimalla siihen tulokseen, että vuokrat, verot ja vakuutusmaksut muodostavat yhteensä 25 % liikekuluista (lukuun ottamatta palkkoja ja korkoja), ottaen huomioon, että menot esim. vuokriin olivat paljon suuremmat kaupungeissa kuin maaseudulla. Mikäli osuuskunnat harjoittavat teollista toimintaa tai ravintolaliikettä, on tällainen tulo vähennetty siten, että kaupan prosenttinen osuus koko tulosta (kansantulon mielessä) on oletettu yhtä suureksi kuin kaupan vuosivaihdon osuus koko vuosivaihdosta. Keskusliikkeille S O K:lle ja O T K:lle tuloa laskettaessa on otettu huomioon myyntiylijäämän ja tuotantolaitosten ylijäämän suhde. Tämän suhteen mukaan on laskettu kaupan osuudelle tuleva voitto- ja tappiutilin loppusumma. Näin menetellen päädyttäneen suhteellisesti tyydyttäviin tuloksiin, kun

mahdolliset virheet todennäköisesti ovat eri tapauksissa vaikuttaneet vastakkaisiin suuntiin.

Yksityisten kauppiaiden tulojen suuruus on hyvin vaikeasti arvioitavissa, koska näistä seikoista tilasto puuttuu melkein kokonaan. Yksityisten kauppiaiden ryhmään on laskettu myös avoimet yhtiöt. Maaseutu ja kaupungit on käsitelty erikseen.

Jo kauppiaiden lukumäärän ilmoittaminen on tilastollisesti vaikea tehtävä. Maaseudun yksityiskauppiasta on tosin virallisesti maaherrojen tauluissa annettu vuosittain tietoja, mutta ne ovat useissa tapauksissa varsin epämääräisiä, joten niitä ei ole voitu sellaisenaan käyttää. Suomen Vähittäiskauppiasliiton⁴ tietojen perusteella on saatu myymäläin luku v:lta 1926. Vaikka näin saatu tulos huomattavasti eroaa virallisesta tilastosta, on edellä mainittu luku otettu lähtökohdaksi ja kehitys vuodesta vuoteen määritetty virallisen tilaston numerosarjojen perusteella. Tämän jälkeen on arvioitava tulot myymälää kohden. Sen johdosta, että yksityiskauppojen osalta kokonaan puuttuu tietoja tästä seikasta, on pakko turvautua osuuskauppatilastoon. Tarkoitusta varten on arvioitu tulot (kansantulon mielessä) myymälää kohden sekä maaseudulla että kaupungeissa. Yksityiskauppioiden tulot maaseudulla myymälää kohden on arvioitu yhtä suuriksi kuin vastaava tulo kutakin osuuskaupan myymälää kohden.

Itsenäisten kauppioiden lukumäärä 10 suurimmassa kaupungissa vuonna 1930 saadaan vuoden 1930 todellisen väestönlaskennan nojalla. On otaksuttu, että kauppioiden lukumäärä muissa kaupungeissa sinä vuonna suhtautuu väkilukuun samalla tavalla kuin mainituissa suurimmissa kaupungeissa: Muille vuosille on kauppioiden lukumäärä arvioitu huomioon ottaen kaupunkien väkiluvun kasvu sekä vuoden 1920 väestönlaskennan tulokset. Tulot kauppiasta kohden on oletettu yhtä suuriksi kuin osuuskauppojen kaupunkimyymäläin tulot keskimäärin.

Kuitenkin on otettava huomioon, että koska osuuskaupat osaksi harjoittavat välityслиikettä maaseudulla ja osuusliikkeiden kauppa maaseudulla ja muutamissa maaseutukaupungeissa todennäköisesti on enemmän keskitettyä kuin yksityiskauppa, tulevat yllä mainitut laskelmat näyttämään liian suuria tuloksia. Tästä johtuen on asiantuntijain lausuntojen perusteella vähennetty yksityisten kauppioiden tuloista koko maassa 30 %. Tämäkin vähennys vaikuttaa pieneltä, mutta toiselta puolen on huomattava, että yksityiskauppioiden arvioitu lukumäärä, varsinkin maaseudulla, on muista lähteistä saatuihin tietoihin verrattuna sangen alhainen. Joka tapauksessa on tässä korostettava sitä seikkaa, että puheena oleva erä (yksityisten kauppioiden tulot) on tilastolliselta kannalta kat-

sottuna heikoimpia kohtia, koska alkuaineisto puuttuu miltei kokonaan.

Osakeyhtiöt, osuuskunnat ja yksityiset liikkeenharjoittajat ovat siis varsinaisen kaupan alalla pääasialliset yritysmuodot. Jos otetaan verotilaston perusteella ne likimääräiset luvut, jotka osoittavat näiden yritysmuotojen vähentämättömiä tuloja, joiden suuruuteen eri verotuslain edellyttämät vähennykset eivät ole päässeet vaikuttamaan, päädytään siihen tulokseen, että näiden yritysmuotojen vähentämättömät tulot ovat verotilastossa suunnilleen samassa suhteessa kuin tulot kansantulotutkimuksessa. Tästä on kuitenkin se poikkeus, että osuuskuntien suhteellinen osuus on jonkin verran suurempi kansantulotutkimuksessa kuin verotilastossa. Kuitenkin on otettava huomioon, että nämä kaksi tutkimusta eivät ole suoraan verrannollisia, koska kansantulotutkimuksessa otetaan tuloja määritettäessä huomioon sellainen tärkeä erä kuin yritysten maksamat palkat. Vielä epävarmempi on vertailu tässä kohdin liikevaihtoverotilaston liikevaihdosta antamien tietojen ja kansantulotutkimuksen välillä. Mainittu tilasto, joka toistaiseksi⁵ käsittää v:n 1941 helmikuun ja maaliskuun, antaa suhteellisesti paljon suuremman summan osuuskuntien liikevaihdosta kuin muiden yritysmuotojen, jos kansantulotutkimuksen nettosummia verrataan niihin. Mutta ensiksi on ajankohta toinen (v. 1938 ja 1941), joten tavaramarkkinain rakenne on muuttunut, jopa tässä tapauksessa olennaisestikin. Toiseksi ei liikevaihtoverotilastossa ja kansantulotutkimuksessa käsitellä edes samaa tilastojoukkoa. Sitä paitsi olivat useiden tavaroiden markkinat jonkin aikaa lamassa sen jälkeen kun liikevaihtovero astui voimaan. Näin ollen on vertailu kansantulotutkimuksen ja liikevaihtoverotilaston välillä, jos eri yritysmuodot otetaan vertailun esineiksi, varsin epäonnistunut. Kun näin ei voi saada varmaa pohjaa sellaisten tietojen kontrolloimiselle, jotka osoittavat eri yritysmuotojen keskinäistä tärkeyttä kaupassa, on sellaiset yksityiskohtaiset tiedot jätetty julkaisematta, jottei tehtäisi näiden lukujen pohjalla liian laajakantoisia johtopäätöksiä.

Tavarakauppaan kuuluvat vielä, kuten aikaisemmin mainittiin, apteekit ja Alkoholiliike. *Apteekkien* tuloista (kansantulon mielessä) ei ole voitu saada minkäänlaisia suoranaisia tietoja, joten on täytynyt turvautua arviointiin. V:lta 1938 on Lääkintöhallitukselta saatu apteekkien liikevaihto, ja siitä on otettu, asiantuntijain lausuntoihin nojaten, tietty prosentti, jotta päästäisiin mainitun vuoden tuloihin. Muiden vuosien tulot on ekstrapoloitu käyttäen perustana lääkemääräysten lukua. Tulos on siis huomattavassa määrin arvioinnin varassa, koska tarkempia tietoja ei ole voitu saada. *Alkoholiliikkeen* tulot perustuvat tämän osakeyhtiön

vuosikertomuksiin ja sieltä annettuihin lisätietoihin. Luonnollista on, että Alkoholiliikkeen tehtaiden tulot on jätetty pois laskelmista tässä yhteydessä, koska nämä tulot on jo otettu huomioon teollisuuden ryhmässä. Samoin on valmisteverot otettava erikseen kansantulon korjauserien yhteydessä. Monopoliylittäjä on kuitenkin mikäli mahdollista otettu tässä huomioon. On huomattava, että Alkoholiliikkeen toiminta alkoi vasta v. 1932, joten kansantulo silloin nousi summalla, jota vastaamassa ennen sitä oli lainvastainen alkoholinmyynti kieltolain aikana. Tätä lainvastaisen toiminnan tulosta ei tietenkään ole otettu laskelmissa huomioon.

Varsinaiseen kauppaan on otettu tavarakaupan lisäksi *agenttuuri-* ja *välitysliikkeet*. Tähän ryhmään kuuluvat osakeyhtiöt on käsitelty samalla tavoin kuin ne osakeyhtiöt, jotka harjoittavat tavarakauppaa. Niinmuodoin on siis suurimmista yhtiöistä saatu tulot bilanssien perusteella, pienempien osakeyhtiöiden tulot taas on arvioitu osakepääoman mukaan samaan tapaan kuin edellä on esitetty. Tulos on kuitenkin tässä ryhmässä jonkin verran epävarmempi, koska pienten osakeyhtiöiden merkitys tässä on suhteellisesti suurempi kuin muissa kauppaaosakeyhtiöryhmissä. Yksityisistä välitysliikkeistä ei ole mitään tietoja, joten on käytettävä likimääräisiä arviolukuja. Katsoen siihen, että yksityisten (ynnä avointen yhtiöiden) ja osakeyhtiöiden tulot tavarakaupassa lähenevät toisiaan, on otaksuttu, että tässä ryhmässä yksityisyriytysten tulot ovat yhtä suuret kuin osakeyhtiöiden. Tämän otaksunan paikkansapitävyyttä ei voida erillään tarkistaa, mutta koska ryhmän merkitys muihin ryhmiin verrattuna ei ole varsin suuri, on täytynyt tyytyä tällaiseen ylimalkaiseen arviointiin.

Varsinaisen kaupan tulot olivat siis seuraavat:

Vuosi	Tavarakauppa,	Välitysliikkeet,	Yhteensä, milj. mk
	milj. mk	milj. mk	
1926	1.274	56	1.330
1927	1.439	62	1.501
1928	1.613	72	1.685
1929	1.599	68	1.667
1930	1.528	64	1.592
1931	1.398	40	1.438
1932	1.318	50	1.368
1933	1.390	58	1.448
1934	1.546	70	1.616
1935	1.716	68	1.784
1936	1.929	86	2.015
1937	2.305	126	2.431
1938	2.538	138	2.676

Pankki- ja vakuutustoiminta.

Pankit, joihin on luettu Suomen Pankki, liikepankit, hypoteekkilaitokset, säästöpankit, Postisäästöpankki, Osuuskassojen Keskuslainarahasto O/Y ja osuuskassat, eroavat monessa suhteessa muista kaupparyityksistä. Näiden eri pankkiryhmiä tuloja yhdistettäessä ei voi kokonaan välttää kaksinkertaislaskua, koska nämä laitokset suorittavat palveluksia toisilleen. Suomen Pankki on siinä suhteessa tavallaan erikois-asemassa, että se keskuspankkina tukee muiden pankkien toimintaa, vaikkakin se Suomessa huomattavassa määrin suoranaisesti palvelee tuotantoa. Koska yleensä kaikki palvelukset, jotka tavalla tai toisella tulevat kulutuksen hyväksi, on otettava huomioon kansantuloa laskettaessa, on myös rahalaitosten suorittamat palvelukset tarkastettava näissä laskelmissa. Kysymys on siitä, millä tavalla näiden palvelusten arvo on mitattavissa ja miten suuressa määrin kulutus hyötyy niistä. Jos seurataan sitä periaatetta, jota noudatettiin tavarakaupan tuloja arvioitaessa, olisi otettava tulostaseesta nettovoitto ja kaikki kulutusluonteiset menot. Mutta rahalaitosten nettovoittoon sisältyy huomattavasti sellaisia eriä, jotka eivät ole palveluksista lähtöisin. Näissä laskelmissa on kuitenkin otettu nettovoitto sellaisenaan, mutta toiselta puolen on jätetty pois pienempiä kulunkeja ja eriä, jotka muussa tapauksessa olisi otettava mukaan (saatavien poistoja). Liikepankkien osalta on niinmuotoin otettu huomioon, paitsi nettovoitto, vain maksetut palkat ja verot. Vaikkakin Suomen Pankin asema, kuten jo huomautettiin, eroaa liikepankeista jossakin määrin, on katsottu sopivaksi ottaa sen nettovoitto ja maksamat palkat huomioon. Mitä taas tulee rahalaitosten suorittamiin palveluksiin, voitaneen edellyttää, että valtavasti suurin osa niistä menee tuotannollisiin tarkoituksiin ja että ne näin ollen sisältyvät eri elinkeinojen tuotannon tulokseen. Samoin kuin Ruotsin kansantuloa koskevassa laskelmassa on tässäkin laskelmassa siitä syystä tehtävä myöhemmin yleinen kansantulon loppusummaan kohdistuva vähennys. Kun numeroilla ei voida määrittää kuluttajille menevän osan suuruutta, seurataan tässä kohdin Ruotsin kansantulolaskelmassa käytettyä menettelytapaa ja vähennetään loppusummasta koko pankkitoiminnan tulot, sitä suuremmalla syyllä kun vakuutustoiminnan yleinen vähennyserä meillä, kuten saamme huomata, on suhteellisesti pienempi kuin vastaava luku Ruotsin tutkimuksessa.

Vakuutustoimintaan kuuluvat henki- ja tapaturmavakuutus sekä kaikki ne asiavakuutukseen liittyvät vakuutusmuodot, jotka on otettu virallisessa vakuutustilastossa huomioon. Näin ollen on luonnollista, että esim. täysin yksityiset (yksityisten laitosten) ja tietyt julkisten yh-

dyskuntain perustamat eläkelaitokset on jätetty huomioon ottamatta. Vakuutustoiminnan tulojen selville saamiseksi on käytetty *mutatis mutandis* samaa menetelmää kuin pankkien tuloja arvioitaessa. Virallisen vakuutustilaston perusteella on liikekustannuksista otettu vain hankintakustannukset ja palkat, verot sekä ylijäämä (tappio vähennettynä). Näin menetellen on yleensä saatu tulos, joka suunnilleen vastaa laitosten liikekustannuksia. Mukaan on otettu siis vain puhtaat henkilömenot sekä ylijäämä, joka edustaa vakuutuslaitosten säästämistä. Asia-vakuutuslaitosten palkka- ja hankintamenot on saatu erikseen vain v:ltä 1938, mutta on katsottu saman suhteen liikekustannusten ja mainittujen menojen välillä vallinneen edellisinäkin vuosina. Yleisenä huomautuksena vakuutuslaitosten tuloista näin laskien voidaan sanoa, että luvut ovat pikemmin liian pienet kuin suuret. Onko tämä tulo katsottava kulutukseen kuuluvaksi kokonaisuudessaan vai onko osa näistä palveluksista jo vaikuttanut tuotantoon? Ilman muuta voitaneen myöntää, että henkivakuutus kuuluu kulutuksen piiriin. Tapaturmavakuutus sitä vastoin on epäselvempi. Osa siitä on selvästi kulutusluonteista, mutta suuri osa liittyy muihin elinkeinoihin. Koska näitä osia on mahdoton erottaa toisistaan, on tässä tutkimuksessa katsottu, että koko tapaturmavakuutus on kulutusluonteista.⁶ Asiavakuutus sitä vastoin kuuluu muiden elinkeinojen piiriin, toisin sanoen tuotantoon. Siitä syystä on myöhemmin vähennettävä, samalla tavoin kuin pankkitoiminnassa tehtiin, kansantulon loppusummasta asiavakuutuksen tulot.

Tulot tässä ryhmässä nousivat näin ollen seuraaviin summiin:

Vuosi	Rahalaitokset, milj. mk	Vakuutuslaitokset, milj. mk	Yhteensä, milj. mk
1926	481	129	610
1927	527	144	671
1928	610	166	776
1929	618	178	796
1930	571	177	748
1931	304	169	473
1932	433	178	611
1933	352	173	525
1934	439	188	627
1935	430	195	625
1936	443	179	622
1937	466	208	674
1938	497	237	734

Hotellit, ravintolat ja elokuvateatterit.

Hotellien tulot on arvioitu hotellihuoneiden lukumäärän, niiden keski-
vuokran ja keskimääräisen käyttämisaian perusteella. Kun laskelmat
pakostakin jäävät verraten ylimalkaisiksi, ei ole tehty minkäänlaisia vä-
hennyksiä valosta, lämmöstä, pesusta yms. Toiselta puolen on huoneiden
keskimääräinen käyttöaika arvioitu verrattain varovasti, keskimäärin
200 vrk:ksi vuodessa. Tässä on otettava huomioon, että laskelmissa ei
ole otettu mukaan tilapäistä huoneiden vuokraamista: Huoneiden luku-
määrän arvioiminen perustuu maist. B. S a n d b e r g i n hotelliliikettä
v:lta 1926 koskevaan, kaupungit ja maaseudun käsittävään lentokirjaseen⁷
ja v. 1930 maan suurimmissa kaupungeissa toimitettuun asunnonlasken-
taan. Interpoloimalla on saatu kehitys vuosien 1926 ja 1930 välillä, sen
jälkeen kun näiden vuosien luvut on tehty verrannollisiksi. Huoneiden
luku pienemmissä kaupungeissa v. 1930 on arvioitu väkiluvun perusteella.
Kauppaloissa ja maaseudulla on oletettu huoneiden lukumäärän kasvun
olleen saman kuin kaupungeissa vuodesta 1926 vuoteen 1930. V:sta 1931
lähtien on laskettu hotellihuoneiden lukumäärän kasvaneen samassa suh-
teessa kuin väkiluku. Huoneiden keskivuokra on myös saatu mainitusta
Börje Sandbergin tutkimuksesta.

Ravintoloiden tulot perustuvat verraten tyydyttävään numeroaineis-
toon, koska A l k o h o l i l i i k k e e n r a v i n t o l a t u t k i m u s t o i -
m i k u n t a on tällä alalla suorittanut yksityiskohtaisia tutkimuksia an-
niskelu- ja raittiusravintoloiden talouden selville saamiseksi. Suurimmasta
osasta anniskeluravintoloita on täten saatu koko bruttovoitto, ravinto-
laiden lukumäärä sekä henkilökunta v. 1938. Koko henkilökunnan mää-
rän ollessa tunnettu on laskettu kaikkien anniskeluravintolain brutto-
voitto, josta noin $\frac{1}{3}$:n on katsottu vastaavan alkoholista tulevaa voito-
toa. Nettovoitto on saatu käyttämällä ravintolatutkimustoimikunnan
edustavaa tutkimusta sekä tämän apuna edellisiltä vuosilta O T K:n
osuuskaupparavintoloita koskevaa tilastoa. Ravintolatutkimustoimikun-
nan tietojen perusteella on sitä paitsi voitu suunnilleen arvioida sekä
raittius- että anniskeluravintolain tarjoilijain (ja eteisvahtimestarien) pal-
velurahat. Myös raittiusravintoloihin nähden on käytetty ravintolatutki-
mustoimikunnan aineistoa, jotta voitaisiin arvioida niiden palveluksessa
olevien henkilöiden lukumäärä sekä bruttovoitto kokonaisuudessaan
v. 1938. Vuosien 1933—37 henkilökunnan suuruuden määrittämiseksi on
käytetty henkikirjoitetun väestön muutoksia, todellista väestönlaskentaa
sekä tietoja osuuskaupparavintoloista. Nettotuotto eli tulot on sitten
saatu samaa periaatetta noudattaen kuin anniskeluravintoloiden tuloja
laskettaessa.

Elokuvateatterit kuuluvat lähinnä kauppaan, vaikkakin teatterit on sijoitettu vapaiden ammattien ryhmään. Elokuvateatterien tuloja arvioitaessa on ulkomaisten filmien näyttämisestä saatu bruttotuotto laskettu huviveron perusteella, kun tiedetään, montako prosenttia huvivero muodostaa pääsylippujen hinnasta. Kotimaisten filmien bruttotuotto on määritetty käyttämällä perustana vuosilta 1934—38 annettuja tietoja kotimaisten filmien ja ulkomaisten filmien välisestä suhteesta. Vastaavat tiedot vuosilta 1926—33 on saatu ekstrapoloimalla. Nettovoitto taas on laskettu vähentämällä bruttotuotosta vakioprosentti, johon lukuun sisältyvät filminvuokrat, valo, lämpö, korjaus- ym. kustannukset. Tiedot, joihin tämä laskelma perustuu, on saatu Suomen Filmikamarista.

Tämän ryhmän tulot nousivat näin menetellen seuraaviin summiin:

Vuosi	Hotellit, milj. mk	Ravintolat, milj. mk	Elokuva- teatterit, milj. mk	Yhteensä, milj. mk
1926	34	217	67 ⁸)	318
1927	35	239	72 ⁸)	346
1928	37	279	83 ⁸)	399
1929	38	315	78 ⁸)	431
1930	40	305	77 ⁸)	422
1931	41	272	51 ⁸)	364
1932	42	240	44	326
1933	44	262	48	354
1934	44	314	58	416
1935	45	324	71	440
1936	46	370	83	499
1937	47	430	108	585
1938	49	461	134	644

Yhteenveto.

Kun kaikki kaupan ryhmät siihen kuuluvine elinkeinoineen yhdistetään, ovat tämän elinkeinoryhmän tulot seuraavat:

Vuosi	Tavarakauppa, milj. mk	% elinkeino- jen tulosta	Koko ryhmä, milj. mk	% elinkeino- jen tulosta
1926	1.274	6.8	2.258	12.1
1927	1.439	6.9	2.518	12.1
1928	1.613	7.4	2.860	13.1

Vuosi	Tavarakauppa, milj. mk	% elinkeino- jen tulosta	Koko ryhmä, milj. mk	% elinkeino- jen tulosta
1929	1.599	7.6	2.894	13.7
1930	1.528	7.9	2.762	14.2
1931	1.398	8.3	2.275	13.4
1932	1.318	7.8	2.305	13.5
1933	1.390	7.8	2.327	13.1
1934	1.546	7.6	2.659	13.1
1935	1.716	8.0	2.849	13.4
1936	1.929	8.1	3.136	13.2
1937	2.305	8.0	3.690	12.8
1938	2.538	8.5	4.054	13.6

Tavarakauppaa ja koko kaupparyhmää koskevat sarjat seuraavat suurin piirtein toisiaan. V. 1932 tavarakauppa osoittaa kuitenkin alenevaa suuntaa, kun muun kaupan kehitys sinä vuonna on päinvastainen. Tämä riippuu pankkitoiminnan poikkeuksellisen heikosta tuloksesta edellisenä vuonna eli 1931. Tavarakaupassa minimi saavutettiin v. 1932, minkä jälkeen tulot ovat tasaisesti nousseet.

Luku XIII. Pysyvien kulutushyödykkeiden käyttö.

Yleistä.

Aikaisemmissa Suomen kansantuloa koskevissa tutkimuksissa, jotka on suoritettu reaalimenetelmän mukaan, ei ole katsottu pysyvien kulutushyödykkeiden käytön kuuluvan kansantuloon. de Feller vastustaa näiden palveluksien liittämistä kansantuloon, huomauttaen, että ne ovat jo olemassa varallisuuden kulutuksen esineinä eikä uusina tuotettuina hyödykkeinä eivätkä siis muodosta tuloa.¹ Tämä kanta on täysin käsitettävissä, jos kansantulon »aineellinen» (materialistinen) käsite otetaan lähtökohdaksi ja sitä johdonmukaisesti kehitetään. Mutta jos kansantulon käsite niinkuin esillä olevassa tutkimuksessa ymmärretään laajemmin, voidaan tähän siis myös periaatteessa ottaa se tuotto, joka johtuu pysyvien kulutusta varten tarkoitettujen hyödykkeiden käytöstä, toisin sanoen sellaisista hyödykkeistä kuin asunnot, autot, polku- ja moottoripyörät, pitovaatteet, taloustarvikkeet, huonekalut ym. Kuinka suuressa laajuudessa näiden tuottama hyöty otetaan laskelmissa huomioon,

riippuu lähinnä tarkoituksenmukaisuussyistä. Näistä hyödykkeistä ovat vuokrat ehdottomasti tärkeimmät. Nyt on kuitenkin korostettava sitä seikkaa, että rakennusten käyttö varsinaisissa elinkeinoissa on jo otettu huomioon niiden yhteydessä, joten sitä ei tässä lasketa mukaan. Vuokrat on varsinkin siitä syystä, mikäli mahdollista, otettava mukaan, että ne hyvin voidaan sisällyttää tulo-käsitteeseen. Taloudellinen tarkoituserä käy niistä selvästi näkyviin. On kuitenkin muistettava, että vuokrat eivät läheskään aina esiinny palveluksina markkinoilla, vaan suuri osa asunnoista on omistajiensa käyttämiä. Tässä on samanlainen ilmiö, joka esiintyy maanviljelijäin omassa maanviljelystuotteiden kulutuksessa, ja se on käsiteltävä samalla tavalla. Siinä tapauksessa, että muut vuokrat otetaan huomioon kansantuloa laskettaessa, on luonnollista, että oman talon käyttö liitetään siihen, sillä muutoinhan tulotaisiin sellaiseen tulokseen, että maan kansantulo laskee, kun asunnonomistus muuttuu paremmaksi. S t a m p i n huomautus², että talojen vuokraaminen on siksi yleistä, että koko asuntojen käyttö on otettava siitä syystä kansantuloon, ei ole vaillo oikeutusta. Ei ole nimittäin epäilystäkään siitä, etteivät yleiset sosiaaliset olot tietyssä maassa voi osaltaan vaikuttaa kansantulon kokoonpanoon, puheen ollen tietyistä rajatapauksista. Palvelusten suhteellinen merkitys ja niiden yleisyys tekevät kannanoton välttämättömäksi.³ Periaatteellisesti olisi otettava huomioon myös muut tähän ryhmään kuuluvat palvelukset kuin vuokrat. Tällainen koe on tehtykin Ruotsin kansantulon tutkimuksessa. Vaikkakin tämä yritys on mielenkiintoinen, täytyy kuitenkin käytännöllisistä syistä epäillä sen onnistumisen mahdollisuuksia. Ei ole olemassa minkäänlaisia markkinahintoja, joiden perusteella edes likimääräisesti voitaisiin arvioida näiden hyödykkeiden tuottamia tuloja. Muutoinkin tämä ryhmä on siksi heterogeeninen ja vaillo selväpiirteisiä rajoja sekä käytön arvo usein mitä suurimmassa määrin subjektiivista laatua, että muut kuin vuokrat hyvin voidaan jättää laskelmien ulkopuolelle.

V u o k r a l a s k e l m a t.

Tilastoaineiston erilaisuudesta ja eri paikkakunnilla vallitsevista toisistaan eroavista asunto-oloista riippuen on vuokrasuhteiden tutkiminen jaettu useaan osaan: kaupungit, joista Helsinki, Turku, Viipuri ja Tampere on käsitelty erikseen, kauppalat ja maaseutu.

Vuokrien bruttosumma on huoneistojen ja niiden keskivuokran tulos. Sosiaalisissa erikoistutkimuksissa⁴ on julkaistu tutkimus kaupunkien asunto-oloista. Puheena olevassa tutkimuksessa on käytetty edustavaa

menetelmää ja se kohdistuu v:een 1938. Huoneistojen luku on kaikissa kaupungeissa laskettu henkikirjoitetun väestön mukaan tämän tutkimuksen perusteella. Kun asuntojen suhteellinen jakaantuminen huoneiden lukumäärän mukaan sekä keskivuokrat yhden, kahden ja kolmen huoneen huoneistoissa käyvät selville tästä julkaisusta, on keskivuokra suuremmista huoneistoista arvioitu ekstrapoloimalla. Täten saadaan kaikkien huoneistojen keskivuokrat Helsingissä, Viipurissa, Tampereella, Turussa, Vaasassa, Lahdessa, Kuopiossa, Kemissä ja Lappeenrannassa. Muiden kaupunkien keskivuokra on arvioitu siten, että näihin kaupunkiin on sovellettu Kemin ja Lappeenrannan vuokrien keskiarvoa. Kun huoneistojen luku ja keskivuokra on tunnettu, päästään siten kertomalla bruttovuokriin. Jotta tulotaisiin nettosummiin, on näistä kuitenkin vähennettävä huoneistoja rasittavat erät, kuten lämmitys, sähkö, hissikulut, korjaukset ja kuoletukset. Koska nämä vähennykset ovat erilaisia eri taloissa, on huoneistot jaettu sen mukaan, onko niissä keskuslämmitys vai ei. Tämä jaoitus on voitu suorittaa yllä mainitun sosiaalisen erikoistutkimuksen perusteella edellä luetelluissa yhdeksässä kaupungissa. Vähennyksien suuruus on saatu tri O. Gripenbergin tutkimuksesta.⁵ Nämä nettovuokrat olisivat näin menetellen 79.6 % Helsingin bruttosummasta. Muiden kaupunkien osalta nettovuokrat on arvioitu 80 %:ksi vuokrien bruttosummasta. On mahdollista, että kuoletukset ja korjaukset nousevat maaseutukaupungeissa suhteellisesti jonkin verran suurempiin summiin kuin Helsingissä, mutta toiselta puolen keskuslämmitysmenot ovat maaseutukaupungeissa paljon pienemmät. Näin on todettu vuokrien nettoarvo vuonna 1938 maan kaupungeissa. Muilta vuosilta on keskivuokrat laskettu käyttämällä Sosiaalisen tutkimustoimiston vuokraindexiä, jolloin kehitys neljässä suurimmassa kaupungissa on laskettu kussakin erikseen, jotavastoin kaikki muut kaupungit on yhdistetty yhteen ryhmään. Samoissa ryhmissä on sitä paitsi huoneiden lukumäärä eri vuosina arvioitu v:n 1930 asunnonlaskennan nojalla, ottaen huomioon edellisinä ja seuraavina vuosina toisaalta rakennustoiminnan johdosta lisääntyneet huoneet ja toisaalta puretut huoneet. Nämä luvut on kerrottu vuokraindexillä eri ryhmissä, ja vuokratulojen nettosummat v. 1926—37 on laskettu samassa suhteessa näihin uusiin sarjoihin kuin vastaava suhde oli v. 1938, jolta vuodelta vuokratulot olivat tunnetut. Tätä menetelmää haittaa se heikkous, että alueliitoksia kaupunkiin ei ole näissä laskelmissa voitu ottaa huomioon, vaan on oletettu, että kaupunkivuokrat edellisinä vuosinakin olivat voimassa koko sillä alueella, joka vuonna 1938 kuului kaupunkiin. Jotta ei edellisten vuosien loppusummiin nähden jouduttaisi liian suuriin tuloksiin, on ne maalaiskuntiin kuuluvat alueet, jotka vii-

meistään vuonna 1938 liitettiin kaupunkeihin, jätettävä pois maaseudun vuokrasummaa laskettaessa.

Kauppalaan vuokrat perustuvat niihin tietoihin, jotka saadaan Riihimäen kauppalaan asunto-oloista v:n 1930 asunnonlaskennassa. Näiden tietojen perusteella on voitu määrittää bruttovuokratulot keskimäärin huoneistoa kohden. Vähennysten arvo on laskettu 18 %:ksi bruttovuokrasta. Tämän jälkeen on laskettu asumistiheys (väkiluvun ja huoneistojen luvun välinen suhde) Riihimäellä. On otaksuttu, että tämä tiheys ja vuokrien nettosumma huoneistoa kohden ovat samat kaikissa kauppalloissa. Kertomalla keskivuokra kaikkien kauppaloiden henkikirjoitetulla väestöllä ja jakamalla tämä summa asumistiheydellä päästään näin vuokrien nettosummaan kaikissa kauppalloissa v. 1930. Tulot muilta vuosilta on saatu väkiluvun kehityksen sekä »muiden kaupunkien» vuokraindexin perusteella.

»Sosiaalisissa erikoistutkimuksissa» on myös suoritettu tutkimus⁶ maaseudun asunto-oloista v. 1937. Tämän tutkimuksen nojalla, josta ilmevät mm. yhden, kahden ja kolmen huoneen huoneistojen keskivuokra sekä huoneistojen jakautuminen huoneiden lukumäärän mukaan, on laskettu keskimääräinen vuokra huoneistoa kohden. Vähennyksenä tästä bruttosummasta on otettu 18 %, siis sama prosenttiluku kuin kauppalloisakin. Huoneistojen lukumäärä on saatu jakamalla maaseutuväestö (henkikirjojen mukaan) keskimääräisellä asumistiheysluvulla yllä mainitun asuntotutkimuksen mukaan. Kun lasketaan keskimääräisen vuokran ja huoneistojen lukumäärän tulos, saadaan maaseudun asuntovuokrat v. 1937. Asuntojen lukumäärä muina vuosina on laskettu väkiluvun muutosten perusteella, (jättämällä pois kaupunkeihin liitettyjen alueiden väestö) olettaen, että asumistiheys ei ole näinä vuosina muuttunut. Vuokratason kehityksen on otaksuttu seuranneen »muiden kaupunkien» vuokraindexiä.

Yleisenä huomautuksena vuokra-aloja tarkastettaessa mainittakoon tässä kuitenkin, että huoneistojen laatu, varsinkin kaupungeissa, osoittaa paranemista, joten esim. kunnossapitokustannusten suhteellinen suuruus on voinut jossakin määrin muuttua tämän ajanjakson kuluessa.

Vuokrista kertyneet tulot näinä vuosina olivat seuraavat:

Vuosi	Kaupungeissa, milj. mk	Kauppaloissa, milj. mk	Maaseudulla, milj. mk	Yhteensä, milj. mk	% elinkeinojen tulosta
1926	739	36	773	1.548	8.3
1927	832	39	801	1.672	8.1
1928	920	46	812	1.778	8.1

Vuosi	Kaupun- geissa, milj. mk	Kauppa- loissa, milj. mk	Maaseu- dulla, milj. mk	Yhteensä, milj. mk	% elinkeinojen tulosta
1929	1.009	56	822	1.887	9.0
1930	1.060	60	831	1.951	10.1
1931	1.001	74	868	1.943	11.5
1932	958	75	783	1.816	10.7
1933	869	71	736	1.676	9.4
1934	811	70	706	1.587	7.8
1935	810	72	715	1.597	7.5
1936	838	80	737	1.655	6.9
1937	888	86	742	1.716	5.9
1938	965	94	784	1.843	6.2

Vuokrat saavuttivat huippunsa v. 1930 eivätkä vielä v. 1938 nousseet niin suureen summaan. Suurin piirtein vuokria koskeva sarja seuraa vuokraindeksin kehitystä; ainoastaan v. 1935 tekee poikkeuksen; tänä vuonna vuokraindeksi on alimmillaan. Jos verrataan vuokrasummia talonrakennustoimintaan, huomataan selvästi, että rakennustoiminta osoittaa jonkinlaista hitaampaa, vaikkakin samansuuntaista kehitystä. Koko rakennustoiminnan arvon ja vuokrien välinen suhde oli v. 1938 1:1.3 eli suunnilleen sama kuin vastaava suhde Ruotsin kansantulossa.

Luku XIV. Vapaat ammatit.

Yleistä.

Tämä ryhmä on kokoonpantu useista ammateista, jotka suorittavat enimmäkseen henkilökohtaisia palveluksia yhteiskunnassa. Tästä johtuu, ettei eri ammattien tuloja ole voitu laskea yhtäläisten periaatteiden mukaan, vaan arviointi on tapahtunut kulloinkin käytettävissä olevan aineiston perusteella. Vapaiden ammattien ryhmä on siksi epäyhtenäinen ja vaihteleva, ettei tarkkaa rajaa voi vetää sen ja muiden elinkeinojen välille. Muutamat ammatit sisältyvät osaksi muihin elinkeinoihin, kuten opettajat ja lääkärit, joten ei-julkisessa toimessa olevien erottaminen muista tuottaa vaikeuksia. Tähän ryhmään kuuluu sellaisiakin ammatteja, joiden jäsenet osaksi harjoittavat yksityistä praktiikkaa, osaksi taas saavat tulonsa esim. julkisten yhdyskuntain palveluksessa, kuten lääkärit,

asianajajat ja eläinlääkärit. Toiselta puolen ei voida tässä yhteydessä ottaa huomioon sellaisia vapaita ammatteja, joiden tulot jo ennestään sisältyvät muiden elinkeinojen tuloihin, kuten insinöörit ja arkkitehdit. Tietenkään ei tällaista ryhmää käsiteltäessä voida päästä täydellisiin tuloksiin, mutta kuitenkin on pyritty siihen, että tärkeimmät ammatit saadaan mukaan laskelmiin. Tällöin on jätetty pois ammatteja, jotka periaatteessa kylläkin kuuluisivat tähän ryhmään, mutta joista ei saa minikäänlaisia tietoja ja joiden merkitys kulutuksen kannalta on hyvin vähäinen. Tilapäisiä palveluksia ei ole tietenkään otettu huomioon tämän ryhmän tuloja laskettaessa.

Vapaat ammatit muodostavat ryhmän, jossa esiintyy yksinomaan sellaisia tyypillisiä palveluksia, jotka lopullisesti kulutetaan palvelusta suoritettaessa. Mutta nämä palvelukset ovat sitä paitsi sellaisia, että ne rajoittuvat etupäässä yksilölliseen avustamiseen. Sellaisiin palveluksiin kuuluvat vielä kotitaloustyö ja tavallaan myös julkiset palvelukset, vaikka ne on käsitelty käytännöllisistä syistä erikseen kahdessa seuraavassa luvussa. Samanluonteisia palveluksia esiintyy myös muissa elinkeinoissa, mutta verrattain suppeassa määrässä. Huomautettakoon vain matkustajaliikenteestä ja kaupan ryhmässä hotelleista ja ravintoloista, joista viimeksimainituilla on monia yhtymäkohtia kotitaloustyön kanssa. Huomataan siis, että henkilökohtaisten ja muiden palveluksien välinen raja on hyvin horjuva. Tästä johtuu, että niiden sijoittaminen elinkeinonjärjestelmään on eri maissa tapahtunut eri tavoin. Luonteenomaista näille palveluksille on, että niiden suorittajat ovat pienyrittäjiä, eikä sellaisen toiminnan keskitys ole yleensä helposti toteutettavissa.

L a s k e l m i e n s u o r i t u s.

Puheena olevaan ryhmään on tässä tutkimuksessa otettu seuraavat ammatit tai ammattiryhmät: 1. opetus- ja muu sivistystoiminta, 2. yksityissairaalat, 3. yksityiset lääkärit ja hammaslääkärit, 4. yksityinen huoltotoimi, 5. seurakuntain viranhaltijat, 6. vapaat taiteilijat ja 7. muut.

Yleisenä sääntönä on, että vapaiden ammattien tulojen arvioimista varten ei ole käytettävissä juuri lainkaan tarpeellista tilastollista aineistoa. Muutamissa tapauksissa voidaan tyydyttävästi tilastollisesti määrittää ryhmään kuuluvien ammatinharjoittajien lukumäärä, mutta sen sijaan taloudelliset tiedot puuttuvat melkein kokonaan, lukuun ottamatta yksityisopettajien palkkoja. Joskus on vapaiden ammattien tuloja laskettaessa käytetty verotilastoa, siis turvauduttu subjektiiviseen menetelmään, mutta tätä menettelyä ei voitane, ainakaan meidän olojamme silmällä pitäen, suositella. On nimittäin muistettava, että verotilasto käsittää vain osan tulonnauttijoista, ja huomattava määrä tuloista eten-

kin tällä alalla on varsin vaikeasti selvitettävissä. Sitä paitsi tulo kansantulon mielessä ei ole läheskään sama kuin finanssioikeudellisessa mielessä. Lopuksi verotilaston ammattiryhmitys ei ole aina verrannollinen tässä tutkimuksessa esitettyyn jaoitteeluun. Näin ollen on siis turvaututtava arviolaskelmiin, jotta päästäisiin vapaiden ammattien tuloihin.

Opetus- ja muu sivistystoiminta on jaettu viiteen osaan: varsinainen opetuslaitos, valtion maksamat avustukset maataloudellisille oppilaitoksille, valtion maksamat avustukset teknillisille ja kaupallisille oppilaitoksille, kunnalliset avustukset sekä yliopistojen (yksityis-)rahastot. Varsinainen opetuslaitos, johon kuuluvat yksityisoppikoulujen opettajain palkkaedut sekä valtionapu muille kouluille ja sivistyslaitoksille, on tärkein ryhmä. Tiedot ovat luotettavia ja perustuvat koulutilastoon ja valtion tilinpäätöksiin. On huomattava, että tähän kuuluvat myös valtion esim. teattereille ja urheilutarkoituksiin suorittamat avustukset. Nämä viimeksimainitut avustukset (yhdessä kuntien avustusten kanssa) saavat sen tähden edustaa näyttelijäin palkkoja sekä urheilutilaisuuksista saatuja tuloja. Valtion maksamat avustukset maataloudellisille oppilaitoksille sekä teknillisille ja kaupallisille oppilaitoksille nojautuvat tietysti valtion tilinpäätöksiin. Tiedot kunnallisista avustuksista teattereille, orkestereille ja laulukuoroille, raittiusseuroille ja urheilutarkoituksiin perustuvat kunnalliseen finanssitilastoon. Yliopistojen yksityisluonteiset rahastot rajoittuvat suurimmaksi osaksi yksityisten yliopistojen rahastoihin, jotka ylläpitävät opettajanvirkoja ym.

Koska edelliseen kohtaan sisältyy valtion ja kuntien avustuksien muodossa suuri osa vapaita taiteilijoita, on syytä tässä yhteydessä ottaa tarkasteltavaksi »vapaat taiteilijat»-niminen ryhmä. Sen johdosta, että tästä ryhmästä ei ole minkäänlaisia luotettavia tilastotietoja, on lukumäärä arvioitu v:n 1930 väestönlaskennan perusteella ja otettu likimääräinen keskitulo henkilöä kohden tässä ryhmässä 24.000 markaksi.

Opetus- ja muu sivistystoiminta sekä vapaat taiteilijat muodostavat yhdessä ryhmän, jonka tulot nousivat seuraaviin summiin:

Vuosi	Tulot, milj. mk	Vuosi	Tulot, milj. mk
1926	85	1933	115
1927	91	1934	119
1928	103	1935	129
1929	114	1936	137
1930	129	1937	146
1931	127	1938	155
1932	120		

Yksityissairaaloiden tulot käsittävät henkilökunnalle maksetut palkat sekä vuokrat, 4 % rakennusten arvosta, mikä summa on saatu Helsingin kaupungin sairaaloiden tilien perusteella. Yksityissairaalain palkkojen oletettiin tekevän kokomenoista (sairaanhoidopäivien ja päivämaksun tulos) yhtä suuren osuuden kuin asian laita oli kaupunkien sairaaloissa. Valtionapuja ei ole otettu huomioon, vaan on otaksuttu niiden vastaavan korkomenoja ja kuoletusta, joita ei ole vähennetty tuloista.

Yksityislääkärien ja -hammaslääkärien tulot, tai oikeammin sanotuna heidän yksityispraktiikastaan saadut tulonsa, on arvioitu lääkintötilastossa laillistettujen lääkärien ja hammaslääkärien luvusta annettujen tietojen perusteella. Laillistetun lääkärin ja hammaslääkärin keskitulo on otettu 75.000 markaksi. Suhdanteiden vaihteluista johtuvia muutoksia ei ole otettu huomioon. Tämä keskimäärä yksityistoiminnasta lääkäriä ja hammaslääkäriä kohden vaikuttaa suurelta, mutta toiselta puolen assistenttien ja lääk.kandidaattien toiminta on jätetty huomioon ottamatta. Tässä yhteydessä ei ole myöskään laskettu sairausvoimistelijoiden eikä eläinlääkärien toimintaa.

Yksityisestä huoltotoimesta johtuvat tulot on laskettu *Huoltotyöntekijäin koulutuskomitean* toimesta kerätyn, vuotta 1937 koskevan tilastoaineiston perusteella. Tähän ryhmään kuuluvat sellaiset ammatit kuin diakonissan, diakonin, yksityissairaanhoitajattaren jne. mikäli näissä toimissa olevat henkilöt eivät ole kuntien ja valtion palveluksessa. Kehityksen vuodesta vuoteen tässä käsitellyn ajanjakson aikana on otaksuttu olleen samanlainen kuin käsiteltäessä sairaanhoitoa edellisissä ryhmissä.

Kun puheena olevat sairaanhoitoon ja huoltotoimintaan kuuluvat ryhmät yhdistetään, saadaan seuraavat tulosummat:

Vuosi	Tulot, milj. mk	Vuosi	Tulot, milj. mk
1926	119	1933	164
1927	128	1934	169
1928	136	1935	173
1929	144	1936	183
1930	149	1937	196
1931	150	1938	208
1932	156		

Seurakuntien viranhaltijat ovat vapaiden ammattien ryhmässä tavaltaan erikoisasemassa, sillä heidän toiminnallaan on läheisiä liittymäkoh-
tia julkiseen toimintaan. Kuitenkin on syytä pitää heidät tässä tutki-

muksessa erillään julkiseen toimintaan kuuluvista viranhaltijoista, koska kirkon tehtävät toisaalta taas monessa suhteessa eroavat julkisten yhdyskuntain tehtävistä (ks. julkista toimintaa!). Kirkon viranhaltijain (kirkkoherrat, kappalaiset, lukkarit, urkurit ym.) tulot on laskettu käyttäen hyväksi erikoistutkimuksessa¹ esitettyjä tietoja kirkon taloudesta. Tiedot on tarkastettu Suomen evankelisluterilainen kirkko-nimisissä kertomuksissa annettujen tietojen perusteella.² Tulojen kehitys on laskettu seurakuntien luvun mukaan.

Täten tullaan seuraaviin tuloksiin:

Vuosi	Tulot, milj. mk	Vuosi	Tulot, milj. mk
1926	58	1933	60
1927	58	1934	61
1928	59	1935	61
1929	59	1936	62
1930	59	1937	62
1931	59	1938	62
1932	60		

Muihin vapaisiin ammatteihin kuuluvat ennen kaikkea sanomalehdet, aikakauskirjat ja yksityiset asianajajat. Sanoma- ja aikakauslehtien tulot on arvioitu asiantuntijain avulla v:lta 1938. Virallisesta tilastosta saadaan postin kautta levitetyt sanomalehtikappaleet, jotka asiantuntijoiden mukaan muodostavat noin 75 % koko määrästä. Kun sanomalehtien keskihinta on arvioitu, on vielä lisättävä mainostulot, joiden on oletettu keskimäärin olevan yhtä suuret kuin lehtimaksut. Näin saadusta bruttosummasta on vähennettävä painatuskustannukset (teollisuustilaston mukaan) sekä kuvalaattojen kustannukset. Jotta päästäisiin nettotuottoon, on jäännöksestä vielä vähennettävä konttoritarvikkeet, valo, lämmitys, sähkösanomat, kuljetuskustannukset ym., jotka nousevat noin 10 %:iin bruttosummasta. Edellisten vuosien tulot on arvioitu postin levittämien sanomalehtikappaleiden mukaan. Näin laskettu loppusumma (v:lta 1938 196 milj. mk) voi näyttää liian suurelta, mutta toiselta puolen on muistettava, että mainostoimistot on jätetty laskelmien ulkopuolelle.

Yksityisten asianajajain tulot on tarkempien lukujen puutteessa arvioitu Suomen Asianajajaliiton antamien, asianajajain lukumäärää koskevien tietojen perusteella. Tällöin on otaksuttu, että keskitulot ovat 100.000 mk, ottaen huomioon, että toimistojen vuokra- ym. kustannukset nousevat huomattaviin summiin.

»Muiden ryhmään» kuuluvien tulot olivat eri vuosina seuraavat:

Vuosi	Tulot, milj. mk	Vuosi	Tulot, milj. mk.
1926	134	1933	154
1927	143	1934	162
1928	156	1935	180
1929	163	1936	196
1930	168	1937	208
1931	159	1938	231
1932	152		

Yhteenveto.

Kun edellä olevat ryhmät yhdistetään, saadaan vapaiden ammattien loppusumma tutkimuksessa käsitellyn ajanjakson aikana:

Vuosi	Tulot, milj. mk	% elinkeinojen tulosta
1926	396	2.1
1927	420	2.0
1928	454	2.1
1929	480	2.3
1930	505	2.6
1931	495	2.9
1932	488	2.9
1933	493	2.8
1934	511	2.5
1935	543	2.5
1936	578	2.4
1937	612	2.1
1938	656	2.2

Luku XV. Kotitaloustyö.

Yleistä.

Edellisessä on yhä uudelleen korostettu sitä seikkaa, että kansantulon muodostavat sekä hyödykkeiden että palvelusten arvot. Ne henkilökohtaiset palvelukset, joita suoritetaan kotitaloustyössä, eivät siinä suhteessa ole poikkeuksellisessa asemassa. Palkattu kotitaloustyö on monessa kohdin

verrattavissa ravintoloissa ja hotelleissa suoritettuihin palveluksiin. Kotitaloudessa suoritettavat palvelukset edustavat tietyissä olosuhteissa suurempaa tuotannollista arvoa, koska ne saattavat suuressa määrin korvata teollisuudessa, käsityössä ym. aikaan saadun tuotannon tulokset, kuten säilykkeet, pesun jne. Ei ole siis epäilystäkään, ettei palkatusta kotitaloustyöstä muodostu tuloa, joka on lisättävä kansantuloon. Taloudellinen tarkoituksiperä tulee tässä toiminnassa selvästi näkyviin.

Onko sitten se kotitaloustyö, jonka perheenemännät ja perheen muut jäsenet ilman korvausta suorittavat perheelle, laskettava tuloksi ja lisättävä kansantuloon? Tämä kysymys on läheisessä yhteydessä erään toisen kysymyksen kanssa: onko ne palvelukset, joita joku henkilö suorittaa itselleen, katsottava tuloksi? Viimeksi esitettyyn kysymykseen on vastattava kielteisesti, sillä muuten joudutaan umpikujaan. Tämäntapaisia palveluksia on niin lukuisasti ja niiden kokoonpano niin vaihteleva, että jo niiden luetteleminen kohtaisi ylivoimaisia vaikeuksia. Kun vielä otetaan huomioon, että näillä palveluksilla ei ole yleensä mitään vaihtoarvoa, on luonnollista, että ne jo käytännöllisistä syistä on jätettävä laskelmien ulkopuolelle. Jos kaikki kulutuksen alaan kuuluvat palvelukset, joilla on taloudellista arvoa, otettaisiin mukaan, tultaisiin välittömästi Klei n w ä c h t e r i n esittämiin outoihin väitteisiin tulon luonteesta¹, tai kuten Stamp² sanoo, »näitä kysymyksiä pohdittaessa pitää olla tietty teleologinen tunne». Epäilemättä palvelukset, joita joku suorittaa itselleen, ovat luonteeltaan hyvin lähellä niitä, joita perheenjäsenet ilman korvausta suorittavat muille perheenjäsenille. Ja periaatteessa voidaan sanoa, että viimeksi mainitutkin olisi jätettävä laskelmissa huomioon ottamatta. On kuitenkin ehdottomasti korostettava, että tämä tapahtuisi etupäässä käytännöllisistä syistä³, sillä niiden avulla muodostuu uutta tuloa. Mutta toiselta puolen on myönnettävä, että perheenemäntien kodeissa suorittamat, taloudellisestikin arvokkaat palvelukset eivät ole niin suuressa määrin taloudellista laatua, vaan elämän muoto, sosiaalinen tehtävä, »rakkaudesta johtuva huolenpito muista». ⁴ On vielä huomautettu⁵, että perheenemäntien palvelusten mukaanotto laskelmiin häiritsee taloudellisen tutkimuksen päämääriä. Tällä tarkoitetaan todennäköisesti, että niin huomattava taloudellinen erä kuin perheenemäntien suorittama palkaton kotitaloustyö muuttaa elinkeinoja koskevat suhteet ja tekee vertailun ja yleiskatsauksen vaikeammaksi.

Mutta asialla on toinenkin puoli. Siirtyminen kotitaloustyöstä ansio-työhön kodin ulkopuolella voi pitkähkön ajanjakson kuluessa olla sangen huomattava. Sitä paitsi on voitu huomata, että palkaton kotitaloustyö saattaa toisessa maassa olla huomattavasti tärkeämpi kuin toisessa. Tästä

voi johtua, että vertailut aikaan ja paikkaan katsoen saattavat muodostua harhaanjohtaviksi, jos mainittua työtä ei oteta huomioon sellaisia vertailuja tehtäessä. Varsinkin jos vertailun kohteeksi otetut maat ovat eri kehitysasteella tai ajanjakso kansantuloa laskettaessa on hyvin pitkä, voivat nämä puutteet häiritsevästi vaikuttaa johtopäätöksiin. Tällöin on otettava huomioon palkattomien palvelusten joukosta tärkeimmät, ennen kaikkea perheenemäntien suorittamat.

Tässä tutkimuksessa ei ole otettu varsinaisiin laskelmiin näitä palveluksia, mutta laskelmien ulkopuolella on esitetty arviointi, jota voidaan käyttää vertailuja suoritettaessa. Tällöin on muistettava, että mainitut palvelukset tuottavat uutta tuloa ja ovat taloudellisessa suhteessa verrattavissa muiden elinkeinojen tuloihin.

Palkattu kotitaloustyö.

Kotiapulaisten palkkaedut on arvioitu henkilöllisen palveluskunnan lukumäärän ja keskipalkan perusteella. Tämän palveluskunnan luku on saatu v:lta 1930 väestönlaskennan ammattiryhmityksestä. Muilta vuosilta on lukumäärä arvioitu, vuoden 1930 tietoja lähtökohtana käyttäen, väestön muutoksien nojalla. Sekä mies- että naispuoliset henkilökohtaiset palvelijat on otettu laskelmissa huomioon. Keskimääräisen rahapalkan määrittäminen nojautuu Sosiaalisessa Aikakauskirjassa julkaistuihin tietoihin palvelijain palkoista maataloudessa. Tällöin on käytetty aikaisempaa sarjaa vuosilta 1926—34, joka on jossakin määrin korkeampi kuin myöhempi sarja, joten tiedot vuosilta 1935—38 on korotettu aikaisempaa sarjaa vastaaviksi. On todennäköistä, että keskimääräinen rahapalkka näin laskettuna maaseudun olojen perusteella on arvioitu liian alhaiseksi, mutta toiselta puolen on luultavaa, että luontoisedut ovat liian suuret. On nimittäin otaksuttu, että palvelijain luontoisedut ovat v. 1938 kutakin henkilöä kohden 4.200 mk; edellisinä vuosina ne taas on laskettu elinkustannusindeksin vaihtelujen mukaan.

Täten nousevat henkilökohtaisten palvelijain tulot eri vuosina seuraaviin summiin:

Vuosi	Tulot, milj. mk	%:na elinkeinojen tulosta
1926	274	1.5
1927	283	1.4
1928	286	1.3
1929	296	1.4
1930	285	1.5
1931	266	1.6

Vuosi	Tulot, milj. mk	%:na elinkeinöjen tulosta
1932	249	1.5
1933	248	1.4
1934	244	1.2
1935	251	1.2
1936	258	1.1
1937	276	1.0
1938	313	1.1

Sarja nousee vuoteen 1929, minkä jälkeen se laskee vuoteen 1934, jolloin se saavuttaa miniminsä. Tähän kehitykseen vaikuttavat eniten luontoisedut ja osittain myös rahapalkka, kun sitä vastoin palvelijain lukumäärä osoittaa säännöllisesti nousevaa suuntaa.

Palkaton kotitaloustyö.

Tämän erän määrittäminen on luonnollisista syistä kokonaan arvioinnin varassa. Näissä laskelmissa on lähdetty siitä otaksumasta, että jokaista perhettä kohden tulee yksi henkilö, jonka työ rajoittuu yksinomaan kotitaloustyöhön. Kun monessa perheessä on useampiakin tällaisia henkilöitä, on laskettu, että nämä yhdessä tekevät yhden kotiapulaisen työn. Tästä syystä on arvioitava maamme perheiden lukumäärä. Tätä tarkoitusta varten on laskettu keskiväkiluku henkikirjoitetun väestön perusteella kaupungeissa, kauppaloissa ja maaseudulla erikseen. Jotta perheiden luku saataisiin todetuksi, on neljässä suurimmassa kaupungissa erikseen sekä muissa kaupungeissa ja kauppaloissa laskettu asumistiheys huonetta kohden, minkä jälkeen on otettu purinattu keskiarvo maan kaikissa kaupungeissa ja kauppaloissa. Tämän keskiarvon perusteella on sitten laskettu perheiden (huoneistojen) luku käyttämällä keskiväkilukua eri vuosilta. Samoin on perheiden lukumäärä maaseudulla laskettu käyttämällä lukua, joka osoittaa maaseutuperheen keskiuuruutta⁶ suhteessa keskiväkilukuun. Näin saatu kokonaissumma on kuitenkin liian suuri, sillä osaksi on lukuisia henkilöitä, joilla ei ole varsinaista kotitaloutta, osaksi käytetään kotitaloudessa palkattua työvoimaa. Tämän takia on menetelty siten, että keskiväkiluvusta on eri vuosina vähennetty vakinaiseen sotaväkeen kuuluvat asevelvolliset, sairaaloissa, kunnalliskodeissa ja mielisairaaloissa hoidetut sekä arvioluku, joka osoittaa kodin ulkopuolella aterioivat. Näiden henkilöiden lukumäärä on muunnettu (kaupungeissa, kauppaloissa ja maaseudulla erikseen) perheiksi samojen periaatteiden mukaan kuin edellä on esitetty. Sitä paitsi on perheiden luvusta vähennetty

palvelijain luku, koska on otaksuttu, että tulee vain yksi kotitaloustyötä tekevä perhettä kohti. Näin saatu lopullinen luku, joka osoittaa perheitä ilman palkattua työvoimaa, on kuitenkin todennäköisesti pikemmin liian pieni kuin liian suuri. Perheenmännän keskimääräinen palkka on arvioitu samaksi kuin palkatulle palvelijalle maksettu palkka, luontoisedut mukaanluettuna. Lopputuloksena voidaan huomauttaa, että tämä laskelma on katsottava hyvin varovaksi, kun otetaan huomioon perheenjäsenten muut suoritukset kuin kotitaloustyö kodin hyväksi⁷ sekä perheenmäsentien työ myös niissä perheissä, joissa on palvelijoita.

Palkaton kotitaloustyö oli näin laskien eri vuosina seuraavan suuruinen:

Vuosi	Palkaton kotitaloustyö, milj. mk	Vuosi	Palkaton kotitaloustyö, milj. mk
1926	5.282	1933	4.686
1927	5.438	1934	4.613
1928	5.502	1935	4.737
1929	5.681	1936	4.880
1930	5.461	1937	5.244
1931	5.066	1938	5.938
1932	4.726		

Palkaton kotitaloustyö seuraa täsmälleen samaa kehitystä kuin palkattukin kotitaloustyö. Tämä seikka johtuu siitä, että suurin piirtein samanlaisia periaatteita on noudatettu näiden erien laskemisessa. Tässä yhteydessä voidaan huomata, että palkatun kotitaloustyön arvo näissä laskelmissa on noin 5 % perheenmäsentien työn arvosta.

On vielä korostettava sitä seikkaa, että palkaton ta kotitaloustyötä ei ole otettu huomioon varsinaisissa kansantuloa koskevissa loppusummissa.

Luku XVI. Julkisen toiminta.

Yleistä.

Julkiseen talouteen kuuluvat Suomessa valtion ja kuntien talous. Usein on esitetty kysymys, eikö kirkon eli seurakuntain taloutta voitaisi käsitellä julkisen talouden yhteydessä. Tässä ei ole noudatettu sitä periaatetta, vaan seurakuntien talous on — kuten tunnettua — viety vapai-

den ammattien ryhmään, mikäli niiden tuloja ei ole otettu huomioon muiden elinkeinojen kohdalla. Tosin kirkollisveroja peritään samojen näkökohtien mukaan kuin on asian laita julkisessa taloudessakin, mutta kirkko ei ole mikään pakkoyhdyskunta tämän sanan varsinaisessa merkityksessä. Sitä paitsi kirkon suhde valtioon siinä mielessä, että kirkko hoitaa osan valtion tehtäviä tai päinvastoin, on niin vähäpätöistä, että tämä puoli ei voi mitenkään vaikuttaa ratkaisevasti.

Kun julkisten yhdyskuntien osuus kansantulossa otetaan tässä tutkimuksen kohteeksi, on korostettava, että julkisten yhdyskuntien toiminta on osaksi jo otettu huomioon toisessa yhteydessä. Valtion ja kuntien maataloutta käsitellään maatalouden yhteydessä, metsiä metsätalouden yhteydessä, ja niiden teollisuustoiminta on laskettu teollisuuden osuuteen. Samoin valtion ja kuntien rakennustoiminta, kauppa ja ennen kaikkea liikenne, johon kuuluu mm. rautateiden tärkeä ryhmä, sisältyvät kukin jo asianomaiseen elinkeinoryhmään.

Julkisen talouden toiminnan osuus kansantulossa on vaikeasti määrittävissä ja muodostaa teoreettisesti ehkä vaikeimman tehtävän senluonteisessa tutkimuksessa kuin tämä on. Julkisen talouden tehtävät ja luonne eroavat suurella määrällä markkinataloudelle ominaisista piirteistä. On kuitenkin sanottava, että julkinen talous ei ole mikään rajoitettu kokonaisuus, vaan julkinen talous ja yksityinen talous riippuvat läheisesti toisistaan, ne luovuttavat toisilleen ja vastaanottavat toisiltaan hyödykkeitä ja palveluksia ja ovat siten alituisessa vuorovaikutuksessa keskenään. Tästä johtuu, että julkisten yhdyskuntain asema on teoreettisesti hyvin epävarma kansantulon järjestelmässä, eikä voitane odottaa helposti probleemin lopullista ratkaisua. Finanssitilaston nykyistä tasoa silmällä pitäen kysymys on sitä paitsi vielä vaikeammin selvitettävissä. Kysymyksen vaikeus johtuu kuitenkin lähinnä siitä periaatteellisesta seikasta, mikä asema maan tuotantoelämässä on annettava hallinnolliselle toiminnalle. Voiko esim. valtio ainoastaan yksityistaloudellisten yrityksiä puitteissa tuottaa lisiä kansantuloon vai onko ehkä hallinnollisella toiminnalla mahdollisuuksia tuottaa uusia palveluksia, jotka on luettava kansantuloon? Vai elävätkö julkiset yhdyskunnat yksinomaan maan elinkeinojen varassa, joten niiden huomioon ottaminen olisi yksinomaan yksityistaloudellisen näkökohdan kannalta suotava¹?

Vaikkakin esillä olevan ongelman ratkaisu veisi vain ylimalkaiseen tulokseen ja tämä tulos olisikin jossain maassa suuruudeltaan vaatimaton, on asiaa kuitenkin mahdollisimman perusteellisesti pohdittava, sillä sen periaatteellinen merkitys on eittämätön. Jostock² on täysin oikeassa huomauttaessaan, että valtion osallistuminen kansantalouteen on vasta

viime aikoina huomattavasti kasvanut. Sodasta aiheutuneet kustannukset tekevät tämän kysymyksen yhä tärkeämmäksi, ja kuta suurempi vaikutusvalta valtiolla on maan talouselämässä, sitä suuremmassa määrin tämä probleemi vaikuttaa kansantulon tutkimuksen ratkaisuun.

Kuten edellä mainittiin, on tässä tutkimuksessa valtion yksityistaloudellinen toiminta otettu huomioon jo asianomaisten elinkeinojen kohdalla. Ei voitane olla eri mieltä siinä kohdin, että julkiset yhdyskunnat yksityistaloudellisella toiminnallaan tuottavat yhteiskunnalle uusia hyödykkeitä aivan samalla tavalla kuin muutkin tuotannolliset yritykset. Valtion teollisuusyritykset, liikenneyritykset ja liikeyritykset esim. noudattavat toiminnassaan suurin piirtein samoja periaatteita kuin yksityiset yritykset. »Vain se osa julkisesta omaisuudesta, joka palvelee rahallisia ansiotarkoituksia, ja näin saatu nettotuotto ovat verrannollisia yksityisomaisuuteen ja yksityistuloihin», sanoo W a g n e r.³ Tietyissä tapauksissa, jolloin julkiset yhdyskunnat ovat monopoliasemassa ja saattavat ajaa erikoista hintapolitiikkaa joko edellisistä tai finanssipoliittisista syistä, on asian laita toinen. Osa näiden yritysten nettovoitosta muodostaa tuotantotoiminnasta johtuvan tulon, kun taas loppuosa on verotuksenluonteista. On kuitenkin vaikeata erottaa näitä puolia toisistaan, joten verotuksenluonteinen erä, kuten muutkin monopolitulot, on otettava mukaan kansantuloon asianomaisten elinkeinojen yhteydessä, vaikkakin näiden elinkeinojen osuus tulee siten olemaan käytännössä hiukan liian suuri. Kun julkisten yhdyskuntain yksityistaloudellista tuotantoa näin ollen ei oteta julkisen toiminnan yhteyteen, siis tähän lukuun, vaan eri elinkeinojen osalle, on muistettava, että valtion osuus kansantulossa on itse asiassa suurempi, kuin miltä tulokset tässä luvussa näyttävät.

Tämän jälkeen voidaan keskittyä julkisen toiminnan hallinnolliseen puoleen. Miten tulot tulevat parhaiten näkyviin tässä toiminnassa? Eräät tutkijat, K u s n e t z⁴ etunenässä, ovat esittäneet sen käsityksen, että julkisen talouden osuus kansantulossa tulee selvimmin esille verojen muodossa. Kusnetzin väite, että maksetut verot samalla edustavat julkisen talouden suorittamien palvelusten arvoa, perustuu siihen ajatukseen, että verot ovat maksuja julkisen yhdyskunnan tekemistä palveluksista. Kun tällaista ekvivalenssiteorian periaatetta ei voi missään tapauksessa soveltaa kaikkien veroihin, on tähän ajatukseen suhtauduttava epäillen. Veroja ei kanneta julkisten palveluksien kustannusten mukaan, joten ei voi mitenkään sanoa, että verot ja niistä saadut palvelukset olisivat yhtäpitäviä.

Tietenkin voidaan sanoa, että julkisessa taloudessa tuotetut palveluk-

set antaisivat oikean kuvan puheena olevan toiminnan merkityksestä, mutta koska nämä palvelukset melkein kokonaan ovat sellaisia, ettei niiden vaihtoarvoa voida todeta, on nojaututtava toisenlaisiin arvostelun perusteisiin.

Tyydyttävään tulokseen päästään ehkä siten, että julkisen toiminnan tuottamat palvelukset yhteiskunnalle laskettaisiin virkailijain kustannusten ja muutamien asiakustannusten perusteella. Tämä ajatus nojautuu suunnilleen seuraavaan perusteluun. Tosin julkiset yhdyskunnat eivät hallinnollisessa toiminnassaan harjoita uutta tuotantoa sanan rajoitetussa merkityksessä, mutta ne tuottavat kuitenkin vuoden kuluessa uusia palveluksia, joita ei voi sivuuttaa. Voidaan ehkä sanoa, että koko julkinen toiminta on sikäli luettava tuotantoon, että valtion toiminta tekee muiden elinkeinojen toiminnan mahdolliseksi. Kun kuitenkin ei voida, kuten jo huomautettiin, arvioida näiden palveluksien vaihtoarvoja, täytyy käyttää samaa menetelmää kuin edellisessä muutamiiin muihin palveluksiin nähden. Koska esim. valtion hallinnollista toimintaa käsiteltäessä ei voida puhua mistään voitosta, olisi otettava huomioon vain julkisen toiminnan oma »kulutus», s.o. palkka- ja asiakustannukset.

Tässä ei voi ottaa huomioon, että esim. valtion varoja ei ole aina käytetty mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla. Tehtävämme ei ole lausua, miten suuri kansantulon pitää olla, vaan kuinka suuri se on.

Palkkojen yhteydessä on käsiteltävä myös eläkkeet, joiden tuloluonnetta tuskin voidaan epäillä. Ne ovat tosin maksuja aikaisemmassa vaiheessa suoritetuista palveluksista eivätkä kuulu käsiteltävänä olevaan toimintakauteen. Mutta toiselta puolen voidaan väittää, että ellei näitä lisiä oteta huomioon, jäisivät ne palkat, joihin eläkeoikeus kuuluu, liian alhaisiksi. Tästä syystä on palkkasumma korotettava sellaisella määrällä, mikä suunnilleen vastaa eläkkeestä saatua hyötyä. Tämä käy parhaiten päinsä, jollei oteta huomioon sitä seikkaa, että eläkkeet kohdistuvat aikaisemman toimintakauden palkkoihin, lisäämällä palkkoihin kysymyksessä olevana vuonna maksetut eläkkeet.⁵

Asiakustannuksiin kuuluu pääasiallisesti kiinteistöjen käyttö (vuokrat). Yleisenä sääntönä on, ettei puolustuslaitoksen pääomavarojen käyttöä eikä kollektiivisten hyödykkeiden (esim. teiden) käyttöarvoa ole otettu laskelmissa huomioon.⁶

Tärkeätä on, ettei omaisuudensiiirtoja, kuten lahjoja, köyhäinavustuksia jne., jotka siirtyvät yksityisten kulutukseen, oteta mukaan loppusummaan. Syy siihen, ettei tällaisia tulonsiiirtoja voi laskea kansantuloon, on tietysti se seikka, että avustuksia suoritettaessa julkisista varoista ei ole tapahtunut minkäänlaista tulonmuodostusta (hyödykkeiden tai palve-

luksien luomista), vaan varoja on otettu joiltakin ja siirretty toisille. Täten kulutusmahdollisuudetkin ovat ennallaan, vaikkakin tulojen jakautuminen on muuttunut.

Miten on meneteltävä niihin avustuksiin (subventiot) nähden, jotka myönnetään elinkeinolle, jonka asema tavalla tai toisella on taloudellisesti heikko tai uhattu, se on epävarmempi kysymys.⁷ Mielestämme tällaista suoritusta ei ole otettava erikseen kansantuloon eikä myöskään vähennettävä julkisen toiminnan osuudesta. Nämä suorituksethan jo tavallaan sisältyvät asianomaisten elinkeinojen tulokseen. Tähän luokkaan kuuluvat myös vientipalkkiot, jotka annettiin maassamme pääasiallisesti kotimaisen hintatason tukemiseksi ja ovat oikeastaan ulkomaille myönnetty hinta-alennus. Mutta koska niiden vastapainona meillä ovat tuontitullit, niitä ei tarvitse ottaa huomioon julkisessa toiminnassa eikä vast. elinkeinossa.

Vielä on mainittava eräs kohta, sosiaalivakuutus, joka saattaa julkisessa taloudessa olla erittäin tärkeä. Esillä olevassa tutkimuksessa on valtion tapaturmavakuutus otettu mukaan tässä kohdassa, kun sitä vastoin, niinkuin tiedetään, vanhuuseläkkeet otetaan huomioon vakuutusten ryhmässä. Vahingonkorvausten luonne on suurin piirtein samanlainen kuin eläkkeidenkin. Siitä syystä on loogillista, että nämä korvaukset tulevat mukaan julkisen toiminnan bruttotuloa laskettaessa ja katsotaan kuuluviksi kuluvan vuoden työtuloihin.

Mutta onko elinkeinojen tuottoon lisättävä julkisen toiminnan nettotuottoa laskettaessa kaikki nämä hallintakustannukset, toisin sanoen, muodostavatko kaikki nämä palvelukset lisän yhteiskunnan taloudelliseen (tuotanto-) toimintaan? Voidaan väittää, että julkisten yhdyskuntain kustannukset ovat sellaisia, jotka tavallaan jo sisältyvät muiden elinkeinojen tuottoon, koska varmasti voidaan sanoa, että elinkeinoelämä ei olisi yhtä menestyksellisesti kyennyt toimimaan eikä olisi saavuttanut niin edullisia tuloksia, jollei esim. valtion toiminta olisi myötävaikuttanut tulokseen. Näin ollen julkisten yhdyskuntain hallinnollista toimintaa tuotannon hyväksi ei voitaisi ottaa erillisenä ryhmänä mukaan kansantuloon. Toiselta puolen voidaan myös huomauttaa, että koko julkinen toiminta vaikuttaa tavalla tai toisella kulutukseen yhteiskunnassa. Mutta jos vain osa kustannuksista on huomattavassa määrin käytetty kansalaisten kulutuksen hyväksi, voidaanko erottaa toisistaan tuotannon ja kulutuksen hyväksi käytetyt menot? Varmaa on, että subjektiivisia näkökohtia ei voida kokonaan välttää vedettäessä rajaa tuottajain ja kuluttajain osuuden välille julkisissa hallintakustannuksissa. Palveleeko esim. oikeuslaitos tuotantoa vai kulutusta? On siis tyydyttävä likimää-

räisiin arviolaskelmiin. S t a m p'in kannanottoa⁸ ajatellen voidaan kuitenkin sanoa, ettei ole minkäänlaista syytä tehdä eroa sellaisten palvelusten, jotka maksetaan esim. välillisillä veroilla, ja sellaisten välillä, jotka perustuvat välittömiin veroihin, koska kaikkia julkisia palveluksia on arvostettava samojen periaatteiden mukaan. Yksinomaan palvelusten laatu on tällaisessa tapauksessa ratkaiseva.

Se ajatus, että julkisen talouden kulutuspiiriin kuuluvat palvelukset on lisättävä kansantuloon, on esitetty Ruotsin kansantuloa koskevassa teoksessa »National income of Sweden 1860—1930». Ruotsalaisen (Erik L i n d a h l i n) kannan mukaan vastaa julkisten palvelusten nettoarvo, joka olisi lisättävä kansantuloon, sitä osaa julkisen toiminnan kustannuksia, joka palvelee yhteiskunnan jäseniä kuluttajina, sekä lisäksi julkista pääomankäyttöä. Kuten edellä mainittiin, on kuitenkin kulutukseen menevien erien erottaminen tuotannon käyttämisistä palveluksista perin vaikea, melkein mahdoton tehtävä. Siitä syystä on Ruotsin tutkimuksessa otettu tietty prosentti julkisen toiminnan kustannuksista ja lisätty se julkisen toiminnan osuutena kansantuloon. Jollei kiinnitetä huomiota juuri mainittuun käytännölliseen heikkouteen, on myönnettävä, että Lindahlin edustama kanta on oikea. Meidän oloissamme voidaan suurin piirtein seurata tätä menetelmää. Koska ei kuitenkaan voi saada ehdottoman varmaa suhdetta kulutuksen ja tuotannon välille hallintakustannusten kahtiajaossa, on ehkä käytännöllisintä ottaa vain ne menopuolen pääluokat, jotka luonteeltaan selvimmin palvelevat kulutusta, nimittäin lääkäintä-, opetus- sekä sosiaali- ja huoltotoiminta.⁹ Tällöin erotetaan näistä tietysti ne palvelukset, jotka jo ennestään esiintyvät muiden elinkeinojen kohdalla, minkä jälkeen näiden ryhmien nettoarvo lisätään kansantuloon. Näiden ryhmien osalle tulee maksettujen palkkojen lisäksi myös rakennusten käyttämisestä arvioitu rahamäärä. On myönnettävä, että muihin-kin pääluokkiin kuin mainittuihin voi kuulua sellaisia eriä, jotka välillisesti tai välittömästäkin palvelevat kansalaisten tarpeentyydytystä. Erikoisasemassa on tärkeä pääluokka, puolustuslaitos, joka tästä nettoarvosta on jätetty kokonaan pois, vaikkakin joskus on väitetty, että se palvelee kulutusta.¹⁰

On huomattava, että puolustuslaitoksen suorittamat tärkeät palvelukset ovat koko yhteiskunnan taloudellisen toiminnan perusedellytyksenä ja kuuluvat pikemmin yhteiskunnan »tuotantokustannuksiin» kuin sen tuloihin.

Jos yllä esitetyllä tavalla menetellen otetaan erikseen kulutukselle hyödylliset palvelukset julkisessa taloudessa, saavutetaan se etu, että saadaan luotettavampi kuva kehityksestä eri vuosina kuin käyttämällä

kiinteitä kertoimia. Tällainen muutenkin summittainen erä tulee täten tarkemmin määritetyksi eikä riipu ulkopuolella kulutusta olevien palveluksien satunnaisista vaihteluista. On kuitenkin muistettava, että tämä nettosumma on hyvin summittainen eikä ole saatu noudattamalla samoja periaatteita kuin muissa ryhmissä. Tähän summaan sisältyy esim. jonkin verran muiden elinkeinojen tuotannon aiheuttamia eriä, mutta toiselta puolen on, niinkuin sanottu, jätetty pois kulutukseen meneviä eriä, jotka sisältyvät muihin pääluokkiin.

Kuitenkin on myönnettävä, että yllä esitetyn menetelmän johdosta voidaan esittää epäilyksiä. Siten on sanottu, että kaikki hallintakustannukset merkitsevät tavalla tai toisella uutta kulutusta kansalaisille. Vaikkakin tässä tutkimuksessa ei ole voitu omaksua tällaista kantaa, on kuitenkin jonkinlaisena vaihtoehtona laskettu julkisen toiminnan tulos tästä laajemmasta näkökulmasta lähtien. Syynä tähän menettelyyn on ennen kaikkea se, että näin on saatu ylin raja julkisen toiminnan osuudelle. Näillä kahdella vaihtoehdolla on suuri merkitys, jos on tehtävä vertailuja eri maiden kansantulojen välillä. Juuri tässä tärkeässä kysymyksessä eroavat nimittäin mielipiteet toisistaan, ja yleensä käytetään jompaa-kumpaa näistä menetelmistä julkisen toiminnan osuutta laskettaessa.

Saksan virallisessa kansantulontutkimuksessa käytetty menetelmä on mielenkiintoinen ja perustuu myös osaksi kulutukseen meneviin kustannuksiin, vaikkakin menetelmä olennaisesti eroaa edellä esitetystä.¹¹ Tätä menetelmää varten, joka on loogillisen ja perinpohjaisen ajattelun tulos, vaaditaan kuitenkin laajaa ja yksityiskohtaista finanssitilastoa, mutta sellaisesta tilastosta huolimatta on tulosten saavuttamiseksi turvaututtava rohkeihin arviolaskelmiin.¹²

Onko edellä esitetyllä summalla julkisen talouden osuus tarkoin määritetty? Tähän kysymykseen voi vastata sekä myöntävästi että kieltävästi. Tässä arvioinnissa on sääntönä ollut, että välittömät verot on eri elinkeinonhaarojen kohdalla laskettu mukaan tuloihin, mikä ajatus on kirjallisuudessa esitetty mm. seuraavalla tavalla¹³: »Ne verot, jotka yksityinen lopullisesti kantaa, siis joita hän ei voi siirtää muiden kannettaviksi tai jotka on siirretty hänen kannettavikseen, kuuluvat hänen yksityistuloonsa eikä niitä saa vähentää siitä.» Tässä on selitys kuitenkin hie-man harhaanjohtava. Ei voi ilman muuta viitata tässä asiassa veronsiirtoprobleemiin, joka on hyvin epävarma jopa välillisiinkin veroihin nähden.¹⁴ Toiseksi yleisiä veronsiirron periaatteita, jotka perustuvat mm. kysyntään ja tarjontaan, ei voi tässä suhteessa seurata, sillä nämä eivät ota huomioon esim. varojen käyttöä ja niiden vaikutusta kansantalouteen.¹⁵ Syynä siihen, että nämä verot sisältyvät tuloihin, on yksinker-

taisesti se, että verojen maksaminen kuuluu tulonkäyttöön ja yksityiset saavat tilalle uusia palveluksia muodossa tai toisessa. Samaan luokkaan ja vielä tyypillisemmin kuuluvat tähän ryhmään erikoismaksut, jotka suoraan maksetaan palveluksista ja jotka ovat selvää tulonkäyttöä, joten ne niin muodoin jo sisältyvät kansalaisten tuloihin. Periaatteellinen puoli näihin veroihin ja erikoismaksuihin nähden on selvä: nämä kuuluvat jo tuloihin elinkeinojen ja niihin kuuluvien palkannauttijain osalta, joten niitä ei enää voi ottaa huomioon julkisen toiminnan tuloa laskettaessa. Päinvastaisessa tapauksessa tämä erä laskettaisiin kaksinkertaisena. Kansantuloon ei nimittäin vaikuta sellaisenaan, että tällainen varojen siirto on tapahtunut yksityisiltä julkisille yhdyskunnille, ainoastaan siinä tapauksessa, että yksityisten kulutusmahdollisuudet ovat valtion toiminnan johdosta lisääntyneet.

Olisiko sitten jonkinlainen oikaisu tehtävä tulleihin nähden? Tulleista voidaan sanoa, että niillä on kulutukseen suunnilleen samanlainen vaikutus kuin esim. tuloverolla, ne »supistavat» sitä vastaavalla summalla. Jos kulutus maassa on konstantti, tullit vaikuttavat kohottavasti kansantuloon. Toisin sanoen: jos tullit alenevat, alenee kansantulo, ja päinvastoin. Tässä on siis kysymys siitä, ovatko tullit jo edellisessä vaikuttaneet hinnanmuodostukseen tai tuotannon arvoon. Hintoihin ovat nämä verot kylläkin vaikuttaneet siten, että raaka-aineisiin on sisältynyt tullin määrä, joten tuotannon arvo on todennäköisesti noussut vastaavan summan. Mutta tämä seikka ei ole vaikuttanut nettotulokseen, johon tullit eivät sisälly. Tästä syystä on tämän tutkimuksen laadusta riippuen lisättävä tullien määrä kansantuloon.

Viimeksi mainitut verot koskevat kauppaa ulkomaiden kanssa. Miten sitten menetellään, jos on kysymys niistä veroista, jotka suoranaisesti rasittavat elinkeinoelämää, esim. aksiisit? Näihin voidaan soveltaa ajatusta, joka esitettiin siv. 24. Jotta siis pääsisimme tuotteiden kulutushintoihin, on tässä tutkimuksessa suoritettun menetelmän mukaisesti elinkeinojen loppusummaan lisättävä aksiisit.

Miten on käsitettävä valtionvelkojen korot kansantulon kannalta katsoen? Jotta pääsisimme tyydyttävään tulokseen, on erotettava toisistaan kotimaiset ja ulkomaiset velat. Nevanlinna¹⁶ huomauttaa, että kotimaisten velkojen korot ja kuoletuksen maksut tavallaan ovat samanluonteisia kuin avustukset, mutta lisää sitten: »Kun näin sanotaan on kuitenkin muistettava, että valtiolainain korko, toisin kuin avustukset, tietää hintaa valtion toiminnassa (tuotannossa) käytetystä tuotantovoimasta (pääomankäyttötalaisuudesta) ja siis on valtion toiminnan (tuotannon) kustannuksia samoin kuin esim. valtion maksamat palkat.» Koska

tämä ostovoiman siirto omilta kansalaisilta valtiolle ei merkitse sellaiseenaan mitään uusia palveluksia, kun tuotannosta johtuvat uudet palvelukset otetaan sittemmin erikseen huomioon, ei näitä korkoja voi ottaa lukuun kansantuloa laskettaessa. Toisin on asian laita ulkomaiden ja kotimaan välillä käydyn pääomaliikkeen suhteen. Velkojen kuoletuksia ulkomaille sitä vastoin ei voi ottaa huomioon, sillä ne ovat tulonkäyttöä eli toisin sanoen pääomansijoituksia, jotka vastaavassa määrin parantavat maan taloudellista asemaa.

Tässä yhteydessä on ehkä syytä mainita, että yleensä on katsottu olevan oikein liittää kansantuloon ne korot, jotka maksetaan kulutustarkoituksiin otetuista valtionlainoista. Tällä kysymyksellä on meillä Suomessa tulevia kansantulon laskelmia silmällä pitäen suuri periaatteellinen merkitys. Tähän ryhmään tulisivat nimittäin siinä tapauksessa sotalainojen korot, jotka suurimmaksi osaksi välillisesti tai välittömästi palvelevat kulutusta asianomaisessa maassa. Tässä tutkimuksessa ei ole kulutusta varten otettuja lainoja otettu erikseen huomioon, sillä yleensä on tavallisissa oloissa mahdotonta sanoa, missä määrin niitä on käytetty kulutus- ja missä määrin tuotantotarkoituksiin. Epätietoista on, onko tällaiseen jaoitteluun ylimalkaan lainkaan mahdollisuuksia nykyisen käytävissä olevan tilastoaineiston perusteella.

Joka tapauksessa on lainain korot-ulkomaisessa pääomaliikkeessä kuitenkin verotkin otettu oikaisueränä tutkimuksen loppuun eikä julkisen toiminnan yhteyteen.

Näiden perustelujen jälkeen päädyimme siihen tulokseen, että julkisen talouden netto-osuus kansantulossa on kulutusta varten käytettyjen julkisten kustannusten summa. Edelleen on korostettava sitä seikkaa, että tämä tulos, joka tietenkin, on teoreettinen, riippuu esillä olevassa tutkimuksessa noudatetusta menetelmästä, siis ennen kaikkea siitä, että palvelusten hinta on vaihtoarvojen puutteessa määritetty kustannusten perusteella. Hallintakustannusten nettosummana on tässä tutkimuksessa otettu palkat, eläkkeet yms. sekä vuokrat. On myönnettävä, että vuokrat sellaisenaan osoittavat bruttosummaa, sillä näistä olisi oikeastaan vähennettävä talojen kunnossapitokustannukset ja kuoletukset. Tätä seikkaa ei ole kuitenkaan voitu ottaa huomioon, sillä alkuaineisto ei ole sallinut muiden pienempien asiakustannusten mukaanottoa. Sitä paitsi on otettava huomioon, että vuokrien suhde kiinteistöjen arvoon on todennäköisesti liian pieni. Näin ollen voidaan julkisen toiminnan nettosummaa pitää verrattain tyydyttävinä.

Valtio.

Palkkojen määrittämisessä on käytetty valtion tilinpäätöksiä eri vuosilta. Tällöin on palkkaeriä poimittaessa aina tarkastettava, ettei tuloihin oteta sellaisia eriä, jotka jo on liitetty muihin elinkeinoin. Monessa tapauksessa on määrärahoja tutkittaessa oltu epävarmoja siitä, ovatko kysymyksessä palkkamenot. Tällöin on ollut pakko kussakin tapauksessa erikseen määrätä kanta tai turvautua arviointiin. Kuten edellä on sanottu, on tehty kaksi rinnakkaista laskelmaa, joista toinen käsittää kaikki pääluokat ja toinen taas tyypilliset kulutusluonteiset pääluokat, nimittäin lääkintölaitoksen, opetuslaitoksen ja sosiaalisen toiminnan sekä sitä paitsi maataloudelliset, teknilliset ja kaupalliset oppilaitokset. Eläkkeitä laskettaessa on tietysti vähennetty ne erät, jotka kuuluvat muihin elinkeinoin, ennen kaikkea liikenteeseen.

Näin on tultu seuraaviin palkkasummiin:

Vuosi	Laajempi tutkimus, milj. mk	Suppeampi tutkimus, milj. mk
1926	609	130
1927	668	139
1928	676	143
1929	722	152
1930	776	171
1931	805	178
1932	760	166
1933	763	166
1934	786	171
1935	845	187
1936	872	192
1937	956	196
1938	1.022	223

Valtion kiinteistöjen käyttö eli vuokrat on saatu valtion inventaariosta, joka on laadittu v:lta 1922. Näiden tietojen täydennykseksi on Rakennushallituksesta saatu tietoja v:lta 1939 koululaitoksen alaisten kiinteistöjen arvosta. Tontin ja rakennusten arvot muodostavat yhdessä kiinteistöjen arvon. Laajemman tutkimuksen kiinteistöihin eivät sisälly maatalouden, metsätalouden, teollisuuden ja kaupan kiinteistöt,

koska nämä on otettu huomioon toisessa yhteydessä. Jotta saataisiin kiinteistöjen arvo väli vuosilta, on tehty suoraviivainen interpolaatio koululaitoksen alaisten kiinteistöjen arvojen perusteella. Kun kiinteistöjen arvo tällä tavalla on arvioitu, on kaikkina vuosina vuokraksi laskettu vakioerä, 6.9 %, joka on v:lta 1938 laskettu kaupunkikuntien omistamien kiinteistöjen nimellisten vuokrien perusteella.

Seuraavassa esitetään näin saadut summat:

Vuosi	Laajempi tutkimus, milj. mk	Suppeampi tutkimus, milj. mk
1926	190	73
1927	196	76
1928	202	78
1929	208	80
1930	214	82
1931	220	85
1932	226	87
1933	231	89
1934	237	91
1935	243	94
1936	249	96
1937	255	98
1938	261	101

K u n n a t.

Kaupunkien palkkamenot perustuvat kaupunkikuntien finanssitilastoon. Suppeampaan laskelmaan on otettu terveydenhoito ja sairaanhoito, huoltotoimi, yleiset sosiaaliset tehtävät sekä opetus- ja sivistystoimi. Kaupunkien palkkamenot on suurin piirtein saatu tyydyttävästi tilastoaineistosta, vaikkakin muutamat kohdat ovat vaatineet arviointia. Siten on yleisten sosiaalisten tehtävien palkkausmenot v. 1928—34 laskettu käyttämällä hyväksi myöhemmiltä vuosilta saatavia tarkkoja tietoja. Tällöin on työnvälitystoimiston menojen, joista on käytettävissä täsmälliset tiedot, arvioitu muodostavan 70 % yleisten sosiaalisten tehtävien palkkausmenoista. Palkat vuosilta 1935—38 perustuvat kauttaaltaan tarkkoihin tietoihin.

Puheena olevat palkkamenot olivat eri vuosina seuraavat:

Vuosi	Laajempi tutkimus, milj. mk	Suppeampi tutkimus, milj. mk
1926	151	104
1927	159	108
1928	169	115
1929	183	124
1930	194	132
1931	213	145
1932	204	141
1933	210	147
1934	217	153
1935	238	172
1936	248	182
1937	265	195
1938	285	212

Maalaiskuntien palkkamenot ovat vaikeammin todettavissa. Tiedot on saatu suurimmaksi osaksi maalaiskuntien finanssitolastosta.¹⁷ Kauppaloitten palkkamenot on otettu maalaiskuntien palkkamenojen yhteyteen. Kauppaloita koskevia tietoja varten v:ita 1937—38 on käytetty kaupunkikuntien finanssitolastoa.¹⁸ Koska maalaiskuntien finanssitolasto on ilmestynyt vasta v:sta 1930 lähtien, on opetus- ja sivistystoimen palkkamenot edellisiltä vuosilta laskettu olettaen, että näiden ja maalaiskuntien kansakoulunopettajille maksettujen palkkojen välillä vallitsee sama suhde kuin vuoden 1930 jälkeen. Samoilta vuosilta on terveyden- ja sairaanhoidon palkkamenot arvioitu hoidettujen potilaiden sairaanhoitopäivien perusteella. Muut pääluokat on sen jälkeen laskettu v:ita 1926—29 suhteessa opetus ja sivistystoimen sekä terveyden- ja sairaanhoidon palkkausmenojen yhteissummaan. Tiedot vuosilta 1926—29 perustuvat kokonaan arvioimiseen. Mutta muidenkin vuosien palkkamenot ovat osittaisen arvioimisen varassa. V:n 1937—38 palkkamenot on laskettu yksityiskohtaisesti. Niitä suhdelukuja, jotka mainittuina vuosina pääluokittain osoittavat kokonaismenon ja palkkamenon välistä suhdetta, on käytetty vuosien 1930—36 palkkamenon laskettaessa eri pääluokissa. Huolto toiminnan kokonaismenoista on vähennetty kaikkina vuosina momentit »muu laitoshoido» ja »muu huolto», koska ne ovat tulonsiirtoja kansalaisille.

Näin laskettuina osoittavat maalaiskuntien palkkamenot seuraavia tuloksia:

Vuosi	Laajempi tutkimus, milj. mk	Suppeampi tutkimus, milj. mk
1926	215	190
1927	280	248
1928	301	267
1929	308	273
1930	314	279
1931	301	267
1932	270	239
1933	274	243
1934	287	257
1935	306	274
1936	328	291
1937	360	320
1938	377	337

Jotta saataisiin *kaupunkien vuokrat*, on kaupunkien finanssitolaston perusteella kaikilta vuosilta laskettu kiinteistöjen arvo. Sitä paitsi on v:lta 1938 suoritettu yksityiskohtainen tutkimus maamme kaupungeissa kaikkien maksettujen vuokrien selvillesaamiseksi. Kun näin on v. 1938 saatu kaikissa pääluokissa erikseen suhde kiinteistöjen arvon ja vuokrien välillä, on näitä vuokraprosentteja käytetty muiltakin vuosilta asianomaisen vuoden kiinteistöjen arvosta. Täten on vuokrat eri pääluokissa saatu todetuksi.

Tulokset ovat seuraavat:

Vuosi	Laajempi tutkimus, milj. mk	Suppeampi tutkimus, milj. mk
1926	41	31
1927	49	38
1928	58	46
1929	63	50
1930	65	52
1931	67	54
1932	71	56
1933	74	59
1934	75	59
1935	79	65
1936	87	69
1937	90	72
1938	92	74

Vuokrat maalaiskunnissa (ja kauppaloissa) on saatu käyttämällä maalaiskuntien finanssitalastoa ja osaksi kaupunkien finanssitalastoa. Sekä maalaiskuntien että kauppala-
lain vuokrat perustuvat tilaston antamiin vuosittaisiin tietoihin kiinteistöjen arvosta. Kauppala-
lain vuokrat on saatu v:lta 1938 suoritettuna erikoistutkimuksen perusteella samalla tavalla kuin kaupunkien vuokrat. Jotta päästäisiin maalaiskuntien vuokriin, on maalaiskuntien kiinteistöjen arvosta otettu tietty vakio-
erä, 7 %, joka on vähän suurempi kuin se prosenttimäärä, jota käytettiin valtion vuokria laskettaessa. Vuosilta 1926—29 on vuokrat laskettu suhteessa palkkausmenoihin, koska tilastoa maalaiskuntien finansseista ei ole näinä vuosina käytettävissä.

Tällöin saadaan seuraavat summat:

Vuosi	Laajempi tutkimus, milj. mk	Suppeampi tutkimus, milj. mk
1926	81	77
1927	104	98
1928	111	105
1929	113	107
1930	116	109
1931	118	112
1932	119	112
1933	116	110
1934	118	111
1935	120	114
1936	124	117
1937	130	124
1938	139	132

Yhteenveto.

Kun yhdistetään yllä olevat julkista toimintaa koskevat erät molempien vaihtoehtojen mukaan, tullaan seuraaviin loppusummiin:

Vuosi	Laajempi tutkimus, milj. mk	Suppeampi tutkimus, milj. mk	Suppeampi %:na elinkeinojen tulosta
1926	1.287	605	3.3
1927	1.456	707	3.4
1928	1.517	754	3.4

Vuosi	Laajempi tutkimus, milj. mk	Suppeampi tutkimus, milj. mk	Suppeampi %:na elinkeinojen tulosta
1929	1.597	786	3.7
1930	1.679	825	4.2
1931	1.724	841	5.0
1932	1.650	801	4.7
1933	1.668	814	4.6
1934	1.720	842	4.2
1935	1.831	906	4.2
1936	1.908	947	4.0
1937	2.056	1.005	3.5
1938	2.176	1.079	3.6

Julkisen toiminnan tulot kansantulon mielessä osoittavat verrattain voimakkaasti nousevaa pääsuuntaa. Nousu oli varsinkin vuosina 1927 ja 1928 huomiota herättävä.

Jos taas puolustuslaitoksen palkkausmenot ja vuokrat käsitettäisiin kulutusluonteisiksi muuttuisivat suppeamman tutkimuksen tulokset seuraaviksi summiksi:

Vuosi	milj. mk	Vuosi	milj. mk
1926	935	1933	1.214
1927	1.041	1934	1.256
1928	1.101	1935	1.357
1929	1.165	1936	1.422
1930	1.223	1937	1.511
1931	1.258	1938	1.624
1932	1.201		

Luku XVII. Koko kansantulo.

Elinkeinojen yhteen veto.

Sen jälkeen kun eri elinkeinojen tuotto on selvitetty, on syytä ryhtyä yhteissummien tarkastamiseen. Tähän yhteen vetoon on puheena olevaa tarkoitusta varten otettu sekä bruttotuotto että puhtotulot eri ryhmissä.

On kuitenkin otettava huomioon, että monessa ryhmässä ei ole saatu bruttotuottoa, vaan on tällöin merkitty tulot sellaisinaan bruttotuotoksi. Tämä johtuu osaksi siitä, että bruttotuoton ja tulojen välinen ero on vähäpätöinen ja aineiston puutteessa tällaista erotusta ei ole voitu tilastollisesti määrittää, osaksi siitä, että varsinaista bruttosummaa ei ole olemassa, kuten asian laita on erinäisiin palveluksiin nähden.

Suomen elinkeinot, kokonaisuudeksi katsottuina, osoittavat seuraavien lukusarjojen mukaista taloudellista tulosta:

Vuosi	Bruttotuotto, milj. mk	Tulot, milj. mk
1926	34.950	18.663
1927	38.498	20.774
1928	40.997	21.885
1929	38.735	21.078
1930	35.268	19.407
1931	30.765	16.925
1932	30.833	17.001
1933	32.717	17.752
1934	36.849	20.303
1935	38.938	21.347
1936	44.127	23.827
1937	55.163	28.939
1938	56.144	29.822

On huomattava, että julkisen toiminnan tulot näissä lukusarjoissa kuten seuraavissakin on otettu sellaisina, kuin ne on todettu suppeamassa muodossaan, s.o. yksinomaan kulutusta palvelevia pääluokkia käyttäen.

Eräissä tärkeissä elinkeinonhaaroissa on siis välttämätöntä ottaa bruttosummat, jotta päästäisiin niihin tuloihin, joista kansantulo muodostuu. Nämä bruttosummat valaisevat osaltaan asianomaisen elinkeinon taloudellisen toiminnan tärkeyttä, mutta antavat yhteenlaskettuina myös aineistoa esim. bruttoinvestoinnin ja kulutuksen tutkimiseksi. Koska tämä tärkeä kysymys ei ole suoranaudessa yhteydessä kansantulon laskeamiseen eikä tällainen tutkimus ole välttämätön tuloksien valaisemiseksi, ei ole tässä yhteydessä ryhdytty käsittelemään puheena olevaa kysymystä, vaikka aineisto voisi antaa aihetta siihen.

Kun edellä esitettyihin bruttosummiin sisältyy muiden elinkeinojen tuloja, ei bruttosummiä voi yleensä käyttää eri elinkeinojen välisiin vertailuihin. Jos tahdotaan tutkia, miten elinkeinot ja elinkeinoryhmät suhtautuvat toisiinsa taloudellisessa mielessä, on siihen tarkoitukseen käytettävä tulosummiä. Kun ryhmitetään elinkeinot kansantaloudellisen luonteensa mukaan, saadaan seuraavat ryhmät: alkutuotanto, jalostus, vaihdanta (kauppa ja kuljetus), palvelukset sekä lisäksi asuntovuokrat. Prosentteina loppusummista oli näiden suhde eri vuosina seuraava:

Vuosi	Alkutuotanto %	Jalostus %	Vaihdanta %	Palvelukset %	Asunto- vuokrat %
1926	36.8	29.6	18.5	6.8	8.3
1927	36.3	30.2	18.7	6.8	8.0
1928	34.5	30.9	19.7	6.8	8.1
1929	33.5	29.7	20.4	7.4	9.0
1930	33.3	27.3	21.0	8.3	10.1
1931	31.7	27.0	20.4	9.4	11.5
1932	32.3	27.5	20.5	9.0	10.7
1933	32.4	29.1	20.3	8.8	9.4
1934	34.2	29.5	20.6	7.9	7.8
1935	34.3	29.5	20.8	7.9	7.5
1936	33.8	31.2	20.6	7.5	6.9
1937	35.4	31.9	20.2	6.6	5.9
1938	35.5	30.6	20.9	6.8	6.2

On huomattava, että elinkeinojen loppusummaan kuuluu vielä eräs ryhmä (verot), joka on yhteinen kaikille elinkeinoille, joten sitä ei tässä yhteydessä ole luettu julkiseen toimintaan.

Asetelmasta näkyy, että alkutuotannon suhteellinen osuus on laskenut tämän ajanjakson kuluessa, lamakauden aikana erittäin voimakkaastikin. Sitä vastoin jalostuksen prosentuaalinen osuus on jossakin määrin nousut. On odotettavissa, että palvelusten (vaihdanta mukaan luettuna) osuus kasvaa, kun elintaso maassa nousee. Näin onkin asian laita. Asuntovuokrien suhteellinen osuus on vuoteen 1932 saakka kasvanut, mutta siitä alkaen se on rinnan jalostuksen osuuden kohoamisen kanssa ruvennut laskemaan.

Kansantulon lopullinen määrittäminen.

Ne valtiolle maksetut *verot*, jotka on lisättävä kansantuloon edellä julkisen toiminnan yhteydessä esitettyjen perusteluiden nojalla, ovat tuonti- ja vientitullit, tupakkavalmistevero, tulitikkuvero, makeisvalmistevero, mallasjuomavero, valmistevero väkiviinasta, paloviinasta ja marjaviineistä sekä lopuksi rehutavarain ja margariinin valmistevero. Tiedot saadaan valtion tilinpäätöksistä.

Vuosi	Verot, aksiisit ym., milj. mk	Vuosi	Verot, aksiisit ym., milj. mk
1926	1.202	1933	1.521
1927	1.420	1934	1.816
1928	1.600	1935	1.880
1929	1.553	1936	2.020
1930	1.615	1937	2.199
1931	1.349	1938	2.309
1932	1.238		

Edellä esitetyissä eri elinkeinojen tulojen loppusummissa on muutamia eriä, joita ei ole otettava mukaan kansantulon loppusummaa laskettaessa. Syy siihen, ettei näitä eriä vähennetty asianomaisen elinkeinon tai toiminnan kohdalla, on se, että nämä vähennykset kuuluvat useihin elinkeinoihin ja että niiden eritteleminen elinkeinonhaaran mukaan tuottaa vaikeuksia, joten niiden täytyy esiintyä yleisinä vähennyksinä. Tällaisia yleisiä vähennyseriä ovat pankkitoiminta sekä vahingonvakuutustoiminta, lukuun ottamatta tapaturmavakuutusta, paikalliset vahingonvakuutusyhdistykset, eläkekassat sekä sairaus- ja hautausapukassat ja -renkaat. Kuten pankki- ja vakuutustoiminnan yhteydessä mainittiin, pankkitoiminta ja vahingonvakuutus ovat suurimmaksi osaksi sellaista toimintaa, joka palvelee eri elinkeinojen tuotantoa, joten niiden tulot jo ennestään sisältyvät kansantuloon. Ainoastaan kulutusta palvelevat vakuutushaarat on tässä tutkimuksessa laskettu lopulliseen kansantulon summaan. Vielä on tehtävä yleinen vähennys, joka johtuu kansantulon teknillisestä laskutavasta. Vakuutuslaitosten suorittamat palo-, meri- ym. vahingonkorvaukset, paitsi tapaturmain korvaukset, on vähennettävä loppusummasta. Tämä johtuu siitä, että vaillinaisen alkuaineiston takia ei ole voitu eri elinkeinoista erottaa niitä asiavakuutuksen maksueriä, jotka olisi poistettava bruttotuotosta. Jotta siis vältettäisiin kaksinkertaislaskuja, on tällainen summa yleisenä vähennyksenä kerta kaikkiaan tehtävä vakuustilaston perusteella.

Nämä korjauserät nousevat huomattaviin summiin:

Vuosi	Pankkitoiminta, milj. mk	Vakuutus- toiminta, milj. mk	Vakuutus- korvaukset, milj. mk	Yhteensä, milj. mk
1926	481	53	117	651
1927	527	61	109	697
1928	610	69	148	827
1929	618	79	157	854
1930	571	74	162	807
1931	304	72	164	540
1932	433	83	141	657
1933	352	73	140	565
1934	439	86	113	638
1935	430	84	119	633
1936	443	88	141	672
1937	466	104	135	705
1938	497	119	158	774

Sen jälkeen kun näin menetellen on päästy kansan nettotuottoon eli tuloihin, on vielä tarkastettava, missä määrin ulkomaat voivat vaikuttaa kotimaan tuotantoon. Suomen ulkomaisten maksusuhteiden valaisemiseksi laaditaan virallinen maksutase¹, jossa siis on otettava huomioon kaikki ne vaikutukset, jotka aiheutuvat Suomen osallistumisesta maailmantalouteen. Jos pidetään kiinni ajatuksesta, että maan talous, toisin sanoen sen tuotantotoiminta, muodostaa kokonaisuuden, kuuluu myös se vaikutus, mikä ulkomailla on maan tuotantoon, kansantulon piiriin. Tällöin on siis maan tuotanto käsitetty suljetun talouden toimintana. Nyt herää kysymys, onko maksutase sopiva ulkomaisten vaikutuksen määrittämiseen. Tähän on vastattava kieltävästi, sillä maksutaseeseen kuuluu eriä, jotka on otettu huomioon toisessa yhteydessä, tai sellaisia eriä, jotka eivät muodosta kansalle mitään uutta tuloa. Niinpä on maksutaseeseen otettu kauppatase. Kauppatase on kuitenkin jätettävä kansantulolaskelmien ulkopuolelle, sillä kansantuloon ei vaikuta se seikka, onko ulkomaankaupparamme aktiivinen vai passiivinen. Viennin arvo sisältyy ennestään tuotantoon, kun sitä vastoin tuonti merkitsee vain maan tarpeiden tyydytystä tavaroilla tulevaa kulutusta varten viennistä saaduilla maksuvälineillä tai lainoilla. Maksutaseessa olevaa erää laivarahdit ei myöskään lasketa kansantuloon, koska vastaava summa on jo otettu merenkulun yhteydessä huomioon. Ulkomaalaisten matkat ja ulkovaltain

edustuskustannukset Suomessa samoin kuin menopuolella menot ulkomaanmatkoista ja edustuskustannukset ulkomailta eivät vaikuta kansantulon suuruuteen, sillä ne eivät merkitse tulonmuodostusta, vaan ovat tulonkäyttöä². Kuten aikaisemmin on mainittu, tässä tutkimuksessa ei ole lainvastaista toimintaa katsottu tuloksi, joten salakuljetus on jätetty huomioon ottamatta. Näin on maksutaseesta tulopuolelle otettu korkotulot, vakuutustulot, satamaliikennetulot, posti- ja lennätinlaitoksen sekä valtion rautateiden tulot ulkomailta ja siirtolaisten rahalähetykset sekä menopuolelle vastaavat menot ulkomaille ynnä Suomen osuus kansainvälisiin kustannuksiin. Maksutaseeseen ei ole otettu erästä erää, joka periaatteessa kuuluu kansantuloon, nimittäin osinkoja yms. kansainvälisessä pääomaliikkeessä. Siihen katsoen, ettei kuitenkaan ole minkäänlaisia mahdollisuuksia arvioida niitä, ne on myös tässä laskelmassa jätetty huomioon ottamatta. Tässä tutkimuksessa on otaksuttu, että ulkomaille menevät erät suurin piirtein korvaavat kotimaahan tulevat summat tällä alalla.

Tällainen Suomen ja ulkomaiden välinen maksuliike oli seuraava:

Vuosi	Tulot, milj. mk	Menot, milj. mk	Erotus, milj. mk
1926	438	490	— 52
1927	473	547	— 74
1928	536	626	— 90
1929	485	651	— 166
1930	435	649	— 214
1931	365	673	— 308
1932	460	792	— 332
1933	365	736	— 371
1934	335	658	— 323
1935	315	554	— 239
1936	345	503	— 158
1937	355	483	— 128
1938	370	465	— 95

Kun nämä viimeksi mainitut vähennykset otetaan huomioon lopullista kansantulon summaa laskettaessa, voidaan sanoa, että tutkimuksessa on käytetty eräänlaista maan tulojen »inventaarioria», jossa maa on käsitetty yhtenä taloudellisena kokonaisuutena.

Kun nämä mainitut erät lisätään elinkeinojen nettosummaan sekä edellä esitetyt yleiset vähennykset erotetaan siitä eri vuosina, saadaan lopulliset kansantuloa koskevat summat:

Vuosi	Kansantulo (ilman palka- tonta kotita- loustyötä) milj. mk	Kansantulo (palkaton koti- taloustyö mu- kaanluettuna) milj. mk	Elinkeinojen tulot %:na kansantulosta
1926	19.162	24.444	97.4
1927	21.423	26.861	97.0
1928	22.568	28.070	97.0
1929	21.611	27.292	97.5
1930	20.001	25.462	97.0
1931	17.426	22.492	97.1
1932	17.250	21.976	98.6
1933	18.337	23.023	96.8
1934	21.158	25.771	96.0
1935	22.355	27.092	95.5
1936	25.017	29.897	95.2
1937	30.305	35.549	95.5
1938	31.262	37.200	95.4

Kansantulon loppusummia tarkastettaessa on muistettava, että tiedot v:ltä 1938 ovat jossakin määrin tarkemmat kuin muilta vuosilta, sillä tämä vuosi on muutamissa tapauksissa ollut lähtökohitana muiden vuosien tuloja arvioitaessa. Useimmiten on myös interpolaatio ja ekstrapolaatio tapahtunut tämän vuoden tietojen perusteella. Lukusarjojen täydentäminen on suoritettu eri tavalla, riippuen siitä, onko sopivaa vertailuaineistoa ollut käytettävissä. Vain joissakin tapauksissa on käytetty suoraviivaista interpolaatiota.

Kansantulo osoittaa tässä käsiteltynä ajanjaksona verraten suurta vaihtelevuutta. Vuoteen 1928 suunta on tasaisesti nouseva, sen jälkeen taas laskeva vuoteen 1932, jolloin minimi saavutettiin. Puheena olevasta vuodesta alkaen on taloudellinen asema voimakkaasti elpymässä ajanjakson loppuun saakka. Varsinkin vuonna 1937 nousu oli huimaava, jolloin kansantulo kohosi 20 %. Huippukohta oli siis v. 1938, vaikkakin teollisuuden tulot sinä vuonna, kuten edellä mainittiin, olivat laskeneet.

Kun esitetään koko kansantulon suunta, on kuitenkin pantava merkille, että se ei ole yleensä niin herkkä ja vaihtelulle altis kuin eri elinkeinojen tulosarjat. Tähän vaikuttaa osaksi myös kehitys muutamissa pienemmissä ryhmissä, joissa on ollut pakko ekstrapolaatiossa käyttää sellaista vertailuaineistoa, ettei suhdannekehitystä ole voitu tarkoin huo-

mata. Kansantulon käyrä osoittaa joka tapauksessa selvästi pääsuunnan (trend), josta nousevat suhdanteet ja lamakausi on todettavissa.

Pääsuunta muuttuu luonteeltaan jossakin määrin, jos palkaton kotitaloustyö otetaan huomioon. Voidaan nimittäin huomata, että suunta muuttuu tavallaan jäykemmäksi, riippuen niistä periaatteista, joiden mukaan palkaton kotitaloustyö on laskettu.

Kansantulon loppusumma ei kuitenkaan anna vastausta kysymykseen, kuinka suuri kulutusvarasto kansalaisilla on käytettävissä ja mikä erä voidaan kullekin luovuttaa tarvitsematta kuluttaa kansanvarallisuutta. Tämän kysymyksen selvittämiseksi on usein laskettu kansantulo henkeä kohden. Tavallaan olisi kansantulon jakaantuminen perhettä kohden valaisempi, mutta sitä varten ei ole käytettävissä kyllin luotettavaa aineistoa.

Vuosi	Kansantulo henkeä kohden, mk	Kansantulo henkeä kohden (palkaton kotitaloustyö mu- kaanluettuna) mk
1926	5.739	7.321
1927	6.361	7.976
1928	6.645	8.265
1929	6.312	7.971
1930	5.799	7.382
1931	5.010	6.467
1932	4.922	6.270
1933	5.202	6.531
1934	5.967	7.268
1935	6.262	7.589
1936	6.963	8.322
1937	8.380	9.830
1938	8.577	10.206

Huomautettakoon, että nämä sarjat on laskettu todellisen keskiluvun perusteella.

Voidaan helposti nähdä, että vuodesta 1926 vuoteen 1938 on tapahtunut suuri muutos henkilöiden keskimääräisissä tuloissa edullisempaan suuntaan, siitä huolimatta että vuosina 1929—32 on todettavissa vaikea taantuminen. Kuten kansantulon kokonaissummien perusteella voidaan arvata, keskimääräinen tulo osoittaa harvinaisen voimakasta nousua v:sta 1936 v:een 1937, vaikkakin vuosi 1938 vielä ylittää edellisen vuoden tulot henkilöä kohden.

Reaalikansantulo.

Näiden numeroiden perusteella, joista väestönmuutokset on eliminoitu ei voi kuitenkaan vielä saada täysin selvää kuvaa väestön taloudellisen aseman kehityksestä.³

On muistettava, että rahan arvo voi suuresti vaikuttaa näihin sarjoihin. Tosin esillä oleva tutkimus alkaa v. 1926, jolloin rahan arvo oli vakaantunut. Mutta vuosien kuluessa oli tänä ajanjaksona kuitenkin tapahtunut tuntuvia rahan arvon muutoksia, joten on syytä tutkia näiden vaihtelujen vaikutusta tutkimuksemme tuloksiin. Vasta reaalitytuloa käytettäessä voidaan päätellä, kuinka korkea vauraustaso maassa on, vaikkakin tähän vaurauteen vaikuttavat muutkin tekijät, kuten kansantalouden rakenne, ammattien jakaantuminen ym.

Miten on sitten reaalitytulo määritettävä? On luonnollista, jos tahdotaan pyrkiä vakaata rahan arvoa osoittaviin sarjoihin, että maan hintaolot on otettava huomioon. Kysymyksessä, minkälaista hintaindeksiä on seurattava, mielipiteet kuitenkin eroavat toisistaan. Tämän kysymyksen merkitystä ei ole suinkaan väheksyttävä, sillä hintojen vaihtelut eivät ole aina samanaikaisia, kuten huomataan tukkuhintain ja elinkustannusten kehityksestä vuosina 1926—38. On huomautettu⁴, että tukkuhintaindeksi on sopivampi kansantulon reaaliarvoa laskettaessa, koska »liiketoiminnan tuotto tulee paremmin näkyviin tukkuhintojen kuin vähittäishintojen kehityksestä». Myönnettävä onkin, että meidän tukkuhintaindeksimme tavaralajien moninaisuus⁵ on suuri etu tällaisiin tarkoituksiin, vaikkakin toisaalta vaadittaisiin vertailua varten, että valmiiden tavaroiden osuus olisi suurempi. Elinkustannusindeksissä valmiit tuotteet, siis kulutus-tavarat, muodostavat pääasiallisen osan, mikä tässä tapauksessa on katsottava eduksi, kun kulutus muodostaa kansantulon rungon. Mutta tämäkään indeksi ei ole millään tavalla ihanteellinen tähän tarkoitukseen, mm. siitä johtuen, että palveluksien osuus jää pieneksi. Tässä on kuitenkin pidetty parempana käyttää elinkustannusindeksiä kuin tukkuhintaindeksiä. Kaikkia nimellisiä muutoksia ei tietenkään indeksin avulla voi poistaa sarjoista⁶, mutta suurin piirtein saadaan luotettava kuva reaalitytulon kehityksestä. On myös muistettava, että kaikkien tulojen kehitys vaikuttaa yksityistulon ostovoimaan, mutta on kuitenkin liioiteltua väittää⁷, ettei tämän vuoksi indeksillä tällaisessa tapauksessa ollenkaan voitaisi käyttää. Paras olisi ehkä sellainen indeksi, joka sopivassa suhteessa (ottaen huomioon kulutuksen ja investoinnin) yhdistäisi elinkustannusindeksin ja tukkuhintaindeksin eri puolet. Tällaisen indeksin laatiminen kohtaisi vielä kuitenkin ylivoimaisia esteitä tilastollisen aineiston vaillinaisuuden vuoksi.

Seuraavassa esitetään kansantulon kehitys muuttumattoman rahan arvon perusteella sekä tulo henkeä kohden v. 1926—38:

Vuosi	Kansantulo (reaali)	Henkeä kohden,
	milj. mk	mk
1926	19.162	5.739
1927	21.003	6.236
1928	21.700	6.389
1929	20.780	6.069
1930	21.054	6.104
1931	19.802	5.694
1932	19.828	5.657
1933	21.573	6.119
1934	25.492	7.189
1935	26.613	7.455
1936	29.782	8.290
1937	34.051	9.415
1938	34.354	9.425

Indeksin laskiessa v:sta 1930 vuoteen 1934 ovat reaalitytulot nousseet huomattavasti nopeammin kuin nimellistulot. Reaalitytulot nousevat huomattavasti tasaisemmin ja ylenevä pääsuunta tulee selvemmin näkyviin kuin kansantulon nimellisarvoa esittävässä lukusarjassa. Vuosien 1931 ja 1932 luvuissa kuvastuvat lamakauden epäedulliset vaikutukset tulosuhteisiin, vaikkakin näiden vuosien alhaisemmat elinkustannukset otetaan huomioon.

Zusammenfassung.

Zunächst wird der Einkommensbegriff behandelt, der als Summe der Güter aufgefasst wird, die bei einem Wirtschaftssubjekt in einer gewissen Zeit gesammelt werden und die diesem Subjekt zur Bedürfnisbefriedigung zur Verfügung stehen und ein planmässiges wirtschaftliches Handeln seitens des Wirtschaftssubjektes voraussetzen. Das Volkseinkommen ist ein Zweckmässigkeitsbegriff sekundärer Natur, wobei eigentlich der wirtschaftliche Einkommensbegriff die Grundlage bildet. Wie Einkommen bei dem Einzelnen durch Vereinigung von Wertsummen gebildet wird, die durch sein wirtschaftliches Handeln entstehen, so versucht man für die Volkswirtschaft eine entsprechende Summe, das Volkseinkommen, festzustellen. Zweck der wirtschaftlichen Tätigkeit ist die Bedürfnisbefriedigung und die Lebensversorgung. Letzten Endes drückt also das Volkseinkommen die laufenden Konsumtionsmöglichkeiten eines gewissen Volkes aus. In dem Masse, wie der öffentliche Haushalt an der Bedürfnisbefriedigung der Volksangehörigen teilnimmt, sind die öffentlichen Leistungen bei der Berechnung des Volkseinkommens zu beachten. Aber ebenso wie die Möglichkeiten der Bedürfnisbefriedigung durch Unterstützungen usw. gesteigert werden, kann auch das Volkseinkommen solche Zuschüsse von den Wirtschaften anderer Länder erhalten. So lässt sich das Volkseinkommen in einem gewissen Lande als eine Wertsumme von Inlandsleistungen und von Reinzuschüssen aus dem Auslande bestimmen, eine Summe, die in einer gewissen Zeit (einem Jahr) für die Volkswirtschaft gesammelt wird und die den Zuschuss in ihrer Bedürfnisbefriedigung bildet. Aber das Vorbild des Volkseinkommens ist das Privateinkommen, allerdings mit Beachtung des Umstandes, dass das Volkseinkommen als neuen interessanten Faktor das Ergebnis der Tätigkeit der öffentlichen Verwaltung enthält. Im übrigen ist es am zweckmässigsten, dass sich das Volkseinkommen möglichst eng an den Einkommensbegriff anschliesst, obwohl dies in manchen Fällen Schwierigkeiten bereitet, und zwar teils praktischer, teils theoretischer Natur.

In der vorliegenden Untersuchung ist das Volkseinkommen in Finnland für die Jahre 1926—38 nach der realen Methode berechnet worden, d.h. hier sind besonders die Produktionsprozesse behandelt worden, welche die Entstehung der Einkommen veranlasst haben. Sämtliche Produktionszweige sind gesondert behandelt und der Nettowert der in ihnen wirksamen Produktionsfaktoren ist für jeden Erwerbszweig besonders geschätzt worden. Dabei wird der Nettowert der Uerzeugung in der Landwirtschaft, Tierzucht, Forstwirtschaft, Fischerei und Jagd und der Nettowert der Veredlung zusammengerechnet, und dann die Ergebnisse für Handel und Transport beachtet. Dazu werden die besonderen Dienste, die Leistungen der öffentlichen Korporationen, der Reinertrag der Kapitalbewegung mit dem Ausland hinzugefügt. Der Anteil der einzelnen Erwerbszweige wieder wird in der Weise festgestellt, dass zuerst, soweit dies möglich ist, der Bruttowert der erhaltenen Erzeugnisse in jedem dieser Erwerbszweige festgestellt wird und davon die aus den übrigen Erwerbszweigen erhaltenen Dienste und Güter, vor allem Rohwaren, Abschreibungen und Reparationen abgezogen werden, wobei alle Doppelberechnungen streng zu vermeiden sind. Der schwerste Stein des Anstosses bei dieser Methode ist der Umstand, dass ein weniger bedeutender Erwerbszweig bei der Berechnung leicht übersehen werden kann.

Die Wahl der Methode beruht vorzugsweise auf der Geeignetheit des statistischen Materiales, das in den betreffenden Ländern zur Verfügung steht. Infolge der Schwierigkeiten bei der Bestimmung des Geldwertes der Leistungen und der Mängel in der Statistik lässt sich jedoch nicht immer konsequent bis in Einzelheiten die gleiche Methode durchführen. Die Kritik der verschiedenen Methoden zeigt eine Reihe von Schwächen bei allen, aber für Finnland erscheint die reale Methode verwendbar und besonders nützlich, da sie ein Bild der Bedeutung der Einkommenquellen in der Gesellschaft gibt. Die Frage, ob diese verschiedenen Methoden zu demselben Ergebnis führen, konnte hier nicht unbedingt positiv beantwortet werden, da vor allem in Zeiten starker Konjunkturschwankungen die Verschiedenheiten in den Stadien des Produktionsprozesses zum Ausdruck kommen müssen.

Besonders wichtig ist die Frage der Preisbestimmung, da sie die Verteilung des Volkseinkommens in hohem Grade beeinflusst. Da der Zuschuss von Handel und Transport als besonderer und wichtiger Posten beachtet ist, sind hier die Produktionspreise verwendet worden. Man darf nicht vergessen, dass das Endergebnis bezüglich des gesamten Volkseinkommens die Möglichkeiten des Volkes zur Konsumtion ausweisen muss. Wenn man die Verschiedenheiten an den einzelnen Orten beachtet, so

stellt man fest, dass die Produktionspreise sicher weniger schwanken als z.B. die Konsumtionspreise. Werden die Produktionspreise zu Grunde gelegt, so braucht man keine verschiedenen Preise für die Güter zu verwenden, die z.B. von Landwirten produziert werden und welche sie selbst konsumieren; und andererseits für diejenigen, welche sie auf dem Markte verkaufen. Wenn man bemüht ist, den Reinertrag so deutlich wie möglich zum Ausdruck kommen zu lassen, hat man zu beachten, dass bei der Berechnung der Produktionswerte der einzelnen Erwerbszweige indirekte Steuern und Abgaben an den Staat in diesen Werten nicht enthalten sind. Sonst steigt der Ertrag des betreffenden Erwerbszweiges ohne Ursache um den entsprechenden Betrag. Damit aber doch die Endsumme des Volkseinkommens den ganzen Wert darstellt, welcher dem Volke als Konsumtion zur Verfügung steht, ist ausserhalb des Rahmens der einzelnen Erwerbszweige der Betrag der erwähnten Abgaben und indirekten Steuern hinzuzufügen.

Als allgemeine Bemerkung wird hervorgehoben, dass die Dienstbarkeiten durchgehends viel schwerer zu bestimmen sind als die materiellen Güter. Die Zahlenreihen, die sich auf die Landwirtschaft und die Industrie beziehen, sind im grossen und ganzen zuverlässig. Der Ertrag der Forstwirtschaft ist etwas unvollständiger festgestellt als die Endsummen für Landwirtschaft und Industrie. Die Ergebnisse für Jagd und Fischerei sind natürlich reine Schätzungen, die offenbar zu niedrig sind. In der Industriegruppe sind die Bautätigkeit und die Hausindustrie infolge des mangelhaften statistischen Materiales schwer bestimmbar. Der Binnenhandel ist bekanntlich statistisch schwach beleuchtet, aber die Schätzung muss doch in diesem Punkte als im grossen und ganzen befriedigend angesehen werden. Doch gibt es hier eine Reihe von Zweigen, in denen die Berechnung der Einkommen grosse Schwierigkeiten bereitet und in hohem Grade auf Schätzung beruht. Transport und Verkehr fussen mit Ausnahme des Kraftwagenverkehrs auf tatsächlichen Angaben. Den Wohnungsmieten liegen zwar Schätzungen zu Grunde, aber das statistische Material besonders für die Städte gibt doch eine genügende Grundlage für die Berechnungen. Die Ergebnisse für die freien Berufe sind sehr unsicher, ebenso die Haushaltsarbeit, die entlohnte sowohl wie die nicht entlohnte. Die Feststellung des Anteils des öffentlichen Haushaltes am Volkseinkommen gründet sich zwar auf ein zuverlässiges Material, aber die Grösse dieses Anteils beruht ganz auf Begriffsbestimmungen.

Schliesslich sei hier noch die Stellungnahme zu einigen Streitfragen bei der Berechnung des Volkseinkommens erwähnt.

Die Konsumtion der landwirtschaftlichen Bevölkerung an eigenen Erzeugnissen ist nach denselben Grundsätzen wie bei den verkauften Waren beachtet worden.

Von den Nutzungen der dauerhaften Konsumgüter sind nur die Wohnungsmieten berücksichtigt worden. Im Prinzip wären hier auch andere Dienste wie Benutzung von Kraftwagen, Haushaltzubehör, Kleider usw. zu beachten. Dies ist jedoch aus praktischen Gründen unterblieben. Es fehlen nämlich für diese überhaupt Marktpreise, nach denen man die Einkommen schätzen könnte. Im übrigen ist diese Gruppe sehr heterogen und ohne scharfe Grenzen und ausserdem ist der Nutzungswert oft rein subjektiver Natur.

Die Dienstleistungen der Hausfrauen ist bei den eigentlichen Berechnungen des Volkseinkommens nicht beachtet worden, aber ausserdem ist eine freistehende Schätzung gegeben worden, die als Stütze für Vergleichen dienen kann. Prinzipiell ist jedoch zu betonen, dass die erwähnten Dienste neue Produkte erzeugen und in wirtschaftlicher Beziehung mit Einkommen von anderen Erwerbszweigen zu vergleichen sind.

Zum öffentlichen Haushalt ist hier nur der Haushalt des Staates und der Gemeinden gerechnet, da der Haushalt der Kirche in der Hauptsache in der Rubrik »freie Berufe« enthalten ist. Die »produktive« Tätigkeit des öffentlichen Haushalts ist in den Schlussummen der verschiedenen Erwerbszweige enthalten. Hier handelt es sich vor allem um die administrative Tätigkeit, die zu dem Volkseinkommen hinzuzufügen sind. Die Dienste, die vom öffentlichen Haushalt geleistet werden, lassen sich auf Grund der Kosten für Beamte und gewisser Sachkosten berechnen. Zu diesen letzteren gehört vorzugsweise die Verwendung von Hausbesitz (Mieten). Aber da ein Teil der Ausgaben des öffentlichen Haushalts solche sind, die in gewisser Weise bereits zur Produktion der übrigen Erwerbszweige beigetragen haben, sind hier nur die Kosten, welche direkt dem Konsum der Volksangehörigen dienen, berücksichtigt worden. Dagegen sind die Kosten für die Landesverteidigung, die hier als allgemeine notwendige Kosten und als Voraussetzung für die Produktion betrachtet werden, unbeachtet geblieben. Besondere Summen sind jedoch für diesen Posten wie auch für die gesamte Verwaltung berechnet worden, um den Vergleich mit anderen Ländern zu erleichtern. Um eine feste Grundlage für Vergleiche von Jahr zu Jahr zu erhalten, ist hier davon ausgegangen, dass die Medizinal-, Unterrichts-, Sozial- und Fürsorgearbeit insgesamt dem Konsum der Volksangehörigen dienen.

Die Grösse und Zusammensetzung des Volkseinkommens in den Jahren 1926, 1930 und 1938 geht aus der folgenden Aufstellung hervor.

	1926 Mill. Mark (milj. mk)	1930 Mill. Mark (milj. mk)	1938 Mill. Mark (milj. mk)
Landwirtschaft mit Nebenerwerben (Maatalous sivuelinkeinoineen)			
Rohrertrag (Bruttotuotto)	9.332	8.182	11.928
Reinertrag (Nettotuotto)	4.131	3.775	5.730
Fischerei (Kalastus)			
Rohrertrag (Bruttotuotto)	76	114	141
Reinertrag (Nettotuotto)	61	99	124
Jagd (Metsästys)			
Rohrertrag (Bruttotuotto)	29	27	42
Reinertrag (Nettotuotto)	25	23	38
Forstwirtschaft (Metsätalous)			
Reinertrag (Nettotuotto)	2.639	2.560	4.695
Fabrikindustrie, Handwerk und Hausindustrie (Tehdasteollisuus, käsityö ja kotiteollisuus)			
Rohrertrag (Bruttotuotto)	12.470	12.930	23.293
Reinertrag (Nettotuotto)	4.408	4.397	7.653
Bautätigkeit (Rakennustoiminta)			
Rohrertrag (Bruttotuotto)	2.883	2.293	3.773
Reinertrag (Nettotuotto)	1.118	906	1.463
Transport und Verkehr (Kuljetus ja liikenne)			
Rohrertrag (Bruttotuotto)	2.076	2.371	3.889
Reinertrag (Nettotuotto)	1.200	1.319	2.174
Handel und dazu gehörende Erwerbszweige (Kauppa ja siihen liittyvät elinkeinot)			
Reinertrag (Nettotuotto)	2.258	2.762	4.054
Nutzung dauerhafter Konsumgüter (Pysyväs- ten kulutushyödykkeiden käyttö)			
Rohrertrag (Bruttotuotto)	1.912	2.414	2.281
Reinertrag (Nettotuotto)	1.548	1.951	1.843
Freie Berufe (Vapaat ammatit)			
Reinertrag (Nettotuotto)	396	505	656
Hauswirtschaftliche Arbeit (entlohnt) (Kotita- loustyö, palkattu)			
Reinertrag (Nettotuotto)	274	285	313
Öffentliche Tätigkeit (engere Untersuchung) (Julkinen toiminta, suppeampi tutkimus)			
Reinertrag (Nettotuotto)	605	825	1.079
Insgesamt Rohrertrag (Yhteensä bruttotuotto)	34.950	35.268	56.144
Insgesamt Reinertrag (Yhteensä nettotuotto)	18.663	19.407	29.822

	1926 Mill. Mark (milj. mk)	1930 Mill. Mark (milj. mk)	1938 Mill. Mark (milj. mk)
Einkommen aus den Erwerbszweigen insgesamt (ohne nicht entlohnte hauswirtschaftl. Arbeit) (Elinkeinojen tulot yhteensä, ilman palkatonta kotitaloustyötä)	18.663	19.407	29.822
Allgemeine Abzugsposten (Yleiset vähennyserät)	— 651	— 807	— 774
Differenz zwischen Einkommen und Ausgaben für das Ausland (Tulojen ja menöjen ero ulkomaille)	— 52	— 214	— 95
Zölle und Herstellungssteuern (Tullit ja valmisteverot)	1.202	1.615	2.309
Volkseinkommen Finnlands (Suomen kansantulo)	19.162	20.001	31.262
Hauswirtschaftl. Arbeit (unentlohnt) (Kotitaloustyö, palkaton)	5.282	5.461	5.938

LÄHDEVIITTAUKSIA.

Luku I. Yleiset perustelut.

1. Lindahl, Erik: Om de problemer som knytter seg til utarbeidelsen av en statistikk over nasjonalinntekten og nasjonalformuen. Beretning om det 3. Nordiske Statistikermøte i Oslo. Oslo 1940. s. 106.
2. Lindahl, Erik: e.m.t. s. 106 ja seur.
3. Lindberg, Valter: Om de problemer som knytter seg til utarbeidelsen av en statistikk over nasjonalinntekten og nasjonalformuen. Beretning om det 3. Nordiske Statistikermøte i Oslo. Oslo 1940. s. 125.
4. Mitchell, W. C. and Kuznets, S.: Current problems in measurement of national income. Bulletin de l'Institut International de Statistique. Tome XXVIII. 'S-Gravenhage — La Haye 1935. s. 296.

Luku II. Käsitteet.

1. Vrt. Lindberg, Valter: Utvecklingen av den allmänna inkomstkatten i Finlands statsskattesystem. Ak. avh. Helsingfors 1934. s. 42—59.
2. Sinding, Thomas: Varepriser og inntektsfordeling. Oslo 1938. s. 24.
3. Nevanlinna, E.: Yhteiskunnallisen talouselämän pääpiirteet. Porvoo 1932. s. 30.
4. Loria, Achille: Theorie der reinen Wirtschaft, Untersuchungen der Gesetze des Einkommens. Käännös. München 1925. s. 174.
5. Lindberg, Valter: Utvecklingen... jne. s. 57 ja seur.
6. Wedervang, I.: Nasjonalinntekten i Norge. Statsøkonomisk Tidsskrift 1926. Oslo 1926. s. 171.
7. Journal of the Royal Statistical Society. Vol. XCVII. London 1934. s. 465.
8. Smutný, Pavel: Das Volksvermögen und das Volkseinkommen in der zwischenstaatlichen Statistik. Praha 1938. s. 20.
9. de Fellner, M. F.: Le revenu national de la Hongrie actuelle. Bulletin de l'Institut International de Statistique. Tome XXV. 'S-Gravenhage — La Haye 1931. s. 369.
10. Leontief jun., Wassily: Die Bilanz der russischen Volkswirtschaft. Eine methodologische Untersuchung. Weltwirtschaftliches Archiv. 22. Band. Jena 1925. s. 339.
11. Mitchell, W. C. and Kuznets, S.: e.m.t. s. 289.
12. Eggenschwyler, W.: Die Bestimmung des Volkseinkommens und die Finanzierung des Krieges. Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. 105. Band. Jena 1915. s. 666 ja seur.

13. Schuster, Ernst: Das Einkommen. Eine kritische Untersuchung. Tübingen 1926. s. 105 ja seur.
14. Derksen, Johannes B. D.: Internationale Übersicht über die Methoden der Berechnung des Volkseinkommens. Weltwirtschaftliches Archiv. 54. Band. Jena 1941. s. 255.

Luku III. Menetelmät.

1. Tätä vaillinaista nimitystä voidaan puolustaa sillä, että säästäminen itse asiassa merkitsee tulevaa tarpeentyydytystä eli kulutusta.
2. Mitchell, W. C. and Kuznets, S.: e.m.t. s. 283.
3. Lindahl, Erik: e.m.t. s. 120.
4. Stamp, Josiah: Methods used in different countries for estimating national income. Journal of the Royal Statistical Society. Vol. XCVII. London 1934. s. 428 ja seur.
5. Stamp, Josiah: e.m.t. s. 430.
6. Stamp, J. C.: The Wealth and Income of the chief powers. Journal of the Royal Statistical Society. Vol. LXXXII. London 1919. s. 451.
7. Stamp, Josiah: Methods... s. 426.
8. Eggenschwyler, W.: e.m.t. s. 663.
9. Lindahl, Erik: e.m.t. s. 120.
10. Wagner, Adolph: Zur Methodik der Statistik des Volkseinkommens und Volksvermögens. Mit besonderer Berücksichtigung der Steuerstatistik. Zeitschrift des Königlich Preussischen Statistischen Bureaus. 44. Jahrg. Berlin 1904. s. 46.
11. Mitchell, W. C. and Kuznets, S.: e.m.t. s. 291.
12. Schuster, Ernst: e.m.t. s. 119.
13. Lindahl, Erik: e.m.t. s. 122.
14. Stamp, Josiah: Methods.... s. 447.
15. Meerwarth, Rudolf: Nationalökonomie und Statistik. Berlin, Leipzig 1925. s. 447.
16. Stamp, Josiah: Methods.... s. 447.
17. S.V.T. IV. A. 1. Helsinki 1885.
18. Kahma, Jaakko: Tullikysymys kansantaloudessamme. Helsinki 1924.
19. Lindberg, Valter: Incomes in Finland. Bank of Finland. Monthly Bulletin 1926 N:o 11.
20. Lindberg, Valter: Suomen kansantulo ja sen arvioiminen. Unitas 1935. s. 65—69.
21. Lindberg, Valter ja Ekelund, Erik: Tutkimus Lainvalmistelukuunnan verolakiehdotuksen vaikutuksista. Helsinki 1935.
22. Lindberg, Valter: The national income of Finland. Bank of Finland. Monthly Bulletin 1937 N:o 2.

Luku IV. Hinnat.

1. Verriijn Stuart, C. A.: Volksvermögen und Volkseinkommen in den Niederlanden. Bulletin de l'Institut International de Statistique. Tome XXV. 'S-Gravenhage — La Haye 1931. s. 457.
2. Lindahl, Erik, Dahlgren, Einar and Kock, Karin: National income of Sweden 1861—1930. I. Stockholm 1937. s. 7.

3. Enquête sur les problèmes du revenu national et les problèmes connexes, en particulier sur ceux de la statistique fiscale. Journal de la Société Hongroise de Statistique. 1938. N:os 2—3. s. 310 ja seur.
4. Enquête s. 302.
5. Lindahl, Erik, Dahlgren, Einar and Kock, Karin: e.m.t. s. 8.
6. Neubauer, Jules: Le montant du revenu national hongrois. Journal de la Société Hongroise de Statistique 1939. N:o 3. s. 296.

Luku V. Tämän tutkimuksen kokoonpano.

1. Jostock, Paul: Die Berechnung des Volkseinkommens und ihr Erkenntniswert. Stuttgart 1941. s. 107.
2. Heller, Wolfgang: Teoreettinen kansantaloustiede. Käännös. Porvoo 1935. s. 284.
3. Journal of the Royal Statistical Society. Vol. XCII. London 1929. s. 174.
4. Flux, A. W.: The national income. Journal of the Royal Statistical Society. Vol. XCII. London 1929. s. 23. Lindahl, Erik: Om de problemer . . . s. 107.

Luku VI. Maatalous ja sen sivuelinkeinot.

1. National income in the United States 1929—35. U.S. Department of Commerce. Washington 1936. s. 59.
2. Clark, Colin: Internationaler Vergleich der Volkseinkommen. Weltwirtschaftliches Archiv. 47. Band. Heft 1. Jena 1938. s. 59.
3. Vierteljahrshefte zur Konjunkturforschung. Das deutsche Volkseinkommen. 4. Jahrg. 4. Heft. Berlin 1930. s. 49.
4. National income in the United States. s. 3.
5. Mitchell, W. C. and Kuznets, S.: e.m.t. s. 286.
6. Clark, Colin: e.m.t. s. 57.
7. Vrt. Lindahl, Erik, Dahlgren, Einar and Kock, Karin: e.m.t. s. 51.
8. S.V.T. III.
9. Asiantuntijana on toiminut tri O. W. Willandt.
10. Tutkimuksia Suomen maatalouden kannattavuudesta tilivuosina 1926—38. Maataloushallituksen tiedonantoja.
11. Vakiinnuttamispalkkiokomitean mietintö. I osa. Komiteanmietintö N:o 9—1937. Helsinki 1938.
12. Lilja, Simo: Maidon tuotanto ja käyttö Suomessa v. 1929.
13. Vrt. Willandt, O. W.: Lihan tuotanto ja markkinoiminen. Hämeenlinna 1941.
14. Lasketaan nimittäin, että 15 % niistä on niin nuoria, ettei niillä ole teurasarvoa. (Asiantuntija agr. E. E. Toivonen).
15. Turkistalous. N:o 11. v. 1938.
16. Willandt, O. W.: Suomen pienviljelijäin taloudesta. Helsinki 1932.
17. Pihkala, K. U.: Suomen myyntituottoinen puutarhaviljely vuoteen 1936 kohdistuvan tilastotiedustelun mukaan. Maataloustieteellinen Aikauskirja 1939.

18. Jutila, K. T.: Elintarvikkeiden saanti ja käyttö vuosittain keskim. v. 1911—13. Väestön ravitseminen Suomessa. Helsinki 1932. s. 48.
19. S.V.T. I A. 1926—38.
20. Turkistalous. N:o 11. v. 1938.
21. Pihkala, K. U.: e.m.t.
22. Suomen osuusmeijerien liiketilasto. 1926—38.
23. Vainvienti-osuusliike Valiosta ilmoitettujen arvioiden mukaan.
24. Lindahl, Erik, Dahlgren, Einar and Kock, Karin: e.m.t. s. 63.

Luku VII. Kalastus ja metsästys.

1. Järvi, T. H.: Art. Kalatalous. Iso Tietosanakirja. Helsinki 1933.
2. Klemola, V. M.: Finnish game and hunting. — Suomen riista- ja metsästysolot. Helsinki 1937. Silva Fennica 40. Suomen metsätieteellinen Seura.
3. Vrt. »Metsästys ja Kalastus». 1930. Helsinki 1930. s. 60.
4. Metsästyksenvalvoja Tauno V. Mäki ilmoittaa, että v. 1938 on tämän tilaston perusteella ammuttu maassa 418.365 oravaa ja kuitenkin riistanmerkitsijöitten ja riistanostajien ilmoitusten mukaan saatiin maassa sanottuna vuonna yli 1 milj. oravaa.
5. Vrt. Klemola, V. M.: e.m.t. s. 16.

Luku VIII. Metsätalous.

1. Esim. Pipping, Hugo E.: Finlands näringsliv. Helsingfors 1936.
2. Lindahl, Erik, Dahlgren, Einar and Kock, Karin: e.m.t. s. 51 ja 90.
3. Huom. kuitenkin Hartikainen, Eino: Laskelmia metsätaloutemme tuoton arvosta. Yksityismetsänhoitajayhdistyksen vuosikirja IX. Helsinki 1936. s. 216—18.
4. Saari, Eino: Puun käyttö Suomessa. Helsinki 1934. Jälkimmäinen tutkimus on äskettäin tehty prof. Osaran johdolla.
5. Pöntynen, V.: Suomen puunjalostusteollisuus raaka-aineen käyttäjänä. Helsinki 1936.
6. Saari, Eino: e.m.t.
7. Hartikainen, Eino: e.m.t. s. 216.

Luku IX. Teollisuus, käsityö ja kotiteollisuus.

1. Vrt. »Voima ja valo». N:o 11. Helsinki 1940.
2. Teollisuustilastot (S.V.T. XVIII) puheena olevilta vuosilta ja Hildén, N. A.: Suomen teollisuuden polttoaineen kulutus v. 1927 sekä Hartikainen, Eino: Suomen teollisuuden polttoaineen käyttö v. 1933.
3. Vrt. de Fellner, M. F.: Le revenu national de la Hongrie actuelle. Bulletin de l'Institut International de Statistique XXV. 'S-Gravenhage — La Haye 1931. s. 405. de Fellnerin kanta on kiertotie, joka ei ole suositeltava.

Luku X. Rakennustoiminta.

1. Lindahl, Erik: Om de problemer . . . s. 117.
2. National income in the United States 1929—35. s. 117.
3. Modén, G.: Building in Finnish towns. Bank of Finland, Monthly Bulletin. N:o 12. 1937.

4. Muoniovaara, M.: Rakennusaine- ja tarvikkehintojen sekä rakennuskustannusten vaihteluista Suomessa v. 1922—40. Helsinki 1940. s. 19.
5. Modéen, G.: Uusien asuntojen tarve maaseudulla ja kaupungeissa. Talouselämä. N:o 7—8. 1941.
6. Muoniovaara, M.: e.m.t. s. 19.
7. Muoniovaara, M.: e.m.t. s. 19.

Luku XI. Kuljetus ja liikenne.

1. Esim. Clark, Colin and Crawford, J. G. The national income of Australia. Sydney 1938. Vrt. myöskin National income in United States 1929—35.
2. Journal of the Royal Statistical Society. Vol. XCVII. London 1934. s. 461.
3. Vrt. de Fellner, M. F.: e.m.t. s. 427.
4. Kauppalehti 12. 9. 1939.
5. Lindahl, Erik, Dahlgren, Einar and Kock, Karin: e.m.t. II. s. 480.

Luku XII. Kauppa ja siihen liittyvät elinkeinot.

1. Enquête.... s. 315.
2. Kts. esim. Ruotsia koskevaa tutkimusta.
3. Enquête.... s. 311.
4. Luettelo Suomen maakauppiaista 1926. Helsinki 1926.
5. Elokuussa 1942.
6. Kulutusluonteiset vakuutustulot Ruotsissa laskettiin 40 %:ksi.
7. Sandberg, Börje: Suomen hotelliliikkeen kansantaloudellinen merkitys. Helsinki 1930.
8. Arvioitu, koska summa olisi huviveron perusteella liian korkea.

Luku XIII. Pysyvien kulutushyödykkeiden käyttö.

1. de Fellner, M. F.: e.m.t. s. 380.
2. Stamp, Josiah: Methods used s. 444.
3. Vrt. kuitenkin kotitaloustyötä.
4. S.V.T. XXXII, 19.
5. Gripenberg, Ole: Asuntojen vuokriin vaikuttavista tekijöistä, Vammala 1941. s. 48.
6. S.V.T. XXXII, 16.

Luku XIV. Vapaat ammatit.

1. Johansson, V. F.: Suomen evankelis-luterilaisen kirkon maanomistus ja talous. Helsinki 1931. Suomen Maataloustieteellisen seuran julkaisuja.
2. Gummerus, Leo: Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 1932—36. Sortavala 1938.

Luku XV. Kotitaloustyö.

1. Kleinwächter, Fr.: Das Einkommen und seine Verteilung. Leipzig 1896. s. 8 ja seur.
2. Stamp, J. C.: Wealth and taxable capacity. London 1922. s. 50.
3. Wederwang, I.: e.m.t. s. 197.

4. Jostock, Paul: e.m.t. s. 17. Mitchell, W. C. and Kuznets, S.: e.m.t. s. 286.
5. Derksen, Johannes B. D.: e.m.t. s. 256.
6. S.V.T. XXXII, 16.
7. Harmaja, Laura: Onko kotitaloustuotanto »vähäpätöisyys»? Kansantaloudellinen Aikakauskirja. XXV vuosik. Helsinki 1929. s. 429 ja seur.

Luku XVI. Julkinen toiminta.

1. de Fellner, Friedrich: Die Schätzung des Volkseinkommens. Bulletin de l'Institut International de Statistique. Tome XIV, 'S-Gravenhage — La Haye 1905. s. 115. Varga, Stefan: Die Berechnung des Volkseinkommens. Weltwirtschaftliches Archiv 55. Band. Jena 1942. s. 583.
2. Jostock, Paul: e.m.t. s. 82.
3. Wagner, Adolph: e.m.t. s. 41.
4. Kuznets, S.: National income and capital formation 1919—35. A preliminary report. New York 1937.
5. Stamp, J. C.: Wealth . . . s. 57.
6. Lindahl, Erik: e.m.t. s. 111.
7. Vrt. Derksen, Johannes B. D.: e.m.t. s. 261.
8. Stamp, Josiah: Methods used . . . s. 443.
9. Sitä vastoin Varga, Stefan: e.m.t. s. 584.
10. Jostock, Paul: e.m.t. s. 86, on samalla kannalla.
11. Das deutsche Volkseinkommen vor und nach dem Kriege. Einzelschriften zur Statistik des Deutschen Reichs. N:o 24. Berlin 1932. s. 54 ja seur.
12. Jostock, Paul: e.m.t. s. 85.
13. Wagner, Adolph: e.m.t. s. 41.
14. Kovero, Ilm.: Ylellisyysverotus. Taloudellisen Neuvottelukunnan julkaisuja N:o 20. Helsinki 1932. s. 70 ja seur.
15. Derksen, Johannes B. D.: e.m.t. s. 263.
16. Nevanlinna, Ernst: Suomen valtiotalous. Ed. osa: Menotalous. s. 91.
17. S.V.T. XXXI B. 1930—38.
18. S.V.T. XXXI A. 1926—38.

Luku XVII. Koko kansantulo.

1. Tilastokatsauksia, julkaissut Tilastollinen päätoimisto.
2. Gürtler, A.: Das Volkseinkommen Österreichs und Ungarns. Weltwirtschaftliches Archiv. Band XIII, Jena 1918. s. 413 contra de Fellner, Fr.: e.m.t. s. 427.
3. Wagner, Adolph: e.m.t. s. 41.
4. Wedervang, I.: e.m.t. s. 239.
5. Clark, Colin G.: The National income and the net output of industry. Journal of the Royal Statistical Society. London 1933. s. 656.
6. Das deutsche Volkseinkommen. Vierteljahrshefte zur Konjunkturforschung. Berlin 1930. Heft 4. s. 48.
7. Bandmann, E.: Statistische Illusionen über den Nationalreichtum. Wirtschaftsdienst 18. 11. 1933. s. 344.

Taulu n:o 1. Sadon määrä ja arvo viljelyskasvien mukaan. (Jatk.)

Vuosi	Koko sato	Syys- ja kevätvehnä		Ruis		Ohra		Kaura		Sekavilja	
	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk
1926	5.182	25.145	58	292.187	702	156.420	314	580.966	919	14.075	29
1927	5.179	28.954	66	314.130	774	143.195	272	615.030	997	16.034	33
1928	4.662	27.156	66	267.935	614	125.805	249	524.403	783	15.008	31
1929	3.753	20.810	45	265.023	507	140.471	225	513.945	643	10.938	19
1930	4.137	23.564	46	336.419	599	164.839	215	626.665	672	17.154	26
1931	4.298	30.497	71	315.247	667	165.580	247	669.661	733	22.191	35
1932	4.506	40.354	104	329.355	717	178.919	304	669.462	833	23.039	40
1933	4.733	66.961	162	372.694	716	178.528	298	635.506	743	22.108	38
1934	4.833	89.265	217	394.850	783	208.641	293	776.340	866	27.880	44
1935	4.745	115.217	292	349.520	680	165.933	273	608.913	876	23.529	40
1936	5.720	143.118	463	308.231	760	185.191	380	692.475	1.140	24.815	50
1937	7.319	208.611	581	431.363	968	175.960	385	727.514	1.234	14.462	31
1938	6.491	255.918	566	368.504	766	207.364	393	825.656	1.129	17.769	34

(Jatk.) Taulu n:o 1. Sadon määrä ja arvo viljelyskasvien mukaan. (Jatk.)

Vuosi	Herne, papu ja virsta		Peruna		Rehunauris		Sokerijuurikas		Muut juurikasvit	
	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk
1926	15.814	51	748.887	458	408.883	66	33.266	17	46.911	10
1927	16.523	53	667.051	432	500.267	80	52.441	20	68.091	15
1928	7.075	24	606.236	562	519.671	78	34.396	14	76.198	15
1929	6.469	19	634.128	387	485.098	63	23.368	10	114.778	19
1930	10.044	28	816.998	426	694.883	76	31.672	14	163.961	23
1931	14.118	38	860.562	425	555.957	61	30.662	13	156.990	24
1932	14.546	41	865.392	513	525.883	63	53.219	23	174.982	30
1933	14.639	44	1.127.941	432	361.262	43	56.097	25	166.755	27
1934	21.784	62	1.002.668	492	474.237	52	98.072	43	215.826	32
1935	22.363	51	1.116.761	565	430.875	60	70.690	31	214.643	41
1936	17.710	45	1.260.931	626	436.122	74	83.923	36	234.072	52
1937	16.478	50	1.220.963	738	386.265	66	88.622	40	231.769	53
1938	17.857	52	1.054.130	808	280.407	39	130.856	56	266.619	48

(Jatk.) Taulu n:o 1. Sadon määrä ja arvo viljelyskasvien mukaan. (Jatk.)

Vuosi	Rehukaali		Vihanta-rehu		Peltoheinä		Niittyheinä		Syysviljan oljet	
	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk
1926	.	.	54.837	37	2.494.258	1.696	464.314	265	615.122	105
1927	.	.	60.629	35	2.865.969	1.634	482.513	232	665.272	93
1928	.	.	59.379	32	2.967.259	1.573	429.914	189	568.958	74
1929	.	.	54.821	27	2.509.526	1.255	363.420	153	559.618	73
1930	.	.	84.533	41	2.925.024	1.404	339.826	136	706.052	85
1931	.	.	98.196	46	2.904.338	1.365	298.805	117	671.248	81
1932	.	.	96.160	40	3.016.216	1.267	304.241	106	704.406	78
1933	.	.	88.168	48	2.753.074	1.514	275.709	127	818.618	115
1934	.	.	89.875	38	3.070.856	1.290	267.966	94	871.958	96
1935	.	.	75.660	29	3.312.791	1.292	253.856	84	788.838	79
1936	73.205	12	66.121	28	3.452.895	1.485	246.867	89	704.454	78
1937	74.570	13	52.758	33	3.546.843	2.234	239.710	127	979.524	157
1938	78.284	11	61.312	28	4.058.290	1.826	234.817	89	853.706	94

(Jatk.) Taulu n:o 1. Sadon määrä ja arvo viljelyskasvien mukaan.

Vuosi	Kevätviljan ja palkokasvien oljet		Juurikasvien naatit		Apilansiemen		Muu heinänsiemen		Kehruukasvit	
	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk
1926	1.023.426	348	81.376	9	1.327	37	3.981	55	1.534	6
1927	1.062.500	308	105.173	11	1.531	48	4.594	70	1.607	6
1928	907.779	245	105.600	10	1.331	60	3.993	37	1.610	6
1929	892.730	223	107.302	9	1.258	45	3.774	28	672	3
1930	1.088.428	261	153.140	12	1.459	40	4.377	29	1.031	4
1931	1.166.312	280	130.307	10	1.579	45	4.737	35	1.362	5
1932	1.195.675	251	135.932	10	2.063	33	6.189	46	1.489	7
1933	1.172.308	328	109.902	10	1.719	31	5.156	23	1.796	9
1934	1.449.817	305	149.611	11	1.631	48	4.893	59	1.662	8
1935	1.211.998	242	135.964	10	2.646	56	7.939	33	1.790	11
1936	1.402.870	309	144.917	10	2.115	42	6.343	32	1.319	9
1937	1.530.182	490	138.038	15	2.077	51	6.230	45	1.033	8
1938	1.799.377	414	141.430	11	2.097	55	6.289	64	996	8

Taulu n:o 2. Maidon ja maitotuotteiden määrä ja arvo.

(Jatk.)

Vuosi	Koko maidon tuotanto		Maitona kuluttettu määrä maidon tuotannosta		Voin ja juuston valmistukseen käytetty maito	Voi ja juusto sekä niiden valmistuksessa saadut sivutuotteet	Meijeri-voii		Meijeri-juusto	
	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk
1926	1.984.541	2.401	1.089.813	1.319	894.728	1.360	20.062	598	5.288	74
1927	2.066.424	2.686	1.092.725	1.421	973.699	1.518	22.319	668	4.187	65
1928	2.055.875	2.775	1.119.563	1.511	936.312	1.553	21.233	671	4.469	73
1929	2.132.817	2.687	1.052.120	1.326	1.080.697	1.681	24.230	729	4.585	67
1930	2.216.302	2.327	1.051.612	1.104	1.164.690	1.471	26.777	640	4.668	56
1931	2.238.379	2.171	1.034.363	1.003	1.204.016	1.275	27.927	578	4.743	60
1932	2.193.855	2.106	1.059.376	1.017	1.134.479	1.261	25.926	530	5.380	64
1933	2.174.406	2.131	1.120.939	1.099	1.053.467	1.198	23.774	507	6.183	86
1934	2.238.789	2.127	1.153.830	1.096	1.084.959	1.208	24.420	497	6.697	78
1935	2.249.522	2.429	1.178.977	1.273	1.070.545	1.355	23.876	580	7.314	115
1936	2.379.606	2.618	1.117.431	1.229	1.262.175	1.560	27.834	658	9.984	146
1937	2.452.774	2.894	1.156.012	1.364	1.296.762	1.711	29.712	754	9.533	140
1938	2.554.565	3.244	1.101.699	1.399	1.452.866	2.061	33.153	903	11.008	176

(Jatk.)

Taulu n:o 2. Maidon ja maitotuotteiden määrä ja arvo.

Vuosi	Kotivoi		Kotijuusto		Heravoi		Kuurittu maito		Kirnupiimä		Hera	
	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk
1926	17.112	446	720	8	170	5	687.841	199	77.454	26	54.593	4
1927	19.075	501	786	9	146	4	763.526	237	86.149	31	43.226	3
1928	18.215	526	852	10	197	6	729.634	234	82.296	30	46.138	3
1929	21.762	578	852	9	247	7	847.493	254	96.897	34	47.336	3
1930	23.004	497	957	9	286	6	916.389	229	103.635	31	48.193	3
1931	23.987	371	883	9	293	5	948.309	218	107.637	30	48.967	4
1932	22.281	419	810	7	292	5	884.974	204	100.223	28	55.543	4
1933	20.454	366	736	8	289	5	810.378	195	91.886	27	63.833	4
1934	21.199	395	736	6	520	9	831.296	191	94.727	27	69.140	5
1935	20.737	394	732	9	521	11	813.461	212	92.680	29	75.509	5
1936	24.385	441	861	10	854	18	945.729	246	108.346	34	103.074	7
1937	24.500	470	820	9	903	20	979.603	274	110.587	37	98.419	7
1938	27.452	563	946	12	1.162	28	1.094.193	328	123.709	43	113.647	8

Taulu n:o 3. Lihantuotannon määrä ja arvo.

(Jatk.)

Vuosi	Koko lihantuotanto ja teurastusjätteet		Naudanliha ¹⁾		Pikkuvasi-kanliha		Lampaanliha		Vuohenliha	
	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk
1926	110.570	1.070	37.211	278	9.330	44	6.320	62	93	[0.7]
1927	112.286	993	36.918	273	9.255	44	5.944	67	92	[0.8]
1928	111.520	1.065	36.947	297	9.262	52	5.417	64	89	[0.8]
1929	109.199	1.037	36.601	290	9.179	50	4.734	56	92	[0.8]
1930	114.137	995	36.918	248	9.255	41	4.665	51	87	[0.7]
1931	115.284	693	37.525	179	9.405	30	4.703	38	93	[0.6]
1932	112.342	663	37.798	172	9.480	26	4.778	36	92	[0.5]
1933	117.450	764	37.925	177	9.518	28	4.619	35	95	[0.5]
1934	127.053	882	37.836	220	9.495	33	4.657	37	101	[0.6]
1935	125.797	903	38.218	261	9.593	39	4.634	37	106	[0.6]
1936	124.004	969	38.806	272	9.744	41	4.650	37	108	[0.6]
1937	126.785	1.071	39.265	272	9.856	43	4.590	36	87	[0.4]
1938	130.408	1.137	39.412	304	9.894	52	4.560	42	90	[0.6]

¹⁾ Tähän sisältyy ruohovasikan, mullikan ja täysikasvuisen naudan liha.

(Jatk.)

Taulu n:o 3. Lihantuotannon määrä ja arvo.

Vuosi	Sianliha		Hevosenliha		Poronliha		Kananliha		Teurastusjätteet	
	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk	Määrä tonnia	Arvo milj. mk
1926	40.611	626	3.619	3	600	4	625	5	12.161	47
1927	43.011	550	3.630	4	590	4	645	5	12.201	45
1928	42.800	589	3.630	4	570	4	677	5	12.128	49
1929	41.690	578	3.627	4	548	4	838	7	11.890	47
1930	45.794	595	3.614	3	635	5	947	9	12.222	42
1931	45.697	395	3.603	3	790	7	1.106	9	12.362	31
1932	42.198	376	3.586	3	840	8	1.361	12	12.209	30
1933	46.796	469	3.564	3	920	9	1.494	12	12.519	31
1934	55.890	528	3.542	4	960	10	1.478	11	13.094	38
1935	54.203	497	3.531	4	1.030	11	1.412	12	13.070	41
1936	51.699	547	3.520	4	1.000	11	1.430	14	13.047	42
1937	53.792	645	3.520	4	1.000	12	1.391	14	13.284	45
1938	56.989	657	3.498	5	1.070	13	1.373	13	13.522	50

Taulu n:o 4. Vuotien ja villan tuotannon arvo.

Vuosi	Koko vuotatuotanto	Siitä									Koko villantuotanto	
		Hevosenvuodot	Sonnin vuodot	Lehmän vuodot	Nuorien nautojen ja ruohovasioiden vuodot	Pikkuvasiikan vuodot	Lampaan nahat	Karitsan nahat	Vuohen ja kiilin nahat	Poron taljat	Määrä tonnia	Arvo milj. mk
		Milj. mk										
1926	85	3	[0.7]	26	15	29	5	5	[0.2]	1	1.903	35
1927	116	2	1	40	22	39	5	6	[0.2]	1	1.790	33
1928	128	3	1	44	22	47	5	5	[0.2]	1	1.631	37
1929	84	2	[0.6]	24	13	35	4	4	[0.2]	1	1.422	28
1930	72	3	[0.5]	17	13	29	4	4	[0.2]	1	1.392	27
1931	52	2	[0.4]	16	8	17	3	4	[0.2]	2	1.398	23
1932	46	2	[0.3]	14	6	15	3	4	[0.1]	2	1.433	22
1933	62	2	[0.5]	19	10	22	3	4	[0.1]	2	1.408	23
1934	66	2	[0.6]	22	11	21	3	4	[0.2]	2	1.420	26
1935	85	2	[0.7]	27	15	30	4	4	[0.2]	2	1.436	27
1936	95	2	[0.7]	28	15	39	4	4	[0.2]	2	1.439	29
1937	108	2	1	36	19	40	4	4	[0.2]	2	1.451	35
1938	74	2	[0.6]	22	12	25	4	5	[0.2]	3	1.446	35

Taulu n:o 5. Maatalouden ja karjanhoidon sivuelinkeinojen tuotannon arvo.

Vuosi	Kananmunat	Höyhenet	Muu siipikarja ¹⁾	Mehiläishoito	Turkiseläintenhoito	Kasvitarhaviijelys	Myyntituototonen puutarhaviijelys	Metsämarjat
	Milj. mk							
1926	89	[0.6]	[0.8]	2	.	66	75	47
1927	89	[0.6]	[0.8]	2	.	89	107	40
1928	108	[0.7]	[0.7]	2	.	80	100	51
1929	134	[0.8]	[0.6]	2	.	93	123	31
1930	127	1	[0.6]	2	.	93	130	22
1931	148	1	[0.6]	2	3	64	92	22
1932	205	1	[0.6]	2	5	78	116	25
1933	242	2	[0.7]	2	5	99	149	23
1934	221	1	[0.7]	2	12	103	160	32
1935	198	1	[0.7]	3	18	92	145	29
1936	207	1	[0.7]	3	28	107	174	26
1937	238	1	1	4	38	129	219	34
1938	269	1	1	4	48	131	227	50

1) Ankat, hanhet ja kalkkunat.

Taulu n:o 6. Kylvön arvo.

Vuosi	Koko kylvä	Siitä														
		Vehnä	Ruis	Ohra	Kaura	Sekaviilja	Herne, papu ja voina	Peruna	Rehunauris	Sokeri-juurikas	Muut juurikasvit	Rehukaali	Vihanta-rehu	Peltoheinä	Pellava	Hamppu
Milj. mk																
1926	452	6	69	45	132	4	6	79	4	[0.2]	[0.8]	.	11	90	5	[0.3]
1927	461	7	74	43	133	5	7	71	4	[0.4]	[0.9]	.	11	101	4	[0.3]
1928	462	7	73	42	133	5	7	74	5	[0.2]	1	.	10	99	6	[0.3]
1929	455	6	66	45	125	3	3	106	4	[0.3]	1	.	11	82	3	[0.1]
1930	374	5	56	37	106	4	4	71	6	[0.4]	2	.	12	68	3	[0.2]
1931	352	6	54	31	94	4	5	64	4	[0.3]	1	.	12	74	3	[0.2]
1932	360	9	66	37	97	5	5	63	3	[0.8]	1	.	13	57	3	[0.3]
1933	396	16	71	44	109	5	6	79	2	[0.6]	1	.	11	47	4	[0.3]
1934	420	21	67	44	107	6	7	52	1	1	1	.	11	98	4	[0.4]
1935	384	30	67	36	101	5	8	66	1	2	1	.	11	52	4	[0.2]
1936	426	38	64	42	125	6	5	73	1	1	1	[0.6]	9	56	3	[0.5]
1937	517	66	85	50	146	4	5	71	1	1	1	[0.4]	9	75	3	[0.4]
1938	547	64	75	52	151	4	6	85	[0.9]	2	1	[0.3]	10	94	2	[0.4]

Taulu n:o 7. Kotieläinten ruokinta.

Vuosi	Koko kotieläinten ruokinta	Siitä				
		Sato, josta vähennetty väkirehumyllyjen raaka-ainevilja	Maito ja maidon jalostuksen sivutuotteet	Teuras-tusjät-teet	Teollisuuden karjan-rehun tuotanto	Tuonti, josta vähennetty teollisuuden raaka-aineeksi käytetty määrä
Milj. mk						
1926	3.904	3.407	123	4	28	342
1927	3.771	3.323	141	4	49	254
1928	3.621	2.974	141	4	72	430
1929	2.943	2.425	149	4	64	301
1930	3.092	2.707	134	4	47	200
1931	3.080	2.721	128	4	50	177
1932	3.038	2.688	121	4	61	164
1933	3.426	2.973	117	4	70	262
1934	3.181	2.794	116	4	70	197
1935	3.099	2.704	128	4	69	194
1936	3.825	3.272	148	4	98	303
1937	4.977	4.408	163	4	126	276
1938	4.357	3.729	193	4	126	305

Taulu n:o 8. Maatalouden muut vähennyserät.

Vuosi	Väkilannoitteen	Maatalouskaluston ja -koneiden vuotuinen kuoletus ja korjaus	Maatalousrakennusten vuotuinen kuoletus ja korjaus	Maataloudessa käytetyt polttopuut	Maataloudessa käytetty sähkö ja paloöljy
	Milj. mk				
1926	165	207	188	114	91
1927	186	219	209	115	99
1928	187	234	236	123	100
1929	137	236	253	116	110
1930	127	232	257	103	101
1931	107	222	252	84	100
1932	97	215	257	86	110
1933	129	204	256	88	109
1934	159	202	254	78	111
1935	183	205	256	83	111
1936	177	210	266	107	121
1937	290	229	278	104	115
1938	282	264	291	119	134

Taulu n:o 9. Maatalouden sivuelinkeinojen vähennyserät.

Vuosi	Mehiläishoidon kustannukset	Turkiseläinhoidon kustannukset	Kasvitarhaviiljelyksen kustannukset	Myyntituotoksen puutarhaviiljelyksen kustannukset	Meijerien liikekustannukset
	Milj. mk				
1926	[0.6]	.	7	44	28
1927	[0.6]	.	9	63	30
1928	[0.5]	.	8	59	29
1929	[0.5]	.	10	72	33
1930	[0.5]	.	10	76	34
1931	[0.6]	[0.8]	7	54	33
1932	[0.7]	1	8	68	30
1933	[0.7]	2	10	88	27
1934	[0.6]	3	11	94	27
1935	[0.7]	5	10	85	28
1936	[0.7]	7	11	102	32
1937	[0.9]	9	14	128	38
1938	[0.9]	11	14	133	45

Taulu n:o 10. Maatalous sivuelinkeinoineen: Bruttotuoton yhdistelmä.

Vuosi	Bruttotuotto yhteensä	Siitä											
		Sato	Maitona kulutettu maidon tuotanto	Maidon jalostus ja sivutuotteet jalostuksesta	Lihan-tuotanto	Vuota- ja nahkatuo-tanto	Villan-tuotanto	Siipikarjan-hoito	Mehitäs-hoito	Turkiseläin-tenhoito	Kasvitarha-viljelys	Myynti-tuottoinen puutarha-viljelys	Metsä-marjat
Milj. mk													
1926	9.332	5.182	1.319	1.360	1.070	85	35	91	2	.	66	75	47
1927	9.589	5.179	1.421	1.518	993	116	33	91	2	.	89	107	40
1928	9.299	4.662	1.511	1.553	1.065	128	37	110	2	.	80	100	51
1929	8.294	3.753	1.326	1.681	1.037	84	28	136	2	.	93	123	31
1930	8.182	4.137	1.104	1.471	995	72	27	129	2	.	93	130	22
1931	7.677	4.298	1.003	1.275	693	52	23	150	2	3	64	92	22
1932	7.948	4.506	1.017	1.261	663	46	22	207	2	5	78	116	25
1933	8.402	4.733	1.099	1.198	764	62	23	245	2	5	99	149	23
1934	8.643	4.833	1.096	1.208	882	66	26	223	2	12	103	160	32
1935	8.875	4.745	1.273	1.355	903	85	27	200	3	18	92	145	29
1936	10.149	5.720	1.229	1.560	969	95	29	209	3	28	107	174	26
1937	12.272	7.319	1.364	1.711	1.071	108	35	240	4	38	129	219	34
1938	11.928	6.491	1.399	2.061	1.137	74	35	271	4	48	131	227	50

Taulu n:o 11. Maatalous sivuelinkeinoineen: Vähennyserien yhdistelmä.

Vuosi	Vähennyserät yhteensä	Siitä											
		Kylvö	Kotieläinten ruokinta	Väkilannoitteet	Maatalouskaluston ja -koneiden vuotuisuuden kuoletus ja korjaus	Maatalousrakennusten vuotuisuuden kuoletus ja korjaus	Maataloudessa käytetyt polttopuut	Maataloudessa käytetty sähkö ja paloöljy	Mehiläishoidon kustannukset	Turkiseläinten hoidon kustannukset	Kasvitarhaviijelyksen kustannukset	Myyntituottojen puutarhaviijelyksen kustannukset	Meijerien liikekustannukset
Milj. mk													
1926	5.201	452	3.904	165	207	188	114	91	[0.6]	.	7	44	28
1927	5.163	461	3.771	186	219	209	115	99	[0.6]	.	9	63	30
1928	5.060	462	3.621	187	234	236	123	100	[0.5]	.	8	59	29
1929	4.365	455	2.943	137	236	253	116	110	[0.5]	.	10	72	33
1930	4.407	374	3.092	127	232	257	103	101	[0.5]	.	10	76	34
1931	4.293	352	3.080	107	222	252	84	100	[0.6]	[0.8]	7	54	33
1932	4.271	360	3.038	97	215	257	86	110	[0.7]	1	8	68	30
1933	4.736	396	3.426	129	204	256	88	109	[0.7]	2	10	88	27
1934	4.541	420	3.181	159	202	254	78	111	[0.6]	3	11	94	27
1935	4.450	384	3.099	183	205	256	83	111	[0.7]	5	10	85	28
1936	5.285	426	3.825	177	210	266	107	121	[0.7]	7	11	102	32
1937	6.700	517	4.977	290	229	278	104	115	[0.9]	9	14	128	38
1938	6.198	547	4.357	282	264	291	119	134	[0.9]	11	14	133	45

Taulu n:o 12. Maatalous sivuelinkeinoineen: Loppuyhdistelmä.

Vuosi	Brutto- tuotto	Vähennys- erät	Tulot
	Milj. mk		
1926	9.332	5.201	4.131
1927	9.589	5.163	4.426
1928	9.299	5.060	4.239
1929	8.294	4.365	3.929
1930	8.182	4.407	3.775
1931	7.677	4.293	3.384
1932	7.948	4.271	3.677
1933	8.402	4.736	3.666
1934	8.643	4.541	4.102
1935	8.875	4.450	4.425
1936	10.149	5.285	4.864
1937	12.272	6.700	5.572
1938	11.928	6.198	5.730

Taulu n:o 13. Bruttotuoton, vähennyserien ja tulojen jakaantuminen maataloudessa ja sen sivuelinkeinoissa.

Vuosi	Maanvilje- lyksen brutto- tuotto	Karjanhoi- don brutto- tuotto	Muu brutto- tuotto	Maanvilje- lyksen vä- hennyserät	Karjanhoi- don vähen- nyserät	Muut vähennyserät	Maanvilje- lyksen tulot	Karjanhoi- don tulot	Muut tulot
	Milj. mk								
1926	5.323	3.960	49	1.080	4.120	[0.6]	4.243	— 160	48
1927	5.375	4.172	42	1.152	4.010	[0.6]	4.223	— 162	41
1928	4.842	4.404	53	1.173	3.886	[0.5]	3.669	— 518	52
1929	3.969	4.292	33	1.136	3.229	[0.5]	2.833	— 1.063	33
1930	4.360	3.798	24	1.023	3.383	[0.5]	3.337	— 415	23
1931	4.454	3.196	27	926	3.365	2	3.528	— 169	25
1932	4.700	3.216	32	944	3.325	2	3.756	— 109	30
1933	4.981	3.391	30	1.024	3.709	3	3.957	— 318	27
1934	5.096	3.501	46	1.075	3.462	4	4.021	— 39	42
1935	4.982	3.843	50	1.061	3.383	6	3.921	— 460	44
1936	6.001	4.091	57	1.154	4.123	8	4.847	— 32	49
1937	7.667	4.529	76	1.397	5.293	10	6.270	— 764	66
1938	6.849	4.977	102	1.493	4.693	12	5.356	— 284	90

Taulu n:o 14. Kalastus.

Vuosi	Kalastuksen bruttotuotto	Siitä					Kalastuksen vähennyserät	Siitä		Kalastuksen tulot	Siitä		
		Meri- kalastus	Joki- ja järvikalas- tus	Kalastus Islannin vesillä	Rapu- eläimet	Hylkeet		Kalastus kotimaassa	Kalastus Islannin vesillä		Kalastus kotimaassa	Kalastus Islannin vesillä	Rapu- eläimet ja hylkeet
1926	76	45	29	—	1	[0.9]	15	15	—	61	59	—	2
1927	80	44	34	—	1	1	15	15	—	65	63	—	2
1928	100	56	42	—	[0.8]	1	15	15	—	85	83	—	2
1929	117	66	49	—	1	1	15	15	—	102	100	—	2
1930	114	63	47	—	2	2	15	15	—	99	95	—	4
1931	104	52	36	13	2	[0.9]	17	15	2	87	73	11	3
1932	100	52	35	10	2	1	16	15	1	84	72	9	3
1933	91	41	34	12	2	2	16	15	1	75	60	11	4
1934	105	53	38	11	2	1	16	15	1	89	76	10	3
1935	117	63	43	7	3	1	16	15	1	101	91	6	4
1936	112	65	34	10	2	1	16	15	1	96	84	9	3
1937	129	71	40	15	2	[0.9]	16	15	1	113	96	14	3
1938	141	77	49	12	2	[0.7]	17	15	2	124	111	10	3

Taulu n:o 15. Metsästys.

Vuosi	Metsästyksen bruttotuotto	Siitä		Tulot
		Turkisriista	Linturiista	
		Milj. mk		
1926	29	19	10	25
1927	27	21	6	23
1928	30	22	8	26
1929	26	18	8	22
1930	27	16	11	23
1931	30	19	11	26
1932	50	38	12	46
1933	37	25	12	33
1934	33	24	9	29
1935	33	22	11	29
1936	36	23	13	32
1937	39	24	15	35
1938	42	30	12	38

Taulu n:o 16. Metsätalous.

Vuosi	Tulot	Siitä				
		Jalostamattoman puun vienti	Teollisuuden raaka-aineet ja halot	Liikenne	Maaseutuväestö ja meijerit	Muut
		Milj. mk				
1926	2.639	316	1.362	150	604	207
1927	3.031	380	1.679	159	604	209
1928	3.188	369	1.810	162	604	243
1929	3.001	309	1.695	150	605	242
1930	2.560	240	1.377	130	603	210
1931	1.864	119	918	132	536	159
1932	1.676	95	822	131	487	141
1933	1.977	145	983	109	600	140
1934	2.714	309	1.553	109	600	143
1935	2.760	323	1.572	116	600	149
1936	3.067	334	1.845	124	588	176
1937	4.527	666	2.876	146	624	215
1938	4.695	631	2.955	188	670	251

Taulu n:o 17. Tehdasteollisuuden, käsityön ja kotiteollisuuden bruttotuotto.

Vuosi	Brutto- tuotto yhteensä	Siitä					
		Varsinai- nen teh- dasteolli- suus	Puolus- tuslai- toksen tehtaat	Teuras- tamot	Käsityö	Koti- tarve- teolli- suus	Varsinai- nen koti- teolli- suus
Milj. mk							
1926	12.470	11.070	18	18	640	519	205
1927	14.036	12.511	21	18	697	566	223
1928	15.442	13.858	32	19	719	584	230
1929	14.875	13.343	45	22	687	558	220
1930	12.930	11.464	47	21	656	532	210
1931	10.747	9.434	54	20	581	472	186
1932	11.131	9.747	66	15	611	496	196
1933	12.483	11.029	65	17	644	522	206
1934	14.880	13.336	62	19	686	557	220
1935	15.728	14.184	62	24	684	555	219
1936	18.050	16.397	73	28	728	591	233
1937	23.304	21.372	85	35	850	690	272
1938	23.293	21.420	116	39	806	654	258

Taulu n:o 18. Varsinaisen tehdasteollisuuden vähennyserät.

Vuosi	Vähennys- erät yhteensä	Siitä						
		Raaka- ainet	Kuoletukset	Korjaukset	Poltto- ja voiteluai- neet	Sähkö	Päälysteet	Konttori- tarvikkeet, mainos ym. menot
Milj. mk								
1926	7.257	5.884	363	160	392	236	176	46
1927	8.182	6.579	455	181	444	274	199	50
1928	9.181	7.452	479	201	478	297	221	53
1929	8.932	7.141	537	193	448	348	212	53
1930	7.694	6.069	570	165	374	286	182	48
1931	6.181	4.761	543	136	294	255	149	43
1932	6.306	4.990	519	140	290	172	154	41
1933	7.067	5.635	540	159	313	201	175	44
1934	8.611	7.002	567	192	373	217	211	49
1935	9.365	7.638	624	204	390	232	224	53
1936	10.715	8.795	682	236	444	240	260	58
1937	14.326	11.951	795	309	580	281	340	70
1938	14.573	12.111	869	309	581	291	340	72

Taulu n:o 19. Tehdasteollisuuden, käsityön ja kotiteollisuuden tulot.

Vuosi	Tulot yhteensä	Siitä					
		Varsinainen tehdasteollisuus	Puolustuslaitoksen tehtaata	Teuras-tamot	Käsityö	Koti-tarve-teollisuus	Varsinainen koti-teollisuus
Milj. mk							
1926	4.408	3.813	7	11	294	193	90
1927	4.978	4.329	9	12	320	210	98
1928	5.350	4.677	14	12	330	216	101
1929	5.064	4.411	20	14	315	207	97
1930	4.397	3.770	23	14	301	197	92
1931	3.812	3.253	23	12	267	175	82
1932	4.025	3.441	24	10	280	184	86
1933	4.576	3.962	23	11	295	194	91
1934	5.379	4.725	24	12	315	206	97
1935	5.476	4.819	26	15	314	206	96
1936	6.388	5.682	32	18	334	219	103
1937	7.875	7.046	41	22	390	256	120
1938	7.653	6.847	55	25	370	242	114

Taulu n:o 20. Tehdasteollisuuden, käsityön ja kotiteollisuuden loppuyhdistelmä.

Vuosi	Brutto-tuotto	Vähennys-erät	Tulot
	Milj. mk		
1926	12.470	8.062	4.408
1927	14.036	9.058	4.978
1928	15.442	10.092	5.350
1929	14.875	9.811	5.064
1930	12.930	8.533	4.397
1931	10.747	6.935	3.812
1932	11.131	7.106	4.025
1933	12.483	7.907	4.576
1934	14.880	9.501	5.379
1935	15.728	10.252	5.476
1936	18.050	11.662	6.388
1937	23.304	15.429	7.875
1938	23.293	15.640	7.653

Taulu n:o 21. Rakennustoiminnan bruttotuotto.

Vuosi	Koko rakennustoiminnan bruttotuotto	Talonrakennustoiminta				Tie- ja vesirakennustoiminta									
		Yhteensä	Kaupungeissa	Maaseudulla	Valtion	Yhteensä	Varsinaiset tie- ja vesirakennukset				Teknilliset laitokset				
							Kaupunkien	Maalaiskuntien	Valtion	Summa	Sähkö- ja voimalaitokset	Vesijohtolaitokset	Kaasulaitokset	Puhelinverkosto	Summa
1926	2.883	2.488	781	1.630	77	395	74	2	159	235	117	20	9	14	160
1927	3.378	3.030	1.045	1.878	107	348	61	2	163	226	52	17	12	41	122
1928	3.861	3.424	1.549	1.773	102	437	61	2	180	243	96	33	12	53	194
1929	3.140	2.640	1.135	1.367	138	500	80	2	232	314	99	28	27	32	186
1930	2.293	1.742	523	1.058	161	551	120	5	246	371	104	27	17	32	180
1931	1.919	1.494	272	1.140	82	425	119	6	198	323	64	18	8	12	102
1932	1.665	1.238	338	862	38	427	96	7	236	339	61	13	5	9	88
1933	1.491	1.046	188	802	56	445	107	6	255	368	50	10	2	15	77
1934	1.644	1.230	180	958	92	414	94	5	201	300	59	17	4	34	114
1935	2.135	1.718	376	1.230	112	417	97	5	194	296	62	16	4	39	121
1936	2.693	2.133	599	1.385	149	560	101	5	235	341	145	20	4	50	219
1937	3.498	2.922	1.032	1.681	209	576	138	4	245	387	99	26	3	61	189
1938	3.773	3.181	1.173	1.781	227	592	146	5	240	391	93	31	8	69	201

Taulu n:o 22. Rakennustoiminnan tulot.

Vuosi	Tulot yhteensä	Talonsrakennustoiminta	Tie- ja vesirakennustoiminta	Siitä	
				Varsinaiset tie- ja vesirakennukset	Teknilliset laitokset
Milj. mk					
1926	1.118	921	197	134	63
1927	1.294	1.121	173	131	42
1928	1.408	1.198	210	142	68
1929	1.201	950	251	181	70
1930	906	627	279	211	68
1931	756	530	226	186	40
1932	657	409	248	214	34
1933	584	335	249	220	29
1934	617	406	211	171	40
1935	817	601	216	174	42
1936	1.046	768	278	199	79
1937	1.368	1.081	287	225	62
1938	1.463	1.177	286	220	66

Taulu n:o 23. Rakennustoiminnan loppuyhdistelmä.

Vuosi	Bruttotuotto	Vähennyserät	Tulot
1926	2.883	1.765	1.118
1927	3.378	2.084	1.294
1928	3.861	2.453	1.408
1929	3.140	1.939	1.201
1930	2.293	1.387	906
1931	1.919	1.163	756
1932	1.665	1.008	657
1933	1.491	907	584
1934	1.644	1.027	617
1935	2.135	1.318	817
1936	2.693	1.647	1.046
1937	3.498	2.130	1.368
1938	3.773	2.310	1.463

Taulu n:o 24. Merenkulun bruttotuotto.

Vuosi	Koko merenkulun bruttotuotto	Varsinainen merenkulku											Uitto	Merenkulkua palveleva toiminta	
		Suomen satamain välillä			Suomen satamain ja ulkomaan satamain välillä			Ulkomaan satamain välillä			Kaikkiaan				
		Yhteensä	Matkustajain kuljetus	Muu kuljetus	Yhteensä	Matkustajain kuljetus	Muu kuljetus	Yhteensä	Matkustajain kuljetus	Muu kuljetus	Yhteensä	Matkustajain kuljetus			Muu kuljetus
Milj. mk															
1926	655	142	21	121	199	27	172	64	1	63	405	49	356	151	99
1927	730	148	20	128	227	25	202	85	1	84	460	46	414	154	116
1928	796	154	21	133	266	25	241	87	[0.04]	87	507	46	461	163	126
1929	808	140	20	120	300	29	271	99	[0.8]	98	539	50	489	151	118
1930	780	126	20	106	284	30	254	96	[0.7]	95	506	51	455	151	123
1931	651	92	14	78	256	21	235	98	1	97	446	36	410	103	102
1932	717	83	13	70	318	20	298	137	1	136	538	34	504	79	100
1933	786	86	12	74	368	25	343	132	—	132	586	37	549	83	117
1934	952	97	14	83	431	25	406	179	1	178	707	40	667	111	134
1935	1.001	99	12	87	477	29	448	162	2	160	738	43	695	123	140
1936	1.114	106	13	93	525	32	493	193	2	191	824	47	777	137	153
1937	1.472	117	14	103	715	36	679	284	2	282	1.116	52	1.064	188	168
1938	1.471	119	14	105	655	40	615	337	3	334	1.111	57	1.054	193	167

Taulu n:o 25. Merenkulun vähennyserät.

Vuosi	Vähennyserät yhteensä	Siitä				
		Poltto- ja voiteluaineet	Hallintakustannukset sekä konttori ym. tarpeet	Poistot	Korjauskustannukset ja ylläpito	Merenkulkua palveleva toiminta
Milj. mk						
1926	236	49	13	37	38	99
1927	260	50	16	38	40	116
1928	284	50	17	44	47	126
1929	299	64	19	47	51	118
1930	294	55	17	47	52	123
1931	266	56	15	44	49	102
1932	292	81	18	44	49	100
1933	323	86	20	46	54	117
1934	361	96	24	49	58	134
1935	380	100	25	53	62	140
1936	418	112	28	57	68	153
1937	535	178	38	68	83	168
1938	545	163	38	79	98	167

Taulu n:o 26. Merenkulun ja uiton tulot.

Vuosi	Tulot yhteensä	Siitä	
		Merenkulkua	Uitto
Milj. mk			
1926	419	268	151
1927	470	316	154
1928	512	349	163
1929	509	358	151
1930	486	335	151
1931	385	282	103
1932	425	346	79
1933	463	380	83
1934	591	480	111
1935	621	498	123
1936	696	559	137
1937	937	749	188
1938	926	733	193

Taulu n:o 27. Rautatieliikenteen bruttotuotto.

Vuosi	Brutto- tuotto yhteensä	Valtion rautatiet			Yksityiset rautatiet
		Henkilö- liikenne	Muu liikenne	Yhteensä	
1926	806	244	536	780	26
1927	858	256	575	831	27
1928	913	283	602	885	28
1929	899	285	589	874	25
1930	807	263	525	788	19
1931	705	222	466	688	17
1932	671	195	460	655	16
1933	723	192	511	703	20
1934	827	210	594	804	23
1935	848	222	604	826	22
1936	920	235	661	896	24
1937	1.056	266	763	1.029	27
1938	1.100	298	777	1.075	25

Taulu n:o 28. Rautatieliikenteen vähennyserät.

Vuosi	Vähennys- erät yhteensä	Valtion rautatiet					Yksi- tyiset rauta- tiet
		Poltto- aineet	Laitosten ja kalus- ton kun- nossa- pito	Kuole- tukset	Muut	Yhteensä	
1926	317	112	122	57	19	310	7
1927	326	118	130	51	20	319	7
1928	341	118	137	56	22	333	8
1929	367	112	150	74	23	359	8
1930	345	103	139	77	20	339	6
1931	293	102	126	41	19	288	5
1932	306	94	131	57	19	301	5
1933	280	82	118	57	18	275	5
1934	296	82	132	56	20	290	6
1935	326	87	139	73	21	320	6
1936	348	99	148	73	22	342	6
1937	393	122	164	74	26	386	7
1938	461	161	189	76	28	454	7

Taulu n:o 29. Rautatieliikenteen tulot.

Vuosi	Tulot yhteensä	Siitä	
		Valtion rautatiet	Yksityiset rautatiet
Milj. mk			
1926	489	470	19
1927	532	512	20
1928	572	552	20
1929	532	515	17
1930	462	449	13
1931	412	400	12
1932	365	354	11
1933	443	428	15
1934	531	514	17
1935	522	506	16
1936	572	554	18
1937	663	643	20
1938	639	621	18

Taulu n:o 30. Posti-, lennätin- ja puhelinliikenteen sekä yleisradion bruttotuotto.

Vuosi	Bruttotuotto yhteensä	Postiliikenne			Lennätinliikenne ¹⁾	Puhelinliikenne			Yleisradio
		Virkalähteykset	Varsinaiset postitulot	Yhteensä		Valtion	Yksityinen	Yhteensä	
Milj. mk									
1926	243	26	108	134	30	4	75	79	[0.01]
1927	274	30	119	149	30	6	88	94	1
1928	288	30	123	153	31	8	93	101	3
1929	316	34	127	161	28	15	108	123	4
1930	317	34	126	160	25	19	108	127	5
1931	319	34	120	154	24	23	114	137	4
1932	335	46	128	174	25	25	107	132	4
1933	325	46	125	171	23	27	99	126	5
1934	353	53	133	186	24	29	108	137	6
1935	374	55	140	195	24	51	95	146	9
1936	403	60	151	211	25	65	92	157	10
1937	440	63	166	229	26	78	95	173	12
1938	479	66	182	248	30	89	97	186	15

¹⁾ Valtion ja yksityinen.

Taulu n:o 31. Posti-, lennätin- ja puhelinliikenteen vähennyserät.

Vuosi	Vähennyserät yhteensä	Valtion posti-, lennätin- ja puhelinliikenne					Yhteensä	Yksityisen lennätin- ja puhelinliikenne
		Laitteiden ja laitos-ten kunnossapito ja uusiminen sekä eräät postinkuljetus kustannukset	Korvaukset valtion rautateille ja laivayhtiöille postin kuljetuksesta sekä lennätin kuljetus- kustannukset	Painatuskustannukset sekä postimerkkien valmistus	Kuoletuksat, radio-asemien kunnossapito ja käyttökustannukset sekä muut kustannukset			
Milj. mk								
1926	73	19	16	2	3	40	33	
1927	80	19	18	2	3	42	38	
1928	85	21	18	2	4	45	40	
1929	95	23	19	3	4	49	46	
1930	100	26	21	2	5	54	46	
1931	96	24	15	3	5	47	49	
1932	99	25	15	2	12	54	45	
1933	95	25	15	2	11	53	42	
1934	101	27	16	2	11	56	45	
1935	99	26	18	2	14	60	39	
1936	107	31	19	2	17	69	38	
1937	117	36	20	3	18	77	40	
1938	133	40	22	4	25	91	42	

Taulu n:o 32. Posti-, lennätin- ja puhelinliikenteen sekä yleisradion tulot.

Vuosi	Tulot yhteensä	Siitä		
		Valtion posti-, lennätin- ja puhelinliikenne	Yksityinen lennätin- ja puhelinliikenne	Yleisradio
Milj. mk				
1926	170	121	49	[0.01]
1927	194	136	57	1
1928	203	140	60	3
1929	221	148	69	4
1930	217	143	69	5
1931	223	147	72	4
1932	236	164	68	4
1933	230	163	62	5
1934	252	179	67	6
1935	275	206	60	9
1936	296	228	58	10
1937	323	251	60	12
1938	346	268	63	15

Taulu n:o 33. Autoliikenne.

Vuosi	Bruttotuotto			Vähennys- erät	Tulot
	Auto- omnibussit	Henkilö- autot	Yhteensä		
Milj. mk					
1926	97	232	329	237	92
1927	104	346	450	324	126
1928	111	357	468	337	131
1929	125	286	411	296	115
1930	139	272	411	296	115
1931	153	261	414	298	116
1932	164	232	396	285	111
1933	164	232	396	285	111
1934	200	225	425	306	119
1935	261	225	486	350	136
1936	328	229	557	401	156
1937	411	243	654	471	183
1938	500	268	768	553	215

Taulu n:o 34. Raitiotieliikenne.

Vuosi	Brutto- tuotto	Vähennys- erät	Tulot
	Milj. mk		
1926	43	13	30
1927	50	15	35
1928	57	18	39
1929	57	18	39
1930	56	17	39
1931	53	13	40
1932	53	13	40
1933	52	16	36
1934	55	18	37
1935	58	19	39
1936	61	21	40
1937	66	22	44
1938	71	23	48

Taulu n:o 35. Kuljetuksen ja liikenteen loppuyhdistelmä.

Vuosi	Brutto- tuotto	Vähennys- erät	Tulot
1926	2.076	876	1.200
1927	2.362	1.005	1.357
1928	2.522	1.065	1.457
1929	2.491	1.075	1.416
1930	2.371	1.052	1.319
1931	2.142	966	1.176
1932	2.172	995	1.177
1933	2.282	999	1.283
1934	2.612	1.082	1.530
1935	2.767	1.174	1.593
1936	3.055	1.295	1.760
1937	3.688	1.538	2.150
1938	3.889	1.715	2.174

Taulu n:o 36. Kaupan ja siihen liittyvien elinkeinojen tulot.

Vuosi	Tulot yhteensä	Tavarakauppa			Agenttuuri ja muut välitysliikkeet	Rahalaitokset						Vakuutuslaitokset					Hotellit	Ravintolat	Elokuvateatterit
		Varsinainen tavarakauppa ¹⁾	Muu tavarakauppa ²⁾	Yhteensä		Suomen Pankki	Liikepankit	Hypoteekkilaitokset	Säästöpankit	Osuuskassat ja Osuuskassojen Keskuslainarahasto O.Y.	Yhteensä	Henki-vakuutus	Tapaturma-vakuutus	Muu vahinko-vakuutus paitsi tapaturma	Eläkekassat sekä sairaus- ja haatausapukassat ja renkaat	Yhteensä			
Milj. mk																			
1926	2.258	1.170	104	1.274	56	115	315	— 2	42	11	481	67	9	52	1	129	34	217	67
1927	2.518	1.323	116	1.439	62	124	341	— [0.7]	50	13	527	75	8	60	1	144	35	239	72
1928	2.860	1.500	113	1.613	72	152	384	— [0.3]	57	17	610	86	11	68	1	166	37	279	83
1929	2.894	1.485	114	1.599	68	158	382	1	59	18	618	86	13	78	1	178	38	315	78
1930	2.762	1.424	104	1.528	64	139	343	6	63	20	571	91	12	73	1	177	40	305	77
1931	2.275	1.305	93	1.398	40	119	95	3	65	22	304	84	13	71	1	169	41	272	51
1932	2.305	1.124	194	1.318	50	124	224	5	66	14	433	80	15	81	2	178	42	240	44
1933	2.327	1.179	211	1.390	58	121	138	3	71	19	352	84	16	71	2	173	44	262	48
1934	2.659	1.250	296	1.546	70	120	220	1	81	17	439	87	15	85	1	188	44	314	58
1935	2.849	1.368	348	1.716	68	109	222	[0.8]	81	17	430	95	16	82	2	195	45	324	71
1936	3.136	1.549	380	1.929	86	110	221	2	92	18	443	72	19	86	2	179	46	370	83
1937	3.690	1.837	468	2.305	126	110	232	10	95	19	466	84	20	102	2	208	47	430	108
1938	4.054	1.964	574	2.538	138	114	254	12	95	22	497	95	23	117	2	237	49	461	134

¹⁾ Tähän sisältyvät osakeyhtiöt, keskusosuusliikkeet, osuuskaupat ja yksityiset kauppiaat.

²⁾ Tähän sisältyvät Alkoholiliike, kirjakaupat, apteekit ja rohdoskaupat.

Taulu n:o 37. Pysyväisten kulutushyödykkeiden bruttotuotto.

Vuosi	Asuntojen brutto- vuokrat yhteensä	Siitä		
		Kaupungit	Kauppalat	Maaseutu
		Milj. mk		
1926	1.912	926	44	942
1927	2.067	1.042	48	977
1928	2.201	1.153	57	991
1929	2.335	1.264	68	1.003
1930	2.414	1.328	73	1.013
1931	2.405	1.255	91	1.059
1932	2.248	1.201	92	955
1933	2.072	1.088	87	897
1934	1.962	1.016	85	861
1935	1.974	1.015	88	871
1936	2.046	1.051	97	898
1937	2.123	1.113	105	905
1938	2.281	1.209	115	957

Taulu n:o 38. Pysyväisten kulutushyödykkeiden tulot.

Vuosi	Vuokra- tulot asunnoista	Siitä		
		Kaupungit	Kauppalat	Maaseutu
		Milj. mk		
1926	1.548	739	36	773
1927	1.672	832	39	801
1928	1.778	920	46	812
1929	1.887	1.009	56	822
1930	1.951	1.060	60	831
1931	1.943	1.001	74	868
1932	1.816	958	75	783
1933	1.676	869	71	736
1934	1.587	811	70	706
1935	1.597	810	72	715
1936	1.655	838	80	737
1937	1.716	888	86	742
1938	1.843	965	94	784

Taulu n:o 39. Vapaiden ammattien tulot.

Vuosi	Tulot yhteensä	Niistä			
		Yksityinen opetus- ja muu sivistystoiminta ¹⁾	Yksityinen terveydenhoito ja huoltotoiminta	Seurakuntain viranhaltijat	Muut vapaat ammatit
Milj. mk					
1926	396	85	119	58	134
1927	420	91	128	58	143
1928	454	103	136	59	156
1929	480	114	144	59	163
1930	505	129	149	59	168
1931	495	127	150	59	159
1932	488	120	156	60	152
1933	493	115	164	60	154
1934	511	119	169	61	162
1935	543	129	173	61	180
1936	578	137	183	62	196
1937	612	146	196	62	208
1938	656	155	208	62	231

¹⁾ Tähän sisältyvät myös vapaiden taiteilijain tulot.

Taulu n:o 40. Kotitaloustyö.

Vuosi	Palkattu kotitaloustyö			Palkaton kotitaloustyö
	Kotiapu- laisten luku- määrä	Keski- palkka vuo- dessa	Tulot	
		mk	Milj. mk	
1926	37.427	7.319	274	5.282
1927	37.754	7.487	283	5.438
1928	38.074	7.508	286	5.502
1929	38.380	7.705	296	5.681
1930	38.658	7.384	285	5.461
1931	38.987	6.829	266	5.066
1932	39.289	6.341	249	4.726
1933	39.519	6.271	248	4.686
1934	39.750	6.148	244	4.613
1935	40.020	6.270	251	4.737
1936	40.273	6.408	258	4.880
1937	40.536	6.819	276	5.244
1938	40.853	7.672	313	5.938

Taulu n:o 41. Julkinen toiminta: Laajempi tutkimus.

Vuosi	Tulot yhteensä	Niistä								
		Palkat			Vuokrat			Yhteensä		
		Valtio	Kaupungit	Maa-lais-kunnat	Valtio	Kaupungit	Maa-lais-kunnat	Valtio	Kaupungit	Maa-lais-kunnat
Milj. mk										
1926	1.287	609	151	215	190	41	81	799	192	296
1927	1.456	668	159	280	196	49	104	864	208	384
1928	1.517	676	169	301	202	58	111	878	227	412
1929	1.597	722	183	308	208	63	113	930	246	421
1930	1.679	776	194	314	214	65	116	990	259	430
1931	1.724	805	213	301	220	67	118	1.025	280	419
1932	1.650	760	204	270	226	71	119	986	275	389
1933	1.668	763	210	274	231	74	116	994	284	390
1934	1.720	786	217	287	237	75	118	1.023	292	405
1935	1.831	845	238	306	243	79	120	1.088	317	426
1936	1.908	872	248	328	249	87	124	1.121	335	452
1937	2.056	956	265	360	255	90	130	1.211	355	490
1938	2.176	1.022	285	377	261	92	139	1.283	377	516

Taulu n:o 42. Julkinen toiminta: Suppeampi tutkimus.

Vuosi	Tulot yhteensä	Niistä								
		Palkat			Vuokrat			Yhteensä		
		Valtio	Kaupungit	Maa-lais-kunnat	Valtio	Kaupungit	Maa-lais-kunnat	Valtio	Kaupungit	Maa-lais-kunnat
Milj. mk										
1926	605	130	104	190	73	31	77	203	135	267
1927	707	139	108	248	76	38	98	215	146	346
1928	754	143	115	267	78	46	105	221	161	372
1929	786	152	124	273	80	50	107	232	174	380
1930	825	171	132	279	82	52	109	253	184	388
1931	841	178	145	267	85	54	112	263	199	379
1932	801	166	141	239	87	56	112	253	197	351
1933	814	166	147	243	89	59	110	255	206	353
1934	842	171	153	257	91	59	111	262	212	368
1935	906	187	172	274	94	65	114	281	237	388
1936	947	192	182	291	96	69	117	288	251	408
1937	1.005	196	195	320	98	72	124	294	267	444
1938	1.079	223	212	337	101	74	132	324	286	469

Taulu n:o 43. Yhdistelmä kaikkien elinkeiden bruttotuotosta.

Vuosi	Bruttotuotto yhteensä (Palkaton kotitaloustyö mukaan luettuna)	Bruttotuotto yhteensä (Ilman palkatonta kotitaloustyötä)	Maatalous sivuelinkeinoineen	Kalastus	Metsästys	Metsätalous ¹⁾	Tehdasteollisuus, käsityö ja kotiteollisuus	Rakennus-toiminta	Kuljetus ja liikenne	Kauppa ja siihen liittyvät elinkeinot ¹⁾	Pysyvien kulu- tushyödykkeiden käyttö	Vapaat ammatit ¹⁾	Kotitaloustyö ¹⁾ (Palkattu)	Kotitaloustyö ¹⁾ (Palkaton)	Julkinen toiminta ¹⁾ (Suppeampi tutkimus)
1926	40.232	34.950	9.332	76	29	2.639	12.470	2.883	2.076	2.258	1.912	396	274	5.282	605
1927	43.936	38.498	9.589	80	27	3.031	14.036	3.378	2.362	2.518	2.067	420	283	5.438	707
1928	46.499	40.997	9.299	100	30	3.188	15.442	3.861	2.522	2.860	2.201	454	286	5.502	754
1929	44.416	38.735	8.294	117	26	3.001	14.875	3.140	2.491	2.894	2.335	480	296	5.681	786
1930	40.729	35.268	8.182	114	27	2.560	12.930	2.293	2.371	2.762	2.414	505	285	5.461	825
1931	35.831	30.765	7.677	104	30	1.864	10.747	1.919	2.142	2.275	2.405	495	266	5.066	841
1932	35.559	30.833	7.948	100	50	1.676	11.131	1.665	2.172	2.305	2.248	488	249	4.726	801
1933	37.403	32.717	8.402	91	37	1.977	12.483	1.491	2.282	2.327	2.072	493	248	4.686	814
1934	41.462	36.849	8.643	105	33	2.714	14.880	1.644	2.612	2.659	1.962	511	244	4.613	842
1935	43.675	38.938	8.875	117	33	2.760	15.728	2.135	2.767	2.849	1.974	543	251	4.737	906
1936	49.007	44.127	10.149	112	36	3.067	18.050	2.693	3.055	3.136	2.046	578	258	4.880	947
1937	60.407	55.163	12.272	129	39	4.527	23.304	3.498	3.688	3.690	2.123	612	276	5.244	1.005
1938	62.082	56.144	11.928	141	42	4.695	23.293	3.773	3.889	4.054	2.281	656	313	5.938	1.079

¹⁾ Sama kuin tulot.

Taulu n:o 44. Yhdistelmä kaikkien elinkeinojen tuloista.

Vuosi	Tulot yhteensä (Palkaton kotitaloustyö mukaan luettuna)	Tulot yhteensä (Ilman palkatonta kotitaloustyötä)	Maatalous sivuelinkeinoineen	Kalastus	Metsästäys	Metsätalous	Tehdasteollisuus, käsityö ja kotiteollisuus	Rakennus-toiminta	Kuljetus ja liikenne	Kauppa ja siihen liittyvät elinkeinot	Pysyväästien kautushyödykkeiden käyttö	Vapaat ammatit	Kotitaloustyö (Palkattu)	Kotitaloustyö (Palkaton)	Julkinen toiminta (Suppeampi tutkimus)
	Milj. mk														
1926	23.945	18.663	4.131	61	25	2.639	4.408	1.118	1.200	2.258	1.548	396	274	5.282	605
1927	26.212	20.774	4.426	65	23	3.031	4.978	1.294	1.357	2.518	1.672	420	283	5.438	707
1928	27.387	21.885	4.239	85	26	3.188	5.350	1.408	1.457	2.860	1.778	454	286	5.502	754
1929	26.759	21.078	3.929	102	22	3.001	5.064	1.201	1.416	2.894	1.887	480	296	5.681	786
1930	24.868	19.407	3.775	99	23	2.560	4.397	906	1.319	2.762	1.951	505	285	5.461	825
1931	21.991	16.925	3.384	87	26	1.864	3.812	756	1.176	2.275	1.943	495	266	5.066	841
1932	21.727	17.001	3.677	84	46	1.676	4.025	657	1.177	2.305	1.816	488	249	4.726	801
1933	22.438	17.752	3.666	75	33	1.977	4.576	584	1.283	2.327	1.676	493	248	4.686	814
1934	24.916	20.303	4.102	89	29	2.714	5.379	617	1.530	2.659	1.587	511	244	4.613	842
1935	26.084	21.347	4.425	101	29	2.760	5.476	817	1.593	2.849	1.597	543	251	4.737	906
1936	28.707	23.827	4.864	96	32	3.067	6.388	1.046	1.760	3.136	1.655	578	258	4.880	947
1937	34.183	28.939	5.572	113	35	4.527	7.875	1.368	2.150	3.690	1.716	612	276	5.244	1.005
1938	35.760	29.822	5.730	124	38	4.695	7.653	1.463	2.174	4.054	1.843	656	313	5.938	1.079

Taulu n:o 45. Elinkeinoista saatujen tulojen prosenttinen jakaantuminen.

Vuosi	Maatalous sivu- elinkeinoineen	Kalastus	Metsästys	Metsätalous	Tehdasteoli- isuus, käsityö ja kotiteollisuus	Rakennus- toiminta	Kuljetus ja liikenne	Kauppa ja siihen liittyvät elinkeinot	Pysyvisten kulutushyödyk- keiden käyttö	Vapaat ammattit	Kotitaloustyö (Palkattu)	Julkisen toi- minta (Suppeampi tutkimus)
	%											
1926	22.1	0.3	0.1	14.2	23.6	6.0	6.4	12.1	8.3	2.1	1.5	3.3
1927	21.3	0.3	0.1	14.6	24.0	6.2	6.5	12.1	8.1	2.0	1.4	3.4
1928	19.4	0.4	0.1	14.6	24.4	6.4	6.7	13.1	8.1	2.1	1.3	3.4
1929	18.7	0.5	0.1	14.2	24.0	5.7	6.7	13.7	9.0	2.3	1.4	3.7
1930	19.4	0.5	0.1	13.2	22.7	4.7	6.8	14.2	10.1	2.6	1.5	4.2
1931	20.0	0.5	0.2	11.0	22.5	4.5	6.9	13.4	11.5	2.9	1.6	5.0
1932	21.6	0.5	0.3	9.8	23.7	3.9	6.9	13.5	10.7	2.9	1.5	4.7
1933	20.7	0.4	0.2	11.1	25.8	3.3	7.2	13.1	9.4	2.8	1.4	4.6
1934	20.2	0.4	0.2	13.4	26.5	3.0	7.5	13.1	7.8	2.5	1.2	4.2
1935	20.7	0.5	0.1	12.9	25.7	3.8	7.5	13.4	7.5	2.5	1.2	4.2
1936	20.4	0.4	0.1	12.9	26.8	4.4	7.4	13.2	6.9	2.4	1.1	4.0
1937	19.3	0.4	0.1	15.6	27.2	4.7	7.4	12.8	5.9	2.1	1.0	3.5
1938	19.2	0.4	0.1	15.7	25.7	4.9	7.3	13.6	6.2	2.2	1.1	3.6

Taulu n:o 46. Tulojen jakaantuminen pääryhmittäin.

Vuosi	Tulot yhteensä	Alku- tuotanto	Jalostus	Vaihdanta	Palvelukset	Asunto- vuokrat	Alku- tuotanto	Jalostus	Vaihdanta	Palvelukset	Asunto- vuokrat
	Milj. mk						%				
1926	18.663	6.856	5.526	3.458	1.275	1.548	36.8	29.6	18.5	6.8	8.3
1927	20.774	7.545	6.272	3.875	1.410	1.672	36.3	30.2	18.7	6.8	8.0
1928	21.885	7.538	6.758	4.317	1.494	1.778	34.5	30.9	19.7	6.8	8.1
1929	21.078	7.054	6.265	4.310	1.562	1.887	33.5	29.7	20.4	7.4	9.0
1930	19.407	6.457	5.303	4.081	1.615	1.951	33.3	27.3	21.0	8.3	10.1
1931	16.925	5.361	4.568	3.451	1.602	1.943	31.7	27.0	20.4	9.4	11.5
1932	17.001	5.483	4.682	3.482	1.538	1.816	32.3	27.5	20.5	9.0	10.7
1933	17.752	5.751	5.160	3.610	1.555	1.676	32.4	29.1	20.3	8.8	9.4
1934	20.303	6.934	5.996	4.189	1.597	1.587	34.2	29.5	20.6	7.9	7.8
1935	21.347	7.315	6.293	4.442	1.700	1.597	34.3	29.5	20.8	7.9	7.5
1936	23.827	8.059	7.434	4.896	1.783	1.655	33.8	31.2	20.6	7.5	6.9
1937	28.939	10.247	9.243	5.840	1.893	1.716	35.4	31.9	20.2	6.6	5.9
1938	29.822	10.587	9.116	6.228	2.048	1.843	35.5	30.6	20.9	6.8	6.2

Taulu n:o 47. Kansantulon korjauserät: A. Yleiset vähennyserät.

Vuosi	Yleiset vähennyserät yhteensä	Niistä		
		Rahalaitoksien tulot	Muun vahinkovakuutuksen paitsi tapaturmavak. tulot	Vakuutuslaitosten suorittamat palo-, meri- ym. vahingonkorvaukset
Milj. mk				
1926	651	481	53	117
1927	697	527	61	109
1928	827	610	69	148
1929	854	618	79	157
1930	807	571	74	162
1931	540	304	72	164
1932	657	433	83	141
1933	565	352	73	140
1934	638	439	86	113
1935	633	430	84	119
1936	672	443	88	141
1937	705	466	104	135
1938	774	497	119	158

Taulu n:o 48. Kansantulon korjauserät: B. Maksuliike Suomen ja ulkomaiden välillä.

Vuosi	Tulot ulkomailta	Niistä					Menot ulkomaille	Niistä					Tulojen ja menojen ero	
		Korot	Vakuutusmaksut	Satamaliikenne- tulot	Posti- ja lennätinlai- foksen sekä valtion rautateiden tulot ulkomailta	Siirtolaisten (ja merimiesten) rahälähetykset		Korot	Vakuutusmaksut	Satamaliikenne- menot ulko- mailta	Posti- ja lennätinlai- foksen sekä valtion rautateiden menot ulkomaille	Suomen osuus kansainvälisiin kustannuksiin		Rahälähetykset siirtolaisille
Miiij. mk														
1926	438	55	101	40	36	206	490	339	108	14	27	2	.	— 52
1927	473	50	110	70	43	200	547	368	130	17	30	2	.	— 74
1928	536	50	170	70	46	200	626	400	170	19	35	2	.	— 90
1929	485	40	150	70	35	190	651	450	150	21	28	2	.	— 166
1930	435	40	140	60	35	160	649	452	150	20	25	2	.	— 214
1931	365	30	130	50	35	120	673	466	130	19	25	3	30 ¹⁾	— 308
1932	460	30	130	50	30	220	792	613	120	25	20	4	10	— 332
1933	365	20	110	60	25	150	736	550	120	27	20	4	15	— 371
1934	335	25	130	70	10	100	658	450	150	34	10	4	10	— 323
1935	315	15	120	70	10	100	554	340	150	34	15	5	10	— 239
1936	345	15	140	80	10	100	503	285	150	39	15	4	10	— 158
1937	355	20	140	85	10	100	483	215	170	55	20	3	20	— 128
1938	370	20	160	80	10	100	465	170	195	57	20	3	20	— 95

1) Tietoja saatu vasta vuodesta 1931 alkaen.

Taulu n:o 49. Kansantulon korjauserät: C. Tullit ja valmisteverot.

Vuosi	Tullit ja valmisteverot yhteensä	Niistä							
		Tuontitulli	Vientitulli	Tupakka-valmistevero	Tullittikku-vero	Makeisvalmistevero	Mallasjuomavero	Väkiivinan ja marjaviihin valmistevero	Rehutavain ja margariinin valmistevero
Milj. mk									
1926	1.202	1.008	10	157	16	11	—	—	—
1927	1.420	1.212	11	164	15	18	—	—	—
1928	1.600	1.376	9	174	17	24	—	—	—
1929	1.553	1.324	8	181	17	23	—	—	—
1930	1.615	1.399	7	173	17	19	—	—	—
1931	1.349	1.128	4	175	15	16	11	—	—
1932	1.238	1.020	[0.9]	169	14	13	13	8	—
1933	1.521	1.242	[0.6]	166	14	12	27	59	—
1934	1.816	1.486	1	180	15	14	38	81	[0.5]
1935	1.880	1.482	1	194	15	16	45	96	31
1936	2.020	1.620	[0.7]	211	15	19	56	81	17
1937	2.199	1.722	[0.9]	246	16	23	69	94	28
1938	2.309	1.831	1	275	—	30	70	54	48

Taulu n:o 50. Kansantulon lopullinen yhdistelmä.

Vuosi	Elinkeinojen tulot yhteensä (Ilman palkatonta kotitaloustyötä)	Yleiset vähennyserät yhteensä	Tulojen ja menojen ero ulkomaille	Tullit ja valmisteverot	Suomen kansantulo	Kotitaloustyö (Palkaton)	Kansantulo, palkaton kotitaloustyö mukaan luettuna
1926	18.663	— 651	— 52	1.202	19.162	5.282	24.444
1927	20.774	— 697	— 74	1.420	21.423	5.438	26.861
1928	21.885	— 827	— 90	1.600	22.568	5.502	28.070
1929	21.078	— 854	— 166	1.553	21.611	5.681	27.292
1930	19.407	— 807	— 214	1.615	20.001	5.461	25.462
1931	16.925	— 540	— 308	1.349	17.426	5.066	22.492
1932	17.001	— 657	— 332	1.238	17.250	4.726	21.976
1933	17.752	— 565	— 371	1.521	18.337	4.686	23.023
1934	20.303	— 638	— 323	1.816	21.158	4.613	25.771
1935	21.347	— 633	— 239	1.880	22.355	4.737	27.092
1936	23.827	— 672	— 158	2.020	25.017	4.880	29.897
1937	28.939	— 705	— 128	2.199	30.305	5.244	35.549
1938	29.822	— 774	— 95	2.309	31.262	5.938	37.200